

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΕΛΕΣΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΛΛΙΡΡΗΣ ΕΛΕΣΠΟΥΛΟΥ

Η ΙΛΙΑΔΑ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΕΣ
Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1979

19295

Η ΙΛΙΑΔΑ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ

(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Με απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ δι-
δακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυ-
κείου τυπώνονται ἀπὸ τὸν Ὀργανισμό Ἐκδόσεως
Διδακτικῶν Βιβλίων καὶ μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΙΛΙΑΔΑ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ

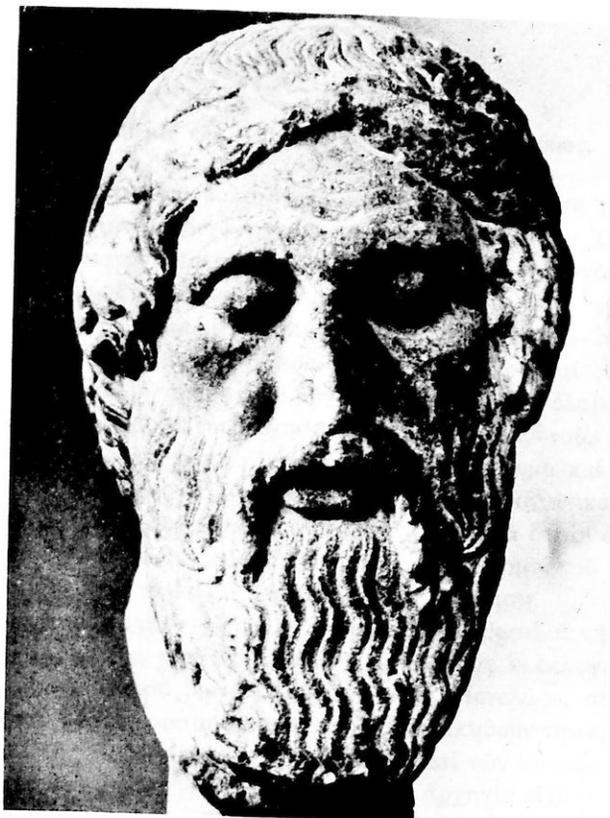
(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1979

Ο Μ Η Ρ Ο Σ

Ἡ μεταγλώττιση ἔγινε ἀπό τό Γεν. Ἐπιθεωρητή Μ.Ε. Ἰγνάτιο Σακαλή.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπό το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Τό θέμα τῆς Ἰλιάδας καί ὁ Τρωικός μῦθος.

Ἡ Ἰλιάδα εἶναι τό παλαιότερο ἀπό τά δύο ποιήματα τοῦ Ὀμήρου καί ἔχει ὀλότελα διαφορετικό περιεχόμενο ἀπό τήν Ὀδύσσεια. Ἀνήκει στήν κατηγορία τῶν ἐπῶν, πού διηγοῦνται γεγονότα πολεμικά καί ἐξυμνοῦν πράξεις ἥρωικές.

Ἰδιαίτερα τό θέμα τῆς Ἰλιάδας περιλαμβάνει ἓνα ἐπεισόδιο, πού ἐγινε τό δέκατο ἔτος τῆς πολιορκίας τοῦ Ἰλίου καί ἔδωσε τήν ἀφορμή νά φανεῖ ἡ ἀρετή τῶν εὐγενῶν ἡρώων, πού ἔλαβαν μέρος στόν Τρωικό πόλεμο. Στή διήγηση τοῦ ἐπεισοδίου αὐτοῦ, πού κρατάει πενήντα ἡμέρες, περιορίζεται τό Ὀμηρικό ποίημα καί συμπωματικά μόνο ἀναφέρει τίς ἀφορμές καί τά ἄλλα περιστατικά τοῦ πολέμου. Ὀλόκληρη ἡ σύνθεση τοῦ ἔπους προϋποθέτει ὅτι οἱ ἀκροατές γνωρίζουν τόν Τρωικό μῦθο ἀπό τήν πρώτη ἀφορμή τοῦ πολέμου ὡς τό σημεῖο, ἀπό τό ὁποῖο ἀρχίζει ἡ ἐπική διήγηση.

Σύμφωνα μέ τό μῦθο αὐτόν ὁ Πάρης, γιός τοῦ βασιλιᾶ τῆς Τροίας Πριάμου, παραβίασε τήν ἱερότητα τῆς φιλοξενίας κι ἔκλεψε τήν Ἑλένη, τή γυναῖκα τοῦ βασιλιᾶ τῆς Σπάρτης Μενελάου, συναποκομίζοντας καί βασιλικούς θησαυρούς. Γιά νά ἐκδικηθοῦν τήν προσβολή οἱ Ἀχαιοί τῆς Πελοποννήσου, τῆς Στερεᾶς καί τῶν νησιῶν ὀργάνωσαν ἐκστρατεία κατά τῆς Τροίας. Τή γενική ἀρχηγία εἶχε ὁ βασιλιάς τῶν Μυκηνῶν Ἀγαμέμνωνας, ἀδελφός τοῦ Μενελάου. Στόλος μέ περισσότερα ἀπό χίλια πλοῖα συγκεντρώθηκε στό λιμάνι τῆς Αὐλίδας, πού εἶναι στήν ἀκτὴ τῆς Βοιωτίας, καί ἀπό κεῖ ξεκίνησαν κατά τῆς ἐχθρικής γῆς, πού τήν κατάκτησαν ἔπειτα ἀπό δεκάχρονους ἀγῶνες. Ἔτσι διαμορφώθηκε καί μᾶς παραδόθηκε ἀπό τήν ἐπική ποίηση ὁ Τρωικός μῦθος.

Οἱ Ἕλληνες ὁμως τῶν μεταγενέστερων χρόνων ἔβλεπαν μέσα σ' αὐτόν, ὅπως διακρίνομε ἐξἄλλου σήμερα κι ἐμεῖς, ἓνα μεγάλο ἱστορικό γεγονός· ὅτι γύρω στά 1200 π.Χ. ἐγινε μιά μεγάλη καί ὀρ-

γανωμένη εξόρμηση τῶν Ἑλληνικῶν φύλων, πού εἶχαν ἐγκατασταθεῖ ὡς τότε στήν Ἑλλάδα, τῶν Πρωτοελλήνων, ὅπως τοὺς λέμε σήμερα, γιά νά κατακτήσουν ἐδάφη τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ εξόρμηση αὐτή ὀδήγησε τά ἐνωμένα κράτη τῆς Ἑλλάδας ν' ἀντιπαραταχθοῦν σ' ἓνα συνασπισμό Μικρασιατικῶν κρατῶν, πού τό ἰσχυρότερο καί πλουσιότερο τους ἦταν ἡ Τροία.

2. Ἡ Τροία καί ὁ πολιτισμός της.

Ὅπως ἔχει ἀποδειχθεῖ ἀπό ἱστορικά καί ἀρχαιολογικά τεκμήρια, ἡ ΒΔ ἀκτή τῆς Μ. Ἀσίας ἀποτελοῦσε τό ἰσχυρό κράτος τῆς Τροίας (χάρτης ἀρ. 1), ἓνα ἀπό τά θαλασσινά κράτη πού εἶχαν ἀκμάσει κατὰ τή δευτέρη χιλιετία π.Χ. στίς ἀκτές τοῦ Αἰγαίου. Τό κράτος τοῦτο εἶχε στήν ἐπιρροή του κι ἄλλους λαούς γειτονικούς, πού τοὺς κυβερνοῦσαν δικοί τους βασιλιάδες. Ὁ λαός τῆς Τροίας δέν ἦταν φυλετικά διαφορετικός ἀπό τοὺς λαούς, πού ἀποτελοῦσαν τά Αἰγαιακά κράτη τῆς Ἑλλάδας. Εἶχε πολιτισμό ἀναπτυγμένο, ὅπως περίπου καί οἱ Μυκῆνες καί τό Ἄργος, τά ἴδια θρησκευτικά ἔθιμα, ὅμοια λατρεία. Οἱ Τρῶες εἶχαν ἀκόμη τό ἴδιο πνεῦμα ἡρωισμού, πού κάνει νά ξεχωρίζουν οἱ λαοί τῆς Μεσογείου πού ἔχουν ἀκμάσει.

Ἀκλόνητες ἀποδείξεις γιά τόν Τρωικό πολιτισμό ἔχομε τίς ἀρχαιολογικές ἀνακαλύψεις, πού ἐπέτυχε ὁ Ἑρ. Σλήμαν σέ συνεργασία μέ τό Γουλ. Δαϊρπελδ. Οἱ ἀνασκαφές πού ἔγιναν στήν περιοχή τοῦ παλαιοῦ Ἰλίου ἀποκάλυψαν τήν πόλη τοῦ Πριάμου, πού κυρίεψαν καί πυρπόλησαν οἱ Ἀχαιοί (εἰκ. ἀρ. 2). Βρέθηκαν λείψανα τοῦ τείχους (εἰκ. ἀρ. 3), σπιτιῶν ἐπάνω στήν ἀκρόπολη, καθὼς καί διάφορα ἀντικείμενα Μυκηναϊκῆς τέχνης, πού ἐπικρατοῦσε καί στήν Τροία, ὅπως καί στά ἄλλα Αἰγαιακά κράτη. Ἐξάλλου ἡ ἐπική διήγηση τοῦ Ὀμήρου φανερώνει πόσο προχωρημένος ἦταν ὁ βίος καί σέ ποιά ὑψηλό σημεῖο πολιτικῆς καί ἠθικῆς ἀκμῆς βρισκόταν ὁ Τρωικός λαός.

3. Ἡ ἐκστρατεία τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τῆς Τροίας.

Ἡ ἐκστρατεία ἐνάντια στό ἰσχυρό καί ἀκμαῖο αὐτό κράτος ἦταν ἡ πρώτη πού ὀργανώθηκε καί πραγματοποιήθηκε μέ τήν κοινή σύμπραξη τῶν ἰσχυρότερων Ἀχαικῶν κρατῶν. Ἡ σύμπραξη αὐτή εἶναι ἡ ἀρχαιότατη ἱστορική περίπτωση συνεργασίας ὁλόκληρου

του ἔθνους μέ τίς φυλετικές του ἀρετές γιά τήν ἐπίτευξη κοινῶν στόχων καί κοινῶν ἰδανικῶν. Ὁ Θουκυδίδης γράφει : « πρὸ τῶν Τρωικῶν οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοινῆ ἐργασαμένη ἢ Ἑλλάς » (Α,3).

Ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ ἔγινε μὲ σκοπὸ τήν κατάκτηση τῶν πλούσιων ἐδαφῶν τῆς ΒΔ Μικρασιατικῆς παραλίας καί γιά ἀποικισμό. Ἄφησε τὴν ἀνάμνηση ἑνὸς μεγάλου γεγονότος σ' ὅλο τὸν Ἑλληνικὸ κόσμον καί ξεχωριστὰ σ' ἐκείνους, πού ἐγκαταστάθηκαν ἀργότερα ὡς ἀποικοὶ στίς χῶρες ὅπου εἶχαν διαδραματιστεῖ τὰ γεγονότα αὐτά. Ἡ ἐπική ποίηση πού, ὅπως εἶναι γνωστό, ἀναπτύχθηκε στίς πλούσιες κι εὐκρατες χῶρες τῆς Μικρασιατικῆς παραλίας, βρῆκε ἀνεξάντλητο ποιητικὸ θέμα στοὺς θρύλους καί τίς παραδόσεις γιά τὸν Τρωικὸ πόλεμον. Μὲ ποιητικὴ φυσικότητα παράστησε ὡς ὑπεράνθρωπα ἔργα τὰ γεγονότα τοῦ πολέμου καί ἐξιδανίκευσε τοὺς ἥρωες, πού πῆραν μέρος σ' αὐτόν. Ὁ μέγας ποιητὴς τῆς Ἰωνίας ἐμπνεύστηκε ἀπὸ τοὺς ἥρωικούς θρύλους καί τίς παραδόσεις παλαιότερων ἐπῶν τὸ θαυμαστὸ ἔπος του, πού διαιωνίζει στή θύμηση τῆς ἀνθρωπότη-
τας τὸν Τρωικὸ πόλεμον καί τοὺς ἥρωές του.

4. Οἱ ἥρωες.

Σύμφωνα μὲ τὴν Ὀμηρικὴ διήγηση οἱ ἀρχηγοὶ τῶν διάφορων Ἑλληνικῶν χωρῶν, ὅσοι πῆραν μέρος στήν Τρωικὴν ἐκστρατεία, ἀναγνώριζαν ὡς ἀνώτατο ἀρχηγὸ τὸ βασιλεῦα τῶν Μυκηνῶν **Ἀγαμέμνονα**, πού λέγεται « βασιλεύτατος πάντων » καί ἐξυμνεῖται σάν ἐξοχο πρότυπον πολιτικῆς καί πολεμικῆς ἀρετῆς. Τὸ ἡγεμονικὸν μεγαλεῖο καί ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἥρωα τούτου φανερώνεται μέσα ἀπὸ ὅλη τὴ διήγηση τῆς Ἰλιάδας. Συναρχηγός καί σχεδόν ὁμότιμος τοῦ Ἀγαμέμνονα παριστάνεται κι ὁ ἀδελφός του **Μενέλαος**. ἀριστεύει συχνά στίς μάχες, ὅπωςδῆποτε ὅμως ἡ ἐπιρροή καί οἱ πρωτοβουλίες του εἶναι περιορισμένες μέσα στό στράτευμα.

Στοὺς μακροὺς χρόνους τοῦ πολέμου, μέσα σέ κοινούς πολεμικούς ἀγῶνες, ξεχώρισαν κι ἄλλοι ἡγεμόνες γιά τὴ δικὴ του καθένας ἀρετῆ. Ἔτσι ὁ ποιητὴς παίρνει ἀφορμὴ νὰ παραστήσει διαφοροὺς ἠθικούς τύπους καί νὰ ἐξάρει κάθε ἀρετὴ πού ἔχει ἐνσαρκωθεῖ σ' ἓνα πρόσωπον. Πολλοὶ τέτοιοι τύποι διαπρέπουν μέσα στό ποίημα τῆς

Ήλιάδας. Ἀπό αὐτοὺς οἱ πῖο παραδειγματικοὶ εἶναι ὁ ἠλικιωμένος **Νέστορας**, βασιλέας τῆς Πύλου, πού μέ τήν πείρα τῆς γεροντικῆς του ἠλικίας καί τή θαυμαστή πειστικότητα τῶν λόγων του ξεχωρίζει στίς συνελεύσεις καί στίς δύσκολες περιστάσεις ἔδινε πάντοτε τήν καλύτερη λύση. Σέ προχωρημένη ἐπίσης ἠλικία παρουσιάζεται ὁ βασιλιάς τῆς Κρήτης **Ίδομενέας**· παίρνει μέρος στίς μάχες κι ἀναλαμβάνει μέ νεανικό ἐνθουσιασμό ὅ τι συντελεῖ στήν ἐπιτυχία τοῦ ἀγώνα. Ὁ **Ὀδυσσεύς**, τολμηρός πάντοτε καί πολυμήχανος, χρησιμοποιεῖ τή γονιμότητα καί τήν ὀξυδέρκεια τοῦ νοῦ του γιά τό κοινό καλό, ἐπεμβαίνει στή συγκέντρωση τοῦ λαοῦ, ἀγωνίζεται στό πεδίο τῆς μάχης. Ἐξίσου εὐφυῆς καί πολιτικός παρουσιάζεται ὁ βασιλέας τοῦ Ἄργους **Διομήδης**, ἀλλά ὁ ἥρωας αὐτός διαπρέπει κυρίως στήν πολεμικήν ἀνδρεία, ὅπως κι ὁ βασιλέας τῆς Σαλαμίνας, ὁ **Αἴας** τοῦ **Τελαμώνα** κι ὁ συνώνυμός του ἥρωας, ὁ **Αἴας** τοῦ **Ὀυλέα** ἀπό τή Λοκρίδα. Μαζί μέ τούς πρώτους αὐτοὺς ἥρωες ἀναφέρονται συχνά καί ἐξυμνοῦνται οἱ πιστοὶ φίλοι τους ἢ συναρχηγοί, ὁ **Μηριόνης** μέ τόν Ἂδομενέα, ὁ **Σθένελος** μέ τό Διομήδη κ. ἄ.

Τό πλεξιμο καί ἡ διαδοχὴ τῶν γεγονότων καί τῶν ἐπεισοδίων ὀδηγοῦν συχνά τή διήγηση στήν περιγραφή καί τήν ἐξύμνηση τῶν ἀντιπάλων. Οἱ Τρῶες ὑπερασπίζονται τήν πατρική γῆ μέ γενικό ἀρχηγό τό γιό τοῦ Πριάμου, τόν **Ἔκτορα**. Ὁ Ἔκτορας ἐνσαρκώνει τόν ἰδανικότερο τύπο τοῦ ἥρωα ὑποτάσσοντας τόν ἑαυτό του στό καθῆκον καί στό συναίσθημα τῆς τιμῆς. Στό πεδίο τῆς μάχης παρουσιάζονται κι ἄλλοι εὐγενεῖς Τρῶες, ὅπως ὁ μαντικός Ἐλενος, ἀδελφός τοῦ Ἔκτορα, ὁ **Πολυδάμας**, ὁ **Σαρπηδόνας**, ὁ **Αἰνεΐας**. Καί ὁ αἷτιος τοῦ κακοῦ, ὁ **Πάρης** (Ἀλέξανδρος) δείχνει μερικές φορές ἥρωισμό καί φιλοτιμία.

Ὁ ἐξοχος ὁμως ἥρωας ὀλόκληρης τῆς Ἰλιάδας εἶναι ὁ ἡμίθεος **Ἀχιλλεύς**, πού ἦρθε ἀπό τή Φθία μέ τό φίλο του **Πάτροκλο**. Ἦταν βέβαια ἀρχηγός ἑνός μικροῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Θεσσαλίας, « δ ι ε ἰ π ε » ὡστόσο (φρόντιζε, ξετέλειωνε) μέ τά χέρια του τό περισσότερο μέρος τοῦ πολέμου. Ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ τιμοῦν στό πρόσωπό του τόν ἀντρεπωμένο ἥρωα καί τόν μάστορα τῆς πολεμικῆς τέχνης. Στή συν-ἐλευση τοῦ λαοῦ, τήν ἀγορά τοῦ δήμου, ξεχωρίζει μέ τή θαυμαστήν ὁμορφιά του καί τή δύναμη τῶν λόγων του. Ὁ Ἀγαμέμνωνας εἶναι ὁ ἡγεμόνας μέ τήν πολιτικήν ἰσχύ, ὁ « π ο ι μ ῆ ν λ α ῶ ν », ὁ ἀρχηγός

δμως τῶν Ἑλλήνων ἀπό τῆ Φθία εἶναι τὸ λατρευτὸ εἶδωλο ἑνὸς ὑπερήφανου ἥρωισμοῦ.

Τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀχιλλέα κυριαρχεῖ στὴ σύνθεση τῆς Ἰλιάδας πέρα ὡς πέρα. Στὴν ὥρα τῆς μάχης τὸν θαυμάζουν ὄλοι, κι ὅταν λείπει ἀπὸ αὐτὴν, ὄλοι νιώθουν τὸν πόθο του. Ἡ αὐτοπεποιθησι καὶ ἡ εὐγενικὴ ὑπερηφάνεια τοῦ ἥρωα συνιστοῦν τὸ ἠθικὸ κέντρο, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο πλέκεται μὲ θαυμαστὴν ἀληθινὰ ποιητικὴν ἀρμονία τὸ ἦθος καὶ ἡ πράξι τῶν ἄλλων προσώπων.

5. Ἡ ποιητικὴ ἀξία τῆς Ἰλιάδας.

Ἡ πλοκὴ στὸ ἔπος τῆς Ἰλιάδας, πέρα ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτὴν ἐνότητα γύρω ἀπὸ τὴν ἥρωικὴ μορφή τοῦ Ἀχιλλέα, πραγματοποιεῖται καὶ μὲ τὴν ἐξωτερικὴν ἀλληλουχία τῶν γεγονότων. Γίνονται βέβαια συχνὰ στὴν Ἰλιάδα μακρὲς παρεκβάσεις καὶ παρεμβολές σκηνῶν, πού δὲν εἶναι καὶ τόσο στενά δεμένες μὲ τὴν ὑπόθεση τοῦ ποιήματος, ὥστόσο ποτὲ δὲ χάνεται ἡ αἴσθησι πὼς ἡ διήγησι προχωρεῖ ἀπὸ τῆ δέσι πρὸς τῆ λύσι τῆς. Ὁ ἀναγνώστης δὲν παύει ν' ἀναγνωρίζει ὅτι αὐτὸς πού ἔχει συνθέσει τὸ ποίημα εἶναι σοφός, χωρὶς νὰ κάνει ἐπίδειξι σοφίας, καλλιτέχνης ὡς τὴν παραμικρὴ λεπτομέρεια, χωρὶς νὰ ἐπιζητεῖ μὲ τὴν ἐπιτήδευσι νὰ προκαλέσει τὸ θαυμασμό τῶν ἄλλων. Περιγράφει τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς μὲ ὄλη τὴ φυσικότητα καὶ τὴν ἀφέλεια, ἐπισημαίνει μέσα σ' αὐτὴ καὶ σκιαγραφεῖ τοὺς ἰδανικοὺς τύπους, ὑποδείχνει στὸν ἄνθρωπο τοὺς μεγάλους σκοποὺς τῆς ὑπαρξῆς του.

Τοῦτο τὸ κατορθώνει ὄχι μονάχα μὲ τὴν τέχνη τῆς διήγησις ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀφθαστὴ δύναμη τῆς λέξις. Καθένας ἀπὸ τοὺς ἥρωες παρουσιάζεται σταθερὰ στὴ φαντασία μας μὲ ὀρισμένα ἐπίθετα, πού δηλώνουν τὴν κυριότερη ἀρετὴ ἢ τὴν ἐξαιρετικὴν ιδιότητά του. Οἱ λόγοι τους ἀπὸ τὴν ἄλλη στίς δημόσιες συγκεντρώσεις ἢ στίς ἰδιωτικὲς συζητήσεις τους συμπληρῶνουν τὴ μορφή καὶ παρουσιάζουν πῶς ἔκτυπο τὸ χαρακτῆρα καθενός. Ἡ ἀπεικόνισι τῶν πραγμάτων καὶ οἱ περιγραφές τῶν γεγονότων ἐπιτυγχάνονται μὲ δυνατές καὶ ἀπλές λέξεις, πού εἶναι τόσο ἀκριβεῖς καὶ παραστατικὲς, ὥστε ἡ ἐντύπωσι πού ἀφήνουν μένει ἀξέχαστη.

Οἱ σκηνές καὶ οἱ συνομιλίες πού διαδραματίζονται στὴν Ἰλιάδα

παριστάνουν κάθε ευγενική έκδήλωση της ζωής, που πραγματοποιεί ο άνθρωπος με τη δική του θέληση και προσπάθεια. Ο ποιητής με την καθαρή του αντίληψη κατανοεί την ψυχή ως τά βάθη της, την έρμηνεύει θαυμάσια με τό μαγικό του λόγο δείχνοντας ποιοί πόθοι και ποιά έργα έξυψώνουν τον άνθρωπο. Κι όταν ένας ποιητής γνωρίζει τό νόημα της ζωής, γίνεται ο καλύτερος έρμηνευτής τών αξιών της κι ο πιο πειστικός δάσκαλος για την κατάκτησή τους.

6. Ἡ Ἰλιάδα γιά τόν Ἑλληνικό κόσμο.

Τά παραπάνω έξηγοῦν γιατί ὑποστηρίζομε ὅτι δέν ὑπάρχει στήν ἱστορία κάποιου ἄλλου λαοῦ ποίημα, πού νά τόν ἔχει ἐπηρεάσει στό βαθμό πού ἡ Ἰλιάδα ἔχει ἐπηρεάσει τήν ἱστορική καί πνευματική μοίρα τών Ἑλλήνων. Ἀπό τούς στίχους τῆς Ἰλιάδας ἔχει ἐκπηγάσει ἡ Ἑλληνική ἀρετή, ὅπως ἐκδηλώθηκε στίς διάφορες ἱστορικές ἐποχές, ἡ πολὺμορφη Ἑλληνική ἀρετή. Ἀπό ὅσα ἄκουαν ἢ διάβαζαν γιά τούς ἥρωες τῆς Ἰλιάδας ἐμπνέονταν οἱ Ἕλληνες τών ἱστορικῶν χρόνων τό πολεμικό φρόνημά τους καί σχημάτιζαν τήν πίστη ὅτι ἀξίζει νά θυσιάσεται κανένας γιά ἕνα μεγάλο σκοπό. Ἡ πίστη ὅτι ὑπάρχουν ἠθικές ἀξίες μ' αἰώνια σταθερότητα τροφοδοτήθηκε ἀπό ὅσα ἔγιναν ἢ εἰπώθηκαν στήν Ἰλιάδα. Ἀκόμη καί ὁ Σωκράτης, ὅταν δήλωσε ὅτι προτιμᾷ τό θάνατο ἀπό τόν ἀφιλοσόφητο βίο, θύμισε στούς δικαστές του (Ἀπολογία 16) ὅτι σέ τοῦτο γίνεται μιμητής τοῦ Ἀχιλλέα, πού προτίμησε τό θάνατο ἀπό τό ν' ἀθετήσῃ τό χρέος πρὸς τό φίλο (Ἰλιάδα Σ, 98).

Ἀκόμα, ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ Ὅμηρος ἦταν ὁ κύριος καλλιτεχνικός παιδαγωγός τών ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ ἰσορροπημένη καλαισθησία καί ἡ θαυμαστή παρατηρητικότητα, πού χαρακτηρίζουν τήν Ἑλληνική τέχνη, ἦταν διδάγματα, στά ὁποῖα μύηθηκε ἡ Ἑλληνική διάνοια ἀπό τήν τέχνη τοῦ Ὀμήρου. Ἡ γλυπτική, ἡ ζωγραφική καί ἡ ἀγγειογραφία τών ἱστορικῶν χρόνων πολὺ συχνά ἔβρισκαν θέματα στίς τέλειες περιγραφές τοῦ Ὀμήρου (εἰκόνες, ἀρ. 9-11) καί τά ἐκτελοῦσαν μέ τήν ἀπαράμιλλη τεχνική, πού χαρακτηρίζει τήν Ὀμηρική ποίηση.

Ἰδιαιτέρα ἐμπνέονταν καί διδάσκονταν ἀπό τά Ὀμηρικά ποιήματα, καί ἰδίως ἀπό τήν Ἰλιάδα, οἱ μεταγενέστεροι ποιητές καί πιο

πολύ οί τραγικοί. Τῆς ἐπίδρασης αὐτῆς βλέπομε ἔντονα τὰ ἴχνη στίς ἀρχαῖες τραγωδίες, ἀπό τίς ὁποῖες πολλές ἔχουν ὑπόθεση ἀπό τόν Τρωικό μῦθο. Καί οἱ τραγικοί ποιητές ἐξάλλου χρησιμοποίησαν τόν πλοῦτο τῶν λέξεων καί τούς ποιητικούς τρόπους τοῦ Ὅμηρου, γιά νά ἐκφράσουν ἀπό τή σκηνή τίς σκέψεις καί τή φιλοσοφία τους. Γιά τοῦτο καί ὁ Αἰσχύλος ἔλεγε γιά τίς τραγωδίες του, πώς εἶναι ψίχουλα ἀπό τά μεγάλα δεῖπνα τοῦ Ὅμηρου καί ὁ Σοφοκλῆς χαρακτηρίστηκε « φ ι λ ὀ μ η ρ ο ς », ἐπειδή στάθηκε σέ πολλά μιμητής τοῦ Ὅμηρου.

Πέρασαν ἀπό τότε τόσο αἰῶνες κι ἀφοῦ ἄλλαξε σέ τέτοιο βαθμό τό περιεχόμενο καί ὁ τρόπος πού ζοῦμε, τά Ὅμηρικά ποιήματα ἔχουν πάντοτε νά προσφέρουν στίς Ἑλληνικές γενεές τήν ἀπλή καί μεγάλη σοφία τῆς ζωῆς μέ τήν ὠραιότερη ἔκφραση· μᾶς δίνουν τό ἄφθαστο καί τέλειο ὑπόδειγμα τοῦ ποιητικοῦ ἔργου, πού εἶναι ταυτόχρονα πολῦτιμος ἐθνικός θησαυρός. Ὅπως μέσα στήν Ὀδύσσεια, ἔτσι καί στήν Ἰλιάδα ἀναγνωρίζομε τόν πλάστη τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, τόν π ο ι η τ ῆ ς Ἑ λ λ ᾶ δ α ς.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

Ι Λ Ι Α Δ Α

A

Μῆνιν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
οὐλομένην, ἣ μυρὶ Ἴαχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκε,
πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἴϊδι προΐαψεν
ἡρώων, αὐτοὺς δὲ ἐλώρια τεῦχε κύνεσσιν
οἰωνοῖσί τε πᾶσι, Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή, 5
ἔξ οὔ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε
Ἄτρεΐδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ δῖος Ἀχιλλεύς. 7

Ἀσέβεια τοῦ Ἀγαμέμνονα πρὸς τὸν ἱερέα Χρῦση.

Λοιμός στό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν.

Τίς τ' ἄρ σφωε θεῶν ἕριδι ξυνέηκε μάχεσθαι ; 8
Λητοῦς καὶ Διὸς υἱός· ὁ γὰρ βασιλῆι χολωθείς
νοῦσον ἀνά στρατὸν ὤρσε κακὴν, ὀλέκοντο δὲ λαοί, 10
οὐνεκα τὸν Χρῦσῆν ἠτίμασεν ἀρητῆρα
Ἄτρεΐδης· ὁ γὰρ ἦλθε θεὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
λυσόμενός τε θύγατρα φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα,
στέμματ' ἔχων ἐν χερσίν ἐκηβόλου Ἀπόλλωνος
χρυσέῳ ἀνά σκήπτρῳ, καὶ λίσσετο πάντας Ἀχαιοὺς, 15
Ἄτρεΐδα δὲ μάλιστα δῦω, κοσμήτορε λαῶν·

« Ἀτρεΐδαι τε καὶ ἄλλοι εὐκνήμιδες Ἀχαιοί,
 ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
 ἐκπέρσαι Πριάμοιο πόλιν, εὖ δ' οἴκαδ' ἰκέσθαι·
 παῖδα δ' ἐμοὶ λύσαιτε φίλην, τὰ δ' ἄποινα δέχεσθαι,
 ἀζόμενοι Διὸς υἱὸν ἐκηβόλον Ἀπόλλωνα ».

Ἐνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ
 αἰδεῖσθαι θ' ἱερῆα καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα·
 ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἦνδανε θυμῷ,
 ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν·

« μὴ σε, γέρον, κοίλῃσιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κιχείω
 ἢ νῦν δηθύνοντ' ἢ ὕστερον αὖτις ἰόντα,
 μὴ νύ τοι οὐ χραίσμη σκῆπτρον καὶ στέμμα θεοῖο.
 τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω· πρὶν μιν καὶ γῆρας ἔπεισιν
 ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν Ἄργεϊ, τηλόθι πάτρης,
 ἰστόν ἐποιομένην καὶ ἐμὸν λέχος ἀντιόωσαν·
 ἀλλ' ἴθι, μὴ μ' ἐρέθειζε, σαώτερος ὣς κε νέηαι ».

Ὡς ἔφατ', ἔδεισεν δ' ὁ γέρον καὶ ἐπέιθετο μύθῳ·
 βῆ δ' ἀκέων παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης·
 πολλὰ δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιῶν ἤρᾱθ' ὁ γεραῖος
 Ἀπόλλωνι ἄνακτι, τὸν ἠΰκομος τέκε Λητώ·

« κλυθί μευ, ἀργυρότοξ', ὃς Χρῦσῃν ἀμφιβέβηκας
 Κίλλαν τε ζαθέην Τενέδοιό τε Ἴφι ἀνάσσεις,
 Σμινθεῦ, εἴ ποτέ τοι χαρίεντ' ἐπὶ νηὸν ἔρεψα,
 ἢ εἰ δὴ ποτέ τοι κατὰ πῖονα μηρί' ἔκηα
 ταύρων ἠδ' αἰγῶν, τότε μοι κρήνην ἐέλδωρ·
 τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσιν ».

Ὡς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων,
 βῆ δὲ κατ' Οὐλύμπιοι καρήνων χωόμενος κῆρ,
 τόξ' ὤμοισιν ἔχων ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην.
 ἔκλαγζαν δ' ἄρ' οἴστοι ἐπ' ὤμων χωομένοιοι,
 αὐτοῦ κινηθέντος· ὁ δ' ἦε νυκτὶ ἑοικῶς.

ἔζετε ἔπειτ' ἀπάνευθε νεῶν, μετὰ δ' Ἴον ἔηκε·
 δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένετ' ἀργυρέοιο βιοῖο.
 οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπώχετο καὶ κύνας ἀργούς, 50
 αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτοῖσι βέλος ἐχεπευκὲς ἐφειῖς
 βάλλ'. αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί. 52

Ἡ συγκέντρωση τοῦ λαοῦ - Ἡ μαντεία τοῦ Κάλχαντα.

Ἐννήμαρ μὲν ἀνά στρατὸν ὄχετο κῆλα θεοῖο, 53
 τῇ δεκάτῃ δ' ἀγορήνδε καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς·
 τῷ γὰρ ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη· 55
 κήδετο γὰρ Δαναῶν, ὅτι ῥα θνήσκοντας ὄρατο.
 οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἤγερθεν ὀμηγερέες τ' ἐγένοντο,
 τοῖσι δ' ἀνιστάμενος μετέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
 « Ἀτρεΐδῃ, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας ὅτω
 ἄψ ἀπονοστήσειν, εἴ κεν θάνατόν γε φύγοιμεν, 60
 εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾶ καὶ λοιμὸς Ἀχαιοῦς.
 Ἄλλ' ἄγε δὴ τινα μάντιν ἐρείοιμεν ἢ ἱερεῖα,
 ἢ καὶ ὄνειροπόλον, καὶ γὰρ τ' ὄναρ ἐκ Διὸς ἐστίν,
 ὅς κ' εἴποι ὅ τι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων,
 εἴτ' ἄρ' ὄγ' εὐχολῆς ἐπιμέμφεται εἴθ' ἑκατόμβης, 65
 αἶ κέν πως ἀρνῶν κνίσσης αἰγῶν τε τελείων
 βούλεται ἀντιάσας ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι ».

Ἦ τοι ὁ γ' ὡς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἔζετο τοῖσι δ' ἀνέστη
 Κάλχας Θεστορίδης, οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος,
 ὃς ἤδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα, 70
 καὶ νήεσσ' ἠγήσατ' Ἀχαιῶν Ἴλιον εἶσω
 ἦν διὰ μαντοσύνην, τὴν οἱ πόρε Φοῖβος Ἀπόλλων·
 ὃ σφιν εὖ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
 « ὦ Ἀχιλλεῦ, κέλεαί με, δίφιλε, μυθήσασθαί
 μῆνιν Ἀπόλλωνος ἑκατηβελέταο ἀνακτος· 75

τοιγάρ ἐγὼν ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο καὶ μοι ὄμοσσον
 ἧ μὲν μοι πρόφρων ἔπεσιν καὶ χερσὶν ἀρήξιν·
 ἧ γὰρ ὄτομαι ἄνδρα χολωσέμεν, ὃς μέγα πάντων
 Ἄργείων κρατέει καὶ οἱ πείθονται Ἀχαιοί.
 κρείσσων γὰρ βασιλεύς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι. 80
 εἷ περ γὰρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψη,
 ἀλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσση,
 ἐν στήθεσιν ἑοῖσι· σὺ δὲ φράσαι εἷ με σαώσεις».

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
 «θαρσῆσας μάλα εἰπέ θεοπρόπιον ὃ τι οἶσθα· 85
 οὐ μὰ γὰρ Ἀπόλλωνα διίφιλον, ᾧ τε σύ, Κάλχαν,
 εὐχόμενος Δαναοῖσι θεοπροπίας ἀναφαίνεις,
 οὐ τις ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο
 σοὶ κοίλης παρὰ νηυσὶ βαρείας χειρὰς ἐποίσει
 συμπάντων Δαναῶν, οὐδ' ἦν Ἀγαμέμνονα εἵπης, 90
 ὃς νῦν πολλὸν ἄριστος Ἀχαιῶν εὐχεται εἶναι».

Καὶ τότε δὴ θάρσησε καὶ ἠϋδα μάντις ἀμύμων·
 «οὐτ' ἄρ' ὃ γ' εὐχολῆς ἐπιμέμφεται οὐθ' ἑκατόμβης.
 ἀλλ' ἔνεκ' ἀρητήρος, ὃν ἠτίμησ' Ἀγαμέμνων
 οὐδ' ἀπέλυσε θυγάτρα καὶ οὐκ ἀπεδέξατ' ἄποινα, 95
 τοῦνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἐκηβόλος ἠδ' ἔτι δώσει·
 οὐδ' ὃ γε πρὶν Δαναοῖσιν ἀεικέα λοιγὸν ἀπώσει,
 πρὶν γ' ἀπὸ πατρὶ φίλῳ δόμεναι ἐλικώπιδα κούρην
 ἀπριάτην ἀνάποινον, ἄγειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην
 ἐς Χρῦσην· τότε κέν μιν ἱλασσάμενοι πεπίθοιμεν».

Ἦ τοι ὃ γ' ὡς εἰπὼν κατ' ἄρ' ἔζετο· τοῖσι δ' ἀνέστη
 ἦρως Ἀτρεΐδης εὐρὺ κρείων Ἀγαμέμνων
 ἀχνύμενος· μένεος δὲ μέγα φρένες ἀμφιμέλαινοι
 πὶμπλαντ', ὅσσε δέ οἱ πυρὶ λαμπετόωντι ἔκτεην.
 Κάλχαντα πρῶτιστα κάκ' ὀσόμενος προσέειπε· 105
 «μάντι κακῶν, οὐ πῶ ποτέ μοι τὸ κρήνηρον εἶπας.

αίει τοι τὰ κάκ' ἔστι φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι,
 ἔσθλόν δ' οὔτε τί πω εἶπας ἔπος οὔτ' ἐτέλεσσας.
 καὶ νῦν ἐν Δαναοῖσι θεοπροπέων ἀγορεύεις
 ὡς δὴ τοῦδ' ἔνεκά σφιν ἐκηβόλος ἄλγεα τεύχει, 110
 οὔνεκ' ἐγὼ κούρης Χρυσηίδος ἀγλά' ἄποινα
 οὐκ ἔθελον δέξασθαι, ἐπεὶ πολὺ βούλομαι αὐτὴν
 οἴκοι ἔχειν· καὶ γάρ ῥα Κλυταιμῆστρης προβέβουλα
 κουριδίης ἀλόχου, ἐπεὶ οὐ ἔθην ἔστι χερσίων,
 οὐ δέμας οὐδὲ φυγὴν, οὔτ' ἄρ φρένας οὔτε τι ἔργα. 115
 ἀλλὰ καὶ ὡς ἐθέλω δόμεναι πάλιν, εἰ τό γ' ἄμεινον·
 βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.
 αὐτὰρ ἐμοὶ γέρας αὐτίχ' ἐτοιμάσατ', ὄφρα μὴ οἶος
 Ἄργείων ἀγέραςτος ἔω, ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε·
 λεύσσετε γὰρ τό γε πάντες, ὅ μοι γέρας ἔρχεται ἄλλη. 120
 Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
 « Ἄτρεΐδῃ κύδιστε, φιλοκτεανώτατε πάντων,
 πῶς γάρ τοι δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί ;
 οὐδέ τί που ἴδμεν ξυνήια κείμενα πολλά,
 ἀλλὰ τὰ μὲν πολίων ἐξεπράθομεν, τὰ δέδασται, 125
 λαοὺς δ' οὐκ ἐπέοικε παλίλλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν.
 ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν τήνδε θεῶ πρόες· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
 τριπλῆ τετραπλῆ τ' ἀποτίσομεν, αἶ κέ ποθι Ζεὺς
 δῶσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι ».
 Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων· 130
 « μὴ δὴ οὕτως, ἀγαθός περ ἐὼν, θεοσείχει' Ἀχιλλεῦ,
 κλέπτε νόφ, ἐπεὶ οὐ παρελεύσεαι οὐδέ με πείσεις.
 ἢ ἐθέλεις, ὄφρ' αὐτὸς ἔχῃς γέρας, αὐτὰρ ἔμ' αὐτως
 ἦσθαι δευόμενον, κέλεαι δέ με τήνδ' ἀποδοῦναι ;
 ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί, 135
 ἄρσαντες κατὰ θυμόν, ὅπως ἀντάξιον ἔσται·
 εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἔλωμαι

ἦ τεὸν ἦ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἦ Ὀδυσῆος
 ἄξω ἐλών· ὁ δέ κεν κεχολώσεται, ὄν κεν ἴκωμαι.
 ἀλλ' ἦ τοι μὲν ταῦτα μεταφρασόμεθα καὶ αὐτίς, 140
 νῦν δ' ἄγε νῆα μέλαιναν ἐρύσσομεν εἰς ἄλα δῖαν,
 ἐν δ' ἐρέτας ἐπιτηδές ἀγείρομεν, ἐς δ' ἐκατόμβην
 θείομεν, ἂν δ' αὐτὴν Χρυσήϊδα καλλιπάρηον
 βήσομεν· εἰς δέ τις ἀρχὸς ἀνὴρ βουλευφόρος ἔστω,
 ἦ Αἴας ἦ Ἴδομενεὺς ἦ δῖος Ὀδυσσεὺς 145
 ἦέ σὺ, Πηλεΐδῃ, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν,
 ὄφρ' ἡμῖν ἐκάεργον ἰλάσσειαι ἱερὰ ῥέξας». 147

Ἡ φιλονικία τοῦ Ἀγαμέμνονα καὶ τοῦ Ἀχιλλεῦα.

Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς· 148
 « ὦ μοι, ἀναιδείην ἐπιειμένε, κερδαλεόφρον,
 πῶς τίς τοι πρόφρων ἐπεσιν πείθηται Ἀχαιῶν 150
 ἢ ὁδὸν ἐλθέμεναι ἢ ἀνδράσιν ἴφι μάχεσθαι ;
 οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων
 δεῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὐ τί μοι αἴτιοί εἰσιν·
 οὐ γὰρ πῶ ποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν οὐδὲ μὲν ἵππους,
 οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ, ἐριβώλακι βωπιανείρῃ 155
 καρπὸν ἐδηλήσαντ', ἐπεὶ ἦ μάλα πολλὰ μεταξὺ
 οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχῆεσσα·
 ἀλλὰ σοί, ὦ μέγ' ἀναιδές, ἄμ' ἐσπόμεθ', ὄφρα σὺ χαιρήσῃς,
 τιμὴν ἀρνύμενοι Μενελάῳ σοί τε, κυνῶπα,
 πρὸς Τρώων· τῶν οὐ τι μετατρέπη οὐδ' ἀλεγίζεις· 160
 καὶ δὴ μοι γέρας αὐτὸς ἀφαιρήσεσθαι ἀπειλεῖς,
 ᾧ ἐπι πολλὰ μόγησα, δόσαν δέ μοι υἷες Ἀχαιῶν.
 οὐ μὲν σοί ποτε ἴσον ἔχω γέρας, ὅππότε' Ἀχαιοὶ
 Τρώων ἐκπέρσωσ' εὐ ναιόμενον πτολίεθρον·
 ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον πολυάϊκος πολέμοιο 165

χειρες ἐμαί διέπους', ἀτὰρ ἦν ποτε δασμὸς ἴκηται,
 σοὶ τὸ γέρας πολὺ μεῖζον, ἐγὼ δ' ὀλίγον τε φίλον τε
 ἔρχομ' ἔχων ἐπὶ νῆας, ἐπεὶ κε κάμω πολεμίζων·
 νῦν δ' εἶμι Φθίηνδ', ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
 οἴκαδ' ἵμεν σὺν νηυσὶ κορωνίσιν, οὐδέ σ' οἴω 170
 ἐνθάδ' ἄτιμος ἐὼν ἄφενος καὶ πλοῦτον ἀφύξει ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα ἀναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων·
 « φεῦγε μάλ', εἴ τι θυμὸς ἐπέσσυται, οὐδέ σ' ἐγὼ γε
 λίσσομαι εἶνεκ' ἐμεῖο μένειν· παρ' ἐμοὶ γε καὶ ἄλλοι
 οἳ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεὺς. 175
 ἔχθιστος δέ μοι ἐσσι διοτρεφῶν βασιλῆων·
 αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη πόλεμοί τε μάχαι τε.
 εἰ μάλα καρτερός ἐσσι, θεὸς που σοὶ τό γ' ἔδωκεν.
 οἴκαδ' ἰὼν σὺν νηυσὶ τε σῆς καὶ σοῖς ἐτάροισι
 Μυρμιδόνεσσιν ἀνασσε, σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω 180
 οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος· ἀπειλήσω δέ τοι ὧδε·
 ὡς ἔμ' ἀφαιρεῖται Χρυσηίδα· Φοῖβος Ἀπόλλων,
 τὴν μὲν ἐγὼ σὺν νηί τ' ἐμῇ καὶ ἐμοῖς ἐτάροισι
 πέμψω, ἐγὼ δέ κ' ἄγω Βρισηίδα καλλιπάρηρον
 αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε, τὸ σὸν γέρας, ὄφρ' εὖ εἰδῆς 185
 ὅσσον φέρτερός εἰμι σέθεν, στυγέῃ δὲ καὶ ἄλλος
 ἴσον ἐμοὶ φάσθαι καὶ ὁμοιωθῆμεναι ἄντην ».

Ὡς φάτο· Πηλεΐωνι δ' ἄχος γένητ', ἐν δέ οἱ ἦτορ
 στήθεσσιν λασίοισι διάνδιχα μερμήριξεν,
 ἦ ὃ γε φάσγανον ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ 190
 τοὺς μὲν ἀναστήσειεν, ὁ δ' Ἀτρεΐδην ἐναρίζοι,
 ἦε χόλον παύσειεν ἐρητύσειέ τε θυμόν.
 ἦος ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ θυμόν,
 ἔλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος. ἦλθε δ' Ἀθήνη
 οὐρανόθεν· πρὸ γὰρ ἦκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη, 195
 ἄμφω ὁμῶς θυμῶ φιλέουσά τε κηδομένη τε.

στῆ δ' ὀπισθεν, ξανθῆς δὲ κόμης ἔλε Πηλείωνα
οἴῳ φαινομένη· τῶν δ' ἄλλων οὐ τις ὄρατο.

θάμβησεν δ' Ἀχιλλεύς, μετὰ δ' ἐτράπετ', αὐτίκα δ' ἔγνω
Παλλάδ' Ἀθηναίην· δεινῶ δέ οἱ ὄσσε φάανθεν· 200

καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
« τίπτ' αὖτ', αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, εἰλήλουθας
ἦ ἵνα ὕβριν ἴδῃ Ἀγαμέμνωνος Ἀτρεΐδαο·
ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω, τὸ δὲ καὶ τελέεσθαι ὄτω·
ἦς ὑπεροπλήσει τάχ' ἂν ποτε θυμὸν ὀλέσση »· 205

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
« ἦλθον ἐγὼ παύσουσα τεὸν μένος, αἶ κε πίθηαι,
οὐρανόθεν· πρὸ δέ μ' ἦκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
ἄμφω ὁμῶς θυμῷ φιλεύουσα τε κηδομένη τε.
ἀλλ' ἄγε λῆγ' ἔριδος, μηδὲ ξίφος ἔλκεο χειρί· 210
ἀλλ' ἦ τοι ἔπεσιν μὲν ὀνειδίσον, ὡς ἔσεται περ·
ᾧδε γὰρ ἐξερῶ, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται.
καί ποτέ τοι τρίς τόσσα παρέσσεται ἀγλαὰ δῶρα
ὕβριος εἵνεκα τῆσδε· σὺ δ' ἴσχεο, πείθεο δ' ἡμῖν »·

Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς· 215
« χρὴ μὲν σφωίτερόν γε, θεά, ἔπος εἰρύσσασθαι
καὶ μάλα περ θυμῷ κεχολωμένον· ὡς γὰρ ἄμεινον.
ὅς κε θεοῖς ἐπιπειθήται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ »·

Ἦ καὶ ἐπ' ἀργυρῆ κώπη σχέθε χεῖρα βαρεῖαν,
ἄψ δ' ἐς κουλεὸν ᾧσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησε 220
μύθῳ Ἀθηναίης· ἦ δ' Οὐλυμπόνδε βεβήκει
δώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς μετὰ δαίμονας ἄλλους.

Πηλεΐδης δ' ἐξαὔτις ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν
Ἀτρεΐδην προσέειπε, καὶ οὐ πω λῆγε χόλοιο·
« οἶνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο, 225
οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον ἅμα λαῶ θωρηχθῆναι
οὔτε λόχονδ' ἰέναι σὺν ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν

τέτληκας θυμῷ· τὸ δέ τοι κῆρ εἶδεται εἶναι.
 ἧ πολὺ λώϊόν ἐστι κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν
 δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι ὅς τις σέθεν ἀντίον εἴπῃ· 230
 δημοβόρος βασιλεύς, ἐπεὶ οὐτιδανοῖσιν ἀνάσσεις·
 ἧ γὰρ ἄν, Ἀτρεΐδῃ, νῦν ὕστατα λωβήσαιο·
 ἀλλ' ἔκ τοι ἐρέω καὶ ἐπὶ μέγαν ὄρκον ὁμοῦμαι·
 ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὐ ποτε φύλλα καὶ ὄζους
 φύσει, ἐπεὶ δὴ πρῶτα τομῆν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν, 235
 οὐδ' ἀναθλήσει· περὶ γὰρ ῥά ἐ χαλκὸς ἔλεψε
 φύλλα τε καὶ φλοιόν· νῦν αὐτέ μιν υἷες Ἀχαιῶν
 ἐν παλάμῃς φορέουσι δικασπόλοι, οἳ τε θέμιστας
 πρὸς Διὸς εἰρύαται· ὁ δέ τοι μέγας ἔσσεται ὄρκος·
 ἧ ποτ' Ἀχιλλῆος ποθῆ ἴζεται υἷας Ἀχαιῶν 240
 σύμπαντας· τότε δ' οὐ τι δυνήσεται ἀχνύμενός περ
 χραϊσμεῖν, εὖτ' ἂν πολλοὶ ὑφ' Ἐκτορος ἀνδροφόνου
 θνήσκοντες πίπτωσι· σὺ δ' ἐνδοθι θυμὸν ἀμύξεις
 χωόμενος, ὅ τ' ἄριστον Ἀχαιῶν οὐδὲν ἔτισας ». 44

Ἡ ἐπέμβαση τοῦ Νέστορα.

Ὡς φάτο Πηλεΐδης, ποτὶ δὲ σκῆπτρον βάλε γαίῃ 245
 χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον, ἔζετο δ' αὐτός.
 Ἀτρεΐδης δ' ἐτέρωθεν ἐμήνιε· τοῖσι δὲ Νέστωρ
 ἠδυεπῆς ἀνόρουσε, λιγύς Πυλίων ἀγορητής,
 τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδῆ.
 τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων 250
 ἐφθίαθ', οἳ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν ἠδ' ἐγένοντο
 ἐν Πύλῳ ἠγαθέῃ, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἀνασσαν.
 ὅ σφιν εὖ φρονέων ἀγορήσατο καὶ μετέειπεν·
 « ὦ πόποι, ἧ μέγα πένθος Ἀχαιίδα γαῖαν ἰκάνει·
 ἧ κεν γηθήσαι Πριάμος Πριάμοιό τε παῖδες 255

ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροῖατο θυμῷ,
 εἰ σφῶν τάδε πάντα πυθοῖατο μαρναμένοι,
 οἳ περὶ μὲν βουλὴν Δαναῶν, περὶ δ' ἔστέ μάχεσθαι.
 Ἄλλὰ πίθεσθ'· ἄμφω δὲ νεωτέρω ἔστων ἑμοῖο.

Ἦδη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν ἤε περ ὑμῖν 260
 ἀνδράσιν ὠμίλησα, καὶ οὐ ποτέ μ' οἳ γ' ἀθέρϊζον.
 οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας οὐδὲ ἴδωμαι,
 οἷον Πειρίθοόν τε Δρύαντά τε, ποιμένα λαῶν,
 Καινέα τ' Ἐξάδιόν τε καὶ ἀντίθεον Πολύφημον,

Θησέα τ' Αἰγεῖδην, ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν. 265
 κάρτιστοι δὴ κείνοι ἐπιχθονίων τράφεν ἀνδρῶν·
 κάρτιστοι μὲν ἔσαν καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο,
 φηρσὶν ὄρεσκόωσι, καὶ ἐκπάγλως ἀπόλεσαν.
 καὶ μὲν τοῖσιν ἐγὼ μεθομίλεον ἐκ Πύλου ἐλθῶν,
 τηλόθεν ἐξ ἀπίης γαίης· καλέσαντο γὰρ αὐτοί· 270
 καὶ μαχόμεν κατ' ἔμ' αὐτὸν ἐγὼ· κείνοισι δ' ἂν οὐ τις
 τῶν, οἳ νῦν βροτοὶ εἰσιν ἐπιχθόνιοι, μαχέοιτο.
 καὶ μὲν μευ βουλέων ζύνιεν πείθοντό τε μῦθω.
 ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὕμμες, ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον.
 μήτε σὺ τόνδ' ἀγαθός περ ἐὼν ἀποαίρεο κούρηγ, 275
 ἀλλ' ἔα, ὡς οἳ πρῶτα δόσαν γέρας υἱες Ἀχαιοῶν·
 μήτε σὺ, Πηλεΐδην, ἔθειλ' ἐριζέμεναι βασιλῆι
 ἀντιβίην, ἐπεὶ οὐ ποθ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς
 σκηπτοῦχος βασιλεύς, ᾧ τε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν.

εἰ δὲ σὺ καρτερός ἐσσι, θεὰ δέ σε γείνατο μήτηρ, 280
 ἀλλ' ὅδε φέρτερός ἐστιν, ἐπεὶ πλεόνεσσι ἀνάσσει.
 Ἄτρεΐδην, σὺ δὲ παῦε τεδὸν μένος· αὐτὰρ ἐγὼ γε
 λίσσομ' Ἀχιλλῆι μεθέμεν χόλον, ὃς μέγα πᾶσιν
 ἔρκος Ἀχαιοῖσιν πέλεται πολέμοιο κακοῖο ».

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη κρείων Ἀγαμέμνων· 285
 « ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα, γέρον, κατὰ μοῖραν ἔειπες,

ἀλλ' ὄδ' ἀνὴρ ἐθέλει περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων,
 πάντων μὲν κρατέειν ἐθέλει, πάντεσσι δ' ἀνάσσειν,
 πᾶσι δὲ σημαίνειν, ἅ τιν' οὐ πείσεσθαι ὄτω.
 εἰ δέ μιν αἰχμητὴν ἔθεσαν θεοὶ αἰὲν ἐόντες, 290
 τοῦνεκά οἱ προθέουσιν ὄνειδεα μυθήσασθαι » ;

Τὸν δ' ἄρ' ὑποβλήδην ἡμείβετο δῖος Ἀχιλλεύς·
 « ἦ γάρ κεν δειλὸς τε καὶ οὐτιδανὸς καλειόμεν,
 εἰ δὴ σοὶ πᾶν ἔργον ὑπείξομαι, ὅττι κεν εἵπης.
 ἄλλοισιν δὴ ταῦτ' ἐπιτέλλεο, μὴ γὰρ ἐμοί γε 295
 σήμαιν'· οὐ γὰρ ἐγὼ γ' ἔτι σοὶ πεισεσθαι ὄτω.
 ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσι·
 χερσὶ μὲν οὐ τοι ἐγὼ γε μαχήσομαι εἵνεκα κούρης
 οὔτε σοὶ οὔτε τῷ ἄλλῳ, ἐπεὶ μ' ἀφέλεσθέ γε δόντες·
 τῶν δ' ἄλλων, ἅ μοί ἐστι θεῶν παρὰ νηὶ μελαινῇ, 300
 τῶν οὐκ ἂν τι φέροις ἀνελὼν ἀέκοντος ἐμεῖο.
 εἰ δ' ἄγε μὴν πείρησαι, ἵνα γινώσῃ καὶ οἶδε·
 αἰψά τοι αἶμα κελαινὸν ἐρωήσῃ περὶ δουρί ».

Ὡς τῷ γ' ἀντιβίοισι μαχεσσαμένῳ ἐπέεσσιν
 ἀνστήτην, λῦσαν δ' ἀγορὴν παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν. 305

306-611 : Ὁ Ἀγαμέμνωνας, γιὰ νὰ ἐξιλεώσει τὸν Ἀπόλλωνα στέλνει στὸν ἱερέα Χρῆση τὴ θυγατέρα του καὶ μία ἑκατόμβη. Πραγματοποιώντας ὁμως τὴν ἀπειλὴ του παίρνει ἀπὸ τὸν Ἀχιλλέα τὴ Βρισηίδα, πού τοῦ εἶχε δοθεῖ ὡς πολεμικὸ βραβεῖο. Ὁ ἡμίθεος ἥρωας προσεύχεται στὴ μητέρα του Θέτιδα, πού ἀπὸ τὴ βαθειὰ θάλασσα ἀνεβαίνει στὸν ἀστραφτερόν Ὀλυμπο καὶ ἰκετεύει τὸ Δία γιὰ τὸ γιό της. Ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς θεοὺς ὑπόσχεται στὴ Νηρηίδα (= κόρη τοῦ Νηρέα), ὅτι θὰ τιμήσει τὸν Ἀχιλλέα καὶ γιὰ νὰ κάνει πιό πιστευτὴ τὴν ὑπόσχέσή του,

« ... κυανέησιν ἐπ' ὄφρῦσι νεῦσε Κρονίων· 528
 ἀμβρόσiai δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος

κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον», 1 530

Ἡ υπόσχεση αὐτῆ τοῦ Δία πρὸς τῆ Θέτιδα προκάλεσε τὴν ὀργή καί τὰ παράπονα τῆς Ἥρας. Ἐπεμβαίνει ὁμοῦς ὁ Ἥφαιστος καί συμφιλιώνει τοὺς γονεῖς του.

B

Τὴν ἐπόμενη νύχτα στέρνει ὁ Δίας ἀπατηλὸ ὄνειρο στὸν Ἄγαμέμνονα καί τὸν κάνει παραπλανητικά νά πιστέψει ὅτι ἂν ἔδινε μάχη μέ τοὺς Τρῶες θά κυρίευε τὸ Ἴλιο.

Συγκαλεῖ λοιπὸν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀχαιῶν τὸ στρατὸ σέ συγκέντρωση καί προσποιεῖται στὴν ἀρχή ὅτι ἔχει ἀποφασίσει νά σταματήσει τὴν πολιορκία τῆς Τροίας. Τὸ συγκεντρωμένο πλῆθος ἀκούει μέ χαρά τὴν ἀπόφαση τοῦ ἀρχηγοῦ καί τρέχουν ὅλοι νά ἐτοιμάσουν τὰ πλοῖα γιὰ τὴν ἀναχώρηση. Ὁ Ὀδυσσεύς ὁμοῦς μ' ἐπέμβαση του ὄχι μονάχα συγκρατεῖ τοὺς χαλκοχίτωνες Ἀχαιοὺς ἀλλὰ καί τοὺς ἐμπνέει ὀρμή γιὰ τὴ μάχη. Οἱ ἡγεμόνες ἀρχίζουν νά συντάσσουν τὸ ἄπειρο στρατευμα, ὅπου ὁ Ἄγαμέμνονας ὁμοῦς μέ τὸν «τερπικέραυνον ον» Δία ξεχωρίζει πάνω ἀπ' ὅλους. Μέ τὴν εὐκαιρία τῆς γενικῆς αὐτῆς ἐξόρμησης γίνεται στὴ ραψῶδια αὐτῆ ἡ ἀπαρίθμηση τῶν πλοίων καί ἀναφέρονται μέ τὸ ὄνομά τους οἱ ἡγεμόνες τῶν Ἀχαιῶν κατὰ πόλεις, καθὼς καί οἱ λαοὶ καί οἱ ἡγεμόνες οἱ σύμμαχοι μέ τοὺς Τρῶες.

Γ

1 - 120 : Οἱ δύο στρατοὶ συντάχθηκαν καθένας μέ τοὺς δικούς του ἀρχηγούς καί βάδισαν ὁ ἕνας κατὰ τοῦ ἄλλου. Οἱ Τρῶες προχωροῦν «κλαγγῆ τ' ἐνοπιῆ» μέ κλαγγές ὄπλων καί κραυγές, ἐνῶ οἱ Ἀχαιοὶ σωπηλοὶ «μένεα πνεῖοντες» καί ἀποφασισμένοι ν' ἀγωνιστοῦν μέ μιά ψυχή. Μπροστὰ ἀπὸ τοὺς Τρῶες, ὠραῖος σάν θεός, πολεμοῦσε ὁ Ἀλέξανδρος καί προκαλοῦσε σέ μονομαχία τοὺς πῖο ἐπιφα-

1. Λένε δτι ἀπὸ τοὺς στίχους αὐτοὺς ἐμπνεύσθηκε ὁ Φειδίας, γιὰ νά πλάσει τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τοῦ Δία στὴν Ὀλυμπία.

νεῖς ἥρωες τῶν Ἀχαιῶν. Ὅπισθοχώρησε ὁμως τρομαγμένος, ὅταν εἶδε τὸ Μενέλαο νά ὀρμᾷ κατεπάνω του. Μὲ δυσκολία κι ἀφοῦ δέχτηκε τίς παρατηρήσεις τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀποφάσισε νά μετρηθεῖ μέ τόν ἀντίπαλό του. Πρότεινε μάλιστα στή μονομαχία αὐτή νά κριθεῖ ὁ πόλεμος καί νά μὴ λάβουν μέρος οἱ ἄλλοι στή μάχη. Ἡ πρόταση ἐγινε δεκτὴ κι ἀπὸ τίς δύο παρατάξεις. Κι ἐνῶ εἶχαν σταλεῖ κήρυκες νά καλέσουν τὸ βασιλεῖα Πριάμο καί νά ἐτοιμάσουν τίς θυσιές γιὰ τὴν τελετὴ τῶν «ὄρκιων», οἱ Ἀχαιοὶ ξεντύθηκαν τὰ ὄπλα τους καί ἐγειραν στίς ἀσπίδες τους.

Ἡ ἐμφάνιση τῆς Ἑλένης στὸν Πύργο τοῦ Ἰλίου.

Ἴρις δ' αὖθ' Ἑλένη λευκωλέμφῳ ἄγγελος ἦλθεν, 121
 εἰδομένη γαλόω, Ἀντηνορίδαο δάμαρτι,
 τὴν Ἀντηνορίδης εἶχε κρείων Ἐλικάων,
 Λαοδίκην, Πριάμοιο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην.
 τὴν δ' εὖρ' ἐν μεγάρω· ἡ δὲ μέγαν ἰστόν ὕφαινε, 125
 δίπλακα πορφυρέην, πολέας δ' ἐνέπασσεν ἀέθλους
 Τρώων θ' ἵπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
 οὓς ἔθεν εἵνεκ' ἔπασχον ὑπ' Ἄρηος παλαμάων.
 ἄγχου δ' ἰσταμένη προσέφη πόδας ὠκέα Ἴρις·
 «δεῦρ' ἴθι, νύμφα φίλη, ἵνα θέσκελα ἔργα ἴδῃαι 130
 Τρώων θ' ἵπποδάμων καὶ Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων.
 οἱ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι φέρον πολύδακρυν Ἄρηα
 ἐν πεδίῳ, ὄλοσοιο λιλαιόμενοι πολέμοιο,
 οἱ δὴ νῦν ἔαται σιγῇ, πόλεμος δὲ πέπαυται,
 ἀσπίσι κικλιμένοι, παρὰ δ' ἔγχεα μακρὰ πέπηγεν. 135
 αὐτὰρ Ἀλέξανδρος καὶ ἀρηίφιλος Μενέλαος
 μακρῆς ἐγχεῖσι μαχήσονται περὶ σεῖο·
 τῷ δέ κε νικήσαντι φίλη κεκλήσῃ ἄκοιτις».
 Ὡς εἰποῦσα θεὰ γλυκὺν ἕμερον ἔμβαλε θυμῷ
 ἀνδρός τε προτέρου καὶ ἄστεος ἠδὲ τοκῆων· 140
 αὐτίκα δ' ἀργεννήσι καλυψαμένη ὀθόνησιν

ὄρματ' ἐκ θαλάμοιο τέρεν κατὰ δάκρυ χέουσα,
 οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δὲ ἔποντο,
 Αἰθρη, Πιτθῆος θυγάτηρ, Κλυμένη τε βοῶπις.
 αἶψα δ' ἔπειθ' ἴκανον ὅθι Σκαιαὶ πύλαι ἦσαν. 145

Οἱ δ' ἀμφὶ Πρίαμον καὶ Πάνθοον ἠδὲ Θυμοίτην
 Λάμπον τε Κλυτίον θ' Ἰκετάονά τ', ὄζον Ἄρῃος,
 Οὐκαλέγων τε καὶ Ἀντήνωρ, πεπνυμένω ἄμφω,
 ἦατο δημογέροντες ἐπὶ Σκαιῆσι πύλῃσι,
 γήραϊ δὴ πολέμοιο πεπαυμένοι, ἀλλ' ἀγορηταὶ 150
 ἐσθλοί, τεττίγεσσιν ἐοικότες, οἳ τε καθ' ὕλην
 δενδρέω ἐφεζόμενοι ὅπα λειριέεσσαν ἰεῖσιν·
 τοῖοι ἄρα Τρώων ἡγήτορες ἦντ' ἐπὶ πύργῳ.
 οἱ δ' ὡς οὖν εἶδονθ' Ἑλένην ἐπὶ πύργῳ ἰοῦσαν,
 ἦκα πρὸς ἀλλήλους ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευον· 155
 « οὐ νέμεσις Τρῶας καὶ εὐκνήμιδας Ἀχαιοὺς
 τοιῆδ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν·
 αἰνῶς ἀθανάτησι θεῆς εἰς ὧπα ἔοικεν.
 ἀλλὰ καὶ ὡς τοίη περ ἐοῦσ' ἐν νηυσὶ νέεσθω,
 μηδ' ἡμῖν τεκέεσσὶ τ' ὑπίσσω πῆμα λίποιτο ». 160

Οἱ Τρῶες θαυμάζουν τοὺς Ἀχαιοὺς ἡγεμόνες.

“Ὡς ἄρ' ἔφαν, Πρίαμος δ' Ἑλένην ἐκαλέσσατο φωνῇ· 161
 « δεῦρο πάροισ' ἐλθοῦσα, φίλον τέκος, ἴζευ ἐμεῖο,
 ὄφρα ἴδη πρότερόν τε πόσιν πηρὺς τε φίλους τε —
 οὐ τί μοι αἰτίη ἐσσί, θεοὶ νύ μοι αἴτιοί εἰσιν,
 οἳ μοι ἐφώρμησαν πόλεμον πολύδακρον Ἀχαιῶν — 165
 ὡς μοι καὶ τόνδ' ἄνδρα πελώριον ἐξονομήνης,
 ὅς τις ὄδ' ἐστὶν Ἀχαιὸς ἀνὴρ ἧς τε μέγας τε.
 ἦ τοι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασι,
 καλὸν δ' οὔτω ἐγὼν οὐ πῶ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,

οὐδ' οὕτω γεραρόν· βασιλῆι γὰρ ἀνδρὶ ἔοικε ».

170

Τὸν δ' Ἑλένη μύθοισιν ἀμείβετο, δῖα γυναικῶν·

« αἰδοῖός τέ μοι ἔσσι, φίλε ἔκυρέ, δεινός τε·

ὡς ὄφελεν θάνατός μοι ἀδεῖν κακός, ὀππότε δεῦρο

υἱεῖ σῶ ἐπόμην, θάλαμον γνωτούς τε λιποῦσα

παῖδά τε τηλυγέτην καὶ ὀμηλικίην ἐρατεινήν.

175

ἀλλὰ τά γ' οὐκ ἐγένοντο· τὸ καὶ κλαίουσα τέττηκα.

τοῦτο δέ τοι ἐρέω, ὃ μ' ἀνείρεαι ἠδὲ μεταλλάξ·

οὗτός γ' Ἀτρεΐδης, εὐρὺ κρείων Ἀγαμέμνων,

ἀμφοτέρον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχιμητής·

δαῖρ αὐτ' ἐμὸς ἔσκε κυνώπιδος, εἴ ποτ' ἔην γε ».

180

Ὡς φάτο, τὸν δ' ὁ γέρων ἠγάσσατο φώνησέν τε·

« ὦ μάκαρ Ἀτρεΐδη, μοιρηγενές, ὀλβιόδαιμον,

ἦ ῥά νύ τοι πολλοὶ δεδμηάτο κοῦροι Ἀχαιῶν.

ἤδη καὶ Φρυγίην εἰσήλυθον ἀμπελόεσσαν,

ἐνθα ἴδον πλείστους Φρύγας ἀνέρας αἰολοπώλους,

185

λαοὺς Ὀτρῆος καὶ Μύγδονος ἀντιθέοιο,

οἳ ῥά τότε ἔστρατόωντο παρ' ὄχθας Σαγγαρίοιο·

καὶ γὰρ ἐγὼν ἐπίκουρος ἐὼν μετὰ τοῖσιν ἐλέχθην

ἤματι τῶ, ὅτε τ' ἤλθον Ἀμαζόνες ἀντιάνειραι·

ἀλλ' οὐδ' οἱ τόσοι ἦσαν, ὅσοι ἐλίκωπες Ἀχαιοὶ ».

190

Δεύτερον αὐτ' Ὀδησῆα ἰδὼν ἐρέειν ὁ γεραῖός·

« εἶπ' ἄγε μοι καὶ τόνδε, φίλον τέκος, ὅς τις ὄδ' ἐστί·

μείων μὲν κεφαλῇ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,

εὐρύτερος δ' ὠμοῖσιν ἰδὲ στέρνοισιν ἰδέσθαι.

τεύχεα μὲν οἱ κεῖται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ,

195

αὐτὸς δὲ κτίλος ὡς ἐπιπωλεῖται στίχας ἀνδρῶν·

ἀρνεῖω μιν ἔγωγε ἔτσκω πηγεσιμάλλω,

ὅς τ' ὄτων μέγα πῶυ διέρχεται ἀργεννάων ».

Τὸν δ' ἠμείβετ' ἐπειθ' Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα·

« οὗτος δ' αὖ Λεαρτιάδης πολύμητις Ὀδυσσεύς,

200

ὄς τράφη ἐν δῆμῳ Ἰθάκης κραναῆς περ' εἰούσης
εἰδῶς παντοίους τε δόλους καὶ μήδεα πυκνά ».

Τὴν δ' αὖτ' Ἀντήνωρ πεπνυμένος ἀντίον ἠΰδα·
« ὦ γύναι, ἧ μάλα τοῦτο ἔπος νημερτὲς ἔειπες·
ἦδη γὰρ καὶ δεῦρό ποτ' ἤλυθε δῖος Ὀδυσσεύς 205
σεῦ ἔνεκ' ἀγγελίης σὺν ἀρηιφίλῳ Μενελάῳ·
τοὺς δ' ἐγὼ ἐξείνισσα καὶ ἐν μεγάροισι φίλησα,
ἀμφοτέρων δὲ φυτὴν ἐδάην καὶ μήδεα πυκνά.
ἀλλ' ὅτε δὴ Τρώεσσι ἐν ἀγρομένοισιν ἐμιχθεν,
στάντων μὲν Μενέλαος ὑπείρεχεν εὐρέας ὤμους, 210
ἀμφω δ' ἐζομένῳ γεραρῶτερος ἦεν Ὀδυσσεύς.
ἀλλ' ὅτε δὴ μύθους καὶ μήδεα πᾶσιν ὕφαινον,
ἧ τοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευε,
παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολὺμυθος
οὐδ' ἀφαμαρτοεπέης, εἰ καὶ γένει ὕστερος ἦεν. 215
ἀλλ' ὅτε δὴ πολὺμητις ἀναΐξειεν Ὀδυσσεύς,
στάσκειν, ὑπαὶ δὲ ἴδεσκε κατὰ χθονὸς ὄμματα πῆξας,
σκηπτρον δ' οὐτ' ὀπίσω οὔτε προπρηγνὲς ἐνώμα,
ἀλλ' ἀστεμφὲς ἔχεσκειν, αἰδρεῖ φωτὶ εἰοικώς·
φαίης κε ζάκοτόν τε τιν' ἔμμεναι ἄφρονά τ' αὐτως. 220
ἀλλ' ὅτε δὴ ὅπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος εἶη
καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν εἰοικότα χειμερίησιν,
οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆϊ γ' ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος·
οὐ τότε γ' ὦδ' Ὀδυσῆος ἀγασσάμεθ' εἶδος ἰδόντες ».

Τὸ τρίτον αὖτ' Αἴαντα ἰδὼν ἐρέειν ὁ γεραῖός· 225
« τίς τ' ἄρ' ὄδ' ἄλλος Ἀχαιοὺς ἀνὴρ ἠὲς τε μέγας τε,
ἔξοχος Ἀργείων κεφαλὴν τε καὶ εὐρέας ὤμους ; »

Τὸν δ' Ἑλένη ταχύπεπλος ἀμείβετο, διὰ γυναικῶν·
« οὗτος δ' Αἴας ἐστὶ πελώριος, ἔρκος Ἀχαιῶν·
Ἴδομενεὺς δ' ἐτέρωθεν ἐνὶ Κρήτεσσι θεὸς ὧς 230
ἐστῆκ', ἀμφὶ δὲ μιν Κρητῶν ἀγοὶ ἠγερέθονται.

πολλάκι μιν ξείνισσεν ἀρηίφιλος Μενέλαος
 οἴκῳ ἐν ἡμετέρῳ, ὅποτε Κρήτηθεν ἵκοιτο.
 νῦν δ' ἄλλους μὲν πάντας ὄρῳ ἐλίκωπας Ἀχαιούς,
 οὓς κεν εὖ γνοίην καὶ τ' οὔνομα μυθησαίμην· 235
 δοιῶ δ' οὐ δύναμαι ιδέειν κοσμήτορε λαῶν,
 Κάστορά θ' ἱππόδαμον καὶ πύξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα,
 αὐτοκασιγνήτω, τῷ μοι μία γείνατο μήτηρ.
 ἦ οὐχ ἐσπέσθην Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς,
 ἦ δεύρω μὲν ἔποντο νέεσσ' ἐνὶ ποντοπόροισι, 240
 νῦν αὖτ' οὐκ ἐθέλουσι μάχην καταδύμεναι ἀνδρῶν,
 αἴσχεα δειδιότες καὶ ὄνειδεα πόλλ', ἃ μοί ἐστιν ».

Ὡς φάτο, τοὺς δ' ἤδη κάτεχεν φυσίζοος αἶα
 ἐν Λακεδαίμονι αὔθι, φίλῃ ἐν πατρίδι γαίῃ. 244

245 - 461 : Ἐπειτα ἀπὸ τοὺς ὄρκους ἀρχίζει ἡ μονομαχία. Ὁ Μενέλαος πληγώνει μὲ τὸ δόρυ τὸν Ἀλέξανδρο καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν σκοτώσει μὲ τὸ ξίφος. Ἡ Ἀφροδίτη ὅμως μὲ τὴ θεϊκὴ τῆς δύναμη τὸν βγάζει ἀρπάζοντάς τον ἀπὸ τὸν κίνδυνο καὶ τὸν σώζει στό ἀνάκτορό του μέσα στό Ἴλιο.

Δ

Ὅπωςδήποτε ἡ νίκη ἦταν τοῦ Μενελάου καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς ὄρκους οἱ Τρῶες ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ δώσουν πίσω τὴν Ἑλένη καὶ τοὺς θησαυροὺς, πού εἶχε ἀρπάζει ὁ Πάρης ἀπὸ τὴ Σπάρτη. Μολαταῦτα οἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου ἀποφασίζουν διαφορετικά. Σύμφωνα μ' ἐπιθυμία τῆς Ἥρας ἡ μάχη ξαναρχίζει, γιατί κάποιος ἀπὸ τὴν παράταξη τῶν Τρῶων, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Λυκίων Πάνδαρος, παραβίασε τοὺς ὄρκους καὶ χτύπησε μὲ τὸ τόξο του τὸ Μενέλαο. Γίνεται τότε μάχη σφοδρὴ, γιατί πῆραν μέρος σ' αὐτὴν καὶ οἱ θεοὶ οἱ ἴδιοι. Μὲ τὸ μέρος τῶν Τρῶων ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἀπόλλωνας, ἡ Ἀθηνᾶ μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀχαιῶν.

Ε

Μάχη μπροστά στό Ἴλιο. Ἀνδραγαθήματα τοῦ Διομήδη.

Ἐνθ' αὖ Τυδεΐδῃ Διομήδῃ Παλλὰς Ἀθήνη, 1
 δῶκε μένος καὶ θάρσος, ἔν' ἐκδηλος μετὰ πᾶσ
 Ἀργείοισι γένοιτο ἰδὲ κλέος ἐσθλὸν ἄροιτο.
 δαΐε οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ,
 ἀστέρ' ὀπωρινῶ ἑναλίγκιον, ὅς τε μάλιστα 5
 λαμπρὸν παμφαίνῃσι λελουμένος Ὀκεανοῦ·
 τοῖόν οἱ πῦρ δαΐεν ἀπὸ κρατός τε καὶ ὤμων,
 ὤρσε δέ μιν κατὰ μέσσον, ὅθι πλεῖστοι κλονέοντο.
 Ἦν δέ τις ἐν Τρῶεσσι Δάρης, ἀφνειὸς ἀμύμων,
 ἱεὺς Ἡφαιστοιο· δύω δέ οἱ υἱέες ἦστην, 10
 Φηγεὺς Ἰδαῖός τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης.
 τῷ οἱ ἀποκριθέντε ἐναντίω ὀρμηθήτην·
 τῷ μὲν ἄφ' ἔπποιιν, ὁ δ' ἀπὸ χθονὸς ὤρνωτο πεζός.
 οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,
 Φηγεὺς ῥα πρότερος προΐει δολιχόσκιον ἔγχος· 15
 Τυδεΐδew δ' ὑπὲρ ὤμων ἀριστερόν ἤλυθ' ἀκωκῆ
 ἔγχους, οὐδ' ἔβαλ' αὐτόν· ὁ δ' ὕστερος ὤρνωτο χαλκῶ
 Τυδεΐδης· τοῦ δ' οὐχ ἄλιον βέλος ἐκφυγε χειρός,
 ἀλλ' ἔβαλε στῆθος μεταμάζιον, ὥσε δ' ἄφ' ἔππων.
 Ἰδαῖος δ' ἀπόρουσε λιπῶν περικαλλέα δίφρον, 20
 οὐδ' ἔτλη περιβῆναι ἀδελφειοῦ κταμένοιο·
 οὐδὲ γὰρ οὐδέ κεν αὐτὸς ὑπέκφυγε κῆρα μέλαιναν,
 ἀλλ' Ἡφαιστος ἔρυτο, σάωσε δὲ νυκτὶ καλύψας,
 ὡς δὴ οἱ μὴ πάγχυ γέρων ἀκαχήμενος εἴη. 25
 ἔππους δ' ἐξελάσας μεγαθύμου Τυδέος υἱὸς
 δῶκεν ἐταίροισιν κατὰγειν κοίλας ἐπὶ νῆας.
 Τρῶες δὲ μεγάθυμοι ἐπεὶ ἴδον υἷε Δάρητος

τὸν μὲν ἀλευάμενον, τὸν δὲ κτάμενον παρ' ὄχεσφι,
 πᾶσιν ὀρίνθη θυμός· ἀτὰρ γλαυκῶπις Ἀθήνη
 χειρὸς ἔλοῦσ' ἐπέεσσι προσηΐδα θοῦρον Ἄρηα·
 « Ἄρες, Ἄρες βροτολοιγέ, μαιφόνε, τειχεσιπλῆτα,
 οὐκ ἂν δὴ Τρῶας μὲν ἐάσαιμεν καὶ Ἀχαιοὺς
 μάρνασθ', ὅπποτέροισι πατήρ Ζεὺς κῦδος ὀρέξει,
 νῶϊ δὲ χαζῶμεσθα, Διὸς δ' ἀλεώμεθα μῆνιν ; »

Ὡς εἰποῦσα μάχης ἐξήγαγε θοῦρον Ἄρηα·
 τὸν μὲν ἔπειτα καθεῖσεν ἐπ' ἠιόεντι Σκαμάνδρῳ,
 Τρῶας δ' ἔκλιναν Δαναοί· ἔλε δ' ἄνδρα ἕκαστος
 ἡγεμόνων· πρῶτος δὲ ἀναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων
 ἀρχὸν Ἀλιζώνων, Ὀδίων μέγαν, ἔκβαλε δίφρου·
 πρῶτῳ γὰρ στρεφθέντι μεταφρένω ἐν δόρυ πῆξεν
 ὤμων μεσσηγύς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσε,
 δούπησεν δὲ πεσῶν, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.

Ἴδομενεὺς δ' ἄρα Φαῖστον ἐνήρατο Μήνονος υἱὸν
 Βῶρου, ὃς ἐκ Τάρνης ἐριβόλακος εἰληλούθει.
 τὸν μὲν ἄρ' Ἴδομενεὺς δουρικλυτὸς ἔγχει μακρῷ
 νύξ' ἵππων ἐπιβησόμενον κατὰ δεξιὸν ὤμον·
 ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἶλε.

Τὸν μὲν ἄρ' Ἴδομενῆος ἐσύλευον θεράποντες·
 υἱὸν δὲ Στροφίοιο Σκαμάνδριον, αἴμονα θήρης,
 Ἀτρεΐδης Μενέλαος ἔλ' ἔγχει ὀξυόεντι,
 ἐσθλὸν θηρητῆρα· δίδαξε γὰρ Ἄρτεμις αὐτῇ
 βάλλειν ἄγρια πάντα, τὰ τε τρέφει οὔρεσιν ὕλη·
 ἀλλ' οὔ οἱ τότε γε χαῖσμι' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα,
 οὐδὲ ἐκηβολίαι, ἦσιν τὸ πρὶν γ' ἐκέκαστο.
 ἀλλὰ μιν Ἀτρεΐδης δουρικλειτὸς Μενέλαος
 πρόσθεν ἔθεν φεύγοντα μετάφρενον οὔτασε δουρὶ
 ὤμων μεσσηγύς, διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσεν,
 ἤριπε δὲ πρηνῆς, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.

Μηριόνης δὲ Φέρεκλον ἐνήρατο, τέκτονος υἷον
 Ἄρμονίδεω, ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα
 τεύχειν· ἔξοχα γάρ μιν ἐφίλατο Παλλὰς Ἀθήνη·
 ὃς καὶ Ἀλεξάνδρῳ τεκτῆνατο νῆας εἴσας
 ἀρχεκάκουσ, αἷ πᾶσι κακὸν Τρώεσσι γένοντο
 οἷ τ' αὐτῶ, ἐπεὶ οὐ τι θεῶν ἐκ θέσφατα ἦδη.
 τὸν μὲν Μηριόνης, ὅτε δὴ κατέμαρπτε διώκων,
 βεβλήκει γλουτὸν κατὰ δεξιόν· ἢ δὲ διαπρὸ
 ἀντικρὺ κατὰ κύστιν ὑπ' ὀστέον ἤλυθ' ἀκωκῆ·
 γνῦξ δ' ἔριπ' οἰμῶξας, θάνατος δὲ μιν ἀμφεκάλυψε.

Πήδαιον δ' ἄρ' ἔπεφνε Μέγης, Ἀντήνορος υἷον,
 ὃς ῥα νόθος μὲν ἔην, πύκα δ' ἔτρεφε διὰ Θεανῶ
 Ἴσα φίλοισι τέκεσσι, χαριζομένη πόσει φῶ.
 τὸν μὲν Φυλεΐδης δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἐλθὼν
 βεβλήκει κεφαλῆς κατὰ ἰνίον ὀξείῃ δουρί·
 ἀντικρὺ δ' ἄν' ὀδόντας ὑπὸ γλῶσσαν τάμε χαλκός·
 ἤριπε δ' ἐν κονίῃ, ψυχρὸν δ' ἔλε χαλκὸν ὀδοῦσιν.

Εὐρύπυλος δ' Εὐαίμονίδης Ὑψήνορα δῖον,
 υἷον ὑπερθύμου Δολοπίονος, ὃς ῥα Σκαμάνδρου
 ἀρητήρ ἐτέτυκτο, θεὸς δ' ὡς τίετο δῆμω,
 τὸν μὲν ἄρ' Εὐρύπυλος, Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἷός,
 πρόσθεν ἔθεν φεύγοντα μεταδρομάδην ἔλασ' ὤμον
 φασγάνῳ αἴξας, ἀπὸ δ' ἔξεσε χεῖρα βαρεῖαν·
 αἱματόεσσα δὲ χεῖρ πεδίῳ πέσε· τὸν δὲ κατ' ὄσσε
 ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.

Ὡς οἱ μὲν πονέοντο κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην·
 Τυδεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετεΐη,
 ἢ μετὰ Τρώεσσι ὀμιλέοι ἢ μετ' Ἀχαιοῖς.
 θῦνε γὰρ ἄμ πεδίον ποταμῶ πλήθοντι ἑοικώς
 χειμάρρῳ, ὃς τ' ὄκα ῥέων ἐκέδασσε γεφύρας·
 τὸν δ' οὐτ' ἄρ τε γέφυραι ἐερμέναι ἰσχανώσιν,

οὐτ' ἄρα ἔρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων
 ἐλθόντ' ἔξαπίνης, ὅτ' ἐπιβρίση Διὸς ὄμβρος·
 πολλά δ' ὑπ' αὐτοῦ ἔργα κατήριπε κάλ' αἰζηῶν·
 ὡς ὑπὸ Τυδεΐδῃ πυκιναὶ κλονέοντο φάλαγγες
 Τρώων, οὐδ' ἄρα μιν μίμνον πολέες περ ἑόντες.

Τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱὸς
 θύνοντ' ἄμ πεδίον πρὸ ἔθην κλονέοντα φάλαγγας,
 αἰψ' ἐπὶ Τυδεΐδῃ ἐτίταινετο καμπύλα τόξα,
 καὶ βάλ' ἐπαΐσσοντα τυχῶν κατὰ δεξιὸν ὄμων,
 θώρηκος γύαλον· διὰ δ' ἔπτατο πικρὸς οἴστος,
 ἀντικρὺ δὲ διέσχε, παλάσσετο δ' αἵματι θώρηξ.
 τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄυσε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός·

« ὄρνυσθε, Τρῶες μεγάθυμοι, κέντορες Ἴππων·
 βέβληται γὰρ ἄριστος Ἀχαιῶν, οὐδέ ἔφημι
 δῆθ' ἀνσχῆσεσθαι κρατερόν βέλος, εἰ ἔτεόν με
 ὄρσεν ἄναξ Διὸς υἱὸς ἀπορνύμενον Λυκίηθεν ».

“Ὡς ἔφατ' εὐχόμενος· τὸν δ' οὐ βέλος ὠκὺ δάμασσεν,
 ἀλλ' ἀναχωρήσας πρόσθ' Ἴπποιον καὶ ὄχεσφιν
 ἔστη, καὶ Σθένελον προσέφη, Καπανήιον υἱόν·
 « ὄρσο, πέπον Καπανηιάδῃ, καταβήσσο δίφρου,
 ὄφρα μοι ἐξ ὠμοιο ἐρύσσης πικρὸν οἴστόν ».

“Ὡς ἄρ' ἔφη, Σθένελος δὲ καθ' Ἴππων ἄλτο χαμᾶζε,
 πὰρ δὲ στάς βέλος ὠκὺ διαμπερές ἐξέρυσ' ὤμου·
 αἶμα δ' ἀνηκόντιζε διὰ στρεπτοῦ χιτῶνος.
 δῆ τότε ἔπειτ' ἠρᾶτο βοῆν ἀγαθὸς Διομήδης·
 « κλυθὶ μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, Ἀτρυτώνη,
 εἴ ποτέ μοι καὶ πατρὶ φίλα φρονέουσα παρέστῃς
 δῆλιώ ἐν πολέμῳ, νῦν αὖτ' ἐμὲ φίλαι, Ἀθήνη·
 δὸς δέ τέ μ' ἀνδρα ἐλεῖν καὶ ἐς ὄρμην ἐγγχεὸς ἐλθεῖν,
 ὅς μ' ἔβαλε φθάμενος καὶ ἐπεύχεται, οὐδέ μὲ φησι
 δηρόν ἔτ' ὄψεσθαι λαμπρὸν φάος ἡελίοιο ».

Ὡς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη,
 γυῖα δ' ἔθηκεν ἑλαφρά, πόδας καὶ χεῖρας ὑπερθεν·
 ἀγχοῦ δ' ἰσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
 « θαρσῶν νῦν, Διόμηδες, ἐπὶ Τρῶεσσι μάχεσθαι·
 ἐν γάρ τοι στήθεσσι μένος πατρώιον ἦκα
 125 ἄτρομον, οἷον ἔχεσκε σακέσπαλος ἵπποτα Τυδεύς·
 ἀγλῶν δ' αὖ τοι ἀπ' ὀφθαλμῶν ἔλον, ἦ πρὶν ἐπῆεν,
 ὄφρ' εὖ γιγνώσκῃς ἡμὲν θεὸν ἠδὲ καὶ ἄνδρα.
 τῶ νῦν, αἶ κε θεὸς πειρώμενος ἐνθάδ' ἵκηται,
 μῆ τι σύ γ' ἀθανάτοισι θεοῖς ἀντικρὺ μάχεσθαι
 130 τοῖς ἄλλοις· ἀτὰρ εἴ κε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη
 ἔλθῃσ' ἐς πόλεμον, τήν γ' οὐτάμεν ὀξεῖ χαλκῶ ».

Ἡ μὲν ἄρ' ὣς εἰποῦσ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη,
 Τυδείδης δ' ἐξαῦτις ἰὼν προμάχοισιν ἐμίχθη,
 καὶ πρὶν περ θυμῷ μεμαῶς Τρῶεσσι μάχεσθαι·
 135 δὴ τότε μιν τρις τόσσον ἔλεν μένος, ὥς τε λέοντα,
 ὄν ῥά τε ποιμῆν ἀγρῶ ἐπ' εἰροπόκοις ὄτεσσι
 χραύσῃ μὲν τ' αὐλῆς ὑπεράλμενον οὐδὲ δαμάσῃ·
 τοῦ μὲν τε σθένος ὤρσεν, ἔπειτα δέ τ' οὐ προσαμύνει,
 ἀλλὰ κατὰ σταθμούς δύεται, τὰ δ' ἐρῆμα φοβεῖται·
 140 αἰ μὲν τ' ἀγχιστῖναι ἐπ' ἀλλήλησι κέχυνται,
 αὐτὰρ ὁ ἐμμεμαῶς βαθέης ἐξάλλεται αὐλῆς·
 ὥς μεμαῶς Τρῶεσσι μίγη κρατερὸς Διομήδης.

Ἐνθ' ἔλεν Ἀστυνοὸν καὶ Ὑπείρονα, ποιμένα λαῶν,
 τὸν μὲν ὑπὲρ μαζοῖο βαλῶν χαλκῆρεϊ δουρί,
 145 τὸν δ' ἕτερον ζίφει μεγάλῳ κληῖδα παρ' ὦμον
 πληῆξ', ἀπὸ δ' αὐχένος ὦμον ἐέργαθεν ἠδ' ἀπὸ νώτου.
 τοὺς μὲν ἔασ', ὁ δ' Ἀβαντα μετώχετο καὶ Πολύιδον,
 υἱάς Εὐρυδάμαντος, ὄνειροπόλοιο γέροντος·
 150 τοῖς οὐκ ἐρχομένοις ὁ γέρων ἐκρίνατ' ὄνειρους,
 ἀλλὰ σφεας κρατερὸς Διομήδης ἐξενάριξε·

βῆ δὲ μετὰ Ξάνθον τε Θόωνά τε, Φαίνοπος υἱε,
 ἄμφω τηλυγέτω· ὁ δὲ τείρετο γήραϊ λυγρῶ,
 υἷον δ' οὐ τέκετ' ἄλλον ἐπὶ κτεάτεσσι λιπέσθαι.
 ἔνθ' ὅ γε τοὺς ἐνάριζε, φίλον δ' ἐξαινούτο θυμὸν
 ἄμφοτέρω, πατέρι δὲ γόνον καὶ κήδεα λυγρὰ
 λεῖπ', ἐπεὶ οὐ ζώνοντε μάχης ἐκ νοστήσαντε
 δέξατο· χηρωσταὶ δὲ διὰ κτῆσιν दाτέοντο.

155

Ἐνθ' υἱας Πριάμοιο δὺω λάβε Δαρδανίδαο
 εἰν ἐνὶ δίφρῳ ἔόντας, Ἐχέμμονά τε Χρομίον τε.
 ὡς δὲ λέων ἐν βουσί θορῶν ἐξ αὐχένα ἄξῃ
 πόρτιος ἢ βόος, ξύλοχον κάτα βοσκομενάων,
 ὡς τοὺς ἄμφοτέρους ἐξ ἵππων Τυδέος υἱὸς
 βῆσε κακῶς ἀέκοντας, ἔπειτα δὲ τεύχε' ἐσύλα·
 ἵππους δ' οἷς ἐτάροισι δίδου μετὰ νῆας ἐλαύνειν.

160

165

Ἡ μεγαλύτερη ἔνταση τῆς μάχης.

Τὸν δ' ἴδεν Αἰνείας ἀλαπάζοντα στίχας ἀνδρῶν,
 βῆ δ' ἴμεν ἄν τε μάχην καὶ ἀνά κλόνον ἐγχειάων
 Πάνδαρον ἀντίθεον διζήμενος, εἷ που ἐφεύροι·
 εὔρε Λυκάονος υἷον ἀμύμονά τε κρατερόν τε,
 στῆ δὲ πρόσθ' αὐτοῦ ἔπος τέ μιν ἀντίον ηὔδα·
 « Πάνδαρε, ποῦ τοι τόξον ἰδὲ πτερόεντες οἴστοι
 καὶ κλέος ; ᾧ οὐ τίς τοι ἐρίζεται ἐνθάδε γ' ἀνὴρ,
 οὐδέ τις ἐν Λυκίῃ σέο γ' εὔχεται εἶναι ἀμείνων.
 ἀλλ' ἄγε τῶδ' ἔφες ἀνδρὶ βέλους, Διὶ χειῖρας ἀνασχῶν,
 ὅς τις ὅδε κρατεεὶ καὶ δὴ κακὰ πολλὰ ἔοργε
 Τρῶας, ἐπεὶ πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν γούνατ' ἔλυσεν·
 εἰ μὴ τις θεὸς ἐστὶ κοτεσσάμενος Τρώεσσι
 ἱρῶν μηνίσας· χαλεπὴ δὲ θεοῦ ἐπι μῆνις ».

170

175

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός·

- « Αίνεία, Τρώων βουληφόρε χαλκοχιτώνων, 180
 Τυδείδη μιν ἔγωγε δαΐφρονι πάντα εἴσκω,
 ἀσπίδι γιγνώσκων κλῶπιδί τε τρυφαλείη,
 ἵππους τ' εἰσορόων· σάφα δ' οὐκ οἶδ' εἰ θεός ἐστιν.
 εἰ δ' ὅ γ' ἀνὴρ, ὃν φημι, δαΐφρων Τυδέος υἱός,
 οὐχ ὅ γ' ἀνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλὰ τις ἄγχι 185
 ἔστηκ' ἀθανάτων, νεφέλη εἰλυμένος ὦμος,
 ὃς τούτου βέλος ὠκὺ κιχήμενον ἔτραπεν ἄλλη.
 ἤδη γάρ οἱ ἐφῆκα βέλος, καὶ μιν βάλον ὦμον
 δεξιὸν ἀντικρὺ διὰ θώρηκος γυάλοιο·
 καὶ μιν ἔγωγ' ἐφάμην Ἀἰδωνῆι προιάψειν, 190
 ἔμπης δ' οὐκ ἐδάμασσα· θεός νύ τίς ἐστι κοτήεις.
 ἵπποι δ' οὐ παρέασι καὶ ἄρματα, τῶν κ' ἐπιβαίην·
 ἀλλὰ που ἐν μεγάροισι Λυκάονος ἔνδεκα δίφροι
 καλοὶ πρωτοπαγεῖς νεοτευχέες· ἀμφὶ δὲ πέπλοι
 πέπτανται· παρὰ δέ σφιν ἐκάστω δίζυγες ἵπποι 195
 ἐστᾶσι κρῖ λευκὸν ἐρεπτόμενοι καὶ ὀλύρας.
 ἧ μὲν μοι μάλα πολλὰ γέρων αἰχμητὰ Λυκάων
 ἐρχομένῳ ἐπέτελλε δόμοις ἔνι ποιητοῖσιν·
 ἵπποισίν μ' ἐκέλευε καὶ ἄρμασιν ἐμβεβαῶτα
 ἀρχεῦειν Τρώεσσιν κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας· 200
 ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην — ἧ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν —
 ἵππων φειδόμενος, μή μοι δευοίατο φορβῆς
 ἀνδρῶν εἰλομένων, εἰωθότες ἔδμεναι ἄδην.
 ὦς λίπον, αὐτὰρ πεζὸς ἐς Ἴλιον εἰλήλουθα
 τόξοισιν πίσυνος· τὰ δέ μ' οὐκ ἄρ' ἐμελλον ὀνήσειν. 205
 ἤδη γὰρ δοιοῖσιν ἀριστήεσσιν ἐφῆκα,
 Τυδείδη τε καὶ Ἀτρεΐδῃ, ἐκ δ' ἀμφοτέροιν
 ἀτρεχὲς αἶμ' ἔσσευα βαλὼν, ἠγειρα δὲ μᾶλλον.
 τῷ ῥα κακῇ αἴσῃ ἀπὸ πασσάλου ἀγκύλα τόξα
 ἤματι τῷ ἐλόμην, ὅτε Ἴλιον εἰς ἐρατεινὴν 210

- ἡγεόμην Τρώεσσι, φέρων χάριν Ἐκτορι δίω.
 εἰ δέ κε νοστήσω καὶ ἐσόφομαι ὀφθαλμοῖσι
 πατρίδ' ἐμὴν ἄλοχόν τε καὶ ὑπερεφές μέγα δῶμα,
 αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπ' ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φώς,
 εἰ μὴ ἐγὼ τάδε τόξα φαεινῶ ἐν πυρὶ θείην 215
 χερσὶ διακλάσσας· ἀνεμώλια γάρ μοι ὀπηδεῖ.
- Τὸν δ' αὖτ' Αἰνεΐας Τρώων ἀγὸς ἀντίον ἠῦδα·
 « μὴ δὴ οὕτως ἀγόρευε· πάρος δ' οὐκ ἔσσεται ἄλλως,
 πρὶν γ' ἐπὶ νῶ τῶδ' ἀνδρὶ σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν
 ἀντιβίην ἐλθόντε σὺν ἔντεσι πειρηθῆναι. 220
 ἀλλ' ἄγ' ἐμῶν ὀχέων ἐπιβήσσο, ὄφρα ἴδῃαι
 οἴοι Τρώιοι ἵπποι, ἐπιστάμενοι πεδίοιο
 κραιπνὰ μάλ' ἐνθα καὶ ἔνθα διωκόμεν ἠδὲ φέβεσθαι·
 τῷ καὶ νῶι πόλινδε σαώσεται, εἴ περ ἂν αὖτε
 Ζεὺς ἐπὶ Τυδεΐδῃ Διομήδεϊ κῦδος ὀρέξῃ. 225
 ἀλλ' ἄγε νῦν μᾶστιγα καὶ ἠνία σιγαλόεντα
 δέξαι, ἐγὼ δ' ἵππων ἐπιβήσομαι, ὄφρα μάχωμαι·
 ἦε σὺ τόνδε δέδεξο, μελήσουσιν δ' ἐμοὶ ἵπποι ».
- Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός·
 « Αἰνεΐα, σὺ μὲν αὐτὸς ἔχ' ἠνία καὶ τεῷ ἵππῳ· 230
 μᾶλλον ὕφ' ἠνιόχῳ εἰωθότι καμπύλον ἄρμα
 οἴσεται, εἴ περ ἂν αὖτε φεβώμεθα Τυδέος υἱόν·
 μὴ τῷ μὲν δείσαντε ματήσεται, οὐδ' ἐθέλητον
 ἐκφερέμεν πολέμοιο, τεὸν φθόγγον ποθέοντε,
 νῶι δ' ἐπαΐξας μεγαθύμου Τυδέος υἱός 235
 αὐτῷ τε κτείνῃ καὶ ἐλάσση μώνυχας ἵππους.
 ἀλλὰ σὺ γ' αὐτὸς ἔλαυνε τέ' ἄρματα καὶ τεῷ ἵππῳ,
 τόνδε δ' ἐγὼν ἐπιόντα δεδέξομαι ὀξεῖ δουρί ».
- Ὡς ἄρα φωνήσαντες, ἐς ἄρματα ποικίλα βάντες,
 ἐμμεμαῶτ' ἐπὶ Τυδεΐδῃ ἔχον ὠκέας ἵππους. 240
 τοὺς δὲ ἶδε Σθέnelος, Καπανῆιος ἀγλαὸς υἱός,

αἶψα δὲ Τυδεΐδην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
 « Τυδεΐδη Διόμηδες, ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ,
 ἄνδρ' ὀρώω κρατερώ ἐπὶ σοὶ μεμαῶτε μάχεσθαι,
 ἔν ἀπέλεθρον ἔχοντας· ὁ μὲν τόξων εὖ εἰδώς, 245
 Πάνδαρος, υἱὸς δ' αὖτε Λυκάονος εὔχεται εἶναι·
 Αἰνεΐας δ' υἱὸς μὲν ἀμύμονος Ἀγχιΐσο
 εὔχεται ἐκγεγάμεν, μήτηρ δέ οἱ ἔστ' Ἀφροδίτη.
 ἀλλ' ἄγε δὴ χαζώμεθ' ἐφ' ἵππων, μηδέ μοι οὕτω
 θῦνε διὰ προμάχων, μή πως φίλον ἦτορ ὀλέσσης ». 250

Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη κρατερός Διομήδης·
 « μή τι φόβονδ' ἀγόρευ', ἐπεὶ οὐδέ σε πεισέμεν ὀίω.
 οὐ γάρ μοι γενναῖον ἀλυσκάζοντι μάχεσθαι
 οὐδὲ καταπτώσσειν· ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστιν·
 ὀκνεῖω δ' ἵππων ἐπιβαινέμεν, ἀλλὰ καὶ αὐτως 255
 ἀντίον εἶμ' αὐτῶν· τρεῖν μ' οὐκ ἔῃ Παλλὰς Ἀθήνη.
 τούτῳ δ' οὐ πάλιν αὖτις ἀποΐσειτον ὠκέες ἵπποι
 ἄμφω ἄφ' ἡμείων, εἴ γ' οὖν ἕτερός γε φύγησιν.
 ἄλλο δέ τοι ἔρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσιν·
 αἶ κέν μοι πολύβουλος Ἀθήνη κῦδος ὀρέξῃ 260
 ἀμφοτέρω κτεῖναι, σὺ δὲ τούσδε μὲν ὠκέας ἵππους
 αὐτοῦ ἐρυκακέειν ἐξ ἄντυγος ἠνία τείνας,
 Αἰνεΐαο δ' ἐπαΐξαι μεμνημένος ἵππων,
 ἐκ δ' ἐλάσαι Τρώων μετ' εὐκνήμιδας Ἀχαιοὺς.
 τῆς γάρ τοι γενεῆς, ἧς Τρωί περ εὐρύοπα Ζεὺς 265
 δῶχ' υἱὸς ποιήνῃ Γανυμήδεος, οὐνεκ' ἄριστοι
 ἵππων, ὅσοι ἕασιν ὑπ' ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
 τῆς γενεῆς ἔκλεψεν ἀναξ ἀνδρῶν Ἀγχιΐσης,
 λάθρη Λαομέδοντος ὑποσχῶν θήλεας ἵππους·
 τῶν οἱ ἔξ ἐγένοντο ἐνὶ μεγάροισι γενέθλη. 270
 τοὺς μὲν τέσσαρας αὐτὸς ἔχων ἀτίταλλ' ἐπὶ φάντῃ,
 τῷ δὲ δὴ Αἰνεΐα δῶκεν, μήστωρε φόβοιο.

εἰ τούτω κε λάβοιμεν, ἀροίμεθά κε κλέος ἔσθλον ».

Ὦς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον,
τῷ δὲ τάχ' ἐγγύθεν ἤλθον ἐλαύνοντ' ὠκέας ἵππους. 275
τὸν πρότερος προσέειπε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός·
« καρτερόθυμε, δαίφρον, ἀγαυοῦ Τυδέος υἱέ,
ἦ μάλα σ' οὐ βέλος ὠκὺ δαμάσσατο, πικρὸς οἴστος·
νῦν αὖτ' ἐγγεῖη πειρήσομαι, αἶ κε τύχωμι ».

Ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλὼν προῖει δολιχόσκιον ἔγχος 280
καὶ βάλε Τυδεΐδαο κατ' ἀσπίδα· τῆς δὲ διαπρὸ
αἰχμῆ χαλκίῃ πταμένη θώρηκι πελάσθη·
τῷ δ' ἐπὶ μακρὸν ἄϋσε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός·
« βέβληται κενεῶνα διαμπερές, οὐδέ σ' ὄτω
δηρὸν ἔτ' ἀνσχῆσεσθαι· ἐμοὶ δὲ μέγ' εὖχος ἔδωκας ».

285 Τὸν δ' οὐ ταρβήσας προσέφη κρατερός Διομήδης·
« ἤμβροτες οὐδ' ἔτυχες· ἀτὰρ οὐ μὲν σφῶϊ γ' ὄτω
πρὶν γ' ἀποπαύσεσθαι, πρὶν γ' ἢ ἕτερόν γε πεσόντα
αἵματος ἄσαι Ἄρηα, ταλαύρινον πολεμιστήν ».

Ὦς φάμενος προέηκε· βέλος δ' ἴθυεν Ἀθήνη 290
ρῖνα παρ' ὀφθαλμόν, λευκοὺς δ' ἐπέρησεν ὀδόντας.
τοῦ δ' ἀπὸ μὲν γλῶσσαν πρυμνὴν τάμε χαλκὸς ἀτειρής,
αἰχμῆ δ' ἐξελύθη παρὰ νεῖατον ἀνθερεῶνα·
ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ
αἰόλα παμφανώοντα, παρέτρεσαν δὲ οἱ ἵπποι 295
ὠκύποδες· τοῦ δ' αὖθι λύθη ψυχὴ τε μένος τε.

Αἰνείας δ' ἀπόρουσε σὺν ἀσπίδι δουρὶ τε μακρῷ,
δείσας μὴ πῶς οἱ ἐρυσαιάτο νεκρὸν Ἀχαιοί.
ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ βαῖνε λέων ὡς ἀλκί πεποιθώς,
πρόσθε δὲ οἱ δόρου τ' ἔσχε καὶ ἀσπίδα πάντοσ' ἔτησιν, 300
τὸν κτάμεναι μεμαώς, ὅς τις τοῦ γ' ἀντίος ἔλθοι,
σμερδαλέα ἰάχων· ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ
Τυδεΐδης, μέγα ἔργον, ὃ οὐ δύο γ' ἄνδρε φέροιεν,

οἷοι νῦν βροτοί εἰς· ὁ δὲ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἶος.
 τῷ βάλεν Αἰνεῖαο κατ' ἰσχύιον, ἔνθα τε μηρὸς
 ἰσχύϊ ἐνστρέφεται, κοτύλην δέ τέ μιν καλέουσι·
 θλάσσε δέ οἱ κοτύλην, πρὸς δ' ἄμφω ῥῆξε τένοντε·
 ᾧσε δ' ἀπὸ ῥίνων τρηχὺς λίθος· αὐτὰρ ὃ γ' ἦρωε
 ἔστη γυνὴ ἐριπῶν καὶ ἐρείσατο χειρὶ παχείῃ
 γαίης· ἀμφὶ δὲ ὕσσε κελαινὴ νυξ ἐκάλυψε.

305

310

Καὶ νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο ἀναξ ἀνδρῶν Αἰνεΐας,
 εἰ μὴ ἄρ, ὄξυ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
 μήτηρ, ἣ μιν ὑπ' Ἀγχίση τέκε βουκολέοντι·
 ἀμφὶ δ' ἐὼν φίλον υἷὸν ἐχεύατο πήχρα λευκῶ,
 πρόσθε δέ οἱ πέπλοιο φαεινοῦ πτύγμα' ἐκάλυψεν,
 ἔρκος ἔμεν βελέων, μὴ τις Δαναῶν ταχυπόλων
 χαλκὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλὼν ἐκ θυμὸν ἔλοιτο.

315

318-909 : Ἄφου ἡ Ἀφροδίτη ἔσωσε τὸν Αἰνεΐα, πληγώνεται καὶ ἡ ἴδια στό θεϊκὸ της χέρι ἀπὸ τὸ κοντάρι τοῦ Διομήδη. Ἡ μητέρα της, ἡ Διώνη, τὴν παρηγορεῖ καὶ τῆς θεραπεύει τὸ τραῦμα. Στό μεταξύ ὁ Ἀπόλλωνας ξαναφέρνει στή μάχη τὸν Ἄρη, πού ἐμψυχώνει τοὺς Τρῶες. Ἄφου θεραπεύθηκε ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα ὁ Αἰνεΐας ξανάρχεται στὸν ἀγώνα, πού παίρνει ὀλοένα καὶ νέες φάσεις. Ἀριστεύοντας πάντοτε ὁ Διομήδης πληγώνεται καὶ τὸν ἴδιο τὸ θεὸ τοῦ πολέμου.

Z

1 - 236 : Τέλος οἱ θεοὶ ἐγκαταλείπουν τὴ μάχη, ἐνῶ οἱ Τρῶες ἀρ-
 χίζουν νά λυγίζουν μπροστά στήν ὀρμή τῶν Ἀχαιῶν. Ὁ Αἴαντας τοῦ
 Τελαμῶνα πρῶτος σπάζει τὴ φάλαγγα τῶν Τρῶων καὶ οἱ ἄλλοι ἠγε-
 μόνες σκότωναν ξεχωριστούς Τρῶες καὶ Λυκίους. Τὸ Ἴλιο κινδύνευε
 νά πέσει στά χέρια τῶν ἐχθρῶν, ὅταν ὁ Ἔλενος τοῦ Πριάμου, οἰνο-
 σκόπος ἐξαίρετος, προτρέπει τὸν ἀδελφὸ του Ἔκτορα νά μπεῖ στήν
 πόλη καὶ νά παρακινήσει τίς Τρωαδίτισσες γερόντισσες νά κάνουν

παράκληση στήν Ἀθηνα. Ἐξω ἀπό τό τεῖχος συνεχίζεται ἄγριος ὁ ἀγώνας, ἐνῶ ὁ Ἔκτορας ἀφήνει τή μάχη, γιά νά μπεῖ στήν πόλη.

Οἱ εὐγενεῖς Τρωαδίτισσες ἰκετεύουν τήν Ἀθηνα.

Ἔκτωρ δ' ὡς Σκαιάς τε πύλας καί φηγὸν ἴκανεν, 237
 ἀμφ' ἄρα μιν Τρώων ἄλοχοι θεόν ἠδὲ θύγατρεις
 εἰρόμεναι παῖδάς τε κασιγνήτους τε ἕτας τε
 καί πόσιαι· ὁ δ' ἔπειτα θεοῖς εὐχεσθαι ἀνώγει 240
 πάσας ἐξείης· πολλῆσι δὲ κήδε' ἐφῆπτο.

Ἄλλ' ὅτε δὴ Πριάμοιο δόμον περικαλλέ' ἴκανεν,
 ζεστῆς αἰθούσῃσι τετυγμένον — αὐτὰρ ἐν αὐτῷ
 πεντήκοντ' ἔνεσαν θάλαμοι ζεστοῖο λίθιοι,
 πλησίοι ἀλλήλων δεδμημένοι· ἔνθα δὲ παῖδες 245
 κοιμῶντο Πριάμοιο παρὰ μνηστῆς ἀλόχοισιν·
 κουράων δ' ἐτέρωθεν ἐναντίοι ἐνδοθεν αὐλῆς
 δώδεκ' ἔσαν τέγροι θάλαμοι ζεστοῖο λίθιοι,
 πλησίοι ἀλλήλων δεδμημένοι· ἔνθα δὲ γαμβροὶ
 κοιμῶντο Πριάμοιο παρ' αἰδοίης ἀλόχοισιν — 250
 ἔνθα οἱ ἠπιόδωρος ἐναντίη ἤλυθε μήτηρ
 Λαοδίκην εἰσάγουσα, θυγατρῶν εἶδος ἀρίστην·
 ἐν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε·
 « τέκνον, τίπτε λιπῶν πόλεμον θρασὺν εἰλήλουθας ;
 ἦ μάλα δὴ τείρουσι δυσώνυμοι υἴες Ἀχαιῶν 255
 μαρνάμενοι περὶ ἄστυ· σὲ δ' ἐνθάδε θυμὸς ἀνῆκεν
 ἐλθόντ' ἐξ ἄκρης πόλιος Διὶ χειῖρας ἀνασχεῖν.
 ἀλλὰ μὲν, ὄφρα κέ τοι μελιηδέα οἶνον ἐνείκω,
 ὡς σπείσης Διὶ πατρὶ καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι
 πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὐτὸς ὀνήσῃαι, αἶ κε πῆψθα. 260
 ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἀέξει,
 ὡς τόνη κέκμηχας ἀμύνων σοῖσιν ἔτησι »

Τὴν δ' ἡμίβειτ' ἔπειτα μέγας κορυθαίολος Ἔκτωρ·
 « μή μοι οἶνον ἄειρε μελίφρονα, πότνια μήτηρ,
 μή μ' ἀπογυιώσης, μένεος δ' ἀλκῆς τε λάθωμαι· 265
 χερσὶ δ' ἀνίπτοισιν Διὶ λείβειν αἶθοπα οἶνον
 ἄζομαι· οὐδέ πη ἔστι κελαινεφέϊ Κρονίωνι
 αἷματι καὶ λύθρω πεπαλαγμένον εὐχετάσθαι.
 ἀλλὰ σὺ μὲν πρὸς νηὸν Ἀθηναίης ἀγελείης 270
 ἔρχεο σὺν θυέεσσιν, ἀολλίσσασα γεραιάς.
 πέπλον δ', ὅς τις τοι χαριέστατος ἦδὲ μέγιστος
 ἔστιν ἐνὶ μεγάρω καὶ τοι πολὺ φίλτατος αὐτῆ,
 τὸν θεὸς Ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἠΰκομοιο,
 καὶ οἱ ὑποσχέσθαι δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῶ
 ἦνις ἠκέστας ἱερευσέμεν, αἶ κ' ἐλεήσῃ 275
 ἄστυ τε καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα,
 αἶ κεν Τυδέος υἱὸν ἀπόσχη Ἰλίου ἱρῆς,
 ἄγριον ἀίχμητὴν, κρατερόν μῆστωρα φόβοιο.
 ἀλλὰ σὺ μὲν πρὸς νηὸν Ἀθηναίης ἀγελείης
 ἔρχεο, ἐγὼ δὲ Πάριν μετελεύσομαι, ὄφρα καλέσω, 280
 αἶ κ' ἐθέλῃσ' εἰπόντος ἀκούμεν· ὥς κέν οἱ αὔθι
 γαῖα χάνοι· μέγα γάρ μιν Ὀλύμπιος ἔτρεφε πῆμα
 Τρωσὶ τε καὶ Πριάμῳ μεγαλήτορι τοῖό τε παισίν.
 εἰ κεῖνόν γε ἴδοιμι κατελθόντα Ἀΐδος εἴσω,
 φαίην κεν φρέν' ἀτέρπου οἴζυος ἐκλεαθέσθαι ». 285
 Ὡς ἔφαθ', ἡ δὲ μολοῦσα ποτὶ μέγαρ' ἀμφιπόλοισι
 κέκλετο· ταὶ δ' ἄρ' ἀόλλισσαν κατὰ ἄστυ γεραιάς.
 αὐτὴ δ' ἐς θάλαμον κατεβήσετο κηῶντα,
 ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
 Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδῆς 290
 ἦγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλῶς εὐρέα πόντον,
 τὴν ὁδὸν ἦν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν·
 τῶν ἔν' ἀειραμένη Ἑκάβη φέρε δῶρον Ἀθήνη,

ὅς κάλλιστος ἔην ποικίλμασιν ἠδὲ μέγιστος,
 ἀστὴρ δ' ὡς ἀπέλαμπεν· ἔκειτο δὲ νείατος ἄλλων. 295
 βῆ δ' ἰέναι, πολλαὶ δὲ μετεσσεύοντο γεραιαί.

Αἰ δ' ὅτε νηὸν ἴκανον Ἀθήνης ἐν πόλει ἄκρη,
 τῆσι θύρας ὤϊξε Θεανῶ καλλιπάρηος,
 Κισσηίς, ἄλοχος Ἀντήνορος ἱπποδάμοιο·
 τὴν γὰρ Τρῶες ἔθηκαν Ἀθηναίης ἰέρειαν. 300

αἰ δ' ὀλολυγῆ πᾶσαι Ἀθήνη χειῖρας ἀνέσχον·
 ἠ δ' ἄρα πέπλον ἐλοῦσα Θεανῶ καλλιπάρηος
 θῆκεν Ἀθηναίης ἐπὶ γούνασιν ἠυκόμοιο,
 εὐχομένη δ' ἠρᾶτο Διὸς κούρη μέγалоιο·
 « πότνι' Ἀθηναίη, ῥυσίπτολι, δῖα θεάων, 305

ἄξον δὴ ἔγχος Διομήδεος, ἠδὲ καὶ αὐτὸν
 πρηγέα δὸς πεσέειν Σκαιῶν προπάροιθε πυλάων,
 ὄφρα τοι αὐτίκα νῦν δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῷ
 ἦνις ἠκέστας ἱερεύσομεν, αἴ κ' ἐλεήσης
 ἄστυ τε καὶ Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα »). 310

ᾠς ἔφατ' εὐχομένη, ἀνένευε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη.

Ὁ Ἔκτορας στόν ἀνάκτορο τοῦ Πάρη.

ᾠς αἰ μὲν ῥ' εὐχοντο Διὸς κούρη μέγалоιο, 31

Ἔκτωρ δὲ πρὸς δώματ' Ἀλεξάνδροιο βεβήκει
 καλά, τὰ ῥ' αὐτὸς ἔτευξε σὺν ἀνδράσιν, οἳ τότε ἄριστοι
 ἦσαν ἐνὶ Τροίῃ ἐριβόλακι τέκτονες ἄνδρες, 315

οἳ οἳ ἐποίησαν θάλαμον καὶ δῶρα καὶ αὐλὴν
 ἐγγύθι τε Πριάμοιο καὶ Ἔκτορος, ἐν πόλει ἄκρη.
 ἐνθ' Ἔκτωρ εἰσῆλθε δίφιλος, ἐν δ' ἄρα χειρὶ
 ἔγχος ἔχ' ἐνδεκάπηχυ· πάροιθε δὲ λάμπετο δουρὸς
 αἰχμὴ χαλκείη, περὶ δὲ χρύσεος θέε πόρκης. 320

τὸν δ' εὖρ' ἐν θαλάμῳ περικαλλέα τεύχε' ἔποντα,

ἀσπίδα καὶ θώρηκα, καὶ ἀγκύλα τόξ' ἀφρώντα·
 Ἀργεΐη δ' Ἑλένη μετ' ἄρα δμωῆσι γυναιξίν
 ἦστο, καὶ ἀμφιπόλοισι περικλυτὰ ἔργα κέλευε.
 τὸν δ' Ἔκτωρ νείκεσεν ἰδὼν αἰσχροῖς ἐπέεσσι· 325
 « δαιμόνι', οὐ μὲν καλὰ χόλον τόνδ' ἔνθεο θυμῶ.
 λαοὶ μὲν φθινύθουσι περὶ πτόλιν αἰπύ τε τεῖχος
 μαρνάμενοι· σέο δ' εἶνεκ' αὐτὴ τε πτόλεμός τε
 ἄστυ τόδ' ἀμφιδέδη· σὺ δ' ἂν μαχέσαιο καὶ ἄλλω,
 ὃν τινά που μεθιέντα ἴδοις στυγεροῦ πολέμοιο. 330
 ἀλλ' ἄνα, μὴ τάχα ἄστυ πυρὸς δηϊοιο θέρηται ».

Τὸν δ' αὐτε προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής·
 « Ἔκτορ, ἐπεὶ με κατ' αἴσαν ἐνείκεσας οὐδ' ὑπὲρ αἴσαν,
 τοῦνεκά τοι ἔρέω· σὺ δὲ σύνθεο καὶ μευ ἄκουσον·
 οὐ τοι ἐγὼ Τρώων τόσσον χόλω οὐδὲ νεμέσσι 335
 ἤμην ἐν θαλάμῳ, ἔθελον δ' ἄχει προτραπέσθαι.
 νῦν δέ με παρειποῦσ' ἄλοχος μαλακοῖς ἐπέεσσιν
 ὠρμησ' ἐς πόλεμον· δοκέει δέ μοι ὧδε καὶ αὐτῶ
 λώιον ἔσσεσθαι· νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας.
 ἀλλ' ἄγε νῦν ἐπίμεινον, Ἀρήια τεύχεα δῶ· 340
 ἦ ἴθ', ἐγὼ δὲ μέτειμι· κιχήσεσθαι δέ σ' ὀτώ ».

Ὡς φάτο, τὸν δ' οὐ τι προσέφη κορυθαίολος Ἔκτωρ·
 τὸν δ' Ἑλένη μύθοισι προσηΐδα μελιχίοισι·
 « δᾶερ ἐμεῖο, κυνὸς κακομηχάνου ὀκρουέσσης,
 ὧς μ' ὄφελ' ἤματι τῶ, ὅτε με πρῶτον τέχε μήτηρ, 345
 οἴχεσθαι προφέρουσα κακῇ ἀνέμοιο θύελλα
 εἰς ὄρος ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
 ἔνθα με κῦμ' ἀπόερσε πάρος τάδε ἔργα γενέσθαι.
 αὐτὰρ ἐπεὶ τάδε γ' ὧδε θεοὶ κακὰ τεκμήραντο,
 ἀνδρὸς ἔπειτ' ὠφελλον ἀμείνονος εἶναι ἄκοιτις, 350
 ὃς ἤδη νέμεσίν τε καὶ αἴσχεα πόλλ' ἀνθρώπων.
 τούτῳ δ' οὐτ' ἄρ νῦν φρένες ἔμπεδοι οὐτ' ἄρ' ὀπίσσω

ἔσπονται· τῷ καί μιν ἐπαυρήσεσθαι ὄτω.

ἀλλ' ἄγε νῦν εἴσελθε καὶ ἔζοο τῷδ' ἐπὶ δίφρῳ,
 δᾶερ, ἐπεὶ σε μάλιστα πόνος φρένας ἀμφιβέβηκεν 355
 εἶνεκ' ἐμεῖο κυνὸς καὶ Ἀλεξάνδρου ἔνεκ' ἄτης,
 οἷσιν ἐπὶ Ζεὺς θῆκε κακὸν μόνον, ὡς καὶ ὀπίσσω
 ἀνθρώποισι πελώμεθ' αἰοίδιμοι ἐσσομένοισι ».

Τὴν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα μέγας κορυθαίολος Ἔκτωρ·
 « μὴ με κάθιζ', Ἐλένη, φιλέουσά περ· οὐδέ με πείσεις· 360
 ἤδη γάρ μοι θυμὸς ἐπέσσυται, ὕφρ' ἐπαμύνω
 Τρώεσσ', οἳ μὲγ' ἐμεῖο ποθὴν ἀπέοντος ἔχουσιν.
 ἀλλὰ σύ γ' ὄρνυθι τοῦτον, ἐπειγέσσω δὲ καὶ αὐτός,
 ὡς κεν ἔμ' ἔντοσθεν πόλιος καταμάρψῃ ἔοντα.
 καὶ γὰρ ἐγὼν οἰκόνδε ἐλεύσομαι, ὕφρα ἴδωμαι 365
 οἰκῆας ἄλοχόν τε φίλην καὶ νήπιον υἷόν.
 οὐ γὰρ οἶδ', ἣ ἔτι σφιν ὑπότροπος ἴξομαι αὐτίς,
 ἣ ἤδη μ' ὑπὸ χερσὶ θεοὶ δαμώωσιν Ἀχαιῶν ».

**Συνομιλία τοῦ Ἔκτορα
 μέ τῆ γυναῖκα του Ἀνδρομάχη.**

Ὦς ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθαίολος Ἔκτωρ· 369
 αἴψα δ' ἔπειθ' ἴκανε δόμους εὖ ναιετάοντας, 370
 οὐδ' εὖρ' Ἀνδρομάχην λευκώλενον ἐν μεγάροισιν,
 ἀλλ' ἣ γε ζῦν παιδὶ καὶ ἀμφιπόλῳ εὐπέπλω
 πύργῳ ἐφεστήκει γοάωσά τε μυρομένη τε.
 Ἔκτωρ δ' ὡς οὐκ ἔνδον ἀμύμονα τέτμεν ἄκοιτιν,
 ἔστη ἐπ' οὐδὸν ἰών, μετὰ δὲ δμῶῃσιν ἔειπεν· 375
 « εἰ δ' ἄγε μοι, δμῶαί, νημερτέα μυθήσασθε·
 πῇ ἔβη Ἀνδρομάχῃ λευκώλενος ἐκ μεγάροιο ;
 ἢ πῇ ἐς γαλόων ἢ εἰνατέρων εὐπέπλων,
 ἢ ἐς Ἀθηναίης ἐξοίχεται, ἐνθα περ ἄλλαι

- Τρῳαὶ εὐπλόκαμοι δεινὴν θεὸν ἰλάσκονται ; » 380
- Τὸν δ' αὖτ' ὀτρυνὴ ταμίη πρὸς μῦθον ἔειπεν·
 « Ἐκτορ, ἐπεὶ μάλ' ἀνωγας ἀληθέα μυθήσασθαι,
 οὔτε πη ἐς γαλόων οὔτ' εἰνατέρων εὐπέπλων
 οὔτ' ἐς Ἀθηναίης ἐξοίχεται, ἔνθα περ ἄλλαι
 Τρῳαὶ εὐπλόκαμοι δεινὴν θεὸν ἰλάσκονται, 385
 ἀλλ' ἐπὶ πύργον ἔβη μέγαν Ἰλίου, οὔνεκ' ἄκουσε
 τεῖρεσθαι Τρῳάας, μέγα δὲ κράτος εἶναι Ἀχαιῶν.
 ἡ μὲν δὴ πρὸς τεῖχος ἐπειγομένη ἀφικάνει,
 μαινομένη εἵκυῖα· φέρει δ' ἅμα παῖδα τιθήνη ».
- Ἡ ῥα γυνὴ ταμίη, ὁ δ' ἀπέσσυτο δώματος Ἐκτωρ 390
 τὴν αὐτὴν ὁδὸν αὐτίς εὐκτιμένας κατ' ἀγκυιάς.
 εὔτε πύλας ἴκανε διερχόμενος μέγα ἄστῳ
 Σκαιάς, τῇ ἄρ' ἔμελλε διεξιμεναι πεδίοινδε,
 ἔνθ' ἄλοχος πολύδωρος ἐναντίη ἦλθε θέουσα
 Ἄνδρομάχη, θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἡετίωνος, 395
 Ἡετίων, ὃς ἔναιεν ὑπὸ Πλάκῳ ὕληέσση,
 Θήβη Ὑποπλακίη, Κιλίκεσσ' ἀνδρῆσιν ἀνάσσων·
 τοῦ περ δὴ θυγάτηρ ἔχεθ' Ἐκτορι χαλκοκορυστῆ.
 ἡ οἱ ἔπειτ' ἦντησ', ἅμα δ' ἀμφίπολος κίεν αὐτῆ,
 παῖδ' ἐπὶ κόλπῳ ἔχουσ' ἀταλάφρονα, νήπιον αὐτως, 400
 Ἐκτορίδην ἀγαπητόν, ἀλίγκιον ἀστέρι καλῶ,
 τὸν ῥ' Ἐκτωρ καλέεσκε Σκαμάνδριον, αὐτὰρ οἱ ἄλλοι
 Ἀστυάνακτ'· οἷος γὰρ ἐρύετο Ἴλιον Ἐκτωρ.
 ἦτοι ὁ μὲν μείδησεν ἰδὼν ἐς παῖδα σιωπῆ·
 Ἄνδρομάχη δέ οἱ ἄγχι παρίστατο δάκρυ χέουσα, 405
 ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρὶ ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε·
 « δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος, οὐδ' ἐλεαίρεις
 παῖδά τε νηπίαχον καὶ ἔμ' ἄμμορον, ἢ τάχα χήρη
 σεῦ ἔσομαι· τάχα γάρ σε κατακτανέουσιν Ἀχαιοὶ
 πάντες ἐφορμηθέντες· ἐμοὶ δέ κε κέρδιον εἶη 410

σεῦ ἀφαμαρτοῦση χθόνα δύμεναι· οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλη
 ἔσται θαλπωρή, ἐπεὶ ἂν σύ γε πότμον ἐπίσπης,
 ἀλλ' ἄχε' οὐδέ μοι ἔστι πατήρ καὶ πότνια μήτηρ.
 ἢ τοι γὰρ πατέρ' ἀμὸν ἀπέκτανε δῖος Ἀχιλλεύς,
 ἐκ δὲ πόλιν πέρσεν Κιλικῶν εὖ ναιετάουσαν, 415
 Θήβην ὑψίπυλον· κατὰ δ' ἔκτανεν Ἡετίωνα,
 οὐδέ μιν ἐξενάριξε, σεβάσσατο γὰρ τό γε θυμῶ,
 ἀλλ' ἄρα μιν κατέκχε συν ἔντεσι δαιδαλέοισιν,
 ἦδ' ἐπὶ σῆμ' ἔχεεν· περὶ δὲ πτελέας ἐφύτευσαν
 νύμφαι ὄρεστιάδες, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο. 420
 οἱ δὲ μοι ἑπτὰ κασίγνητοι ἔσαν ἐν μεγάροισιν,
 οἱ μὲν πάντες ἰῶ κίον ἤματι Ἕιδος εἴσω·
 πάντας γὰρ κατέπεφνε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς
 βουσὶν ἐπ' εἰλιπόδεσσι καὶ ἀργεννῆς ὄτεσσι.
 μητέρα δ' ἦ βασίλευεν ὑπὸ Πλάκῳ ὕλησση, 425
 τὴν ἐπεὶ ἄρ' δεῦρ' ἤγαγ' ἄμ' ἄλλοισι κτεάτεσσιν,
 ἂψ ὃ γε τὴν ἀπέλυσε λαβῶν ἀπερείσι' ἄποινα,
 πατρός δ' ἐν μεγάροισι βάλ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα.
 Ἕκτωρ, ἀτὰρ σύ μοι ἔσσι πατήρ καὶ πότνια μήτηρ
 ἦδὲ κασίγνητος, σύ δὲ μοι θαλερὸς παρακοίτης· 430
 ἀλλ' ἄγε νῦν ἐλέαιρε καὶ αὐτοῦ μίμν' ἐπὶ πύργῳ,
 μὴ παῖδ' ὄρφανικὸν θήης χήρην τε γυναῖκα·
 λαὸν δὲ στῆσον παρ' ἐρινεόν, ἔνθα μάλιστα
 ἀμβατός ἐστι πόλις καὶ ἐπίδρομον ἔπλετο τεῖχος.
 τρὶς γὰρ τῆ γ' ἐλθόντες ἐπειρήσανθ' οἱ ἄριστοι 435
 ἄμφ' Αἴαντε δῦο καὶ ἀγακλυτὸν Ἰδομενῆα
 ἦδ' ἄμφ' Ἀτρεΐδας καὶ Τυδέος ἄλκιμον υἱόν·
 ἦ πού τις σφιν ἔνισπε θεοπροπίων εὖ εἰδώς,
 ἦ νυ καὶ αὐτῶν θυμὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει ».

Τὴν δ' αὖτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ· 440
 « ἦ καὶ ἐμοὶ τάδε πάντα μέλει, γύναι· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς

κιδέομαι Τρῶας καὶ Τρωάδας ἐλκεσιπέπλους,
 αἶ κε κακὸς ὧς νόσφιν ἀλυσκάζω πολέμοιο·
 οὐδέ με θυμὸς ἄνωγεν, ἐπεὶ μάθον ἔμμεναι ἐσθλὸς
 αἰεὶ καὶ πρότοισι μετὰ Τρώεσσι μάχεσθαι, 445
 ἀρνύμενος πατρός τε μέγα κλέος ἦδ' ἐμὸν αὐτοῦ.
 εὖ γὰρ ἐγὼ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν·
 ἔσσεται ἡμαρ, ὅτ' ἄν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή
 καὶ Πριάμος καὶ λαὸς εὐμμελίω Πριάμοιο.
 ἀλλ' οὐ μοι Τρώων τόσσον μέλει ἄλγος ὀπίσσω, 450
 οὔτ' αὐτῆς Ἐκάβης οὔτε Πριάμοιο ἀνακτος
 οὔτε κασιγνήτων, οἳ κεν πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ
 ἐν κονίησι πέσοιεν ὑπ' ἀνδράσι δυσμενέεσσιν,
 ὅσσον σεῦ, ὅτε κέν τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων
 δακρύνεσσαν ἄγηται, ἐλεύθερον ἡμαρ ἀπούρας· 455
 καὶ κεν ἐν Ἀργεὶ εἴοῦσα πρὸς ἄλλης ἰσθὸν ὑφαίνοις,
 καὶ κεν ὕδωρ φορέοις Μεσσηίδος ἢ Ὑπερείης
 πόλλ' ἀεκαζομένη, κρατερὴ δ' ἐπικείσεται ἀνάγκη·
 καὶ ποτέ τις εἴπησιν ἰδὼν κατὰ δάκρυ χέουσαν·
 "Ἐκτορος ἦδε γυνή, ὅς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι 460
 Τρώων ἵπποδάμων, ὅτε Ἴλιον ἀμφεμάχοντο."
 ὧς ποτέ τις ἔρει· σοὶ δ' αὖ νέον ἔσσεται ἄλγος
 χῆτει τοιοῦδ' ἀνδρὸς ἀμύνειν δούλιον ἡμαρ.
 ἀλλὰ με τεθνηῶτα χυτὴ κατὰ γαῖα καλύπτει,
 πρὶν γέ τι σῆς τε βοῆς σοῦ θ' ἐλκθμοῖο πυθέσθαι ». 465
 Ὡς εἰπὼν οὗ παιδὸς ὀρέξατο φαίδιμος Ἐκτωρ·
 ἄψ δ' ὁ παῖς πρὸς κόλπον ἐυζώνοιο τιθήνης
 ἐκλίνθη ἰάχων, πατρός φίλου ὄψιν ἀτυχθεῖς,
 ταρβήσας χαλκὸν τε ἰδὲ λόφον ἵππιοχαίτην,
 δεινὸν ἀπ' ἀκροτάτης κόρυθος νεύοντα νοήσας. 470
 ἐκ δὲ γέλασσε πατὴρ τε φίλος καὶ πότνια μήτηρ·
 αὐτίκ' ἀπὸ κρατὸς κόρυθ' εἴλετο φαίδιμος Ἐκτωρ,

καὶ τὴν μὲν κατέθηκεν ἐπὶ χθονὶ παμφανόωσαν·
 αὐτὰρ ὃ γ' ὄν φίλον υἷὸν ἐπεὶ κύσε πῆλέ τε χερσίν,
 εἶπε δ' ἐπευξάμενος Δίί τ' ἄλλοισίν τε θεοῖσι· 475
 « Ζεῦ ἄλλοι τε θεοί, δότε δὴ καὶ τόνδε γενέσθαι
 παῖδ' ἐμόν, ὡς καὶ ἐγὼ περ, ἀριπρεπέα Τρῶεσσιν,
 ᾧδε βίην τ' ἀγαθόν, καὶ Ἰλίου Ἴφι ἀνάσσειν·
 καὶ ποτέ τις εἶποι 'πατρός γ' ὕδε πολλὸν ἀμείνων'
 ἐκ πολέμου ἀνιόντα· φέροι δ' ἕναρα βροτόεντα 480
 κτείνας δῆιον ἄνδρα, χερεῖη δὲ φρένα μήτηρ ».

Ὡς εἰπὼν ἀλόχοιο φίλης ἐν χερσίν ἔθηκε
 παῖδ' ἐόν· ἣ δ' ἄρα μιν κηῶδεὶ δέξατο κόλπῳ
 δακρυόεν γελάσασα· πόσις δ' ἐλέησε νοήσας,
 χερεῖ τὲ μιν κατέρεξεν ἔπος τ' ἔφατ' ἐκ' τ' ὀνόμαζε· 485

« δαιμονίη, μή μοί τι λίην ἀκαχίζεο θυμῷ.
 οὐ γάρ τις μ' ὑπὲρ αἴσαν ἀνήρ "Αἰδι προιάψει·
 μοῖραν δ' οὐ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
 οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
 ἀλλ' εἰς οἶκον ἰούσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε, 490
 ἰστόν τ' ἡλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
 ἔργον ἐποίχεσθαι· πόλεμος δ' ἄνδρεςσι μελήσει
 πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί, τοὶ Ἰλίῳ ἐγγεγάασιν ».

Ὡς ἄρα φωνήσας κόρυθ' εἶλετο φαίδιμος Ἔκτορ
 ἵππουριν· ἄλοχος δὲ φίλη οἰκόνδε βεβήκει 495
 ἐντροπαλιζομένη, θαλερόν κατὰ δάκρυ χέουσα.
 αἶψα δ' ἔπειθ' ἴκανε δόμους εὖ ναιετάοντας
 Ἔκτορος ἀνδροφόνοιο, κιχῆσατο δ' ἐνδοθι πολλὰς
 ἀμφιπόλους, τῆσιν δὲ γόον πάσῃσιν ἐνῶρσεν.
 αἰ μὲν ἔτι ζῶν γόον Ἔκτορα ᾧ ἐνὶ οἴκῳ· 500
 οὐ γάρ μιν ἔτ' ἔφαντο ὑπότροπον ἐκ πολέμοιο
 ἕζεσθαι, προφυγόντα μένος καὶ χεῖρας Ἀχαιῶν.

Οὐδὲ Πάρις δῆθυσεν ἐν ὑψηλοῖσι δόμοισιν,

ἀλλ' ὁ γ', ἐπεὶ κατέδου κλυτὰ τεύχεα, ποικίλα χαλκῶ,
 σεύατ' ἔπειτ' ἀνά ἄστυ, ποσὶ κραιπνοῖσι πεποιθώς. 505
 ὡς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος, ἀκοστήσας ἐπὶ φάτῃ,
 δεσμὸν ἀπορρήξας θείῃ πεδίῳιο κραίνων,
 εἰώθως λούεσθαι ἐϋρρεῖος ποταμοῖο,
 κυδιῶν· ὑψοῦ δὲ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται
 ὤμοις ἀΐσσονται· ὁ δ' ἀγλατῆφι πεποιθώς, 510
 ῥίμφα ἐ γοῦνα φέρει μετὰ τ' ἤθεα καὶ νομὸν ἵππων·
 ὡς υἱὸς Πριάμοιο Πάρις κατὰ Περγάμου ἄκρης
 τεύχεσι παμφαίνων ὡς τ' ἠλέκτωρ ἐβεβήκει
 καγγαλῶν, ταχέες δὲ πόδες φέρον· αἶψα δ' ἔπειτα
 "Ἐκτορα δῖον ἔτετμεν ἀδελφεόν, εὖτ' ἄρ' ἔμελλε 515
 στρέψεσθ' ἐκ χώρας, ὅθι ἦ δάριζε γυναικί.
 τὸν πρότερος προσέειπεν Ἀλέξανδρος θεοειδής·
 « ἦθεῖ', ἦ μάλα δὴ σε καὶ ἐσσύμενον κατερύκω
 δηθύνων, οὐδ' ἦλθον ἐναίσιμον, ὡς ἐκέλευες ; »
 Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη καρυθαίολος Ἐκτωρ· 520
 « δαιμόνι', οὐκ ἂν τίς τοι ἀνὴρ, ὃς ἐναίσιμος εἴη,
 ἔργον ἀτιμήσειε μάχης, ἐπεὶ ἄλκιμός ἐσσι·
 ἀλλὰ ἐκὼν μεθιεῖς τε καὶ οὐκ ἐθέλεις· τὸ δ' ἐμὸν κῆρ
 ἄχνηται ἐν θυμῷ, ὅθ' ὑπὲρ σέθεν αἴσχε' ἀκούω
 πρὸς Τρώων, οἳ ἔχουσι πολὺν πόνον εἵνεκα σεῖο. 525
 ἀλλ' ἴομεν· τὰ δ' ὀπισθεν ἀρεσσόμεθ', αἶ κέ ποθι Ζεὺς
 δῶγ' ἐπουρανίοισι θεοῖς αἰειγενέτησι
 κρητῆρα στήσασθαι ἐλεύθερον ἐν μεγάροισιν,
 ἐκ Τροίης ἐλάσαντας εὐκνήμιδας Ἀχαιοὺς »

H

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἐκτορα καὶ τοῦ Πάρη στό στρατόπεδο ἔδωσε
 στους Τρῶες τόση χαρὰ ὅσην αἰσθάνονται ναῦτες κουρασμένοι ἀπό

τήν κωπηλασία, όταν φυσήξει πρίμος ἀέρας. Ὑστερα ἀπό πρόταση τοῦ Ἑλένου ὁ Ἔκτορας καλεῖ σέ μονομαχία τόν πρῶτο ἀπό τούς Ἀχαιοὺς. Ἀπό ἑννέα ἥρωες ὁ κλῆρος ἔπεσε στὸν Αἴαντα νά μονομαχήσει μέ τόν Ἔκτορα. Ἰσόπαλοι στὸ κοντάρι καί ἐξίσου ἀγαπητοὶ στοὺς θεοὺς οἱ δύο ἥρωες μονομαχοῦν ὡς τὸ βράδυ χωρὶς ἀποτελεσμα. Τέλος ὁ ἀγώνας σταματᾷ. Τὴν ἄλλη μέρα γίνεται προσωρινὴ ἀνακωχή, γιὰ νά συγκεντρώσουν τούς νεκροὺς. Στὸ μεταξύ οἱ Ἀχαιοὶ ἀποφασίζουν νά ἐνισχύσουν τὸ στρατόπεδό τους μέ τείχος καί μέ τάφρο.

Θ

Ὅταν ἡ αὐγὴ φώτισε τόν κόσμο, ὁ Δίας συγκαλεῖ σέ συγκέντρωση τούς θεοὺς καί τούς ἀπαγορεύει νά ἐπεμβαίνουν στή μάχη καί νά παίρνουν τὸ μέρος τοῦ ἑνός καί τοῦ ἄλλου ἀπό τούς ἀντιπάλους. Ὁ ἴδιος πηγαίνει στήν Ἴδη καί ἀπό κεῖ παρατηρεῖ τὴν πόλη τῶν Τρώων καί τὸ ναυτικὸ στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. Κατὰ τὴ μάχη ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὁ γιὸς τοῦ Κρόνου χαρίζει στοὺς Τρῶες νίκη καί δόξα μεγάλη καί ρίχνει συμφορὲς στοὺς Ἀχαιοὺς. Οἱ Τρῶες, ἂν καί λιγότεροι, ἀπωθοῦν τούς ἐχθροὺς ὡς τὰ ὀχυρώματα τοῦ στρατοπέδου τους. Ὁ ἀγώνας συνεχίζεται ὅλη τὴ μέρα, ὥσπου ἡ μαύρη νύχτα σκεπάζει τὴ γῆ. Οἱ Τρῶες μολαταῦτα μένουν ἐκεῖ κοντὰ στὸ στρατόπεδο τῶν ἐχθρῶν μέ σκοπὸ νά ἐπαναλάβουν τὴν ἄλλη μέρα τὴν ἐπίθεσή τους. Ὅλη τὴ νύχτα ἔκαιγαν μεγάλες φωτιές, γιὰ νά φοβίσουν ἀκόμα πιό πολὺ τούς τρομαγμένους Ἀχαιοὺς.

I

I-181 : Καταλυπημένος ὁ Ἀγαμέμνωνας καλεῖ τούς ἀρχηγούς σέ νυκτερινὴ συνέλευση καί προτείνει νά ἐγκαταλείψουν τὴν πολιορκία τοῦ Ἰλίου. Ὁ Νέστορας ὁμως καί ὁ Διομήδης ἀντιστέκονται στήν πρόταση αὐτὴ. Μετὰ τὸ δεῖπνο ἀποφασίζουν νά στείλουν πρεσβεῖα στὸν Ἀχιλλεῖα καί νά τόν παρακαλέσουν νά λάβει μέρος στή μάχη. Γιὰ τὴ λεπτὴ αὐτὴ ἀποστολὴ διαλέγουν τὸ γέροντα Φοῖνικα, παιδαγωγὸ τοῦ Ἀχιλλεῖα, τόν Ὀδυσσεῖα καί τόν Αἴαντα τοῦ Τελαμῶνα. Οἱ δύο βασιλιάδες ξεκίνησαν, ἀφοῦ ἄκουσαν τίς φρόνιμες συμβουλές τοῦ Νέστορα.

Ἡ πρεσβεία φτάνει στή σκηνή τοῦ Ἀχιλλεῦα.

- Τὼ δὲ βάτην παρά θίνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης, 182
πολλὰ μάλ' εὐχομένω γαιηόχῳ ἐννοσιγαίῳ
ῥηιδίως πεπιθεῖν μεγάλας φρένας Αἰακίδαο.
Μυρμιδόνων δ' ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἰκέσθην, 185
τὸν δ' εὖρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ,
καλῆ δαιδαλέῃ, ἐπί δ' ἀργύρεον ζυγὸν ἦεν,
τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων πόλιν Ἡετίωνος ὀλέσσας·
τῇ ὅ γε θυμὸν ἔτερπεν, ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.
Πάτροκλος δὲ οἱ οἶος ἐναντίος ἦστο σιωπῆ, 190
δέγμενος Αἰακίδαην, ὁπότε λήξειεν ἀείδων.
τὼ δὲ βάτην προτέρω, ἠγεῖτο δὲ δῖος Ὀδυσσεύς,
στὰν δὲ πρόσθ' αὐτοῖο· ταφῶν δ' ἀνόρουσεν Ἀχιλλεὺς
αὐτῇ σὺν φόρμιγγι, λιπῶν ἔδος ἔνθα θάασσεν.
ὥς δ' αὐτως Πάτροκλος, ἐπεὶ ἴδε φῶτας, ἀνέστη. 195
τὼ καὶ δεικνύμενος προσέφη πόδας ὠκύς Ἀχιλλεὺς·
« χαίρετον· ἦ φίλοι ἄνδρες ἰκάνετον· ἦ τι μάλα χρεώ,
οἷ μοι σκυζομένῳ περ Ἀχαιῶν φίλτατοί ἐσταν ».
Ὡς ἄρα φωνήσας προτέρω ἄγε δῖος Ἀχιλλεὺς.
εἶσεν δ' ἐν κλισμοῖσι τάπησί τε πορφυρέοισιν. 200
αἶψα δὲ Πάτροκλον προσεφώνεεν ἐγγυὸς ἐόντα·
« μείζονα δὴ κρητῆρα, Μενoitίου υἱέ, καθίστα,
ζωρότερον δὲ κέραιε, δέπας δ' ἐντυνον ἐκάστω·
οἱ γὰρ φίλτατοι ἄνδρες ἐμῷ ὑπέασι μελάθρῳ ».
Ὡς φάτο, Πάτροκλος δὲ φίλῳ ἐπεπείθεθ' ἑταίρῳ. 205
αὐτὰρ ὅ γε κρεῖον μέγα κάββαλεν ἐν πυρὸς αὐγῆ,
ἐν δ' ἄρα νῶτον ἔθηκ' ὄϊος καὶ πίονος αιγός,
ἐν δὲ σὺδος σιάλοιο ῥάχιν τεθαλυῖαν ἀλοιφῆ.
τῷ δ' ἔχεν Αὐτομέδων, τάμνεν δ' ἄρα δῖος Ἀχιλλεὺς.
καὶ τὰ μὲν εὖ μίστυλλε καὶ ἄμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειρε, 210

πῦρ δὲ Μενoitιάδης δαΐεν μέγα, ἰσόθεος φώς.
 κῦτάρ ἐπεὶ κατὰ πῦρ ἐκάη καὶ φλόξ ἐμαράνθη,
 ἀνθρακιὴν στορέσας ὀβελούς ἐφύπερθε τάνυσσε,
 πάσσε δ' ἄλως θείοιο κρατευτῶν ἐπαείρας.
 αὐτάρ ἐπεὶ ῥ' ὤπτησε καὶ εἰν ἔλεοῖσιν ἔχευε, 215
 Πάτροκλος μὲν σῖτον ἐλών ἐπένειμε τραπέζῃ
 καλοῖς ἐν κανέοισιν, ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.
 αὐτὸς δ' ἀντίον ἴζεν Ὀδυσσῆος θείοιο
 τοίχου τοῦ ἑτέρου, θεοῖσι δὲ θῦσαι ἀνώγει
 Πάτροκλον, ὃν ἐπαῖρον· ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλ्लε θυηλάς. 220
 οἱ δ' ἐπ' ὄνειάθ' ἑτοῖμα προκείμενα χειῖρας ἴαλλον.
 αὐτάρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο,
 νεῦσ' Αἴας Φοῖνικι· νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεύς,
 πλησάμενος δ' αἴνοιο δέπας δείδεκτ' Ἀχιλλῆα.

**Οἱ ὑποσχέσεις τοῦ Ἀγαμέμνονα καὶ οἱ παρακλήσεις
 τοῦ Ὀδυσσεά.**

« χαῖρ', Ἀχιλεῦ· δαιτὸς μὲν εἴσης οὐκ ἐπιδευεῖς 225
 ἡμὲν ἐνὶ κλισίῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο
 ἠδὲ καὶ ἐνθάδε νῦν· πάρα γὰρ μενοεικέα πολλὰ
 δαίνυσθ'· ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,
 ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα, διοτρεφές, εἰσορόωντες
 δείδιμεν· ἐν δοιῇ δὲ σαωσέμεν ἢ ἀπολέσθαι 230
 νῆας εὐσσέλμους, εἰ μὴ σύ γε δύσαι ἀλκὴν.
 ἐγγύς γὰρ νηῶν καὶ τείχεος αὐλιν ἔθεντο
 Τρῶες ὑπέρθυμοι τηλεκλειτοὶ τ' ἐπίκουροι,
 κηράμενοι πυρὰ πολλὰ κατὰ στρατόν, οὐδ' ἔτι φασὶ
 στήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνησιν πεσέεσθαι. 235
 Ζεὺς δὲ σφι Κρονίδης ἐνδῆξια σήματα φαίνων
 ἀστράπτει· Ἐκτωρ δὲ μέγα σθένει βλεμεαίνων
 μαίνεται ἐκπάγλως, πίσυνοσ Διί, οὐδέ τι τείει

ἀνέρας οὐδὲ θεούς· κρατερὴ δὲ ἐλύσσα δέδυκεν.
 ἀρᾶται δὲ τάχιστα φανήμεναι Ἡῶ διᾶν· 240
 στεῦται γὰρ νηῶν ἀποκόψειν ἄκρα κόρυμβα
 αὐτάς τ' ἐμπρήσειν μαλεροῦ πυρός, αὐτὰρ Ἀχαιοὺς
 δηῶσειν παρὰ τῆσιν ὀρινομένους ὑπὸ καπνοῦ.
 ταῦτ' αἰνῶς δεῖδοικα κατὰ φρένα, μὴ οἱ ἀπειλὰς
 ἐκτελέσωσι θεοί, ἡμῖν δὲ δὴ αἴσιμον εἶη 245
 φθίσθαι ἐν Τροίῃ, ἐκάς Ἄργεος ἵπποβότοιο.
 ἀλλ' ἄνα, εἰ μέμονάς γε καὶ ὀψέ περ υἷας Ἀχαιῶν
 τειρομένους ἐρύεσθαι ὑπὸ Τρώων ὀρυμαγδοῦ.
 αὐτῷ τοι μετόπισθ' ἄχος ἔσσεται, οὐδὲ τι μῆχος
 βρεχθέντος κακοῦ ἔστ' ἄκος εὐρεῖν· ἀλλὰ πολὺ πρὶν 250
 φράζευ, ὅπως Δαναοῖσιν ἀλεξήσεις κακὸν ἤμαρ.
 ὦ πέπον, ἧ μὲν σοί γε πατὴρ ἐπετέλλετο Πηλεὺς
 ἡματι τῷ, ὅτε σ' ἐκ Φθίης Ἀγαμέμνονι πέμπε·
 ἔκνον ἐμόν, κάρτος μὲν Ἀθηναίῃ τε καὶ Ἥρῃ
 δῶσους, αἶ κ' ἐθέλωσι, σὺ δὲ μεγαλήτορα θυμὸν 255
 ἴσχειν ἐν στήθεσσι· φιλοφροσύνη γὰρ ἀμείνων·
 ληγέμεναι δ' ἔριδος κακομηγάνου, ὄφρα σε μᾶλλον
 τίωσ' Ἀργείων ἡμὲν νέοι ἠδὲ γέροντες·
 ὡς ἐπέτελλ' ὁ γέρων, σὺ δὲ λήθεται· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
 παύε', ἕα δὲ χόλον θυμαλγέα· σοὶ δ' Ἀγαμέμνων 260
 ἄξια δῶρα δίδωσι μεταλλήξαντι χόλοιο.
 εἰ δὲ σὺ μὲν μευ ἄκουσον, ἐγὼ δὲ κέ τοι καταλέξω
 ὅσσα τοι ἐν κλισίῃσιν ὑπέσχετο δῶρ' Ἀγαμέμνων·
 ἔπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα,
 αἶθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους 265
 πηγούς ἀθλοφόρους, οἱ ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.
 οὐ κεν ἀλήϊος εἶη ἀνὴρ, ὧ τόσσα γένοιτο,
 οὐδέ κεν ἀκτῆμων ἐριτίμοιο χρυσοῖο,
 ὅσσ' Ἀγαμέμνωνος ἵπποι ἀέθλια ποσσὶν ἄροντο.

δώσει δ' ἑπτὰ γυναῖκας ἀμύμονα ἔργα ἰδυίας,
 270
 Λεσβίδας, ἄς, ὅτε Λέσβον εὐκτιμένην ἔλες αὐτός,
 ἐξέλεθ', αἶ τότε κάλλει ἐνίκων φῦλα γυναικῶν.
 τὰς μὲν τοι δώσει, μετὰ δ' ἔσσεται ἦν τότε ἀπηύρα,
 274
 κούρη Βρισῆος.
 ταῦτα μὲν αὐτίκα πάντα παρέσσεται· εἰ δέ κεν αὐτε
 277
 ἄστου μέγα Πριάμοιο θεοὶ δώωσ' ἀλαπάξαι,
 νῆα ἄλις χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ νηήσασθαι
 εἰσελθών, ὅτε κεν दाτεώμεθα ληϊδ' Ἀχαιοί,
 280
 Τρωιάδας δὲ γυναῖκας εἰκόσιν αὐτὸς ἐλέσθαι,
 αἶ κε μετ' Ἀργεῖην Ἐλένην κάλλισται ἔωσιν.
 εἰ δέ κεν Ἄργος ἰκοίμεθ' Ἀχαιϊκόν, οὐθαρ ἀρούρης,
 γαμβρός κέν οἱ ἔοις· τίσει δέ σε ἴσον Ὀρέστη,
 285
 ὃς οἱ τηλύγετος τρέφεται θαλίῃ ἐνὶ πολλῇ.
 τρεῖς δὲ οἷ εἰσι θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ εὐπῆκτω,
 Χρυσόθεμις καὶ Λαοδίκη καὶ Ἰφιάνασσα·
 τάων ἦν κ' ἐθέλησθα, φίλην ἀνάεδνον ἄγεσθαι
 πρὸς οἶκον Πηλῆος· ὁ δ' αὐτ' ἐπὶ μείλια δώσει
 290
 πολλὰ μάλ', ὅσσ' οὐ πώ τις ἐῖ ἔπέδωκε θυγατρί·
 ἑπτὰ δέ τοι δώσει εὐ ναιόμενα πτολίεθρα,
 Καρδαμύλην Ἐνόπην τε καὶ Ἴρην ποιήεσαν,
 Φηράς τε ζαθέας ἠδ' Ἀνθειαν βαθύλειμον,
 καλὴν τ' Αἴπειαν καὶ Πήδασον ἀμπελόεσσαν.
 295
 πᾶσαι δ' ἐγγὺς ἁλός, νέαται Πύλου ἡμαθόεντος·
 ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηγες πολυβοῦται,
 οἷ κέ σε δωτίνησι θεὸν ὥς τιμήσουσι
 καὶ τοι ὑπὸ σκήπτρῳ λιπαρὰς τελέουσι θέμιστας.
 300
 ταῦτά κέ τοι τελέσειε μεταλλήξαντι χόλοιο.
 εἰ δέ τοι Ἀτρεΐδης μὲν ἀπήχθετο κηρόθι μᾶλλον,
 αὐτὸς καὶ τοῦ δῶρα, σὺ δ' ἄλλους περ Παναχαιούς
 τειρομένους ἐλέαιρε κατὰ στρατόν, οἷ σε θεὸν ὥς

τίσους· ἤ γάρ κέ σφι μάλα μέγα κῦδος ἄροιο.
 νῦν γάρ χ' Ἐκτορ' ἔλοισ, ἐπεὶ ἂν μάλα τοι σχεδὸν ἔλθοι
 λύσσαν ἔχων ὀλοήν, ἐπεὶ οὐ τινά φησιν ὁμοῖον 305
 οἷ ἔμεναι Δαναῶν, οὓς ἐνθάδε νῆες ἔνεικαν ».

Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀποκρούει τίς προτάσεις.

Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς
 « διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ,
 χρῆ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποσιπεῖν,
 ἧ περ δὴ φρονέω τε καὶ ὡς τετελεσμένον ἔσται, 310
 ὡς μὴ μοι τρῶζετε παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος.
 ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀίδαο πύλῃσιν
 ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθη ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἶπη.
 αὐτὰρ ἐγὼν ἐρέω, ὡς μοι δοκεῖ εἶναι ἄριστα·
 οὐτ' ἐμέ γ' Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα πεισέμεν οἶω 315
 οὐτ' ἄλλους Δαναούς, ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν
 μάρνασθαι δῆτοισιν ἐπ' ἀνδράσι νωλεμές αἰεὶ.
 ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμιῖζοι·
 ἐν δὲ ἰῆ τιμῇ ἡμὲν κακὸς ἦδὲ καὶ ἐσθλός·
 κάτθαν' ὁμῶς ὁ τ' ἀεργὸς ἀνὴρ ὁ τε πολλὰ ἐοργῶς. 320
 οὐδέ τί μοι περίκειται, ἐπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῶ,
 αἰεὶ ἐμὴν ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμιῖζειν.
 ὡς δ' ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρῃσι
 μάστακ', ἐπεὶ κε λάβῃσι, κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῆ,
 ὡς καὶ ἐγὼ πολλὰς μὲν αὐπνους νύκτας ἴαυον, 325
 ἧματα δ' αἱματόεντα διέπρησσον πολεμιῖζων,
 ἀνδράσιν μαρνάμενος ὀάρων ἔνεκα σφετεράων.
 δώδεκα δὴ σὺν νηυσὶ πόλεις ἀλάπαξ' ἀνθρώπων,
 πεζὸς δ' ἑνδεκά φημι κατὰ Τροίην ἐρίβωλον·
 τάων ἐκ πασέων κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλά 330

ἐξελόμην, καὶ πάντα φέρων Ἀγαμέμνονι δόσκον
 Ἀτρεΐδῃ· ὁ δ' ὀπίσθε μένων παρὰ νηυσὶ θεῶσι
 δεξάμενος διὰ παῦρα δασάσκετο, πολλὰ δ' ἔχεσκεν.
 ἄλλα δ' ἀριστήεσσι δίδου γέρα καὶ βασιλεῦσι,
 τοῖσι μὲν ἔμπεδα κεῖται, ἐμεῦ δ' ἀπὸ μούνου Ἀχαιῶν 335
 εἴλετ', ἔχει δ' ἄλοχον θυμαρέα· τῇ παριαύων
 τερπέσθω. τί δὲ δεῖ πολεμιζέμεναι Τρῶεσσιν
 Ἀργείους; τί δὲ λαὸν ἀνήγαγεν ἐνθάδ' ἀγείρας
 Ἀτρεΐδης; ἦ οὐχ Ἑλένης ἔνεκ' ἠυκόμοιο;
 ἦ μούνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων 340
 Ἀτρεΐδαι; ἐπεὶ ὅς τις ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων
 τὴν αὐτοῦ φιλεῖ καὶ κήδεται, ὡς καὶ ἐγὼ τὴν
 ἐκ θυμοῦ φίλεον, δουρικτητὴν περ εὐοῦσαν.
 νῦν δ', ἐπεὶ ἐκ χειρῶν γέρας εἴλετο καὶ μ' ἀπάτησε,
 μή μευ πειράτω εὖ εἰδότος· οὐδέ με πείσει. 345
 ἀλλ', Ὀδυσσεῦ, σὺν σοί τε καὶ ἄλλοισιν βασιλεῦσι
 φραζέσθω νήεσσιν ἀλεξέμεναι δήιον πῦρ.
 ἦ μὲν δὴ μάλα πολλὰ πονήσατο νόσφιν ἐμεῖο,
 καὶ δὴ τεῖχος ἔδειμε, καὶ ἤλασε τάφρον ἐπ' αὐτῶ
 εὐρεΐαν μεγάλην, ἐν δὲ σκόλοπας κατέπηξεν· 350
 ἀλλ' οὐδ' ὡς δύναται σθένος Ἐκτορος ἀνδροφόνιο
 ἴσχειν. ὄφρα δ' ἐγὼ μετ' Ἀχαιοῖσιν πολέμιζον,
 οὐκ ἐθέλεσκε μάχην ἀπὸ τεύχεος ὀρνύμεν Ἐκτωρ,
 ἀλλ' ὅσον ἐς Σκαιάς τε πύλας καὶ φηγὸν ἴκανεν·
 ἔνθα ποτ' οἶον ἔμιμνε, μόγις δὲ μευ ἔκφυγεν ὄρμην. 355
 νῦν δ', ἐπεὶ οὐκ ἐθέλω πολεμιζέμεν Ἐκτορι δίω,
 αὔριον ἰρὰ Διὶ ῥέζας καὶ πᾶσι θεοῖσι,
 νήσας εὖ νῆας, ἐπὴν ἄλαδε προερεύσω,
 ὄψεαι, αἶ κ' ἐθέλησθα καὶ αἶ κέν τοι τὰ μεμῆλη,
 ἦρι μάλ' Ἑλλήσποντον ἐπ' ἰχθυόεντα πλεύσας 360
 νῆας ἐμάς, ἐν δ' ἄνδρας ἐρεσσέμεναι μεμαῶτας·

εἰ δέ κεν εὐπλοίην δώῃ κλυτὸς ἐννοσίγαιος,
ἤματί κε τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἰκοίμην ».

K

Οἱ δύο ἀρχηγοὶ γυρίζουν ἄπρακτοι. Τὴν ἴδια νύχτα ὁ Διομήδης καὶ ὁ Ὀδυσσεύς ἀποφασίζουν νά κατασκοπεύσουν τὸ ἐχθρικό στρατόπεδο. Στὴν ἐπιχείρηση αὐτὴ σκοτώνουν ἕνα κατάσκοπο τῶν Τρώων, τὸ Δόλωνα, ἀφοῦ προηγουμένως ἔμαθαν ἀπ' αὐτόν τὰ σχέδια τοῦ Ἑκτορα γιὰ τὴ μάχη τῆς ἄλλης μέρας. Σκοτώνουν κι ἄλλον ἕναν ἐπιφανῆ Τρῶα, τὸ Ρῆσο, καὶ γυρίζουν στὸ στρατόπεδο φέρνοντας μαζί τους τὰ θανμάσια Θρακικὰ ἄλογα τοῦ ἥρωα.

Λ

Μόλις χάραξε ἡ αὐγή, φοροῦνε τὰ ὄπλα τους οἱ πρῶτοι ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς. Στὴ μάχη τῆς ἡμέρας αὐτῆς ἀριστεύει ὁ Ἀγαμέμνωνας ἀπωθώντας τοὺς Τρῶες ὡς τὸ τεῖχος τοῦ Ἰλίου. Πληγώθηκαν ὁμως καὶ ὁ ἴδιος καὶ ὁ Διομήδης καὶ ὁ Ὀδυσσεύς.

M

Τότε ἡ ὁρμὴ τῶν Τρώων γίνεται ἀκράτητη. Φτάνουν ὡς τὸ τεῖχος πού προστάτευε τὸ Ἀχαικὸ στρατόπεδο καὶ μ' ὅλη τὴν ἀντίσταση πού πρόβαλαν οἱ δύο Αἴαντες, κατόρθωσαν νά εἰσορμήσουν στὸ χῶρο, ὅπου ἦταν τραβηγμένα τὰ πλοῖα. Στὴν περίσταση αὐτὴ διακρίθηκαν ἀπὸ τοὺς Τρῶες ὁ Σαρπηδόνας, ὁ Γλαῦκος καὶ πάνω ἀπ' ὅλους ὁ Ἑκτορας, πού ἀναρρίπιξε τὴν ὁρμὴ καὶ ἐνίσχυε τὸ φρόνημα ὄλων. Σὲ μιά στιγμή ἐλέγχει τὸν Πολυδάμαντα, πού εἶχε δειλιάσει στὸ ἀντίκρυσμα ἐνὸς ἀπαίσιου οἰωνοῦ, ἐνθαρρύνοντάς τον μὲ τὸν ἀθάνατο λόγο :

εἶς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. 243

N

Μὲ τὴν ἐπέμβαση τοῦ Ποσειδώνα γιὰ λογαριασμό τῶν Ἀχαιῶν ἀναχαιτίζονται κάπως οἱ Τρῶες. Μεγάλες εἶναι οἱ ἀπώλειες καὶ τῶν δύο μερῶν. Ὑστερ' ἀπὸ μικρὴ διακοπὴ καὶ μιά σύσκεψη τοῦ Ἑκτορα

μέ τους ἄλλους ἀρχηγούς, ξαναρχίζει ἡ μάχη ἀγριότερη καί πιό φονική ἀπό ποτέ.

Ξ

Οἱ τραυματισμένοι ἀρχηγοί τῶν Ἀχαιῶν ἄκουγαν μέσα στίς σκηνές τους τίς τρομερές κραυγές αὐτῶν πού μάχονταν. Ὁ Ἀγαμέμνωνας προτείνει γι' ἄλλη μιά φορά νά φύγουν. Ἀλλά στό μεταξύ ὁ Ποσειδώνας μέ τή βοήθεια τῆς Ἥρας κατορθώνει νά ἐξαπατήσει τό Δία καί νά ἐνισχύσει καί πάλι τοὺς Ἀχαιοὺς. Τότε ὁ Αἴαντας τοῦ Τελαμῶνα τραυματίζει τόν Ἔκτορα καί ὁ Αἴαντας τοῦ Ὀϊλέα ἀποθεῖ τοὺς ἐχθρούς πέρα ἀπό τά πλοῖα.

Ο

Ὅταν ὁ Δίας κατάλαβε τήν ἀπάτη, παρατήρησε ἔντονα τήν Ἥρα καί πρόσταξε τόν Ποσειδώνα νά ἀφήσει ἀμέσως τό πεδίο τῆς μάχης. Μέ τή βοήθεια τοῦ Ἀπόλλωνα ὁ Ἔκτορας θεραπεύεται καί ἔτσι οἱ Τρῶες ἀνακτοῦν τό θάρρος τους. Ὁ Ἔκτορας αὐτή τή φορά φτάνει ὡς τό μέσο τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀχαιῶν καί εἶναι ἔτοιμος νά βάλει φωτιά στό πλοῖο τοῦ Πρωτεσιλάου. Ὁ Πάτροκλος τρέχει νά εἰδοποιήσει τόν Ἀχιλλέα γιά τόν κίνδυνο, πού ἀπειλοῦσε τοὺς Ἀχαιοὺς.

Π

Τότε πιά πραγματοποιήθηκε τό θέλημα τοῦ Δία. Ἡ αὐθαιρεσία τοῦ Ἀγαμέμνονα πρὸς τόν Ἀχιλλέα πληρώθηκε πολύ ἀκριβά. Οἱ Ἀχαιοὶ μπορούσαν νά σωθοῦν, μόνο ἂν ἤθελε ὁ Ἀχιλλέας. Στή φοβερή αὐτή ὥρα ὑποχώρησε ὁ θυμός καί λύγισε ἡ περηγάνεια τοῦ ἥρωα. Ἐπιτρέπει πρῶτα στὸν Πάτροκλο νά ὀδηγήσει ἓνα τμημα ἀπὸ Μυρμιδόνες στή μάχη φορώντας τή δική του ὑπέροχη πανοπλία. Μέ τήν ἐμφάνισή του ὁ Πάτροκλος, πού τόν νόμισαν ὡς τόν πραγματικόν Ἀχιλλέα, πρέπει τοὺς ἐχθρούς σέ φυγή. Καθὼς ὁμως ὁ Πάτροκλος παρασύρθηκε ἀπὸ τήν ἐπιτυχία του, λησμόνησε τήν ὑπόσχεσή του πρὸς τόν Ἀχιλλέα, ὅτι θά ἀγωνιζόταν μόνο γιά νά σώσει τό στόλο τῶν Ἀχαιῶν. Καταδιώκει τοὺς Τρῶες στήν πεδιάδα καί φτάνει ὡς τό τεῖχος τοῦ Ἰλίου. Τὸν ἀναγνωρίζουν, πληγώνεται ἀπὸ τὸν Εὐφορβο καί σκοτώνεται ἀπὸ τὸν Ἔκτορα.

Ρ

Γύρω από τό σῶμα τοῦ Πατρόκλου γίνεται μάχη πεισματωμένη. Ἐπειτα ἀπό πολύωρο ἀγώνα ὁ Μενέλαος καί ὁ Μηριόνης κατορθώνουν νά πάρουν τό νεκρό, ἐνῶ οἱ δύο Αἴαντες τοὺς προστατεύουν κατὰ τήν ἀποχωρησὴ τους.

Σ

Μαῦρο σύννεφο λύπης σκέπασε τήν ψυχὴ τοῦ Ἀχιλλέα, ὅταν πληροφορήθηκε τό θάνατο τοῦ φίλου του. Ἡ Θέτη ἄκουσε τοὺς θρήνωνους του στά βάθη τῆς θάλασσας καί ἔτρεξε νά παρηγορήσει τό γιό της. Τοῦ ὑπόσχεται ὅτι τήν ἄλλη μέρα θά τοῦ φέροι νέα πανοπλία ἀπό τά χέρια τοῦ Ἡφαίστου, γιά νά ἐκδικηθεῖ τό θάνατο τοῦ ἀγαπημένου συντρόφου του. Ἐξάλλος ὁ Ἀχιλλέας ὀρμάει ἀμέσως σέ κατάδιωξη τῶν Τρώων, ἐνῶ ὁ Ἡφαιστος τοῦ ἐτοίμαζε κιάλας ἀσπίδα¹ περίτεχνη καί θώρακα πιά ἀστραφτερό ἀπό τή λάμψη τῆς αὐγῆς, περικεφαλαία μέ χρυσό λοφίο καί κνημίδες ἀπό λαμπρό κασσίτερο. Γρήγορη σάν τό γεράκι ἡ Θέτη φέρνει στό γιό της ἀπό τόν Ὀλυμπο τά ὄπλα πού ἀστράφτουν.

Τ

Ὁ Ἀχιλλέας καλεῖ τό λαό σέ συνέλευση καί δηλώνει ὅτι στό ἐξῆς θά παίρνει μέρος στή μάχη. Ὁ Ἀγαμέμνωνας ὁμολογεῖ μprostά σ' ὄλους τό σφάλμα του καί πραγματοποιεῖται ἡ συμφιλίωση τῶν δύο ἡρώων.

Υ

Τότε πιά ὁ Δίας ἀφήνει νά γυρίσει ἡ τύχη μέ τό μέρος τῶν Ἀχαιῶν. Σέ γενική συνέλευση τῶν θεῶν τοὺς ἐπιτρέπει νά βοηθήσουν ὅποιον ἠθελαν ἀπό τοὺς θνητοὺς πού πολεμοῦν. Ἔτσι ἡ μάχη μprostά στό Ἴλιο γίνεται ἀληθινὴ θεομαχία. Ἡ Ἥρα, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ποσειδῶνας, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Ἡφαιστος, ἡ Ἄρτεμη, ὁ Ἀπόλλωνας, ἡ Λητώ, ὁ Ξάνθος, θεός τοῦ ὀμόνυμου ποταμοῦ, καί ἡ Ἀφροδίτη κατεβαί-

1. Ἡ περιγραφή τῆς ἀσπίδας ἔχει ἰδιαίτερη σημασία, γιατί σ' αὐτὴν περιστάνονται εἰκόνες ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς. Ὅσοι μαθητὲς θέλουν μποροῦν νά διαβάσουν σέ μετάφραση στή ραψωδία Σ τοὺς στίχους 478 — 608 καί νά περιγράψουν τίς παραστάσεις τῆς ἀσπίδας.

νουν στην πεδιάδα και μαζί με τούς θνητούς πολεμοῦν ὁ ἕνας κατά τοῦ ἄλλου.

Φ

Ἡ νίκη πῆγε μέ τό μέρος τῶν θεῶν πού προστάτευαν τούς Ἀχαιοὺς καί στην ὀρμή τοῦ Ἀχιλλέα οἱ Τρῶες ὀπισθοχωροῦν. Τό Ἴλιο κινδύνευε νά κυριευθεῖ καί γι' αὐτό ὁ Ἀπόλλωνας μένει ἀκόμα στή γῆ, γιά νά σώσει τήν ἱερή πόλη.

Χ

Σάν τρομαγμένα ἐλάφια οἱ Τρῶες κλείνονται στά τείχη καί μόνο ὁ Ἔκτορας νιώθοντας τήν εὐθύνη του μένει ἔξω ἀπό τό τεῖχος, γιά νά περιμένει τόν Ἀχιλλέα. Ἡ μοῖρα τοῦ γενναίου ἥρωα πού ἐξασφάλιζε τή σωτηρία τῆς Τροίας, ἔχει ἀποφασιστεῖ ἀπό τούς θεούς. Ἀπατημένος ἀπό τήν Ἀθηναῖα ὁ ξεχωριστός γιός τοῦ Πριάμου δέν κατόρθωσε νά χτυπήσει τόν ἀντίπαλό του καί σκοτώνεται ἀπό αὐτόν. Ἐξαργιωμένος ὁ Ἀχιλλέας, χωρίς νά μπορεῖ νά βγάλει ἀπό τό νοῦ του τό φόνο τοῦ Πατρόκλου « ἔξενάριξε τὸν νεκρόν » καί φώναξε μέ περηφάνεια στοὺς Ἀχαιοὺς πού ἔφτασαν τρέχοντας :

« ..... ἐπέφνομεν Ἔκτορα δῖον,
 ᾧ Τρῶες κατὰ ἄστυ θεῶ ὦς εὐχετόωντο ».

Τοῦ τρίπησε ἔπειτα τά πόδια, τοῦ πέρασε ἱμάντες βοδινούς κι ἀφοῦ τόν ἔδεσε στό ἄρμα του τόν ἔσυρε ὡς τό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν.

Ψ

Μετά τό φόνο τοῦ Ἔκτορα γίνεται μέ μεγαλοπρέπεια ἡ ταφή τοῦ Πατρόκλου. Ἀφοῦ ἔκαψαν τό νεκρό καί τοῦ ὕψωσαν μνημα, ὁ Ἀχιλλέας ὀργάνωσε ἀγῶνες μέ θαυμαστά ἔπαθλα¹. Στά διάφορα ἀγωνίσματα βραβεύτηκαν βασιλιάδες κι ἄλλοι εὐγενεῖς ἥρωες, πού ἀρίστευαν στίς μάχες.

Ω

1 - 143 : Πενθόντας γιά τόν Πάτροκλο ὁ Ἀχιλλέας περνοῦσε νύ-

1. Οἱ μαθητές πού θέλουν ἄς διαβάσουν σέ μετάφραση τήν περιγραφή τῶν ἀγῶνων αὐτῶν (Ψ στ. 257 — 897) καί ἄς διαγράψουν τό πρόγραμμα τῶν ἀγῶνων αὐτῶν μέ τούς σημερινούς ὄρους.

χτες ὄλο ἀγωνία καί περιπλανιόταν κλαίγοντας στήν ἀκρογιαλιά. Στή μανία του ἔδενε τό νεκρό τοῦ Ἑκτορα πίσω ἀπό τό ἄρμα του καί τόν ἔσερνε γύρω ἀπό τόν τάφο τοῦ Πατρόκλου. Οἱ περισσότεροι ἀπό τούς θεούς τοῦ Ὀλύμπου ἐξεγείρονται μέ τή σκληρότητα αὐτή καί γιά τοῦτο ὁ Δίας προστάζει τή Θέτη νά συμβουλέψει τό γιό της νά λυπηθεῖ τό νεκρό καί νά τόν δώσει στους δικούς του, γιά νά τόν ἐνταφιάσουν. Ταυτόχρονα ὁ μέγας θεός προστάζει τήν « π ο δ ῆ - ν ε μ ο ν » Ἴρη τά ἀκόλουθα :

- « Βάσκ' ἴθι, Ἴρι ταχεῖα· λιποῦσ' ἔδος Οὐλύμποιο 144
 ἄγγελιον Πριάμω μεγαλήτορι Ἴλιον εἶσω 145
 λύσασθαι φίλον υἷον ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
 δῶρα δ' Ἀχιλλῆι φερέμεν, τά κε θυμὸν ἰήνη,
 οἶον, μηδέ τις ἄλλος ἅμα Τρώων ἴτω ἀνήρ.
 κῆρ' ὅς τις οἱ ἔποιτο γεραίτερος, ὅς κ' ἰθύνει
 ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν εὐτροχον, ἥδ' ἐκ αὐτίς 150
 νεκρὸν ἄγοι προτὶ ἄστυ, τὸν ἔκτανε δῖος Ἀχιλλεύς.
 μηδέ τί οἱ θάνατος μελέτω φρεσί, μηδέ τι τάρβος.
 τοῖον γάρ οἱ πομπὸν ὀπάσσομεν ἀργεῖφόντην,
 ὃς ἄξει, ἧός κεν ἄγων Ἀχιλλῆι πελάσσει.
 αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγησιν ἔσω κλισίην Ἀχιλλῆος. 155
 οὔτ' αὐτὸς κτενέει ἀπό τ' ἄλλους πάντας ἐρύξει·
 οὔτε γάρ ἐστ' ἄφρων, οὔτ' ἄσκοπος, οὔτ' ἀλιτήμων·
 ἀλλὰ μάλ' ἐνδυκέως ἰκέτεω πεφιδῆσεται ἀνδρός ».
- Ὡς ἔφατ'· ὤρτο δὲ Ἴρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα.
 ἔξεν δ' ἐς Πριάμοιο, κίχεν δ' ἐνοπὴν τε γόον τε. 160
 παῖδες μὲν πατέρ' ἀμφὶ καθήμενοι ἐνδοθεν αὐλῆς
 δάκρυσιν εἶματ' ἔφυρον· ὁ δ' ἐν μέσσοισι γεραῖος
 ἐντυπὰς ἐν χλαίνῃ κεκαλυμμένος· ἀμφὶ δὲ πολλῇ
 κόπρος ἔην κεφαλῇ τε καὶ αὐχένι τοῖο γέροντος,
 τὴν ῥα κυλινδόμενος καταμήσατο χερσὶν ἐῆσιν. 165
 θυγατέρες δ' ἀνά δώματ' ἰδὲ νυοὶ ὠδύροντο,
 τῶν μμνησκόμεναι, οἳ δὴ πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ

χερσίν ὑπ' Ἀργείων κέατο, ψυχὰς ὀλέσαντες.
 στῆ δὲ παρά Πρίαμον Διὸς ἄγγελος, ἠδὲ προσηύδα
 τυτθὸν φθεγξαμένη· τὸν δὲ τρόμος ἔλλαβε γυῖα· 170
 « θάρσει, Δαρδανίδη Πρίαμε, φρεσί, μηδέ τι τάρβει·
 οὐ μὲν γάρ τοι ἐγὼ κακὸν ὀσομένη τόδ' ἰκάνω,
 ἀλλ' ἀγαθὰ φρονέουσα· Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι,
 ὅς σευ ἀνευθεν ἐὼν μέγα κήδεται ἠδ' ἐλεαίρει.
 λύσασθαί σ' ἐκέλευσεν Ὀλύμπιος Ἔκτορα δῖον, 175
 δῶρα δ' Ἀχιλλῆι φερέμεν, τά κε θυμὸν ἰήνη,
 οἶον, μηδέ τις ἄλλος ἅμα Τρώων ἴτω ἀνήρ.
 κῆρὺς τίς τοι ἔποιτο γεραίτερος, ὅς κ' ἰθύνει
 ἡμιόνους καὶ ἅμαξαν εὐτροχον, ἠδὲ καὶ αὐτὶς
 νεκρὸν ἄγοι προτὶ ἄστυ, τὸν ἔκτανε δῖος Ἀχιλλεύς. 180
 μηδέ τί τοι θάνατος μελέτω φρεσί, μηδέ τι τάρβος·
 τοῖος γάρ τοι πομπὸς ἅμ' ἔψεται ἀργειφόντης,
 ὅς σ' ἄξει, ἦός κεν ἄγων Ἀχιλλῆι πελάσση.
 κῦτάρ ἐπὴν ἀγάγησιν ἔσω κλισίην Ἀχιλλῆος,
 οὐτ' αὐτὸς κτενέει ἀπὸ τ' ἄλλους πάντας ἐρύξει· 185
 οὔτε γάρ ἐστ' ἄφρων, οὐτ' ἄσκοπος, οὐτ' ἀλιτήμων·
 ἀλλὰ μάλ' ἐνδυκέως ἰκέτεω πεφιδήσεται ἀνδρός ».

Ἡ μὲν ἄρ' ὡς εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ὠκέα Ἴρις.
 αὐτὰρ ὁ γ' υἱᾶς ἅμαξαν εὐτροχον ἡμιονεῖην
 ὀπλίσαι ἠνώγει, πείρινθα δὲ δῆσαι ἐπ' αὐτῆς. 190
 αὐτὸς δ' ἐς θάλαμον κατεβήσето κηώνεντα,
 κέδρινον, ὑψόροφον, ὃς γλήνεα πολλὰ κεχάνδει·
 ἐς δ' ἄλοχον Ἐκάβην ἐκαλέσσατο, φώνησέν τε·
 « δαιμονίη, Διόθεν μοι Ὀλύμπιος ἄγγελος ἦλθεν
 λύσασθαί φίλον υἱὸν ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν, 195
 δῶρα δ' Ἀχιλλῆι φερέμεν, τά κε θυμὸν ἰήνη.
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπέ, τί τοι φρεσὶν εἶδεται εἶναι ;
 αἰνῶς γάρ μ' αὐτόν γε μένος καὶ θυμὸς ἄνωγεν

- κεῖσ' ἰέναι ἐπὶ νῆας ἔσω στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν ».
- Ὡς φάτο· κώκυσεν δὲ γυνή καὶ ἀμείβετο μύθῳ· 200
- « ὦ μοι, πῆ δὴ τοι φρένες οἴχονθ', ἧς τὸ πάρος περ
 ἔκλε' ἐπ' ἀνθρώπους ξείνους ἠδ' οἷσιν ἀνάσσεις·
 πῶς ἐθέλεις ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἐλθέμεν οἶος,
 ἀνδρὸς ἐς ὀφθαλμούς, ὅς τοι πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς
 υἰέας ἐξενάριξε; σιδήρειόν νύ τοι ἦτορ. 205
- εἰ γάρ σ' αἰρήσει καὶ ἐσόφεται ὀφθαλμοῖσιν,
 ὠμηστῆς καὶ ἄπιστος ἀνὴρ ὄδε, οὐ σ' ἐλεήσει
 οὐδέ τί σ' αἰδέσεται. νῦν δὲ κλαίωμεν ἀνευθεν
 ἡμενοὶ ἐν μεγάρω· τῷ δ' ὡς ποθὶ μοῖρα κραταιῆ
 γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκον αὐτῆ, 210
- ἀργίποδας κύνας ἄσαι, ἑὼν ἀπάνευθε τοκῆων,
 ἀνδρὶ πάρα κρατερῶ, τοῦ ἐγὼ μέσον ἦπαρ ἔχοιμι
 ἐσθέμεναι προσφῦσα· τότ' ἀντιτα ἔργα γένοιτο
 παιδὸς ἐμοῦ, ἐπεὶ οὐ ἐκαχιζόμενόν γε κατέκτα, 215
- ἀλλὰ πρὸ Τρώων καὶ Τρωιάδων βαθυκόλπων
 ἐσταότ', οὔτε φόβου μεμνημένον οὔτ' ἀλειωρῆς ».
- Τὴν δ' αὐτὲ προσέειπε γέρων Πρίαμος θεοσειδῆς·
- « μή μ' ἐθέλοντ' ἰέναι κατερύκανε, μηδὲ μοι αὐτῆ
 ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ· οὐδέ με πείσεις.
 εἰ μὲν γάρ τις μ' ἄλλος ἐπιχθονίων ἐκέλευεν, 220
- ἢ οἱ μάντιές εἰσι, θυοσκόοι ἢ ἱερῆες,
 ψευδὸς κεν φαῖμεν καὶ νοσφιζοίμεθα μᾶλλον·
 νῦν δ' — αὐτὸς γὰρ ἄκουσα θεοῦ καὶ ἐσέδρακον ἀντην —
 εἶμι, καὶ οὐχ ἄλιον ἔπος ἔσσεται. εἰ δέ μοι αἴσα
 τεθνάμεναι παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων, 225
- βούλομαι· αὐτίκα γάρ με κατακτείνειεν Ἀχιλλεύς,
 ἀγκὰς ἐλόντ' ἐμὸν υἷόν, ἐπὴν γόου ἐξ ἔρον εἶην ».
- Ἦ, καὶ φωριαμῶν ἐπιθήματα κάλ' ἀνέωγεν·
 ἔνθεν δώδεκα μὲν περικαλλέας ἔξελε πέπλους,

- δώδεκα δ' ἀπλοῖδας χλαίνας, τόσους δὲ τάπητας, 230
 τόσσα δὲ φάρεα καλά, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας.
 χρυσοῦ δὲ στήσας ἔφερον δέκα πάντα τάλαντα·
 ἐκ δὲ δὺ' αἰθωνας τρίποδας, πίσυρας δὲ λέβητας,
 ἐκ δὲ δέπας περικαλλές, ὃ οἱ Θρηῆκες πόρον ἄνδρες
 ἐξεσίην ἐλθόντι, μέγα κτέρας· οὐδέ νυ τοῦ περ 235
 φείσαστ' ἐνὶ μεγάροις ὁ γέρων, περὶ δ' ἤθελε θυμῷ
 λύσασθαι φίλον υἷον. ὁ δὲ Τρῶας μὲν ἅπαντας
 αἰθούσης ἀπέεργεν, ἔπεσσ' αἰσχροῖσιν ἐνίσσων·
 « ἔρρετε, λωβητῆρες, ἐλεγχέες· οὐ νυ καὶ ὑμῖν 240
 οἴκοι ἔνεστι γόος, ὅτι μ' ἤλθετε κηδήσοντες·
 ἧ ὀνόσασθ', ὅτι μοι Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκεν,
 παῖδ' ὀλέσαι τὸν ἄριστον; ἀτὰρ γνώσεσθε καὶ ὕμμες.
 ῥήϊτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε,
 κείνου τεθνηῶτος, ἐναιρέμεν· αὐτὰρ ἐγὼ γε,
 πρὶν ἀλαπαζομένην τε πόλιν κεραϊζομένην τε 245
 ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν, βαίην δόμον Ἄϊδος εἴσω ».
- Ἦ, καὶ σκηπανίῳ διέπ' ἀνέρας· οἱ δ' ἴσαν ἔξω,
 σπερχομένοιο γέροντος. ὁ δ' υἰάσιν οἴσιν ὁμόκλα,
 νεικείων Ἑλενὸν τε Πάριν τ' Ἀγάθωνά τε δῖον
 Πάμμονά τ' Ἀντίφονόν τε βοῆν ἀγαθὸν τε Πολίτην 250
 Δηίφοβόν τε καὶ Ἰππόθοον καὶ Δῖον ἀγαυόν·
 ἐννέα τοῖς ὁ γεραιὸς ὁμοκλήσας ἐκέλευε·
 « σπεύσατέ μοι, κακὰ τέκνα, κατηφόνες· αἰθ' ἅμα πάντες
 Ἕκτορος ὠφέλετ' ἀντὶ θεῆς ἐπὶ νηυσὶ πεφάσθαι.
 ὦ μοι ἐγὼ πανάποτμος, ἐπεὶ τέκον υἱας ἀρίστους 255
 Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, τῶν δ' οὐ τινά φημι λελεῖφθαι,
 Μήστορά τ' ἀντίθεον καὶ Τρωῖλον ἵππιοχάρμη,
 Ἕκτορά θ', ὃς θεὸς ἔσχε μετ' ἀνδράσιν, οὐδὲ ἔφκει
 ἀνδρὸς γε θνητοῦ πάϊς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο·
 τοὺς μὲν ἀπόλεσ' Ἄρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλειπται, 260

ψευσταί τ' ὀρχησταί τε, χοροιτυπήσιν ἄριστοι,
ἀρνῶν ἢ δ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἀρπακτῆρες.

οὐκ ἂν δὴ μοι ἅμαξαν ἐφοπλίσσαιτε τάχιστα
ταῦτά τε πάντ' ἐπιθειῆτε, ἵνα πρήσσωμεν ὁδοῖο; »

Ὦς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πατρὸς ὑποδείσαντες ὁμοκλήν. 265

ἐκ μὲν ἅμαξαν ἄειραν εὐτροχον ἡμιονεῖην,
καλήν πρωτοπαγέα· πείρινθα δὲ δῆσαν ἐπ' αὐτῆς. 267

ἐκ θαλάμου δὲ φέροντες εὐξέστης ἐπ' ἀπῆνης 275

νήεον Ἐκτορέης κεφαλῆς ἀπερείσι' ἄποινα·

ζεῦξαν δ' ἡμιόνους κρατερώνυχας ἐντεσιεργούς,

τούς ῥά ποτε Πριάμῳ Μυσοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα.

ἵππους δὲ Πριάμῳ ὑπαγον ζυγόν, οὐς ὁ γεραῖος

αὐτὸς ἔχων ἀτίταλλεν εὐξέστη ἐπὶ φάτνῃ. 280

Μετάβαση τοῦ Πριάμου στό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν.

Τῷ μὲν ζευγνύσθην ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσι 281

κῆρυξ καὶ Πρίαμος, πυκινὰ φρεσὶ μήδε' ἔχοντες·

ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθ' Ἐκάβη τετιηότι θυμῷ,

οἶνον ἔχουσ' ἐν χειρὶ μελίφρονα δεξιτερῆφι,

χρυσέῳ ἐν δέπαϊ, ὄφρα λείψαντε κιοίτην· 285

στῆ δ' ἵππων προπάροιθεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἐκ τ' ὀνόμαζε·

« τῆ, σπεῖσον Διὶ πατρί, καὶ εὐχεο οἴκαδ' ἰκέσθαι

ἄψ ἐκ δυσμενέων ἀνδρῶν, ἐπεὶ ἄρ σέ γε θυμὸς

ὀτρύνει ἐπὶ νῆας, ἐμεῖο μὲν οὐκ ἐθελούσης.

ἄλλ' εὐχεο σύ γ' ἔπειτα κελαινεφεῖ Κρονίωνι, 290

Ἰδαίῳ, ὅς τε Τροίην κατὰ πᾶσαν ὀράται·

αἴτει δ' οἰωνόν, ταχὺν ἄγγελον, ὅς τέ οἱ αὐτῷ

φίλτατος οἰωνῶν, καὶ εὐ κράτος ἐστὶ μέγιστον,

δεξιόν, ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας,

τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴης Δαναῶν ταχυπῶλων. 295
 εἰ δέ τοι οὐ δώσει ἐδὸν ἄγγελον εὐρύοπα Ζεὺς,
 οὐκ ἂν ἐγὼ γέ σ' ἔπειτα ἐποτρύνουσα κελοίμην
 νῆας ἐπ' Ἀργείων ἰέναι, μάλα περ μεμαῶτα ».

Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη Πρίαμος θεοειδής·
 « ὦ γύναι, οὐ μὲν τοι τόδ' ἐφιεμένη ἀπιθήσω· 300
 ἐσθλὸν γὰρ Διὶ χειῖρας ἀνασχέμεν, αἶ κ' ἔλεήσῃ ».

Ἴη ῥα, καὶ ἀμφίπολον ταμίην ὄτρυν' ὁ γεραιὸς
 χερσὶν ὕδωρ ἐπιχεῦσαι ἀκήρατον· ἡ δὲ παρέστη
 χέρνιβον ἀμφίπολος πρόχοόν θ' ἅμα χερσὶν ἔχουσα.
 νιψάμενος δὲ κύπελλον ἐδέξατο ἧς ἀλόχοιο· 305

εὐχετ' ἔπειτα στάς μέσσω ἔρκει, λείβε δὲ οἶνον
 οὐρανὸν εἰσανιδῶν· καὶ φωνήσας ἔπος ἤυδα·
 « Ζεῦ πάτερ, Ἰδηθεν μεδέων, κύδιστε μέγιστε,
 δός μ' ἐς Ἀχιλλῆος φίλον ἔλθειν ἠδ' ἐλεεινόν·
 πέμψον δ' οἰωνόν, ταχὺν ἄγγελον, ὅς τε σοὶ αὐτῷ 310
 φίλτατος οἰωνῶν, καὶ εὐ κράτος ἐστὶ μέγιστον,
 δεξιόν, ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας,
 τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴω Δαναῶν ταχυπῶλων ».

Ὡς ἔφατ' εὐχόμενος· τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεὺς.
 αὐτίκα δ' αἰετὸν ἤκε, τελειότατον πετεηνῶν, 315
 μόρφνον θηρητῆρ', ὃν καὶ περκνὸν καλέουσιν.
 ὄσση δ' ὑπορόφοιο θύρη θαλάμοιο τέτυκται
 ἀνέρος ἀφνειοῖο, εὖ κληῖσ' ἀραρυῖα,
 τόσσο' ἄρα τοῦ ἐκάτερθεν ἔσαν πτερά· εἶσατο δὲ σφι
 δεξιὸς ἀίξας ὑπὲρ ἄστεος· οἱ δὲ ἰδόντες 320
 γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη.

Σπερχόμενος δ' ὁ γέρων ζεστοῦ ἐπεβήσετο δίφρου·
 ἐκ δ' ἔλασε προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου.
 πρόσθε μὲν ἡμίονοι ἔλκον τετράκυκλον ἀπήνην,
 τὰς Ἰδαῖος ἔλαυνε δαίφρων· αὐτὰρ ὄπισθεν 325

ἵπποι, τοὺς ὁ γέρων ἐφέπων μᾶστιγι κέλευε
 καρπαλίμως κατὰ ἄστυ· φίλοι δ' ἅμα πάντες ἔποντο
 πόλλ' ὀλοφυρόμενοι, ὡς εἰ θανάτόνδε κιόντα·
 οἱ δ' ἐπεὶ οὖν πόλιος κατέβαν, πεδίον δ' ἀφίκοντο,
 οἱ μὲν ἄρ' ἄψορροι προτὶ Ἴλιον ἀπονέοντο,
 παῖδες καὶ γαμβροί· τῷ δ' οὐ λάθον εὐρύσπα Ζῆν
 ἐς πεδίον προφανέντε· ἰδὼν δ' ἐλέησε γέροντα.
 αἶψα δ' ἄρ' Ἑρμείαν, υἷὸν φίλον, ἀντίον ἠΰδα·
 « Ἑρμεία, σοὶ γάρ τε μάλιστά γε φίλτατόν ἐστιν
 ἀνδρὶ ἑταιρίσσαι, καὶ τ' ἔκλυες, ᾧ κ' ἐθέλησθα·
 βᾶσξ' ἴθι, καὶ Πρίαμον κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
 ὡς ἄγαγ', ὡς μήτ' ἄρ τις ἴδη μήτ' ἄρ τε νοήσῃ
 τῶν ἄλλων Δαναῶν, πρὶν Πηλεΐωνάδ' ἰκέσθαι ».

330

335

ᾧ ἔφατ'· οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος ἀργεῖφόντης·
 αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
 ἀμβρόσια χρύσεια, τὰ μιν φέρον ἡμὲν ἐφ' ὑγρῆν
 ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῆς ἀνέμοιο·
 εἴλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
 ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὐτε καὶ ὑπνώνοντας ἐγείρει·
 τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς ἀργεῖφόντης.
 αἶψα δ' ἄρα Τροίην τε καὶ Ἑλλήσποντον ἴκανε.
 βῆ δ' ἰέναι κούρω αἰσυμνητῆρι ἐοικώς,
 πρῶτον ὑπηνήτη, τοῦ περ χαριεστάτη ἦβη.

340

345

Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν μέγα σῆμα παρέξ Ἴλιοιο ἔλασσαν,
 στῆσαν ἄρ' ἡμιόνους τε καὶ ἵππους, ὄφρα πίσιεν,
 ἐν ποταμῶ· δὴ γὰρ καὶ ἐπὶ κνέφας ἤλυθε γαῖαν.
 τὸν δ' ἐξ ἀγχιμόλοιο ἰδὼν ἐφράσσατο κῆρυξ
 Ἑρμείαν, ποτὶ δὲ Πρίαμον φάτο φώνησέν τε·
 « φράζεο, Δαρδανίδη· φραδέος νόου ἔργα τέτυκται.
 ἀνδρ' ὀρόω, τάχα δ' ἄμμε διαρραίσεσθαι ὀίω.
 ἀλλ' ἄγε δὴ φεύγωμεν ἐφ' ἵππων, ἧ μιν ἔπειτα

350

355

γούνων ἀψάμενοι λιτανεύσομεν, αἶ κ' ἐλεήσῃ ».

Ὡς φάτο· σὺν δὲ γέροντι νόος χύτο· δεΐδιδε δ' αἰνῶς,
 ὀρθαὶ δὲ τρίχες ἔσταν ἐνὶ γναμπτοῖσι μέλεσσι·
 στῆ δὲ ταφῶν· αὐτὸς δ' ἐριούνιος ἐγγρύθεν ἐλθῶν, 360
 χεῖρα γέροντος ἐλών, ἐξείρετο καὶ προσέειπεν·
 « πῆ, πάτερ, ὦδ' ἵππους τε καὶ ἡμιόνους ἰθύνεις,
 νύκτα δ' ἀμβροσίην, ὅτε θ' εὐδουσι βροτοὶ ἄλλοι·
 οὐδὲ σύ γ' ἔδεισας μένεα πνείοντας Ἀχαιοῦς,
 οἳ τοι δυσμενέες καὶ ἀνάρσιοι ἐγγυρῶ ἔασι; 365
 τῶν εἴ τις σε ἴδοιτο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν
 τοσσάδ' ὄνειάτ' ἄγοντα, τίς ἂν δὴ τοι νόος εἴη;
 οὔτ' αὐτὸς νέος ἐσσί, γέρων δὲ τοι οὔτος ὀπηδεῖ,
 ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνη·
 ἀλλ' ἐγὼ οὐδὲν σε ρέξω κακά, καὶ δέ κεν ἄλλον 370
 σεῦ ἀπαλεξήσαιμι· φίλω δέ σε πατρὶ ἐτίσκω ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής·
 « οὔτω πη τάδε γ' ἐστί, φίλον τέκος, ὡς ἀγορεύεις.
 ἀλλ' ἔτι τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα,
 ὅς μοι τοιόνδ' ἤκεν ὀδοιπόρον ἀντιβολῆσαι, 375
 αἴσιον, οἷος δὴ σὺ δέμας καὶ εἶδος ἀγῆτος,
 πέπνυσάι τε νόφ, μακάρων δ' ἔξ ἔσσι τοκῆων ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος ἀργεῖφόντης·
 « ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα, γέρον, κατὰ μοῖραν ἔειπες.
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπέ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον, 380
 ἢ πη ἐκπέμπεις κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλά
 ἄνδρας ἐς ἄλλοδαπούς, ἵνα περ τάδε τοι σόα μίμνη,
 ἧ ἦδη πάντες καταλείπετε Ἴλιον ἱρὴν
 δειδιότες· τοῖος γὰρ ἀνὴρ ὠριστος ὄλωλε,
 σὸς παῖς· οὐ μὲν γάρ τι μάχης ἐπεδευέτ' Ἀχαιῶν ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής·
 « τίς δὲ σὺ ἐσσι, φέριστε, τέων δ' ἔξ ἔσσι τοκῆων;

ὥς μοι καλὰ τὸν οἶτον ἀπότμου παιδὸς ἔνισπες ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος ἀργεῖφόντης·
 « πειρᾷ ἐμεῖο, γεραίέ, καὶ εἴραι Ἔκτορα δῖον. 390
 τὸν μὲν ἐγὼ μάλα πολλὰ μάχη ἐνὶ κυδιανείρῃ
 ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπα, καὶ εὔτ' ἐπὶ νηυσὶν ἐλάσσας
 Ἄργεῖους κτείνεσκε δαίζων ὀξεί χαλκῶ·
 ἡμεῖς δ' ἑσταότες θαυμάζομεν· οὐ γὰρ Ἄχιλλεὺς
 εἶα μάρνασθαι, κεχολωμένος Ἄτρεῖωνι. 395
 τοῦ γὰρ ἐγὼ θεράπων, μία δ' ἤγαγε νηὺς εὐεργής·
 Μυρμιδόνων δ' ἔξεμι, πατὴρ δέ μοί ἐστι Πολύκτωρ·
 ἀφνειὸς μὲν ὅ γ' ἐστί, γέρων δὲ δῆ, ὡς σύ περ ὧδε,
 ἔξ δέ οἱ υἴες ἕασιν, ἐγὼ δέ οἱ ἔβδομός εἰμι·
 τῶν μέτα παλλόμενος κλήρω λάχον ἐνθάδ' ἔπεσθαι. 400
 νῦν δ' ἤλθον πεδίονδ' ἀπὸ νηῶν· ἤωθεν γὰρ
 θήσονται περὶ ἄστου μάχην ἐλίκωπες Ἀχαιοί.
 ἀσχαλώσι γὰρ οἶδε καθήμενοι, οὐδὲ δύνανται
 ἴσχειν ἐσσυμένους πολέμου βασιλῆες Ἀχαιῶν ».

Τὸν δ' ἡμείβεται ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής· 405
 « εἰ μὲν δὴ θεράπων Πηληιάδew Ἄχιλλῆος
 εἷς, ἄγε δὴ μοι πᾶσαν ἀληθείην κατάλεξον,
 ἧ ἔτι πᾶρ νήεσσιν ἐμὸς πάϊς, ἧέ μιν ἦδη
 ἦσι κυσὶν μελεῖστί ταμῶν προύθηκεν Ἄχιλλεὺς ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος ἀργεῖφόντης· 410
 « ὦ γέρον, οὐ πω τόν γε κύνες φάγον οὐδ' οἰωνοί,
 ἀλλ' ἔτι κείνος κεῖται Ἄχιλλῆος παρὰ νηὶ
 αὐτῶς ἐν κλισίῃσι· δυωδεκάτη δέ οἱ ἦώς
 κειμένῳ, οὐδέ τί οἱ χρῶς σήπεται, οὐδέ μιν εὐλαὶ
 ἔσθουσι, αἶ ῥά τε φῶτας ἀρηιφάτους κατέδουσιν. 415
 ἧ μὲν μιν περὶ σῆμα ἐοῦ ἑτάροιο φίλοιο
 ἔλκει ἀκηδέστως, ἧὼς ὅτε διὰ φανήη.
 οὐδέ μιν αἰσχύνει· θηοῖό κεν αὐτὸς ἐπελθών,

οἶον ἐερσήεις κεῖται, περὶ δ' αἶμα νένιπται
 οὐδέ ποθι μιαρὸς· σὺν δ' ἔλκεα πάντα μέμυκεν, 420
 ὅσσ' ἐτύπη· πολέες γὰρ ἐν αὐτῷ χαλκὸν ἔλασσαν.
 ὡς τοι κήδονται μάκαρες θεοὶ υἱὸς ἔηος,
 καὶ νέκυός περ ἐόντος, ἐπεὶ σφι φίλος περὶ κῆρι ».

᾽Ὡς φάτο· γήθησεν δ' ὁ γέρον καὶ ἀμείβετο μύθῳ·
 « ὦ τέκος, ἦ ῥ' ἀγαθὸν καὶ ἐναίσιμα δῶρα διδοῦναι 425
 ἀθανάτοις, ἐπεὶ οὐ ποτ' ἐμὸς πάϊς, εἴ ποτ' ἔην γε.
 λήθεται ἐνὶ μεγάροισι θεῶν, οἱ ᾽Ολυμπον ἔχουσι·
 τῷ οἱ ἀπεμνήσαντο καὶ ἐν θανάτιό περ αἴση.
 ἀλλ' ἄγε δὴ τότε δέξαι ἐμεῦ πάρα καλὸν ἄλεισον,
 αὐτόν τε ῥῦσαι, πέμψον δέ με σὺν γε θεοῖσιν, 430
 ὄφρα κεν ἐς κλισίην Πηληιάδew ἀφίκωμαι ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος ἀργεῖφόντης·
 « πειρᾷ ἐμεῖο, γεραιέ, νεωτέρου, οὐδέ με πείσεις,
 ὅς με κέλειαι σέο δῶρα παρέξ Ἀχιλλῆα δέχεσθαι.
 τὸν μὲν ἐγὼ δεῖδοικα καὶ αἰδέομαι περὶ κῆρι 435
 συλεύειν, μή μοί τι κακὸν μετόπισθε γένηται.
 σοὶ δ' ἂν ἐγὼ πομπὸς καὶ κε κλυτὸν Ἄργος ἰκοίμην,
 ἐνδυκέως ἐν νηὶ θοῇ ἢ πεζὸς ὀμαρτέων·
 οὐκ ἂν τίς τοι πομπὸν ὀνοσσάμενος μαχέσαιτο ».

Ἦ, καὶ ἀνατίξας ἐριούνιος ἄρμα καὶ ἵππους 440
 καρπαλίμως μάστιγα καὶ ἡνία λάζετο χερσίν,
 ἐν δ' ἔπνευσ' ἵπποισι καὶ ἡμιόνοις μένος ἠϋ.
 ἀλλ' ὅτε δὴ πύργους τε νεῶν καὶ τάφρον ἴκοντο,
 οἱ δὲ νέον περὶ δόρπα φυλακτῆρες πονέοντο·
 τοῖσι δ' ἐφ' ὕπνον ἔχευε διάκτορος ἀργεῖφόντης 445
 πᾶσιν, ἄφαρ δ' ὠἶξε πύλας καὶ ἀπῶσεν ὀχῆας,
 ἐς δ' ἄγαγε Πριάμόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρ' ἐπ' ἀπήνης.
 ἀλλ' ὅτε δὴ κλισίην Πηληιάδew ἀφίκοντο
 ὑψηλήν, τὴν Μυρμιδόνες ποίησαν ἄνακτι·

δοῦρ' ἐλάτης κέρσαντες· ἀτὰρ καθύπερθεν ἔρεψαν 450
 λαχνήεντ' ὄροφον λειμωνόθεν ἀμήσαντες·
 ἀμφὶ δέ οἱ μεγάλην αὐλήν ποιήσαν ἄνακτι
 σταυροῖσιν πυκινοῖσι· θύρην δ' ἔχε μοῦνος· ἐπιβλής
 εἰλάτινος, τὸν τρεῖς μὲν ἐπιρρήσσεσκον Ἀχαιοί,
 455
 τρεῖς δ' ἀναοίγεσκον μεγάλην κληῖδα θυράων,
 τῶν ἄλλων· Ἀχιλεὺς δ' ἄρ' ἐπιρρήσσεσκε καὶ οἶος.
 δῆ ῥα τόθ' Ἑρμείας ἐριούνιος ὄψε γέροντι,
 ἐς δ' ἄγαγε κλυτὰ δῶρα ποδώκεϊ Πηλεΐωνι,
 ἐξ ἵππων δ' ἀπέβαινεν ἐπὶ χθόνα, φώνησέν τε·
 « ὦ γέρον, ἦ τοι ἐγὼ θεὸς ἄμβροτος εἰλήλουθα, 460
 Ἑρμείας· σοὶ γάρ με πατὴρ ἅμα πομπὸν ὄπασσεν·
 ἀλλ' ἦ τοι μὲν ἐγὼ πάλιν εἴσομαι, οὐδ' Ἀχιλλῆος
 ὀφθαλμοὺς εἴσειμι· νεμεσσητὸν δέ κεν εἴη
 ἀθάνατον θεὸν ὧδε βροτοὺς ἀγαπαζέμεν ἄντην.
 τύνη δ' εἰσελθὼν λαβέ γούνατα Πηλεΐωνος, 465
 καὶ μιν ὑπὲρ πατρὸς καὶ μητέρος ἠυκόμοιο
 λίσσεο καὶ τέκεος, ἵνα οἱ σὺν θυμὸν ὀρίνης » 467

**Ἡ συγκίνηση τοῦ Ἀχιλλέα
 καὶ οἱ περιποιήσεις του στό γέροντα βασιλέα.**

Ὡς ἄρα φωνήσας ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὀλυμπον 468
 Ἑρμείας· Πρίαμος δ' ἐξ ἵππων ἄλτο χαμᾶζε,
 Ἴδαϊον δὲ κατ' αὐθι λίπεν· ὁ δὲ μίμνεν ἐρύκων 470
 ἵππους ἡμιόνους τε· γέρων δ' ἰθὺς κίεν οἴκου,
 τῇ ῥ' Ἀχιλεὺς ἕζεσκε δίφιλος, ἐν δὲ μιν αὐτὸν
 εὖρ', ἔταροι δ' ἀπάνευθε καθείατο· τῷ δὲ δὴ οἶω,
 ἦρως Αὐτομέδων τε καὶ Ἀλκιμος, ὄζος Ἄρηος,
 ποίπνουον περεόντε· νέον δ' ἀπέληγεν ἐδωδῆς 475
 ἕσθων καὶ πίνων· ἔτι καὶ παρέχειτο τράπεζα.

τοὺς δ' ἔλαθ' εἰσελθὼν Πρίαμος μέγας· ἄγχι δ' ἄρα στὰς
 χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα καὶ κύσε χεῖρας
 δεινὰς ἀνδροφόνους, αἷ οἱ πολέας κτάνον υἷας.
 ὡς δ' ὅτ' ἄν ἀνδρ' ἄτη πυκινὴ λάβη, ὅς τ' ἐνὶ πάτρῃ 480
 φῶτα κατακτείνας ἄλλων ἐξίκετο δῆμον,
 ἀνδρὸς ἐς ἀφνειοῦ, θάμβος δ' ἔχει εἰσορόωντας,
 ὡς Ἀχιλλεὺς θάμβησεν ἰδὼν Πρίαμον θεοειδέα·
 θάμβησαν δὲ καὶ ἄλλοι, ἐς ἀλλήλους δὲ ἴδοντο.
 τὸν καὶ λισσόμενος Πρίαμος πρὸς μῦθον ἔειπεν· 485
 « μνησαί πατρός σοῖο, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
 τηλίκου, ὡς περ ἐγών, ὀλοῶ ἐπὶ γήραος, οὐδᾶ.
 καὶ μὲν που κεῖνον περιναίεται ἀμφὶς ἐόντες
 τεύρουσ', οὐδέ τις ἔστιν ἀρῆν καὶ λοιγὸν ἀμῦναι.
 ἀλλ' ἦ ται κεῖνός γε σέθεν ζῶοντος ἀκούων 490
 χαίρει τ' ἐν θυμῷ, ἐπὶ τ' ἔλπεται ἡματα πάντα
 ὄψεσθαι φίλον υἱὸν ἀπὸ Τροίηθεν ἰόντα.
 αὐτὰρ ἐγὼ πανάποτμος, ἐπεὶ τέκον υἷας ἀρίστους
 Τροίῃ ἐν εὐρείῃ, τῶν δ' οὐ τινά φημι λελεῖσθαι.
 πεντήκοντά μοι ἦσαν, ὅτ' ἤλυθον υἷες Ἀχαιῶν. 495
 ἐννεακαίδεκα μὲν μοι ἰῆς ἐκ νηδύος ἦσαν,
 τοὺς δ' ἄλλους μοι ἔτικτον ἐνὶ μεγάρουσι γυναῖκες.
 τῶν μὲν πολλῶν θοῦρος Ἄρης ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν·
 ὃς δέ μοι οἶος ἔην, εἴρυτο δὲ ἄστῃ καὶ αὐτούς,
 τὸν σὺ πρῶην κτεῖνας ἀμυνόμενον περὶ πάτρης, 500
 Ἐκτορα· τοῦ νῦν εἴνεχ' ἰκάνω νῆας Ἀχαιῶν
 λυσόμενος παρὰ σεῖο, φέρω δ' ἀπερείσι' ἄποινα.
 ἀλλ' αἰδεῖο θεοὺς, Ἀχιλεῦ, αὐτόν τ' ἐλέησον,
 μνησάμενος σοῦ πατρός· ἐγὼ δ' ἐλεεινότερός περ·
 ἔτλην δ', οἷ' οὐ πῶ τις ἐπιχθόνιος βροτὸς ἄλλος, 505
 ἀνδρὸς παιδοφόνιοιο ποτὶ στόμα χεῖρ' ὀρέγεσθαι ».
 Ὡς φάτο, τῷ δ' ἄρα πατρός ὑφ' ἕμερον ὄρσε γόοιο·

ἀψάμενος δ' ἄρα χειρὸς ἀπώσατο ἦκα γέροντα.
 τῷ δὲ μνησαμένω, ὁ μὲν Ἔκτορος ἀνδροφόνιοι
 κλαῖ' ἀδινά, προπάρουθε ποδῶν Ἀχιλλῆος ἔλυσθείς. 510
 αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς κλαῖεν ἐὼν πατέρ', ἄλλοτε δ' αὖτε
 Πάτροκλον· τῶν δὲ στοναχὴ κατὰ δώματ' ὀρώρει.
 αὐτὰρ ἐπεὶ ῥα γόοιο τετάρπετο δῖος Ἀχιλλεὺς, 513
 αὐτίκ' ἀπὸ θρόνου ὤρτο, γέροντα δὲ χειρὸς ἀνίστη, 515
 οἰκτίρων πολίων τε κάρη πολίων τε γένειον,
 καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·
 « ἄ δειλ', ἧ δὴ πολλὰ κάκ' ἄνσχεο σὸν κατὰ θυμόν.
 πῶς ἔτλης ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἐλθέμεν οἶος,
 ἀνδρὸς ἐς ὀφθαλμούς, ὅς τοι πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς 520
 υἱέας ἐξενάριζα; σιδήρειόν νύ τοι ἦτορ·
 ἀλλ' ἄγε δὴ κατ' ἄρ' ἔξευ ἐπὶ θρόνου, ἄλγεα δ' ἔμπης
 ἐν θυμῷ κατακεῖσθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ.
 οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.
 ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι, 525
 ζῶειν ἀχνυμένοις· αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσίν.
 δοιοὶ γὰρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει,
 δῶρων, οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἐάων·
 ᾧ μὲν κ' ἀμμίξας δῶη Ζεὺς τερπικέραυτος,
 ἄλλοτε μὲν τε κακῷ ὅ γε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ· 530
 ᾧ δὲ κε τῶν λυγρῶν δῶη, λωβητὸν ἔθηκε,
 καὶ ἐ κακῇ βούβρωστις ἐπὶ χθόνα δῖαν ἐλαύνει,
 φοιτᾷ δ' οὔτε θεοῖσι τετιμένος οὔτε βροτοῖσιν.
 ὡς μὲν καὶ Πηλῆι θεοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα
 ἐκ γενετῆς· πάντας γὰρ ἐπ' ἀνθρώπους ἐκέκαστο 535
 ὀλβῷ τε πλούτῳ τε, ἄνασσε δὲ Μυρμιδόνεσσι,
 καὶ οἱ θνητῶ ἐόντι θεὰν ποίησαν ἄκοιτιν.
 ἀλλ' ἐπὶ καὶ τῷ θῆκε θεὸς κακόν, ὅτι οἱ οὔ τι
 παιδῶν ἐν μεγάροισι γονὴ γένετο κρειόντων,

ἄλλ' ἓνα παῖδα τέκεν παναώριον· οὐδέ νυ τόν γε 540
 γηράσκοντα κομίζω, ἐπεὶ μάλα τηλόθι πάτρης
 ἦμαι ἐνὶ Τροίῃ σέ τε κήδων ἠδὲ σὰ τέκνα.
 καὶ σέ, γέρον, τὸ πρὶν μὲν ἀκούομεν ὄλβιον εἶναι·
 ὅσσον Λέσβος ἄνω, Μάχαρος ἔδος, ἐντὸς ἔεργει
 καὶ Φρυγίῃ καθύπερθε καὶ Ἑλλησποντος ἀπείρων, 545
 τῶν σε, γέρον, πλοῦτῳ τε καὶ υἰάσι φασὶ κεκάσθαι.
 αὐτὰρ ἐπεὶ τοι πῆμα τόδ' ἤγαγον Οὐρανίωνες,
 αἰεὶ τοι περὶ ἄστῳ μάχαι τ' ἀνδροκτασίαι τε.
 ἄνσχεο, μηδ' ἀλίαστον ὀδύρεο σὸν κατὰ θυμόν·
 οὐ γάρ τι πρήξεις ἀκαχήμενος υἱὸς ἔηος, 550
 οὐδέ μιν ἀνστήσεις, πρὶν καὶ κακὸν ἄλλο πάθῃσθα ». 551

Ἡ λύση καὶ ὁ ἐνταφιασμός τοῦ Ἑκτορα.

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής· 552
 « μή μέ πω ἐς θρόνον ἴζε, διοτρεφές, ὄφρα κεν Ἑκτωρ
 κῆται ἐνὶ κλισίῃσιν ἀκηδής· ἀλλὰ τάχιστα
 λῦσον, ἴν' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω· σὺ δὲ δέξαι ἅποινα 555
 πολλά, τά τοι φέρομεν· σὺ δὲ τῶνδ' ἀπόναιο, καὶ ἔλθοις
 σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν, ἐπεὶ με πρῶτον ἔασας ». 557
 Τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὠκύς Ἀχιλλεύς· 558
 « μηκέτι νῦν μ' ἐρέθιζε, γέρον· νοέω δὲ καὶ αὐτὸς 559
 Ἑκτορά τοι λῦσαι· Διόθεν δέ μοι ἄγγελος ἦλθε
 μήτηρ, ἣ μ' ἔτεκεν, θυγάτηρ ἄλιόιο γέροντος.
 καὶ δέ σε γινώσκω, Πρίαμε, φρεσίν, οὐδέ με λήθεις,
 ὅττι θεῶν τίς σ' ἤγε θοάς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.
 οὐ γάρ κε τλαίῃ βροτὸς ἐλθέμεν, οὐδέ μάλ' ἠβῶν, 564
 ἐς στρατόν· οὐδέ γάρ ἂν φυλακοὺς λάθοι, οὐδέ κ' ὀχῆα
 ῥεῖα μετοχλίσειε θυράων ἡμετεράων.
 τῶ νῦν μή μοι μᾶλλον ἐν ἄλγεσι θυμόν ὀρίνης,

μή σε, γέρον, οὐδ' αὐτὸν ἐνὶ κλισίῃσιν ἐάσω
καὶ ἰκέτην περ ἔοντα, Διὸς δ' ἀλίτωμαι ἐφετμάς ». 570

᾽Ως ἔφατ'· ἔδεισεν δ' ὁ γέρον καὶ ἐπέιθετο μύθῳ.

Πηλεΐδης δ' οἴκοιο λέων ὡς ἄλτο θύραζε,
οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε δύω θεράποντες ἔποντο,
ἦρωσ Αὐτομέδων ἠδ' Ἄλκιμος, οὓς ῥα μάλιστα
τῷ Ἀχιλεὺς ἐτάρων μετὰ Πάτροκλόν γε θανόντα, 575

οἱ τόθ' ὑπὸ ζυγόφιν λύον ἵππους ἡμιόνους τε
ἔς δ' ἄγαγον κήρυκα καλήτορα τοῖο γέροντος,
κάδ' δ' ἐπὶ δίφρου εἶσαν· εὐσσώτρου δ' ἀπ' ἀπήνης
ἦρεον Ἐκτορέης κεφαλῆς ἀπερείσι' ἄποινα.
κάδ' δ' ἔλιπον δύο φάρε' εὐννητόν τε χιτῶνα, 580

ὄφρα νέκυν πυκάσας δοίη οἰκόνδε φέρεσθαι.
δμῶας δ' ἐκκαλέσας λοῦσαι κέλετ' ἀμφὶ τ' ἀλεῖψαι
νόσφιν ἀειράσας, ὡς μὴ Πρίαμος ἴδοι υἷόν,
μὴ ὁ μὲν ἀχνυμένη κραδίη χόλον οὐκ ἐρύσαιτο.
παῖδα ἰδὼν, Ἀχιλῆϊ δ' ὀρινθείη φίλον ἦτορ, 585

καὶ ἐκατακτείνειε, Διὸς δ' ἀλίτηται ἐφετμάς.
τὸν δ' ἐπεὶ οὖν δμῶαὶ λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ
ἀμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλον ἠδὲ χιτῶνα,
αὐτὸς τὸν γ' Ἀχιλεὺς λεχέων ἐπέθηκεν ἀείρας,
σὺν δ' ἔταροι ἦειραν εὐξέστην ἐπ' ἀπήνην. 590

ὦμῶξεν τ' ἄρ' ἔπειτα, φίλον δ' ὀνόμηθεν ἑταῖρον·

« μή μοι, Πάτροκλε, σκυδμαινόμεν, αἶ κε πύθθαι
εἶν Ἀϊδὸς περ ἑών, ὅτι Ἐκτορα δῖον ἔλυσα
πατρὶ φίλῳ, ἐπεὶ οὐ μοι ἀεικέα δῶκεν ἄποινα.
σοὶ δ' αὖ ἐγὼ καὶ τῶνδ' ἀποδάσσομαι, ὅσσ' ἐπέοικεν ». 595

Ἦ ῥα, καὶ ἐς κλισίην πάλιν ἦε δῖος Ἀχιλλεύς·

ἔζετο δ' ἐν κλισιῶ πολυδαϊδάλῳ ἔνθεν ἀνέστη,
τοίχου τοῦ ἐτέρου, ποτὶ δὲ Πρίαμον φάτο μῦθον·
« υἷδς μὲν δὴ τοι λέλυται, γέρον, ὡς ἐκέλευες,

κεῖται δ' ἐν λεχέεσσ'· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφιν
 ὄψεαι αὐτὸς ἄγων· νῦν δὲ μνησώμεθα δόρπου.
 καὶ γάρ τ' ἠύκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου,
 τῇ περ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο,
 ἕξ μὲν θυγατέρες, ἕξ δ' υἱέες ἠβώνοντες.

600

τοὺς μὲν Ἀπόλλων πέφνεν ἀπ' ἀργυρέοιο βιοῖο
 χωόμενος Νιόβη, τὰς δ' Ἄρτεμις ἰοχέαιρα,
 οὐνεκ' ἄρα Λητοῖ ἰσάσκετο καλλιπαρῆφ·
 φῆ δοιῶ τεκέειν, ἣ δ' αὐτῇ γείνατο πολλούς·
 τῷ δ' ἄρα καὶ δοιῶ περ ἐόντ' ἀπὸ πάντας ὄλεσσαν.
 οἱ μὲν ἄρ' ἐννήμαρ κέατ' ἐν φόνῳ, οὐδέ τις ἦεν
 κατθάψαι, λαοὺς δὲ λίθους ποίησε Κρονίων·
 τοὺς δ' ἄρα τῇ δεκάτῃ θάψαν θεοὶ Οὐρανίωνες.
 ἣ δ' ἄρα σίτου μνήσατ', ἐπεὶ κάμε δάκρυ χέουσα.
 νῦν δε που ἐν πέτρῃσιν, ἐν οὖρεσιν οἰοπόλοισιν,
 ἐν Σιπύλῳ, ὅθι φασὶ θεᾶων ἔμμεναι εὐνάς
 νυμφάων, αἶ τ' ἀμφ' Ἀχελώιον ἐρρώσαντο,
 ἔνθα, λίθος περ ἐοῦσα, θεῶν ἐν κήδεα πέσσει.
 ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ νῶι μεδώμεθα, δῖε γεραιέ,
 σίτου. ἔπειτά κεν αὐτε φίλον παῖδα κλαίεισθα,
 Ἴλιον εἰσαγαγών· πολυδάκρυτος δέ τοι ἔσται ».

605

610

615

620

625

630

Ἦ, καὶ ἀναίξας οἶν ἄργυρον ὠκύς Ἀχιλλεύς
 « σφάζ'· ἔταροι δ' ἔδερὸν τε καὶ ἄμφεπον εὖ κατὰ κόσμον,
 μίστυλλον τ' ἄρ' ἐπισταμένως πεῖράν τ' ὀβελοῖσιν,
 ὠπτῆσάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.
 Αὐτομέδων δ' ἄρα σῖτον ἐλών ἐπένειμε τραπέζῃ
 καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.
 οἱ δ' ἐπ' ὀνειᾶθ' ἐτοῖμα προκείμενα χειῖρας ἱαλλον.
 αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο,
 ἦ τοι Δαρδανίδης Πρίαμος θαύμαζ' Ἀχιλῆα,
 ὅστος ἔγν οἶός τε· θεοῖσι γὰρ ἄντα ἐφκει.

αὐτὰρ ὁ Δαρδανίδην Πρίαμον θαύμαζεν Ἀχιλλεύς,
 εἰσορόων ὄψιν τ' ἀγαθὴν καὶ μῦθον ἀκούων.
 αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἐς ἀλλήλους ὀρώωντες,
 τὸν πρότερος προσέειπε γέρων Πρίαμος θεοειδής·
 « λέξον νῦν με τάχιστα, διοτρεφές, ὄφρα καὶ ἤδη 635
 ὕπνω ὕπο γλυκερῶ ταρπώμεθα κοιμηθέντες·
 οὐ γάρ πω μύσαν ὅσσε ὑπὸ βλεφάροισιν ἐμοῖσιν,
 ἐξ οὗ σῆς ὑπὸ χερσὶν ἐμὸς παῖς ὤλεσε θυμόν·
 ἀλλ' αἰεὶ στενάχω καὶ κήδεα μυρία πέσσω
 αὐλῆς ἐν χόρτοισι κυλινδόμενος κατὰ κόπρον· 640
 νῦν δὴ καὶ σίτου πασάμην καὶ αἶθοπα οἶνον
 λαυκανίης καθέηκα· πάρος γε μὲν οὐ τι πεπάσμην ».

Ἦ ῥ'· Ἀχιλλεύς δ' ἐτάροισιν ἰδὲ δμῶησι κέλευσε
 δέμνι' ὑπ' αἰθούσῃ θέμεναι, καὶ ῥήγεα καλὰ
 πορφύρε' ἐμβαλέειν, στορέσαι τ' ἐφύπερθε τάπητας, 645
 χλαίνας τ' ἐνθέμεναι οὐλας καθύπερθεν ἔσασθαι.
 αἱ δ' ἴσαν ἐκ μεγάρου δάος μετὰ χερσὶν ἔχουσαι,
 αἶψα δ' ἄρα στόρεσαν δοιῶ λέχε' ἐγκονέουσαι.
 τὸν δ' ἐπικερτομέων προσέφη πόδας ὠκύς Ἀχιλλεύς·
 « ἐκτὸς μὲν δὴ λέξο, γέρον φίλε, μή τις Ἀχαιῶν 650
 ἐνθάδ' ἐπέλθῃσιν βουληφόρος, οἳ τέ μοι αἰεὶ
 βουλὰς βουλεύουσι παρήμενοι, ἧ θέμις ἐστί·
 τῶν εἴ τις σε ἴδοιτο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν,
 αὐτίκ' ἂν ἐξείποι Ἀγαμέμνονι ποιμένι λαῶν,
 καὶ κεν ἀνάβλησις λύσιος νεκροῖο γένηται. 655
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἶπε καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον,
 ποσσημαρ μέμονας κτερεϊζέμεν Ἔκτορα δῖον,
 ὄφρα τέως αὐτός τε μένω καὶ λαὸν ἐρύκω ».

Τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής·
 « εἰ μὲν δὴ μ' ἐθέλεις τελέσαι τάφον Ἐκτορι δῖω, 660
 ὠδὲ κέ μοι ῥέζων, Ἀχιλεῦ, κεχαρισμένα θείης.

οἴσθα γάρ, ὡς κατὰ ἄστυ ἐέλμεθα, τηλόθι δ' ὕλη
ἀξέμεν ἐξ ὄρεος· μάλα δὲ Τρῶες δεδίασιν.

ἐννήμαρ μὲν κ' αὐτὸν ἐνὶ μεγάροις γοάοιμεν,
τῇ δεκάτῃ δέ κε θάπτοιμεν, δαινυτό τε λαός· 665
ἐνδεκάτῃ δέ κε τύμβον ἐπ' αὐτῷ ποιήσαιμεν,
τῇ δὲ δυωδεκάτῃ πολεμίζομεν, εἴ περ ἀνάγκη ».

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς·
« ἔσται τοι καὶ ταῦτα, γέρον Πρίαμ' , ὡς σὺ κελεύεις·
σχήσω γὰρ πόλεμον τόσπον χρόνον, ὅσπον ἄνωγας ». 670

Ὡς ἄρα φωνήσας ἐπὶ καρπῷ χειρὰ γέροντος
ἔλλαβε δεξιτερὴν, μὴ πως δείσει' ἐνὶ θυμῷ.
οἱ μὲν ἄρ' ἐν προδόμῳ δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο,
κῆρυξ καὶ Πρίαμος , πυκινὰ φρεσὶ μῆδε' ἔχοντες·
αὐτὰρ Ἀχιλλεύς εὔδε μυχῷ κλισίης εὐπήκτου· 675
τῷ δὲ Βρισηῖς παρελέξατο καλλιπάρῃος.

Ἄλλοι μὲν ῥα θεοὶ τε καὶ ἄνδρες ἵπποκορουσταὶ
εὔδον παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
ἄλλ' οὐχ Ἑρμείαν ἐριούνιον ὕπνος ἔμαρπτεν,
ὄρμαίνοντ' ἀνά θυμόν, ὅπως Πρίαμον βασιλῆα 680
νηῶν ἐκπέμψειε λαθῶν ἱερούς πυλαωρούς.

στῆ δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλῆς καὶ μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν·
« ὦ γέρον, οὐ νύ τι σοὶ γε μέλει κακόν, οἷον ἔθ' εὔδεις
ἀνδράσιν ἐν δηίοισιν, ἐπεὶ σ' εἶασεν Ἀχιλλεύς.
καὶ νῦν μὲν φίλον υἱὸν ἐλύσαο, πολλὰ δ' ἔδωκας· 685
σεῖο δὲ κε ζωοῦ καὶ τρὶς τόσα δοῖεν ἅποινα
παῖδες τοὶ μετόπισθε λελειμμένοι, αἱ κ' Ἀγαμέμνων
γνώῃ σ' Ἀτρεΐδης, γνώωσι δὲ πάντες Ἀχαιοί ».

Ὡς ἔφατ'· ἔδεισεν δ' ὁ γέρων, κήρυκα δ' ἀνίστη.
τοῖσιν δ' Ἑρμείας ζευξ' ἵππους ἡμιόνους τε, 690
ρίμφα δ' ἄρ' αὐτὸς ἔλαυνε κατὰ στρατόν, οὐδέ τις ἔγνω.
Ἄλλ' ὅτε δὴ πόρον ἶξον εὐρεῖος ποταμοῦ,

Ξάνθου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεὺς,
 Ἑρμείας μὲν ἔπειτ' ἀπέβη πρὸς μακρὸν Ὀλυμπον,
 ἧώς δὲ κροκόπεπλος ἐκίδνατο πᾶσαν ἐπ' αἴαν. 695
 οἱ δ' εἰς ἄστυ ἔλων οἰμωγῇ τε στοναχῇ τε
 ἵππους, ἡμίονοι δὲ νέκυν φέρον. οὐδέ τις ἄλλος
 ἔγνω πρόσθ' ἀνδρῶν καλλιζώνων τε γυναικῶν,
 ἀλλ' ἄρα Κασσάνδρῃ, ἰκέλη χρυσῆ Ἀφροδίτῃ,
 Πέργαμον εἰσαναβᾶσα φίλον πατέρ' εἰσενόησεν 700
 ἔσταότ' ἐν δίφρῳ, κήρυκά τε ἀστυβοώτην·
 τὸν δ' ἄρ' ἐφ' ἡμιόνων ἶδε κείμενον ἐν λεχέεσσιν·
 κώκυσέν τ' ἄρ' ἔπειτα γέγωνέ τε πᾶν κατὰ ἄστυ·
 « ὄψεσθε, Τρῶες καὶ Τρωάδες, Ἑκτορ' ἰόντες,
 εἴ ποτε καὶ ζῶντι μάχης ἐκ νοστήσαντι 705
 χαίρετ' », ἐπεὶ μέγα χάρμα πόλει τ' ἦν παντί τε δήμῳ ».

Ὡς ἔφατ'· οὐδέ τις αὐτόθ' ἐνὶ πτόλει λίπετ' ἀνὴρ,
 οὐδὲ γυνή· πάντας γὰρ ἀσχετον ἴκετο πένθος·
 ἀγχοῦ δὲ ξύμβληντο πυλάων νεκρὸν ἄγοντι.
 πρῶται τὸν γ' ἄλοχός τε φίλη καὶ πότνια μήτηρ 710
 τιλλέσθην, ἐπ' ἄμαξαν εὐτροχον αἰτῆσαι.
 ἀπτόμεναι κεφαλῆς· κλαίων δ' ἀμφίσταθ' ὄμιλος.
 καὶ νύ κε δὴ πρόπαν ἤμαρ ἐς ἥλιον καταδύντα
 Ἑκτορα δάκρυ χέοντες ὀδύροντο πρὸ πυλάων,
 εἰ μὴ ἄρ' ἐκ δίφροιο γέρων λαοῖσι μετηύδα· 715
 « εἴξατέ μοι οὐρεῦσι διελθέμεν· αὐτὰρ ἔπειτα
 ἄσεσθε κλαυθμοῖο, ἐπὴν ἀγάγωμι δόμονδε ».

Ὡς ἔφαθ'· οἱ δὲ διέστησαν καὶ εἴξαν ἀπήνη.
 οἱ δ' ἐπεὶ εἰσάγαγον κλυτὰ δώματα, τὸν μὲν ἔπειτα
 τρητοῖς ἐν λεχέεσσι θέσαν, παρὰ δ' εἴσαν αἰοιδούς 720
 θρήνων ἐξάρχους, οἳ τε στονόεσσαν αἰοιδῆν
 οἱ μὲν δὴ θρήνεον, ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναικίς.
 τῆσιν δ' Ἀνδρομάχῃ λευκώλενος ἤρχε γόοιο,

- Ἔκτορος ἀνδροφόνιοι κάρη μετὰ χερσὶν ἔχουσα·
 « ἄνερ, ἀπ' αἰῶνος νέος ὦλεο, κὰδ δέ με χήρην 725
 λείπεις ἐν μεγάροισι· πάϊς δ' ἔτι νήπιος αὐτως,
 ὃν τέκομεν σύ τ' ἐγὼ τε δυσάμμοροι· οὐδέ μιν ὄτω
 ἦβην ἴξεσθαι· πρὶν γὰρ πόλις ἦδε κατ' ἄκρης
 πέρσεται· ἧ γὰρ ὄλωλας ἐπίσκοπος, ὅς τέ μιν αὐτὴν
 ῥύσκει, ἔχες δ' ἀλόχους κεδνάς καὶ νήπια τέκνα· 730
 αἷ δὴ τοι τάχα νηυσὶν ὀχῆσονται γλαφυρῆσι,
 καὶ μὲν ἐγὼ μετὰ τῆσι· σὺ δ' αὖ, τέκος, ἧ ἔμοι αὐτῇ
 ἔψεαι, ἔνθα κεν ἔργα ἀεικέα ἐργάζοιο,
 ἀθλευὼν πρὸ ἀνακτος ἀμειλίχου· ἧ τις Ἀχαιῶν
 ῥίψει χεὶρὸς ἐλὼν ἀπὸ πύργου, λυγρὸν ὄλεθρον, 735
 χωόμενος, ᾧ δὴ που ἀδελφεὸν ἔκτανεν Ἔκτωρ
 ἢ πατέρ' ἠὲ καὶ υἷόν, ἐπεὶ μάλα πολλοὶ Ἀχαιῶν
 Ἔκτορος ἐν παλάμῃσιν ὁδᾶξ ἔλον ἄσπετον οὐδας.
 οὐ γὰρ μείλιχος ἔσκε πατήρ τεὸς ἐν δαί λυγρῆ·
 τῷ καὶ μιν λαοὶ μὲν ὀδύρονται κατὰ ἄστυ. 740
 ἀρητὸν δὲ τοκεῦσι γόον καὶ πένθος ἔθηκας,
 Ἔκτορ· ἔμοι δὲ μάλιστα λελείψεται ἄλγεα λυγρά.
 οὐ γὰρ μοι θνήσκων λεχέων ἐκ χεῖρας ὄρεξας,
 οὐδέ τί μοι εἶπες πυκινὸν ἔπος, οὐ τέ κεν αἰεὶ
 μεμνήμην νύκτας τε καὶ ἡμέατα δάκρυ χέουσα ». 745
 Ὡς ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες.
 τῆσιν δ' αὖθ' Ἐκάβη ἀδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο.
 « Ἔκτορ, ἐμῷ θυμῷ πάντων πολὺ φίλτατε παίδων,
 ἧ μὲν μοι ζωὸς περ ἐὼν φίλος ἦσθα θεοῖσιν.
 οἱ δ' ἄρα σεῦ κήδοντο καὶ ἐν θανάτοιο περ αἴσῃ· 750
 ἄλλους μὲν γὰρ παῖδας ἐμοὺς πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς
 πέρνασχ', ὃν τιν' ἔλεσκε, πέρην ἀλὸς ἀτρυγέτιο,
 ἐς Σάμον ἔς τ' Ἴμβρον καὶ Λῆμνον ἀμιχθαλόεσσαν·
 σεῦ δ' ἐπεὶ ἐξέλετο ψυχὴν ταναήκει χαλκῷ,

πολλά ρυστάζεσκεν ἐοῦ περι σῆμ' ἐτάριοι,
 Πατρόκλου, τὸν ἔπεφνες· ἀνέστησεν δέ μιν οὐδ' ὡς.
 νῦν δέ μοι ἐρσήεις καὶ πρόσφατος ἐν μεγάροισι
 κεῖσαι, τῷ ἴκελος, ὃν τ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
 οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχόμενος κατάπεφνεν ».

755

᾽Ως ἔφατο κλαίουσα, γόον δ' ἀλίαστον ὄρινεν.
 τῆσι δ' ἔπειθ' Ἑλένη τριτάτη ἐξῆρχε γόοιο·
 « Ἐκτορ, ἐμῷ θυμῷ δαέρων πολὺ φίλτατε πάντων,
 ἧ μὲν μοι πόσις ἐστὶν Ἀλέξανδρος θεοειδής,
 ὅς μ' ἄγαγε Τροίηνδ'· ὡς πρὶν ὠφελλον ὀλέσθαι.
 ἤδη γὰρ νῦν μοι τόδ' εἰκιστὸν ἔτος ἐστίν,
 ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβην καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθα πάτρης·
 ἀλλ' οὐ πω σεῦ ἄκουσα κακὸν ἔπος, οὐδ' ἀσύφηλον·
 ἀλλ' εἴ τίς με καὶ ἄλλος ἐνὶ μεγάροισιν ἐνίπτει
 δαέρων ἢ γαλόων ἢ εἰνατέρων εὐπέπλων,
 ἢ ἐκυρῆ — ἐκυρὸς δὲ πατὴρ ὡς ἦπιος αἰεὶ —
 ἀλλὰ σὺ τὸν γ' ἐπέεσσι παραιφάμενος κατέρυκες
 σῆ τ' ἀγανοφροσύνη καὶ σοῖς ἀγανοῖς ἐπέεσσι.
 τῷ σέ θ' ἅμα κλαίω καὶ ἐμ' ἄμμορον ἀχνυμένη κῆρ.
 οὐ γὰρ τίς μοι ἔτ' ἄλλος ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
 ἦπιος οὐδὲ φίλος· πάντες δέ με πεφρίκασιν ».

760

765

770

775

᾽Ως ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δ' ἔστενε δῆμος ἀπείρων.
 λαοῖσιν δ' ὁ γέρων Πρίαμος μετὰ μῦθον ἔειπεν·
 « ἄξετε νῦν, Τρῶες, ξύλα ἄστυδε, μηδέ τι θυμῷ
 δεῖσητ' Ἀργείων πυκινὸν λόχον· ἦ γὰρ Ἀχιλλεὺς
 πέμπων μ' ὧδ' ἐπέτελλε μελαινάων ἀπὸ νηῶν,
 μῆ πρὶν πημανέειν, πρὶν δωδεκάτῃ μόλῃ ἠώς ».

780

᾽Ως ἔφαθ'· οἱ δ' ὑπ' ἀμάξῃσιν βόας ἡμιόνους τε
 ζεύγυσαν, αἶψα δ' ἔπειτα πρὸ ἄστεος ἠγερέθοντο.
 ἐννῆμαρ μὲν τοί γε ἀγίνεον ἄσπετον ὕλην·
 ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτῃ ἐφάνη φαεσίμβροτος ἠώς,

785

καὶ τότε ἄρ' ἐξέφερον θρασὺν Ἑκτορα δάκρυ χέοντες,
ἐν δὲ πυρῇ ὑπάτη νεκρὸν θέσαν, ἐν δ' ἔβαλον πῦρ.

Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
τῆμος ἄρ' ἀμφὶ πυρὴν κλυτοῦ Ἑκτορος ἤγγετο λαός. 789

πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσαν αἴθοπι οἴνω 791
πᾶσαν, ὅποσον ἐπέσχε πυρὸς μένος· αὐτὰρ ἔπειτα

ὄστέα λευκά λεγόντο κασίγνητοὶ θ' ἔταροί τε
μυρόμενοι, θαλερὸν δὲ κατεΐβετο δάκρυ παρειῶν.

καὶ τά γε χρυσεῖην ἐς λάρνακα θῆκαν ἐλόντες, 795
πορφυρέοις πέπλοισι καλύψαντες μαλακοῖσιν·

αἶψα δ' ἄρ' ἐς κοίλην κάπετον θέσαν, αὐτὰρ ὑπερθε
πυκνοῖσιν λάεσσι κατεστόρεσαν μεγάλοισι·

ρίμφα δὲ σῆμ' ἔχεαν, περὶ δὲ σκοποὶ εἶατο πάντη,
μὴ πρὶν ἐφορμηθεῖεν εὐκνήμιδες Ἀχαιοί. 800

χεύαντες δὲ τὸ σῆμα πάλιν κίον· αὐτὰρ ἔπειτα
εὖ συναγειρόμενοι δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα

δάμασιν ἐν Πριάμοιο, διοτρεφέος βασιλῆος. 804
Ὡς οἱ γ' ἀμφίεπον τάφον Ἑκτορος ἵπποδάμοιο.

Ὁ Ἑκτορὸς βάζει φωτιά σὲ πλοῖο.

ΜΕΡΟΣ Β.

I. ΓΝΩΣΤΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ

II. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- α) Σημασιολογικές
- β) Γραμματικές
- γ) Πραγματικές

I. ΓΝΩΣΤΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΟΝ ΟΜΗΡΟ *

Α'. ΦΘΟΓΓΙΚΕΣ

α') Φωνηέντων

1. Ίωνικό η αντί α: **ἀγορή, κλισίη, νηός, νηῦς.**
2. ει αντί ε: **ἐτελείετο, Ἑρμείας, πνεῖω.**
3. ου αντί ο: **οὐλόμενος, Οὐλυμπος, κούρη, κουλεός.**
4. υ αντί ο: **ἄγυρις (ἀγορά).**
5. Ἄσυναίρετα φωνήεντα στή ρίζα καί τίς καταλήξεις: **ἄεθλος, χρυσέω, δοκέει, φιλέουσα.**
6. Συναίρεση τοῦ ε + ο σέ ευ: **ἐμέο — ἐμεῦ, ῥύσκειο — ῥύσκειυ.**
7. Παρεμβολή τοῦ ο πρὶν ἀπό τίς συνηρημένες καταλήξεις τῶν ρημάτων σέ -άω: **ἀντιόωσαν, εἰσορόωντες, ἀσχαλώωσι.**

β') Συμφώνων

1. Ἀφομοίωση μέ τό ἐπόμενο σύμφωνο τοῦ τελευταίου συμφώνου τῆς πρόθεσης **κατά** πού ἐκθλίβεται: **κάδ δέ (κατά δέ), κάββαλε (κάτβαλε).**
2. Διατήρηση τοῦ δ πρὶν ἀπό τό μ: **ἴδμεν, ὀδμή.**
3. Ἀνάπτυξη τοῦ τ μετά τό π· στίς λέξεις: **π(τ)όλις, π(τ)όλεμος.**
4. Εὐφωνικό ν στήν ἀντωνυμία **ἐγώ(ν).**
5. Μετάθεση συμφώνων, ἰδίως τοῦ ρ, ὅταν προηγεῖται α: **κραδίη, κρατερός.**

* Ὁ πίνακας ἐπαναλαμβάνει τά γνωστά ἀπό τήν Ὀδύσσεια γραμματικά φαινόμενα μέ παραδείγματα ἀπό τήν Ἰλιάδα.

Β'. ΑΡΘΡΑ

Τά ἄρθρα σέ ἀντωνυμική χρήση ἔχουν συνήθως τούς ἐξῆς τύπους:
 Ἐν. γεν. : **τοῖο**. Πληθ. ὄνομ. **τοί, ταί**.

» γεν. **τάων**

» δοτ. **τοῖσι(ν), τῆσι(ν)**

Γ'. ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

α') Πρώτη κλίση

1. Μερικά ἀρσενικά τῆς πρώτης κλίσης ἔχουν στήν ὄνομ. τοῦ ἐνικοῦ κατάληξη **α** : **νεφεληγερέτα, ἰππότα, αἰχμητά**.

2. Κατάληξη ἀρσ. στή γεν. τοῦ ἐνικ. **-αο ἢ -εω(ω)** : **Ἄτρεϊ-
 δαο, ἑκατηβελέταο, ἰκέτεω, ἐϋμμελίω**.

3. Καταλήξεις τῆς γεν. τοῦ πληθ. **-άων καί -έων** : **αἰχμητά-
 ων, θυράων, πασάων καί πασέων, πολλέων, μελαιnéων**.

4. Κατάληξη τῆς δοτ. τοῦ πληθ. **-ῆσι(ν) ἢ -ῆσι ἀντί -αις** : **κλισίησι, αἰειγενέτησι, πνοιῆσι**.

β') Δεύτερη κλίση

1. Κατάληξη τῆς γεν. τοῦ ἐν. **-οιο** : **χωμόνοιο, φόβοιο, ἐλά-
 φοιο**.

2. Κατάληξη τῆς δοτ. τοῦ πληθ. **οισι(ν)** : **οἰωνοῖσι, Δαναοῖσι,
 ἐτέροισι**.

γ') Τρίτη κλίση

1. Κατάληξη τῶν πλάγιων πτώσεων τῶν ὀνομ. σέ **-εὺς** : **-ῆος,
 -ῆι, -ῆα** : **Ὀδυσσεῖος, Ἀχιλλῆι, ἱερῆα**.

2. Αἰτιατ. σέ **-ν** καί σέ **-α** τῶν βαρῦτ. ὀνομ. σέ **-ις** καί **-υς** : **ἔριν
 καί ἔριδα, κόρυν καί κόρυθα**.

3. Κατάληξη τῆς δοτ. τοῦ πληθ. σέ **-εσσι(ν)** : **κύνεσσι(ν),
 Μυρμιδόνεσσι(ν), ἀριστήεσσι(ν)**.

4. Διατήρηση τοῦ **ι** τῶν φωνηεντόλ. ὀνομ. σέ **-ις** : **πόλιος,
 ὕβριος, πολίεσσι**.

δ') 'Ιδιαίτερες πτωτικές καταλήξεις

1. Κατάληξη γεν. και δοτ. ένικ. και πληθ. όλων τῶν κλίσεων -φι(ν) (-ηφι, -οφι, -εσφι): δεξιτερῆφι(ν), ζυγόφι(ν), ὄχε-σφι(ν).

ε') 'Επίθετα

1. Τό επίθετο **πολύς - πολύ** κλίνεται και στους δύο αριθμούς και κατά τήν τρίτη και κατά τή δεύτερη κλίση:
πολύς και πολλός, πολέες και πολλοί
πολύ και πολλόν.
2. Τό επίθετο **σῶς** βρίσκεται και μέ τόν τύπο **σός**.

ς') 'Αριθμητικά

1. Τύποι τοῦ αριθμ. δύο: **δοῖώ, δύω, διοί, διοαί.**
2. Αἰολικός τύπος **πίσυρες** αντί **τέσσαρες**.
3. **είκοσι(ν)** αντί **εἴκοσι(ν)**.
4. 'Αρχαῖοι τύποι ταχτικουῦ: **δεύτατος, τέτρατος.**

Δ'. ΑΝΤΩΝΥΜΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

α') Προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν:

1. Στή γεν. τοῦ ένικου: **ἐμέο, ἐμεῦ, ἐμεῖο, μευ, ἐμέθεν**
σέο, σεῦ, σεῖο, σευ, σέθεν
ἐο, εὔ, εἶο, εὔ, ἔθεν.
2. Στήν ὀνομ. τοῦ πληθυντ.: **ἡμεῖς - ἄμμες**
ὕμεῖς - ὕμμες.
3. Στή δοτ. τοῦ πληθυντ.: **ἡμῖν - ἦμιν - ἄμμι(ν)**
ὕμῖν - ὕμιν - ὕμμι(ν)
4. Στήν αἰτ. τοῦ πληθυντ.: **ἡμέας - ἄμμε**
ὕμέας - ὕμμε.

β') 'Επαναληπτικῆς:

Αἰτ. ένικ. τῆς ἐπαναληπτ. ἀντων. αὐτός - ἡ' - ὁ και στά τρία γένη:
μιν (αὐτόν, - ἡν, - ὁ).

γ') Δεικτικῶν:

1. Οἱ τύποι **ὁ, ἡ, τό (οἱ, αἱ και τοί, ται)** ὡς δεικτικές ἀντωνυμίες.

2. Ἡ ἀντωνυμία **ἐκεῖνος** χωρὶς τό ἐ : **κεῖνος**.

δ') **Κτητικῶν :**

ἐμός

- σός, τεός

- εός, ἐή, ἐόν (ὄς, ἦ, ὄν).

ε') **Ἀναφορικῶν :**

1. Οἱ τύποι **ὅ, ἦ, τό**, μέ σημασία ἀναφορ. ἀντωνυμίας.

2. Ἡ γεν. ἀρσεν. τοῦ ἐνικοῦ: **δου** (οὗ) καί θηλ. **ἕης** (ἧς).

3. Τό οὐδέτερο τῆς ἀντων. ὅστις : **ὅτι**.

ς') **Ἀόριστων :**

1. Ἡ γεν. καί δοτ. τῆς ἀντωνυμίας **τίς** : **τέο, τευ - τέω, τω**.

2. Τό οὐδέτερο : **ὄτι, ὅτι - ὄτευ, ὅττεο - ὄττεω**.

Ε'. ΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

α') Αὔξηση καί ἀναδιπλασιασμός

α') **Αὔξηση**: Παρωχημένοι χρόνοι χωρὶς αὔξηση : **διαστήτην, λίσσετο, βάλλε, καλέσσατο, γένετο**.

β') **Ἀναδιπλασιασμός**: Γίνεται πολύ συχνά καί στόν ἐνεργ. καί μέσο ἀόριστο β' σ' ὅλες τίς ἐγκλίσεις : **πεπιθεῖν, τεταρπόμενοι, κεχαροῖατο**.

β') Προσωπικές καταλήξεις

α') τῆς **Ὀριστικῆς**:

1. Κατάληξη τοῦ β'. ἐν. προσ. στό μέλλοντα σέ -έαι : **παρελεύσσαι, δυνήσσαι**.

2. Χρήση μεικτοῦ ἀορίστου α' καί β' : **ἴξον, ἐβήσετο**.

3. Κατάληξη γ' πληθ. παθ. ἀορ. σέ -(θ)εν : **ἤγερθεν, τάφεν, ἔμιχθεν**.

4. Κατάληξη γ' πληθ. παθ. παρακ. σέ -αται (-νται) καί ὑπερσυντ. σέ -ατο (-ντο) : **δεδαίαται, κατακείαται, δεδμήατο, ἐφθίατο, κέατο**.

5. Χρήση ἐκτεταμένων τύπων μερικῶν ρημάτων : **θαλέθω (θάλλω), φθινύθω (φθίνω)**.

6. Πολύ συχνή χρήση θαμιστικῶν ῥημάτων μέ κατάλ. -σκω : **καλέεσκε, δησάσκετο, ἔσκε (εἰμί)**.

β') τῆς Ὑποτακτικῆς:

1. Ἐγκλιτικὸ φωνῆεν **ε** καὶ **ο** ἀντί **η** καὶ **ω**: **θείομεν, ἐλά-
σαι, (ἶνα) εἶδετε.**

2. Καταλήξεις **-μι, -σθα, -σι** καὶ στά ρήματα σέ **-ω**: **τύχω-
μι, ἐθέλησθα, φύγησι.**

γ') τῆς Εὐκτικῆς:

Κατάληξη γ' πληθ, μέσου ἀορ. α' σέ **-ατο**: **κεχαροίατο, πυ-
θόιατο.**

δ') τοῦ Ἀπαρεμφάτου:

1. Τὸ ἐνεργ. ἀπαρέμφατο ἔχει καταλήξεις **-εν, -ενοι, -μεν καὶ
-μεναι**: **πεισέμεν, φανήμεναι, ἐλθέμεναι.**

ε') Ἰδιαίτεροι σχηματισμοὶ τῶν χρόνων μερικῶν ρημάτων:

1. Σχηματισμὸς τοῦ ἀορ. β' τοῦ ρ. ἐρχομαι ἀπὸ θέμα **έλυθ-**:
ἤλυθον.

2. Σχηματισμὸς μέσου ἀορ. α' τοῦ ρ. λύω χωρὶς **-σα**: **λύμην,
λύτο.**

3. Ὑποτακτ. Ἀορ. β' τοῦ βαίνω: **Βῆω (βῶ).**

4. Προστακτ. ἀορ. β' τοῦ κλύω: **κλύθι** (ἀπὸ ἀρχαῖο τύπο **ἐκλυν**).

γ') Ἀνώμαλα ρήματα

α') εἰμί:

1. Διατήρηση τοῦ θέματος **έσ-** στά πρόσωπα: **έσσι (εἶ), έσσο
(ἴσθι), έσκε (ἦν θαμιστ.).**

2. Ἀσυναίρετοι τύποι: **έην (ἦν), έω (ῶ), έωσι (ῶσι),
έών (ῶν).**

3. Κατάληξη βαρύτονων στήν εὐκτ.: **έοις (εἶης), έοι (εἶη).**

4. Ἀπαρέμφατο: **έμμεν καὶ έμμεναι (εἶναι).**

β') οἶδα:

1. β' ἐν. ἐνεστ. ὀριστ. **οἶδας** καὶ α' πληθ. **ἴδμεν.**

2. Τὸ ἀπαρέμφ. καὶ τὸ θηλ. τῆς μετχ. ἀπὸ τὸ θέμα **ιδ-**: **ἴδμε-
ναι, ἴδυῖα.**

3. Μέλλοντας **εἰδήσω** (ἀπὸ ἄχρηστο **εἶδω**) καὶ ἀπαρέμφατο
εἰδησέμεν.

γ') φημί:

Σχηματισμὸς στή μέση φωνή: **φάο, έφατο, έφραντο, φάσθε,
φάσθαι.**

δ') εἶμι :

Σχηματισμός τοῦ παρατ. ἀπό θέμα ι- : ἴσαν (ἦσαν).

ε') κεῖμαι :

Ἐπικός τύπος στό γ' πληθ. : κέονται.

ΣΤ'. Α Κ Λ Ι Τ Α

α') Προθέσεις

α') Ἐπιρρηματική χρήση τῶν προθέσεων : **μετά δ' ἰὸν ἔηκε, ἀπό πατρί φίλῳ δόμεναι, νεῶν ἄπο.**

β') Παρασχηματισμοί τῶν προθέσεων :

1. Ἡ πρόθεση **εἰς** στόν τύπο **ἔς**.
2. Ἡ πρόθεση **ἐν** στούς τύπους **εἰν** καί **ἐνί**.
3. Ἡ πρόθεση **πρός** στούς τύπους **πρότι** καί **ποτί**.

β') Σύνδεσμοι

Συνηθισμένοι σύνδεσμοι στόν Ὀμηρο : **ἡμὲν - ἠδὲ** (καί - καί), **αὐτάρ** (δέ), **οὐνεκα** (οἷ, διότι), **κε(ν)** (ἂν δυνητ.), **αἶ κε** (εἰ, ἂν, ἐάν), **ὄφρα** (ἵνα), **ἄρα, ἄρ, ῥά, νυ(ν)** (συμπερασματ. καί βεβαιωτ.).

γ') Ἐπιρρήματα

α) Σέ χρήση ἐπιρρηματική ἀπαντᾶ ἡ αἰτιατική τοῦ οὐδεν. πολλῶν ἐπιθέτων στόν ἐνικό καί πληθ. : **μέγα φωνήσας, ἀδινὰ στενάχων, πολλὸν ἄπο.**

β') Συνηθισμένα ἐπίσης ἐπιρρήματα : **σάφα, νόσφι, ἀέκητι, ὄχα, ἀντιβίην, διαμπερές κ. ἄ.**

δ') Μόρια σέ σύνθεση

α') Στερητικό **νη** : **νήπιος, νώνυμος, νηλεής.**

β') ἐπιτατικά **ἀγα-, ἐρι-, ἀφι-, ζα** : **ἀγακλυτός, ἐρίβωλος, ἀριπρεπής, ζάθεος.**

II. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ρ Α Ψ Ω Δ Ι Α Α

1 - 32

α') 1 - 7 : —**ἡ μῆνις - ιος** = ὀργή, θυμός. —**αἰδῶ** ἄδω = λέγω μέ ὠδή, ψάλλω, τραγουδῶ, μτβτ. —**οὐλόμενος· ὀλόμενος**, μέ ἐνεργ. σημ. = ἐλέθριος. Ἄφρ. β' τοῦ ὄλλυμαι κυρίως : ὁ ἄξιος γιά θλεθρο, ὁ καταραμένος. —**ἔθηκε· τίθημι** = δίνω, προξενῶ. —**ἴφθιμος** = ἀκμαῖος, γενναῖος. —**προϊάπτω** = στέλνω —**Ἄιδι**· δοτ. τοπ. τοῦ ἄχρηστου ὀνόμ. Ἄις· συνηθισμένη ὀνομ. Ἄιδης = ὁ ἀόρατος θεός τοῦ Ἄδη (στερ. α + Φιδ.) —**αὐτούς**· τά σώματά τους, ἀντιθ. στό ψυχάς —**τά ἑλώρια** = ἡ λεία (ἑλωρ, ἑλεῖν). —**τεύχω** = κατασκευάζω, κάνω. —**οἰώνος**, ὄρνεο. — **πᾶσι** = στά κάθε εἶδους. — **ἔτελείετο** = ἐκπληρωνόταν· τελείω, παράλλ. τύπος τοῦ τελέω. —**βουλή** = θέληση, ἀπόφαση. —**ἔξ οὗ δῆ**· ἐννοεῖται καί πάλι τό αἶειδε = ψάλλε ἀπό τότε ἀκριβῶς πού... Πρβλ. καί Ὀδύσσ. α 10: τῶν ἀμόθεν. —**τά πρώτα** = γιά πρώτη φορά. —**διαστήτην ἐρίσαντε** = ἤρθαν σέ διάσταση, ἀφοῦ φιλονίκησαν. —**δίος** = θεϊκός, ἐπιφανής, ὑπέροχος (divus).

8 - 16 : —**τίς τ' ἄρα** : τό ἄρα συνάπτεται μέ τά παραπάνω = καί ποιός λοιπόν; —**σφῶε** : αἰτ. δυῖκ. τοῦ σφείς = αὐτούς τούς δύο. —**Ξυνίημι ἔριδι** = φέρνω σέ σύγκρουση, κάνω νά συγκρουστοῦν. —**μάχεσθαι** : ὥστε μάχεσθαι = ὥστε νά γίνουν ἐχθροί. —**ὁ γάρ**· γάρ διασαφ. —**χολοῦμαι** = θυμώνω. —**ῶρσε** : ὄρνημι, μτβτ. = σηκώνω προκαλῶ. —**ὀλέκομαι** = καταστρέφομαι (ὄλλυμαι). —**λαοί** = ὁ στρα-

Σημ. α' Ἀπό τίς σημασίες κάθε λέξης πού ἀναγράφονται ἡ τελευταία εἶναι ἐκεῖνη πού ἀρμόζει περισσότερο στήν ἔννοια τοῦ κειμένου.

Σημ. β' Οἱ σύνδεσμοι καί τά μόρια στόν Ὅμηρο ἔχουν διάφορες σημασίες. Κάποτε παρεμβάλλονται χωρίς νά ἐπηρεάζουν τό λόγο. Στήν περίπτωση αὐτή δέν ἐρμηνεύονται στίς σημειώσεις.

τός. —**οὐνεκα** — γιά τό λόγο ὅτι (ὅτου ἔνεκα). —**τόν Χρῦσην**· τό τόν ἐξαίρει τήν προσωπικότητα τοῦ Χρῦση = αὐτόν τό Χρῦση, τόν ἱερέα τοῦ Ἀπόλλωνα. —**ἀρητήρ** = ἱερέας (ἀράομαι = εὐχομαι). —**θοός** = ταχύς (θέω). —**λύομαι**· μέσο ὠφέλειας = λυτρώνω. —**ἀπεισιος** - ἀπειμέσιος = ἀτελείωτος, ἀπειρος. —**τά ἄποινα** = τά λύτρα. —**στέμματ' Ἀπόλλωνος** = τά ἱερά σύμβολα τοῦ Ἀπόλλωνα. —**ἐκηβόλος** = αὐτός πού χτυπᾷ μέ τή θέλησή του καί πετυχαίνει τό στόχο, τοξότης ἀλάθης —**ἀνά** = ἀναρτημένα, ἐπάνω. —**λίσσομαι** = παρακαλῶ, ἰκετεύω (λιτή, λιτανεύω, -εία). —**κοσμήτωρ** = ἡγεμόνας, ἀρχηγός.

17 - 21 : —**ἐυκνημίδες** = αὐτοί πού ἔχουν καλές, στερεές κνημίδες. Τό ἐπίθετο ἀναφέρεται στόν τέλειο ὄπλισμό τῶν Ἀχαιῶν. —**δῶμα** = κατοικία (δέμω = κτίζω —δόμος). —**ἐκπέρθω** = κυριεύω, ἐκπορθῶ. —**εὖ**· εὖ = μέ τό καλό. — **τά τ' ἄποινα** = κι αὐτά τά λύτρα πού ἔφερε ὁ Χρῦσης. —**δέχεσθαι**· ἀπαρέμφ. μέ σημασία προστ. —**ἄζομαι** = φοβοῦμαι καί σέβομαι (ἄγ-ος = τιμή, ἄγ-ιος, ἄγ-νός).

22 - 32 : —**ἐνθα**· χρον. —**ἐπευφήμησαν** = παρακίνησαν μέ βοή. —**αἰδεῖσθαι**, αἰδομαι μτβτ. —**ἀγλαός** = λαμπρός, μεγαλόπρεπος (ἀγάλλομαι). —**ἀνδάνω θυμῶ** = εὐχαριστῶ τήν ψυχή (ρίζα σFαδ, ἄδος, ἡδύς). —**κακῶς** = μέ ὑβριστικό τρόπο. —**ἀφίημι** = ἀπο-πέμπω, διώχνω. —**κρατερός** = ἄγριος, σκληρός. — **ἐπί - ἔτελλε**, ἐπιτέλλω = προστάζω. —**κιχάνω καί κίχημι** = συναντῶ. —**δηθύνω** = ἀργοπορῶ (δηθά) —**αὐτις** = πάλι. —**μή...οὐ χραίσμη** = μήπως δέ σέ ὠφελήσει· **χραισμέω** = ὠφελῶ, χρησιμεύω... —**νύ(ν)**, μόρ. ἐγγλ. **μή νυ** = μήπως δά. —**ἔπεισι μιν καί γῆρας** = τή βροῦν τά γηρατειά, προτοῦ γηράσει. —**τηλόθι** = μακριά (τηλοῦ, τῆλε). —**ἡ πάτηρ** = ἡ πατρίδα. —**ἐποίχομαι ἱστόν** = πηγαινοέρχομαι ἔμπρός στόν ἀργαλειό, ὑφαίνω. —**τό λέχος** = ἡ κλίνη (λεχώ, ἄλοχος). —**ἀντιᾶώ λέχος** = κοιμοῦμαι στό ἴδιο κρεβάτι. —**σαώτερος** = πιό ἀπειράχτος, πιό ἀκέραιος. Τό συγκριτικό ἀντικαθιστᾷ ἐδῶ τό θετικό σᾶος - σῶος = σῶος. —**νέομαι** = ἐπιστρέφω (ρίζα νέσ-, νόστος).

β'.) Πατρωνυμ. ἀπό τό Πηλεΰς : Πηλειδης, Πηλειάδης, γεν. Πηληιάδew.

—Ἀρχαιότερος τύπος τοῦ ἀριθμ. δύο : **δύω**.

—Τύπος πού έχει πάθει συγκοπή τοῦ ὀνόμ. *θυγάτηρ*, στήν αἰτιατ. **θύγατρα**.

—Ἐπικός ἄορ. τοῦ *δέχομαι* : **ἐδέγμην** καί ἀπαρέμφ. **δέχθαι**.

—β' πρόσ. τῆς ὑποτακτ. τοῦ *νέομαι* : **νέηαι** (*νέη*).

—*Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις* : **τεῦχε, βασιλι, νοῦσον, μιν, κύνεσσιν**.

γ') **Μῆνιν Ἀχιλλῆος**: Οἱ στίχοι 1 - 7 συνοψίζουν ὅλη τήν ὑπόθεση τῆς Ἰλιάδας καί ταυτόχρονα προεξαγγέλλουν τή δραματικότητα τῶν γεγονότων, πού προῆλθαν ἀπό τή φιλονικία τῶν δύο ἡγεμόνων. —**θεά**: Ὁ ποιητής ἐπικαλεῖται ἀόριστα τή θεότητα, πού προστατεύει τήν ποιητική δημιουργία, γιά νά τόν ἐμπνεύσει στή σύνθεση τῆς Ἰλιάδας. Ἡ θεότητα αὐτή εἶναι ἡ Μοῦσα ἢ οἱ Μοῦσες, κόρες τοῦ Δία καί τῆς Μνημοσύνης, κι αὐτές θεές τοῦ Ὀλύμπου. (Πρβλ. καί Ὀδύσσ. α 1). Σέ ὀρισμένα σημεῖα τῆς Ἰλιάδας ἡ ἐπίκληση αὐτή ἀνανεώνεται : *Ἔσπετε νῦν μοι, Μοῦσαι, Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι*. —**Πηλεΐαδης Ἀχιλλεύς**: Ὁ Ἀχιλλέας ἦταν γιός θνητοῦ, τοῦ Πηλέα, πού βασιλευε στή Φθία τῆς Θεσσαλίας, ὁ λαός του ἦταν οἱ Μυρμιδόνες. Οἱ θεοί ἀγάπησαν καί προστάτεψαν τόν Πηλέα τόσο πολύ, ὥστε τοῦ ἔδωσαν ὡς σύζυγο τή νηρηΐδα Θέτη καί παρακάθισαν οἱ ἴδιοι στό τραπέζι τοῦ γάμου. Μοναδικό παιδί ἀπό τό γάμο αὐτόν γεννήθηκε ὁ Ἀχιλλέας, πού ὁ Ὀμηρος τόν ἐξυμνεῖ ὡς τόν κατεξοχὴν ἥρωα τοῦ πολέμου (βλ. Εἰσαγ.). **Ἀχαιοί**: Ὅπως καί στήν Ὀδύσσεια, μέ τό ὄνομα τοῦτο ὀνομάζονται οἱ Ἕλληνες, πού ἔλαβαν μέρος στόν Τρωϊκό πόλεμο. Λέγονται καί Ἀργεῖοι, ἴσως γιατί κατὰ τή μυθολογία οἱ Μυκῆνες εἶχαν ὡς μητρόπολή τους τό Ἄργος, ἀπό τό ὁποῖο ἔγιναν πιό δυνατές ἀργότερα. Ὄνομάζονται ἀκόμη *Δαναοί* ἀπό τό μυθολογικό βασιλέα τοῦ Ἄργους Δαναό, πού ἦρθε ἀποικος ἀπό τήν Αἴγυπτο. —**τεῦχε ἐλώρια κύνεσσι οἰωνοῖσι τε**: κατὰ τή θρησκευτική πίστη τῶν ἀρχαίων πολύ μεγάλη δυστυχία γιά ἓνα θνητό εἶναι νά μήν τοῦ γίνεи ἡ κανονισμένη ταφή ἀλλά νά καταντήσει τό σῶμα του τροφή τῶν θηρίων καί τῶν ὀρνέων. Στήν περίπτωση αὐτή ἡ ψυχὴ δέ βρῖσκει ἡσυχία στόν Ἄδη. —**Ἀτρεΐδης**: Ὁ Ἀγαμέμνωνας καί ὁ Μενέλαος, πού βασιλεύουν ἀντίστοιχα στίς Μυκῆνες καί στή Σπάρτη, εἶναι παιδιά τοῦ Ἀτρέα καί τοῦτος γιός τοῦ Πέλοπα, ἰδρυτῆ ἰσχυρότατου κράτους στή χώρα, πού ἀπό αὐτόν ὀνομάστηκε Πελοπόννησος. —**Λητοῦς καί Διὸς υἱός**: Δίδυμα παιδιά τῆς

Λητῶς ἦταν ὁ Ἀπόλλωνας καί ἡ Ἄρτεμη, δεινοί κι οἱ δύο στή χρήση τοῦ τόξου (ἐκηβόλος - ἰοχέαιρα). — **ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν** : Οἱ Ἕλληνες πού εἶχαν ἐκστρατεύσει στήν Τροία, προβλέποντας ὅτι ἡ πολιορκία θά πήγαινε σέ μάκρος, εἶχαν τραβήξει τά πλοῖα τους στήν ξηρά κι ἐκεῖ κοντά κατασκεύασαν τίς σκηνές τους. Ἐπειδὴ τά ἄπειρα σκάφη καί τά ἐξαρτήματά τους γέμιζαν ὅλη σχεδόν τήν ἔκταση, ὁ ποιητής ἀναφέρει τό Ἑλληνικό στρατόπεδο πάντοτε μέ τήν ἔκφραση « παρὰ νηυσὶ Ἀχαιῶν », « ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ». — **στέμματ' ἔχων χρυσέω ἀνασκήπτρω** : Ὁ Χρῦσης, γιά νά τραβήξει καλύτερα τό σεβασμό, κρατοῦσε μαζί μέ τό σκῆπτρο του καί κάποιο σύμβολο ἰκεσίας, πού ὑποδήλωνε τήν ιδιότητά του τοῦ ἱερέα τοῦ Ἀπόλλωνα. Τό συνηθισμένο ἰκετικό σύμβολο ἓνα κλαδί στεφανωμένο μέ λευκό μαλλί. — **ἐυκνήμιδες** : Τίς κνημίδες τίς φοροῦσαν στίς κνήμες ἀπό τά σφυρά ὡς τά γόνατα. Τίς κατασκεύαζαν ἀπό δέρμα ἢ ἀπό ἐλάσματα χαλκοῦ. Στήν ἐμφάνιση ἑνός πολεμιστῆ, πού φοροῦσε βραχὺ θώρακα καί κρατοῦσε τή μικρὴν ἀσπίδα, ἰδιαίτερην ἐντύπωση προξενοῦσε ἡ ποιότητα καί ἡ τέχνη τῶν κνημίδων (βλ. εἰκ. 4). Γιά τοῦτο συναντοῦμε συχνά στὸν Ὅμηρο τὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα *ἐυκνήμιδες*, *χαλκοκνήμιδες*. — **ἐν Ἄργει** : Ἄργος λεγόταν ὅλη ἡ Ἀργολικὴ πεδιάδα, ὅπου ἀπλωνόταν τό βασίλειο τοῦ Ἀγαμέμνονα μέ πρωτεύουσα τίς Μυκῆνες. Μερικὲς φορές Ἄργος λέγεται ὀλόκληρη ἡ Πελοπόννησος. Ἡ πόλη Ἄργος εἶναι τό βασίλειο τοῦ Διομήδη.

33 - 52

α') 33 - 42. — **ἔδεισεν**· *δειδω* = φοβοῦμαι (ρίζα *δει-*, *δέος*, *δειλός*, *δεινός*). — **ἀκέων** = *σιωπηλός* (*ἀκήν* = *σιωπηλά*). ὁ **θις-θινός** = ἀμμουδιά. — **πολύφλοισβος** = πολυτάραχος. Τό ἐπίθετο ἀποδίδει τὸν ἦχο τῶν κυμάτων πού σπάζουν στήν ἀκτῆ. (*Λέξη ἠχοποίηση*). — **ἀπάνευθε** = μακριά, δηλ. πέρα ἀπό τό στρατόπεδο. — **κίω** = πορεύομαι, πηγαίνω. — **ἠρᾶτο πολλά** = ἔκανε μεγάλη προσευχή. — **ἠύκομος** = αὐτὴ πού ἔχει ὠραῖα μαλλιά (*κόμη*). Ἐπίθετο ὠραίων γυναικῶν. — **κλύω** = ἀκούω, ἐπακούω. — **ἀργυρότοξος** = αὐτός πού ἔχει λαμπρό τόξο. Ἐπίθ. τοῦ Ἀπόλλωνα. — **ἀμφιβαινῶ** = προστατεύω (*Κατὰ λέξη*· πηγαίνω *τριγύρω*, γιά νά προσφυλάξω κάτι. Ἐδῶ ὁ παρακ. στή σημασία τοῦ ἐνεστ. — **ζάθεος** = ὁ πολὺ ἱερός (τό ἐπίτ. *ζα + θεός*).

—**Ἴφι** = μέ δύναμη, κραταιά (Ἴς, ἰνός = δύναμη). —**τοι**· δοτ. χαριστ. στό ἔρεψα· —**χαρίεντα** = πρὸς εὐχαρίστησή σου. Κατγρ. στό νηόν.
—**ἐπι** - **ἔρεψα**· ἐπερέφω = θέτω ὄροφή, στεγάζω. —**ἦ εἰ δὴ** = ἦ ἂν πραγματικά. —**κατά**· σύναψέ το μέ τό ἔκηα (καίω). —**πίων**, **πίερα**, **πίον** = παχύς κ.τ.λ. —**μηρία** = μηριά σκεπασμένα μέ λίπος. —**κρήηνον**· κραινώ = ἐκτελῶ, ἐκπληρώνω. —τό **ἔέλδωρ** = εὐχή, ἐπιθυμία.
—**τίνω** = πληρώνω, τιμωροῦμαι.

43 - 52 : —**Φοῖβος** = λαμπρός, φωτοδότης (φάος). Ἐπίθ. τοῦ Ἀπόλλωνα. —**βῆ δὲ κατ(ά)** = καί κατέβηκε. —τά **κάρηνα** = οἱ κορυφές. —**χώομαι** = ὀργίζομαι —τό **κῆρ** = ἡ καρδιά. —**ἀμφηρεφής** = κλειστός ἀπό παντοῦ, περίκλειστος (ἀμφί + ἐρέφω). —**φαρέτρα** = θήκη τῶν βελῶν (φέρω), —**ἔκλαγξαν** = τά βέλη βρόντηξαν μέ τό χαρακτηριστικό κρότο τῶν ὅπλων, ὅταν συγκρούονται (λέξι ἠχοποιήτη). —**διστός** = βέλος. —**ἦιε**· πρτ. τοῦ εἶμι. —**εοικῶς** = μοιάζοντας μέ. πού φαινόταν σάν. —**ἔζομαι** = καθίζω. —**μετά** = μέσα, ἦτοι στό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. —**ἔηκε**· ἴημι = ρίχνω. —ό **ἰός** = βέλος —**δεινή** (κατγρ.) **κλαγγή (ἐ)γένετο** = ἐγινε φοβερό βουητό, σφύριγμα. —ό **βιός** = τό τόξο. —ό **οὔρεϋς** = ὁ ἡμίονος, μουλάρι. —**ἐποίχομαι** = ὀρμῶ, πέφτω ἐπάνω. —**ἀργός** = γρήγορος. —**αὐτοῖσι** = τοῖς ἀνδράσι, στούς ἄνδρες. —**ἔχεπευκές** = αἰχμηρό, μυτερό (ἔχω + πεύκη). Τά φύλλα τῆς πεύκης εἶναι μυτερά. —**ἐφίεις**· ἐφίημι = διευθύνω ἐναντίον. —**αἰεῖ** = ἀδιάκοπα. —ό **νέκυς** = ὁ νεκρός. —**θαμέες** (-αἰαί) = πυκνοί, συνεχεῖς (θαμά, θαμίζω, θαμών).

β') Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **βῆ**, **Ἴφι**, **ᾧμοισι**, **βιοῖο**, **κλυθι**, **νηός**.

γ') **βῆ δ'** ἀκέων παρὰ θίνα πολυφλίσβοιο θαλάσσης : Ὁ ποιητής τονίζει τή λύπη τοῦ γέροντα Χρῦση μέ μιά μόνο λέξη, ἀκέων. Ἡ ὄλη ὅμως σύνθεση τοῦ στίχου προξενεῖ βαθύτατη ἐντύπωση στόν ἀναγνώστη. Βλέπομε νοερά τό λυπημένο πατέρα νά παίρνει πάλι ἐπιστρέφοντας τό δρόμο τῆς ἀκρογιαλιάς, ἐνῶ ὁ φλοῖσβος ἀπό τά κύματα κάνει ἀντίθεση στή σιωπηλή του ἀπελπισία. —**Χρῦσην** : Ἡ Χρῦσα ἦταν παράλια πόλη τῆς Τροίας, ὅπου λάτρευαν τόν Ἀπόλλωνα τό Σμινθέα (βλ. πιό κάτω). —**Κίλλα** : Μικρή πόλη τῆς Τροίας, ὅπου ἐπίσης

λατρευόταν ὁ Ἀπόλλωνας. —**Τένεδος**: Τό γνωστό νησί κοντά στήν Τρωική παραλία. —**Σμινθεύς**: Τοῦτο τό περίεργο ἐπίθετο τοῦ Ἀπόλλωνα προέρχεται ἀπό τήν πίστη ὅτι ὁ θεός καταστρέφοντας τοὺς ποντικούς (*σμίνθους*) συντελεῖ στήν καθαριότητα καί τήν ἐξυγίανση ὀρισμένων τόπων. Ἀνάλογη ἦταν καί ἡ λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνα τοῦ *σαυροκτόνου*. —**νηὸν ἐπέρεψα**: Τοῦτα τά λόγια τοῦ Χρύση μαρτυροῦν ὅτι ἦταν κοινή ἡ χρήση τῶν ναῶν, τοῦλάχιστο στή Μικρασιατική Ἑλλάδα στά χρόνια τοῦ Ὀμήρου. Παλαιότερα λάτρευαν τοὺς θεοὺς σέ ὑπαίθριους χώρους, σέ βουνοκορφές ἢ ἄλση. Φαίνεται ὅμως πὼς ὑπῆρχε κατὰ τόπους ἡ συνήθεια νά τοποθετεῖται (νά στεγάζεται) σέ ναὸ τό ἄγαλμα ἐνὸς θεοῦ. —**τόξα - βέλη** (βλ. εἰκ. 5). —**ἔκλαγξαν χωομένιοι κινήθεντος**: Οἱ ἀπότομες κινήσεις τοῦ θυμωμένου θεοῦ προκαλοῦν τήν κλαγγή τῶν βελῶν μέσα στή φαρέτρα, καθὼς αὐτός κατεβαίνει ἀπό τίς κορυφές τοῦ Ὀλύμπου. Γιά τό πρόσωπο τοῦ θεοῦ ὁ ποιητής ἐπινοεῖ τή θαυμάσια εἰκόνα καί ἔκφραση: ὁ δ' ἦιε νυκτὶ εἰοικώς. Καθόλου φωτεινὸ τό πρόσωπό του οὔτε εὐεργετική ἡ παρουσία του· ὀργή καί φοβέρα σκορπίζεται ἀπὸ τὸν ἀργυρότοξο θεό, πού κατεβαίνει ἀπὸ τήν οὐράνια κατοικία του τιμωρός καί ἐκδικητής. —**πυραὶ νεκύων**: Ὁ Ὀμηρος ἀναφέρει πάντοτε καύση τῶν νεκρῶν, ἐνῶ στήν παλαιότερη ἀπὸ τὸν Ὀμηρο ἐποχὴ τοὺς νεκροὺς τοὺς ἔθαβαν, ὅπως φαίνεται καί ἀπὸ τοὺς Μυκηναϊκοὺς τάφους. Τό ἔθιμο τῆς ταφῆς τῶν νεκρῶν ξαναγύρισε στοὺς ἱστορικοὺς χρόνους.

53 - 100

α') 53 - 58: —**ἐννήμαρ** = ἐπὶ ἐννέα μέρες (*ἐννέα* + *ἡμαρ*). —**ῶχετο** = ρίχνονταν, χτυποῦσαν, ρῆμα *οἴχομαι*. — τό **κῆλον** = ξηρό ξύλο, βέλος. —**ἀγορήνδε** = σέ ἀγορά, σέ συνέλευση (*ἀγείρω*) —**καλέσσατο** = προσκάλεσε μέ κήρυκες, ρῆμα μέ διάθ., μέση. —**τῷ ἐπὶ φρεσὶ**· *ἐπὶ φρεσὶ* τοῦ. —**λευκώλενος** = πού ἔχει λευκὲς ὠλένες, λευκά χέρια. —**κῆδομαι** = ἐνδιαφέρομαι, λυποῦμαι. —**ὅτι ῥα** = ἀφοῦ μάλιστα. Ἡ Ἡρα ἦταν ἡ παντοτινὴ προστάτισσα τῶν Ἀχαιῶν, γι' αὐτὸ καί τώρα βλέποντας τὸν ἀφανισμό τους συγκινεῖται περισσότερο. —**ὄρατο ἑώρα**. —**ἐπεὶ οὖν**· τό οὖν ξαναφέρνει τὴ συνέχεια τῆς διήγησης γιὰ τὴ σύγκληση τῆς ἀγορᾶς. —**ἤγερθεν**· ἠγέρθησαν, συγκεντρώθηκαν (*ἀγείρομαι* = μαζεύομαι γιὰ συνέλευση). —**ὀμηγερέες τ' ἐγένοντο** =

συγκεντρώθηκαν ὅλοι μαζί ἔτοιμοι νά συζητήσουν. — **τοῖσι μετέφη** = μίλησε σ' αὐτούς. — **ὠκύς -εἶα -ὺ** = γρήγορος.

59 - 67 : — **ἄμμε**· ἡμᾶς. — **παλιμπλαχθέντας** = χωρίς νά ἐπιτύχουμε τό σκοπό μας. Ἡ σειρά τῶν λέξεων: νῦν **ὀίω ἄμμε ἄψ ἀπονοστήσειν παλιμπλαχθέντας** = τώρα νομίζω ὅτι ἐμεῖς θά γυρίσουμε πίσω χωρίς νά ἐπιτύχουμε τό σκοπό μας. — **ἄψ** = πίσω (ἀπό, Λατ. abs...). **εἶ γε**· = ἄν βέβαια. Ἡ ἀπόδοση εἶναι τό **ἄψ ἀπονοστήσειν**. Ἐπειδή ὅμως εἶναι ἀμφίβολο ἀκόμα καί τό ἄν θά σωθοῦν (*εἰ φύγοιμεν*), τίθεται ἄλλη μία ὑποθετική πρόταση μέ αἰτιολογική σημασία: *εἰ δὴ ὁμοῦ πολεμὸς τε δαμᾶ κ.τ.λ...* Ὁ Ἀχιλλέας τονίζει ὅτι ὄχι μόνο ὁ σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας τους θά ματαιωθεῖ ἀλλὰ εἶναι ζήτημα καί τό ἄν θά γυρίσουν πίσω. — **δαμᾶ**· μέλλοντος τοῦ **δάμνημι** = δαμάζω, ἀφανίζω (*δμωή, ἀδμής*). — **ἄγε**· παρακελευσματικό = ἔλα, ἄς... — **ἐρείομεν**· ἐρέω = ρωτῶ. — **ἱερῆα - ὄνειροπόλον**· οἱ δύο ὄροι δηλώνουν δύο διάφορους τρόπους μαντικῆς. Ὁ *ἱερέας* μαντεύει ἐξετάζοντας τὰ σπλάχνα (σπλαγχνοσκοπία), ὁ *ὄνειροπόλος* ἐξηγεῖ τὰ ὄνειρα. — **ἦ καὶ ὄνειροπόλον** = ἄς εἶναι καί ὄνειροπόλος, ἐξηγητῆς τῶν ὄνειρων. — **τό ὄναρ** ἔλλειπτ., μόνο ὄνομαστ. καί αἰτιατ. — **ὅς κ' εἶποι**· τό κ(ε) δυνητικό. — ὅτι = γιά ποιό λόγο. — **χῶμαι**· Α 44 — **εἶτ' ἄρα**. = μήπως τάχα. — **εὐχολῆ** = εὐχή, δέηση. — **ἐπιμέμφομαι** = κατηγορῶ, παραπονοῦμαι. — **ἐκατόμβη** = θυσία μέ πολλά θύματα. — **αἶ κέν πως** = εἶ πως ἄν. Πλάγια ἐρώτηση ἀπό τό ρῆμα *σκοπεῖν* πού ἐννοεῖται, νά ἐξετάσει δηλ. ὁ μάντης τί θά ἤθελε ὁ Ἀπόλλωνας, γιά ν' ἀποτρέψει τό κακό. — **κνίσης ἀντιάσας** = ἀφοῦ ἀντικρῦσει, ἀφοῦ νιώσει τήν κνίσα. Τό *ἀντιάω* μέ γεν. εἶναι σημαντικό συμμετοχῆς. — **τέλειος** = ἄριστος, χωρίς ἐλάττωμα. — **βούλεται**· ὑποτακτ. — **ἡμῖν**. δοτ. χαριστ... **ἀπό ἀμῦναι** = ν' ἀπομακρύνει, ν' ἀποτρέψει. — **λοιγὸς** = ὄλεθρος.

68 - 83 : — **ἦ τοι ὃ γε**· ἀντιστοιχεῖ στό **τοῖσι δέ**. Δηλ. αὐτός κάθισε καί σηκώθηκε ὁ... — **οἰωνόπολος** = ἐξηγητῆς τοῦ πετάγματος τῶν πουλιῶν. — **ὄχα** = πολύ, ἐξαιρετικά. Ἐπίρρ. πού προσδιορίζει πάντα τό *ἄριστος*. — **ἦδη, ἦδει**. — **τά ἐόντα** = τά παρόντα. — **ἠγήσατο νήεσι** = ὁδήγησε τά πλοῖα (μέ τήν προφητική του δύναμη). — **Ἴλιον εἶσω** = σ' ὅλη τή διαδρομή ἀπό τήν Αὐλίδα ὡς τό Ἴλιον.

—**ἦν**· κτητικ. —**πόρε**· ἀόριστος β' ἄχρηστος ἐνεστ. = παραχώρησε, ἔδωσε. —**σφιν ἀγορήσατο** = μίλησε σ' αὐτούς ἐπίσημα τό ρ. ἀγορήσασθαι. —**μετέειπε** πρβλ. μετέφη Α 58. —**εὐφρονέων** = μέ καλή διάθεση καί μέ ὀρθή σκέψη. —**κέλομαι** = προτρέπω, παρακινῶ. —**δίφιλος** = ὁ ἀγαπητός στό Δία. —**μυθήσασθαι** = νά ἐρμηνεύσω μέ τό λόγο. —**ἐκατηβελέτης**· συνών. τοῦ ἐκηβόλος· Α 14. —**τοιγάρ** = λοιπόν. —**συντίθημι**· ἐνν. φρεσί = προσέχω, ἐννοῶ. —**ἦ μὲν μοι ἀρήξει** = ὅτι ἀληθινά θά μέ βοηθήσεις. — **πρόφρων** — **πρόφρασσα** = πρόθυμος. **ἦ γάρ** = γιατί ἀλήθεια. —**χολόω** = ἐξοργίζω. —**μέγα κρατέει** = ἀσχεῖ μεγάλην ἐξουσία. —**κρείσων** (ἐστί) = ὑπερισχύει, εἶναι πιό ἰσχυρός. —**χώσεται**· ἀόρ. ὑποτακτ.. —**χέρηι**· χερῶν = κατώτερος. —**εἶπερ γάρ** = γιατί καί ἦν. —**χόλος** = ὀργή. —**αὐτῆμαρ** = τήν ἴδια μέρα. —**καταπέψη**· ρ. καταπέσσω = καταστέλλω (ἡ πέψη). πρβλ. τό νεοελλ. καταπίνω τό θυμό μου. —**μετόπισθεν**· = στό μέλλον, ἀργότερα. —**ἔχω** = κρατῶ, διατηρῶ. —**κότος** = μνησικαχία. —**ὄφρα τελέση** = ὥσπου νά ἱκανοποιήσει (τόν κότον), ὥσπου νά ἐκδικηθεῖ. —**ἐν στήθεσσι ἐοῖσι**· σύναψε μέ τό ἔχει κότον. —**φράζομαι** = σκέπτομαι.

84 - 91 : —**ἀπαμείβομαι** = ἀπαντῶ σέ. Ἡ ἀπό ἐκφράζει ἀπαντήσεις « ἐκ περιτροπῆς » —**θαρσήσας μάλα** = μέ πολύ θάρρος. —**τό θεοπρόπιον ἢ ἡ θεοπροπία** = προφητεία, χρησμός. —**οὐ**· ἡ ἄρνηση ἐπαναλαμβάνεται στό στ. 88 οὐ τις. —**ῶ**· σύναψε μέ τό εὐχόμενος. —**ἀναφαίνω** = ἀποκαλύπτω, φανερώνω. —**ἐπί χθονί** = ἐπάνω στή γῆ. —**δέρκομαι** = βλέπω, κοιτάζω (δράκων, νεοελλ. δραγάτης = ἀγροφύλακας). —**παρά νηυσί**· Α 12. —**οὐ βαρείας χεῖρας ἐποίησιν σοι** = δέ θά ἀσκήσει βία ἐναντίον σου. —**Ἄγαμέμνονα** = γιά τόν Ἄγαμέμνονα. —**ἦν εἶπης**· ἡ ὑπόθεση σέ ὑποτακτ. ἐκφράζει τό πιθανό νά γίνει, ἐνῶ ἡ ἀπόδοση σέ ὀριστική (οὐ ἐποίησιν) ἐκφράζει τό βέβαιο. —**πολλόν**· ἐπίρρ. = πολύ. Πρβλ. ἔχ' ἄριστος. —**εὐχεται εἶναι** = καυχίεται πῶς εἶναι. Ἡ περίφραση **εὐχομαι εἶναι** καταντᾷ νά σημαίνει εἶμαι.

92 - 100 : —**αὐδάω** = μιλῶ, λέγω. —**ἀμύνων** = ἄμειπτος (στερ. ἀ + μῶμος), ἄψογος. —**οὐτ' ἄρ** = λοιπόν οὔτε... —**εὐχολῆς** κ.τ.λ. Α 65. —**ἀρητήρ**· Α II. —**ἀπολύω** = ἀπολυτρῶνω. —**ἄποινα**· Α 13. —**τοῦνεκα** = γι' αὐτόν τό λόγο. —**ἀεικής** = ἐπονείδιστος, φρικτός.

—**λοιγός**: Α 67. —**ἀπωθῶ** = σπρώχνω, ἀπομακρύνω. —**ἀπό δόμεναι**: ὑποκείμενο τούς Δαναούς ἢ τόν Ἀγαμέμνονα. —**ὁ ἐλικῶψ** —*ἡ ἐλικῶπις* = αὐτός πού ἔχει εὐκίνητα κι ἐκφραστικά μάτια (*ἐλίκ* - *ἐλίσσω* + *ῶψ*). —**ἀπριάτην** = χωρίς ἀμοιβή, δωρεάν (στερ. *ἀ* + *ἐπριάμην*). Ἐπίρρημα: πρβλ. *μάτην, ἄντην* κ.ἄ.... —**ἀνάποινον** = χωρίς λύτρα. Ἐπίρρ. —**τότε κέν μιν ἰλασσάμενοι πεπίθοιμεν** = τότε μονάχα, ἀφοῦ τόν ἐξιλεώσαμε, θά τόν ἐπέιθαμε.

β') Μέσος τύπος τοῦ ὄρω μέ ἐνεργητ. σημασία: **ὄρατο**.
— Ἐπικός τύπος **σφιν** ἀντί *σφίσιν*.

Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις: **ἤγερθεν, χολωσέμεν, ὄφρα, ἦν μαντοσύνην, πεπίθοιμεν, ἄμμε**.

γ') **ἀγορήνδε καλέσατο λαὸν Ἀχιλλεύς**: Καί πρὶν ἀπό τὰ Ὀμηρικά χρόνια στίς Ἑλληνικές πόλεις — κράτη ὑπῆρχε ὁ θεσμός νά συγκαλεῖται ὁ λαός σέ δημόσιο χῶρο, γιά νά συσκεφθεῖ καί ν' ἀποφασίσει γιά ζητήματα μέ γενικό ἐνδιαφέρον. Τά περισσότερα Ἑλληνικά κράτη τά κυβερνοῦσαν βασιλιάδες κι αὐτοί ἦταν πού συγκαλοῦσαν τό λαό σέ « ἀγορά » σέ ἔκτακτες περιστάσεις καί ἐπικύρωναν τελικά καί τίς ἀποφάσεις. Εἶχαν ὅμως δικαίωμα λόγου καί ἄλλοι πού ἦταν μαζεμένοι ἐκεῖ. Σ' ἔκτακτες περιστάσεις, ὅπως γινόταν κατά τήν πολιορκία τοῦ Ἰλίου, τήν ἀγορά τή συγκαλοῦσαν πιά συχνά καί μάλιστα ὄχι μόνο ὁ ἀνώτατος ἀρχηγός, ὁ Ἀγαμέμνονας, ἀλλά καί ἄλλοι βασιλιάδες. "Ἐτσι ὁ Ἀχιλλεὺς μ' ἐμπνευση τῆς Ἥρας συγκαλεῖ τήν ἀγορά αὐτή, τήν ὁποία καί διευθύνει. — **μάντις**: Τό ἔργο τῶν μάντεων ἦταν νά ἐξακριβώνουν τή θέληση τῶν θεῶν γιά πράγματα πού εἶχαν γίνει: Σπανιότερα προφήτευαν γιά πράγματα πού ἐμελλαν νά συμβοῦν εἴτε ἔκαναν ὑποδείξεις γιά ὅ,τι ἔπρεπε νάπραχθεῖ. Οἱ μάντις χρησιμοποιοῦσαν διάφορους τρόπους μαντικῆς: ἀπό τὰ σπλάγχνα τῶν θυμάτων (*ιερεῖς*), ἀπό τὰ ὄνειρα (*ὄνειροπόλοι*), ἀπό τούς οἰωνούς (*οἰωνοπόλοι*). Ἐκτός ἀπό τούς τρόπους αὐτούς ἡ μαντική γινόταν καί μέ ἔμπυρα, δηλ. ἀπό τή φλόγα τῶν θυμάτων πού ἔκαιγαν, ἀπό τό θρόισμα τῶν φύλλων τῶν ἱερῶν δέντρων καί ἀπό τίς *διοσημίες* (ἀστραπές, βροντές κ.τ.θ.). — **κνίση ἀντίσας**: Οἱ ἀρχαῖοι πίστευαν πώς οἱ θεοὶ ἐνωῖον εὐχαρίστηση ἀπό τή μυρωδιά ἀπό τὰ κρέατα πού καίονταν. — **τε-**

λείων : τὰ ζῶα τῆς θυσίας ἔπρεπε νά εἶναι ἀπό κάθε ἀποψη τέλεια, δηλ. ἀρτιμελῆ, καλοθρεμένα καί στήν πλήρη σωματική τους ἀνάπτυξη.
—Κάλχας : Ὁ περίφημος μάντης ἦταν γιός τοῦ Θεστορα καί μέ τήν προφητική του ἱκανότητα ἐγνώριζε τά τωρινά, τά μελλοντικά καί τά περασμένα. Πρό πάντων ὅμως ὁ μάντης ἐκτιμήθηκε γιά τή σοφή καθοδήγηση πού πρόσφερε στους Ἀχαιοούς, ὅταν ξεκίνησαν κατά τῆς Τροίας. Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι ὅταν ὁ Ἀχιλλέας πρότεινε γενικά νά ρωτήσουν κάποιο μάντη, ὁ Κάλχας σηκώνεται αὐθόρμητα πιστεύοντας πώς ἡ παράκληση ἀπευθύνεται σ' ἐκεῖνον: « *κέλευί με, διίφιλε, μυθήσασθαι...* ». — **ζῶντος καί ἐπί χθονί δερκομένοιο** : Εἶναι χαρακτηριστικό γιά τήν Ἑλληνική ἀντίληψη ὅτι ταυτίζει πάντοτε τό φῶς μέ τή ζωή καί τό σκοτάδι μέ τό θάνατο. Μ' αὐτό τόν τρόπο ὁ Ἀχιλλέας τονίζει τήν ὑπόσχεσή του πρὸς τόν Κάλχα « ὅσο ζῶ καί ὅσο βλέπω ». Ἐξάλλου συχνά ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τό θάνατο ἑνός ἥρωα μέ τή φράση « *τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυπεν* ». — **ἐλικώπιδα κούρη** : Τό πρῶτο συνθετικό τῆς λέξης ἐκφράζει καί τήν τοξωτή γραμμή καί τή γρηγοράδα τῆς κίνησης τῶν ματιῶν. Ἡ λέξη εἶναι ἀπό τὰ πιό ἐκφραστικά ἐπίθετα τῆς ἀνθρώπινης ὁμορφιάς. Συχνά ἀναφέρεται στόν Ὅμηρο ὡς χαρακτηριστικό τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς : « *ἐλίκωπες Ἀχαιοί* » (Α 389) καί ὡς ἐπίθετο ὠραίων γυναικῶν.

101 - 147

α') 101 - 105 : —στ. 101 = στ. 68. —**κρείων** -ουσα = αὐτός πού ἄρχει. ὁ κύριος. **εὐρύ κρείων** = αὐτός πού ἔχει μεγάλο κράτος. (Πρβλ. λατιν. late rex). —**ἄχθυμαι** : κατέχομαι ἀπό ἀγανάκτηση (ἄχος). —τό **μένος** = ἡ ὀρμή, τό πάθος. —**μέγα πῖμπλαντο** = γέμισαν πολύ, φούσκωσαν. —**φρένες** = (κυρίως) τό διάφραγμα καί (γενικότερα) ἡ ψυχή. —**φρένες ἀμφιμέλαινοι** = ψυχὴ μαύρη τριγύρω, ὀλόμαυρη. —**ὄσσε** = τὰ δύο μάτια. —**οἱ αὐτῶ** = του. —**λαμπετάω** = λάμπω. —**εἰκτὴν**· δυϊκ. ὑπερσυντελ. τοῦ **ΦέΦ(ο)ικα** = ὁμοιάζω. —**Κάλχαντα πρῶτιστα**· ἀσύνδετο, ἐξαιτίας τοῦ θυμοῦ τοῦ βασιλέα. —**κάκ' ὀσόμενος** = κοιτάζοντας ἄγρια (ὄσσε).

106 - 115 : —**οὐ πῶ ποτε** = οὐδέποτε ὡς τώρα. —**τὸ κρήγουον** = κάτι καλό. —**ἐστί τοι φίλα**· προσωπ. σύνταξη ἀντὶ ἀπρόσωπης : **ἐστί σοι φίλον** = ἀγαπᾶς, σοῦ ἀρέσει. —**ἐσθλός** = καλός. —**ἐτέλεσας** =

ἔκανες (νά ἐκπληρωθεῖ). — **καί νῦν** = τώρα ἐπίσης. — **ἐν Δαναοῖσι** στή συνέλευση τῶν Δαναῶν. — **θεοπροπέω** = λέγω θεοπροπίες, ἐρμηνεύω τά θελήματα τῶν θεῶν· στ. 87. — **ἀγορεύεις** = μιλάς ἐπίσημα: — **ὡς δὴ** = ὅτι δῆθεν. — **σφίν** = τοῖς Δαναοῖς, στούς Δαναούς. — **τεύχω** = κάνω, προξενῶ. — **κούρης Χρυσίδος** = τῆς νεαρῆς κόρης τοῦ Χρύση. — **καί γάρ ῥα** = γιατί ἀλήθεια. — **προβέβουλα** = προτιμῶ (στό β' συνθετικό ὑπάρχει τό θέμα τοῦ ρ. βούλομαι). — **κουριδίη ἄλοχος** = νόμιμη σύζυγος — **ἔθεν** = αὐτῆς. — τό **δέμας** = ἡ κορμοστασιά. — ἡ **φυή** = οἱ φυσικές γραμμές καί οἱ κινήσεις τοῦ σώματος, ἡ χάρη. — **οὔτ' ἄρ φρένας** = οὔτε ἀλήθεια στό νοῦ. — **ἔργα** = ἐργόχειρα.

116 - 120 : — **καί ὡς**· παρά τά χαρίσματα τῆς Χρυσίδας καί τήν προτίμησή μου γι' αὐτήν. — **πάλιν δόμεναι** = ἀποδοῦναι, νά τή δώσω πίσω. — **ἢ ἀπολέσθαι** = παρά νά χάνεται, καί ὄχι νά χάνεται. — **αὐτάρ**· ἐναντ. = ἀλλά. — **τό γέρας** = τό τιμητικό δῶρο. — **οἶος** = μόνος. — **ἔω· ὦ** — **ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε** = γιατί δέν ἀρμόζει κάν. — **λεύσω** = βλέπω, κοιτάζω (λευκός, —lux). — **δ** = ὅτι. — **μοι**· δτκ. ἀντιχαρ. — **ἔρχεται ἄλλη** = πηγαίνει ἄλλοῦ, σέ ἄλλον.

121 - 129 : — **ποδάρκης** = γρήγορος στά πόδια (πούς + ἀρκέω). Πάντοτε στή φράση **ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς**. — **κύδιστε** = πανδέξαστε (κῦδος = δόξα). — **φιλοκτέανος** = φίλος τοῦ κέρδους, πλεονέκτης (φιλ. + κτέανον = κτῆμα). — **πῶς γάρ**· ὁ γάρ αἰτιολογεῖ τήν ἀντίρρηση πού λαμβάνει τοῦ Ἀχιλλέα, σά νά ἔλεγε: τοῦτο δέ γίνεται, γιατί πῶς... — **μεγάθυμος** = μεγαλόφυχος =. Πρβλ. *μεγαλήτωρ*. — **οὐδέ τι** = καί καθόλου. — **ἴδμεν· ἴσμεν**. — **ξυνῆια** = λάφυρα κοινά γιά ὄλο τό στρατό (ξυνός = κοινός). — **κειμένα** = βαλμένα κατά μέρος, προορισμένα γιά διανομή. — **τά μὲν... τά.** = ὅσα βέβαια...αὐτά. — **ἐξεπράθομεν** = ἀποκτήσαμε ἀπό πόλεις πού κυριεψάμε, Βραχυλογικά ἀντί: *ἐκπέρσαντες πόλεις ἐκ πολλῶν ἐλάβομεν*. — **δέδασται· δατέομαι** = μοιράζομαι. — **λαοῦς· ὑποκ. τοῦ ἐπαγείρειν**. — **παλλίλογα ταῦτ' ἐπαγείρειν** = νά τά συγκεντρώσουν πάλι γιά νέα διανομή. — **θεῶ** = κατά τή θέληση τοῦ θεοῦ. — **προίημι** = ἀφήνω, στέλνω. — **ἀποτίνω**, = πληρώνω, ἀμείβω. Πρβλ. *τίνω*· Α 42. — **αἷ κέ ποθι** = ἄν ἴσως. — **δῶσι· δῶ**. — **πόλιν Τροίην** = τήν Τρωική πόλη, ἐνν. τό Ἴλιο. — **εὐτείχεος** = καλοχτισμένος, ὄχυρός. — **ἔξαλαπάζω** = κυριεύω καί λεηλατῶ μιὰ πόλη.

130 - 147 : **κρείων**· A 102. —**μή δὴ οὕτως** = ὅχι δά ἔτσι. — **ἀγαθός περ ἔων** = παρά τήν ἐξαιρετική ἀνδρεία σου. — **θεοεἰκελός** = ὅμοιος μέ θεόν (θεός + εἰκελός). — **μή κλέπτε νόω** = μή σκέπτεσαι νά μέ ἀπατήσεις, — **οὐ με παρελεύσει**· **παρέροχομαί** τινα = προσπερνῶ κάποιον, ξεγελῶ. Ἡ φράση λαϊκότερα « δέ θά μοῦ τή φέρεις ». — **ἦ ἐθέλεις** = ἀλήθεια θέλεις. — **ἄφρα ἔχης** = γιά νά ἔχεις, νά ἔχεις. — **αὐτός**· τονίζει τό ὑποκείμενο τοῦ ἔχης = σύ γιά τόν ἑαυτό σου νά ἔχεις. — **αὐτάρ**· ἀντιθετ. — **αὐτως** = ἔτσι. — **ἦμαι** = κάθημαι. — **δεύομαι** = στεροῦμαι (δέομαι), — **κέλει**· A 74. — **εἰ μέν δώσουσι**· ἀπόδοση πού ἐνν. καλῶς ἔχει. — **ἄρσαντες κατά θυμόν** = ἰκανοποιώντας τήν ψυχή μου (ρ. ἀραίσκω = προσαρμόζω). — **ὄπως ἔσται**· πλ. ἐρώτηση. — **ἀντάξιον**· ἐνν. σ' ἐκεῖνο πού χάνω. — **ἐγὼ δέ** = ἐγώ πάντως. — **ἔλωμαι**· ρ. αἰροῦμαι = παίρνω. Ὑποτακτ. μέ τό κέν ἰσοδυναμεῖ μέ μέλλοντα ὀριστικῆς. Ἡ σειρά τῶν λέξεων : ἐγὼ δέ ἰὼν αὐτός κεν ἔλωμαι ἢ τεὸν γέρας ἢ Αἴαντος. — **τεός** = σός. — **ἄξω ἔλών**· = ταυτολογία μέ τό ἔλωμαι ἰών. — **κέν κεχολώσεται**· τό κέν ἐκφράζει τήν πιθανότητα τοῦ πράγματος. Ὁ τετελ. μέλλ. ἀντί τοῦ ἀπλοῦ χολώσεται. — **ὄν κεν ἴκωμαι** = ἐκεῖνος στόν ὅποιο θά ἔρθω. Ἐξακολουθεῖ μέ τό κέν νά δηλώνεται ἡ πιθανότητα. Δηλ. ὄν συμβεῖ νά μοῦ ἀρνηθεῖτε ἄλλο δῶρο. τότε θά γίνουν ὅλα αὐτά. — **ἦ τοι** = βέβαια· ὀπωσδήποτε. — **μεταφράζομαι** = σκέπτομαι ἔπειτα. — **αὐτις** = ἄλλη φορά. — **ἄγε**· παρακλευσματικό = ἐμπρός. — **ἐρύσομεν**· ἀντί ἐρύσωμεν. Τό ρ. **ἐρύω** = καθελκύω — **ἄλς - ἄλός** = θάλασσα. — **ἐρέτης** = κωπηλάτης. — **ἐπιτηδές** = μέ ἐπιμέλεια. Τό ἐπίρρ. δηλώνει ὅτι ἡ ἐπιλογή πρέπει νά γίνει μέ προσοχή. — **ἀγείρομεν... θείομεν... βήσομεν**· ὑποτακτ. ἀντί **ἀγείρωμεν** = ἄς μαζέψωμε· **θῶμεν**, **ἀνά βήσωμεν** = ἄς ἐπιβιβάσωμε. — **ἀρχός** = ἀρχηγός (.κτγρ.). — **βουληφόρος** = μέλος τῆς βουλῆς τῶν γερόντων, ἐπίσημος (**βουλήν φέρω**). — **ἦέ** = ἦ. — **ἐκπαγλος** = φοβερός (**ἐκπλαγός, ἐκπλαγῆναι**). — **ἐκάεργος** = αὐτός πού ἐνεργεῖ θεληματικά. Ἐπίθετο τοῦ Ἀπόλλωνα. — **ιερά ῥέζω** = τελῶ θυσίες· **ῥέζω** = πράττω (**ῥέκτης**).

β') — Συγχερτικό τοῦ κακός : **χερείων**.

— Ὁ σύνδεσμος ὅτι : ὀ.

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : δόμεναι, σῶν, ἔμμεναι, δώωσι, ἔθεν, ἔω, ἴδμεν, πολίων.**

γ') **εὐρύ κρείων**: Ἡ ἐπικράτεια τοῦ Ἀγαμέμνονα ἀπλωνόταν σέ μεγάλο μέρος τῆς Πελοποννήσου. Περιλάμβανε τίς Μυκῆνες, τήν Κόρινθο, τή Σικυώνα, τήν Πελλάνη, τό Αἴγιο καί ἄλλες πόλεις μέσα στήν περιοχή αὐτή (Β 569 - 575). Ἀκόμα ὁ βασιλέας τῶν Μυκηναίων, ὡς ἡγεμόνας τοῦ μεγαλύτερου κράτους, ἀσκοῦσε μεγάλη ἐπιρροή στους ἡγεμόνες τῆς λοιπῆς Ἑλλάδας, γι' αὐτό καί παίρνει τήν πρωτοβουλία τῆς Τρωικῆς ἐκστρατείας. — **φρένες ἀμφιμέλαινοι**: Ἡ ἔκφραση φανερώνει τήν ἔνταση τοῦ θυμοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονα, πού κάνει νά γεμίσουν οἱ φρένες του μέ μελανό αἷμα. Ἐξωτερικά περιγράφει ὁ ποιητής θαυμάσια τήν ἐκδήλωση τῆς ὀργῆς αὐτῆς μέ τήν παρομοίωση ὅτι τά μάτια του ἔμοιαζαν μέ φωτιά πού λάμπει. — **μάντι κακῶν**: Ὁ Κάλχας καί σέ ἄλλη περίπτωση εἶχε κάνει φοβερές μαντεῖες γιά τόν Ἀγαμέμνονα. "Ὅταν εἶχε συγκεντρωθεῖ ὁ στόλος τῶν Ἀχαιῶν στήν Αὐλίδα καί ἐξαιτίας τῆς νηνεμίας δέν μπορούσε νά ξεκινήσει, ὁ περίφημος μάντης ὑποχρέωσε τόν Ἀγαμέμνονα νά θυσιάσει τήν πρωτότοκη κόρη του Ἴφιγένεια, γιά νά ἐξιλεωθεῖ ἡ θεά Ἄρτεμις στήν ὁποία αὐτός εἶχε ἀσεβήσει κάποτε. — **οἴκοι ἔχειν**: Κατά τά ἔθιμα τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς ὁ οἰκοδεσπότης μπορούσε ἐκτός ἀπό τή νόμιμη σύζυγό του, τήν κουριδίην ἄλοχον, νά ἔχει καί ἄλλες γυναῖκες. — **Κλυταιμῆστρα**: Ἦταν διδυμη ἀδελφή τῆς Ἑλένης, κόρη τοῦ Τυνδάρεω, βασιλέα τῆς Σπάρτης, καί τῆς Λήδας. — **οὐτ' ἄρ φρένας οὔτε ἔργα**: Ἡ ἀξία μιᾶς γυναίκας δέν ἐκτιμᾶται μόνο ἀπό τά σωματικά χαρίσματα (δέμας καί φωνή), ἀλλά καί ἀπό τήν ψυχική ἀρετή (φρένας) καθώς καί ἀπό τήν ἐπιμέλεια καί τήν καλαισθησία στά γυναικεῖα ἔργα. — **τά μὲν πολίων ἐξεπράθομεν**: Κατά τή μακροχρόνια πολιορκία τοῦ Ἰλίου οἱ Ἀχαιοί ἐπιχειροῦσαν κι ἄλλες ἐπιδρομές σέ παράλιες πιό πολύ πόλεις, πού τίς κυρίευαν καί τίς λεηλατοῦσαν. Ἀπό τέτοιες ἐπιχειρήσεις ἔπαιρναν λάφυρα, κοινό κτῆμα ὄλου τοῦ στρατοῦ (ξυνήμα). Θέση μέσα στά λάφυρα εἶχαν κι εὐγενεῖς γυναῖκες, πού τίς ἔδιναν κατά τή διανομή ὡς ἐξαίρετο δῶρο (γέρας) στους ἡγεμόνες. — **εὐτείχεον πόλιν**: Τά τείχη τοῦ Ἰλίου ἦταν τόσο ὀχυρά, πού πίστευαν ὅτι τά εἶχαν οἰκοδομήσει οἱ θεοί. Τό γεγονός ἐξάλλου ὅτι τό Ἴλιο ἄντεξε δέκα ὀλόκληρα χρόνια στίς ἐφόδους τῶν Ἀχαιῶν μαρτυρεῖ ὅτι ἡ πόλη ἦταν πολύ ὀχυρά ὀχυρωμένη (βλ. εἰκ. 3). — **Αἴας**: Γιός τοῦ Τελαμῶνα, βασιλέας τῆς Σαλαμίνας, ἦταν ὁ δεύτερος στήν ἀνδρεία ἥρωας μετά τόν Ἀχιλλέα, μέ τόν ὁποῖο ἦταν καί ἐξάδελφοι, ἀφοῦ ὁ Τελαμῶνας καί ὁ

Πηλέας ἦταν ἀδελφοί.—**νῆα μέλαιναν**: Τά πλοῖα λέγονται ἔτσι, γιατί εἶχαν συνήθως χρῶμα βαθύ, πού τούς ἔδιναν μέ βαφή ἢ ἀλειβοντάς τα μέ πίσσα. Σ' ἓνα λαό ναυτικό, ὅπως οἱ Ἕλληνες, ἔκανε ἐντύπωση κάθε λεπτομέρεια σχετική μέ τό χρῶμα καί τήν κατασκευή τοῦ πλοίου. Ὁ Ὅμηρος χρησιμοποιεῖ ὡς κοσμητικά τῶν πλοίων πολλῶν λογιῶν ἐπίθετα: *κυνόπρωροι, φοινικοπάρηοι, μιλτοπάρηοι, εὐσελμοι, ὠκύποροι νῆες* κ.ἄ.—**εἰς ἄλλα δῖαν**: Ἡ θάλασσα χαρακτηρίζεται θεϊκό στοιχεῖο ἐξαιτίας τῆς ἀπεραντοσύνης της. Κάθε τι μεγάλο καί ἄγνωστο θεωρεῖται συγγενικό μέ τούς θεούς.—**βουληφόρος**: μέ τό ἐπίθετο αὐτό ὀρίζονται οἱ εὐγενεῖς πού συσκέπτονται μέ τό βασιλέα γιά τά κοινά κι ἐκφράζουν γι' αὐτά τή γνώμη τους.—**Ἴδομενεύς**: Βασιλέας τῆς Κρήτης ἀπό τούς πῖο ἠλικιωμένους καί ξεχωριστούς ἀρχηγούς τῆς Τρωϊκῆς ἐκστρατείας.

148 - 187

α') 148 - 160: —**ὑπόδρα** = μέ λοξό ἄγριο βλέμμα (*ὑπό + ρίζα δρακ - δέρομαι*), ἐπίρρ.—**πόδας ὠκύς**· A 48.—**ὦ μοι**· ἐπιφώνημα ἀγανάκτησης.—**ἐπιειμένος** = ντυμένος, ρ. *ἐπί + ἐννυμαι, ἐφέννυμαι*.—**κερδαλέοφρων** = αὐτός πού ἐπιζητεῖ τό κέρδος (*κερδαλέος + φρήν*).—**πρόφρων**· A 77.—**τοί ἔπεσιν**· σοί τοῖς λόγοις = στούς λόγους σου.—**ὀδὸν ἐλθέμεναι** = νά πάει σέ κάποια ἀποστολή, δηλ. πρεσβεία, ἐνέδρα κ.τ.λ.—**Ἴφι**· A 38.—**οὐ γάρ ἐγώ**· ὁ γάρ αἰτιολογεῖ τήν ὑπονοούμενη σκέψη τοῦ Ἀχιλλέα ὅτι αὐτός πρῶτος δέ θά ὑπακούσει πιά στόν Ἀγαμέμνονα.—**ἔνεκα Τρώων μαχησόμενος** = μέ τό σκοπό νά πολεμήσω τούς Τρῶες.—**αἰχμητής** = αὐτός πού χειρίζεται μέ δεξιότητα τήν αἰχμή τοῦ δόρατος, πολεμιστής.—**οὐ τι** = καθόλου.—**αἰτίός εἰμί τι** = βλάπτω, ἀδικῶ κάποιον.—**ἐλαύνω** = ἀπομακρύνω, ἀρπάζω.—**οὐδέ μὲν ἵππους**· ὁ μὲν βεβαιωτικός.—**ἐριβῶλαξ** = γῆ πού ἔχει μεγάλους βῶλους ἀπό χῶμα, γόνιμη (*ἐπιτατ. ἐρι + βῶλαξ*).—**βωτιάνειρα** = γῆ πού θρέφει ἄνδρες, πού θρέφει ἥρωες (*βόσκω, βῶτωρ + ἀνήρ*).—**δηλέομαι** = βλάπτω (*δηλητήριον*).—**ἐπεὶ ἦ** = γιατί ἀλήθεια.—**οὔρεα σκιόεντα** = σκιερά, ἄγρια βουνά.—**θάλασσα ἠχέεσσα** = πού ἠχεῖ ἀκατάπαυστα, πολυτάραχη.—**σοί**· ἡ ἀντωνυμία μπαίνει μέ ἔμφαση πρὶν ἀπό τό *ἄμ' ἐσπόμεθα*.—**μέγα ἀναιδές** = ἀναιδέστατε.—**τιμὴν ἀρνύμενοι** = προσπαθώντας νά πάρουμε

ἐκδίκηση. — **Μενελάω σοί τε**· δοτ. χαριστ.. — **κυνῶπα**· μόνο σέ κλητ.
 = πού ἔχεις μάτια σκυλιῶ, ἀναιδέστατε. — **πρός Τρώων** = ἀπό τούσ
 Τρῶες. — **μετατρέπομαι** = στρέφω σέ κάτι, προσέχω κάτι — **τῶν οὔτι
 μετατρέπη** = αὐτά δέν τά παίρνεις καθόλου ὑπ' ὄψη. — **ἀλεγίζω** =
 φροντίζω, ἐνδιαφέρομαι.

161 - 171 : — **καί δὴ** = καί νά, καί ὄριστε. — **αὐτός**· προσδιορ.
 τό ὑποκείμε. τοῦ ἀφαιρήσεσθαι. — **ᾧ ἐπί**· ἐπί ᾧ = γιά τήν ἀπόκτηση
 τοῦ ὁποίου, πού γιά νά τ' ἀποκτήσω. — **μογέω** = κοπιάζω, κουρά-
 ζομαι. — **οἶες Ἀχαιῶν** = οἱ Ἀχαιοί. Πρβλ. νεοελλ. τά Ἑλληνόπουλα
 = οἱ Ἕλληνες στρατιῶτες. — **οὐ μὲν ἔχω** = ἐξάλλου δέν ἔχω. — **ἐύ-
 ναϊόμενον** = πού κατοικεῖται ἀπό ἐκλεκτούς κατοίκους, εὐτυχισμένη
 καί πλοῦσια σέ λάφυρα, — **πτολίεθρον** = κάποια πόλη. — **πολυαίξ** =
 πού προκαλεῖ πολλή ταραχή, ὀρμητικός. — **διέπω** = διευθετῶ, βγάζω
 πέρα. — **ἀτάρ** = ὥστόσο. — **δασμός** = διανομή λαφύρων. — **τό γέρας**
 = τό καθιερωμένο τιμητικό, δῶρο. — **ὀλίγον τε φίλον τε** = μικρό
 ἀλλά ἀρκετό γιά μένα. — **ἐπεὶ κε** = ὅσες φορές. — **κάμνω** = κουράζο-
 μαι, μέ κατηγορ. μετοχή. — **νῦν δέ**· τό δέ ἐνταντιωμ. — **ἐπεὶ ἦ**· A 156.
 — **φέρτερον** = καλύτερο. — **ἴμεν ἰέναι**. — **κορωνίς**· μόνο στήν ἔκφρ.
 νησιῶν **κορωνίσι** = πλοῖα μέ τοξωτά ἄκρα. — **σ(οι)** = πρὸς χάρη σου.
 — **δίω** = σκέπτομαι, ἔχω τή διάθεση. — **ἄτιμος** = περιφρονημένος. —
 τό **ἄφενος** = τά ἀγαθά, ἡ περιουσία (**ἀφνειός** = πλούσιος). — **ἀφύσσω**
 = σωρεύω.

172 - 187 : — **φεῦγε μάλα** = μάλιστα, νά φύγεις. — **ἐπέσονται**·
 ρῆμ. **ἐπισσεύομαι** = σπύδω, ἐπιθυμῶ. — **λίσσομαι**· A 15. — **οἷ κε
 τιμήσοσι**· τό κέ μέ μέλλοντα ἐκφράζει τό ὀριστικό. — **μητιέτα** =
 σύμβουλος, πάνσοφος (**μητις, μητίομαι**)· ἐπίθετο τοῦ Δία. — **ἐχθιστος**
 = πολύ μισητός. — **διοτρεφής** = πού τόν ἔθρεψε ὁ Δίας, εὐγενής :
 ἐπίθετο βασιλέων, — **καρτερός**· **κρατερός** = ἰσχυρός. — **θεός που** =
 κάποιος θεός, νομίζω — **σῆς** = σαῖς. — **Μυρμιδόνεσσιν** = στή χώρα
 τῶν Μυρμιδόνων. — **ἀλεγίζω**· A 160. — **ᾄθομαι** = ἀνησυχῶ. — **κοτέω**
 = εἶμαι θυμωμένος (**κότος** A 38). — **δέ τοι** = μάλιστα. — **ὥς** = ἀφοῦ.
 — **τήν μὲν πέμψω** = βεβαίως θά τή στείλω. — **κ(ε) ἄγω**· ἀντί ἄξω.
 — ἡ **κλισίη** = ἡ σκηνή (**κλίνω**). — **φέρτερος** = ἀνώτερος. — **στυγέω**
 = ἀποστρέφομαι, ἀποφεύγω. — **φάσθαι ἴσον ἐμοί** = νά λέει πῶς εἶναι

ἴσος μου —**ὁμοιωθήμεναι** (ἐμοί) **ἄντην** = νά ἐξομοιωθεῖ κατά πρόσωπο μέ μένα, νά παραβάλλεται φανερά μέ μένα.

β') Χρήση τοῦ ἐνεργητικοῦ τύπου τοῦ οἶμαι : **ὄλω**.
—Σχηματισμός τοῦ υἱός κατά τά τριτόκλ. : **υἱες**.

Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **μητιέτα, σέθεν, φάσθαι, αἰχμητῶν, καρτερός**.

γ') **ἀναιδείην ἐπιειμένε** : Ἡ θυμωμένη αὐτή ἐκφραση τοῦ Ἀχιλλέα ἔχει πολύ ἀκριβή καί πολύ λεπτή ἔννοια. Αὐτός πού ἔχει ντυθεῖ τήν ἀναιδέια τή φανερώνει σ' ὅλες του τίς πράξεις, ὅπως ὁ καθένας ἔχει φανερά τά φορέματά του. —**οὐ γάρ ἐμάς βοῦς ἤλασαν...** : Πολύ συχρή αἰτία πολέμου στους ἡρωϊκούς χρόνους ἦταν ἡ ἀρπαγή ζώων καί ἄλλων ἀγαθῶν. Ἄν ὅποιοι δέχονταν τήν ἐπιδρομή κατόρθωναν νά διασώσουν τίς πόλεις τους, ἐπιχειροῦσαν ἔπειτα πόλεμο γιά νά ἐκδικηθοῦν. —**Φθία** : Ἐτσι λέγεται ἡ χώρα καί ἡ πόλη τῶν Μυρμιδόνων στή Θεσσαλία, ὅπου βασιλευε ὁ πατέρας τοῦ Ἀχιλλέα Πηλέας. —**οὐρα σκιδόντα** : Ψηλά καί δύσβατα τά Θρακικά καί Μακεδονικά βουνά χωρίζουν τή χώρα τῶν Τρώων ἀπό τή χώρα τοῦ Ἀχιλλέα. Τό ἐπίθετο σκιδόντα ὀρίζει τή σκοτεινή ὄψη τῶν βουνῶν, πού σκεπάζονται ἀπό πυκνά δάση, —**τιμῆν ἀρνύμενοι Μενελάω σοί τε** : Ἡ Τρωϊκή ἐκστρατεία εἶχε τό χαρακτήρα τιμωρίας τῶν Τρώων, ἐπειδή εἶχαν προσβάλει τήν τιμή τῶν Ἀτρειδῶν ἀρπάζοντας τήν Ἑλένη. —**ὀλίγον τε φίλον τε** : Ἡ ἐκφραση αὐτή, καθῶς καί ἡ ἀνάλογη τῆς Ὀδύσσειας « δόσις ὀλίγη τε φίλη τε » (ζ 208), ἔχει γίνει παροιμιακή. —**μητιέτα Ζεύς** : Ὁ πιό μέγας ἀπό τούς θεούς χαρακτηρίζεται ἀπό τόν Ὀμηρο ὄχι μονάχα ὡς κύριος τῶν φυσικῶν δυνάμεων (νεφεληγερέτα, ἐρίγδουπος, κελαινεφής), ἀλλά καί ὡς θεός μέ ἠθικές καί πνευματικές ιδιότητες. Τίς τελευταῖες αὐτές ιδιότητες τίς ἐκφράζουν καί τό πολύ συχρό ἐπίθετο τοῦ Δία **πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε** καί τό **μητιέτα** πού ἀναφέρεται ἐδῶ. —**Βρισηίς** : Εἶναι ἡ κόρη τοῦ Βρισηά πού αἰχμαλωτίστηκε κατά τήν ἄλωση τῆς Λυρνησοῦ.

188 - 222

α') 188 - 201 : —τό **ἄχος** = ἡ λύπη, ἡ ἀγανάκτηση. —**ἐν στήθεσίν οἱ** = μέσα στό στήθος του. —τό **ἦτορ** = ἡ καρδιά. —**λάσιος**

= μαλλιάρος. — **διάνδιχα** = κατά δύο τρόπους (διά - ανά - δίχα). — **μερμηρίζω** = διαλογίζομαι (μερ - μέριμνα) : διάνδιχα μερμηρίζω = είμαι μέ δύο γνώμες, άμφιταλαντεύομαι. — **φάσγανον** = ξίφος (άντί σφάγανον, σφάζω). — **έρυομαι** = έλκω, σέρνω. — **έρύω**· A 141. — **άνι-στημι** = σηκώνω κάποιον από τή θέση του. 'Εδω : νά τούς σηκώνει και νά τούς διαλύσει. — **δ δέ**· σέ άντίθεση στό τούς μέν. — **έναρίζω** = σκοτώνω. — **έρητύω** = άναχαιτίζω, συγκρατώ — **ήος** = ώσπου, όσο. — **όρμαινώ** = γυρίζω στό μυαλό μου (όρμάω). — **κατά φρένα και κατά θυμόν** = ένω ταλαντευόταν άνάμεσα στή σκέψη και τό πάθος. — **έλκετο** = άρχισε νά σέρνει. — **κολεός** = θήκη ξίφους, θηκάρι. — **ήλθε δέ**· τό δέ έναντιωμ. = ήρθε όμως. — **πρό ήκε ρ. προήημι** = στέλλω. — **όμώς** = όμοια, έξισου. — **κήδομαι** A 56. — **όπισθεν** = πίσω. — **όιος**· A 118 — **θαμβώ** = ξαφνιάζομαι. — **μετά τρέπομαι**· = στρέφω πίσω. — **έγνω** = άναγνώρισε. — **δεινώ**· κατηγρ. του όσσε. — **όσσε**· A 104. — **φάανθεν**· έφάνθησαν = άστραψαν. — **μιν** = αύτήν. Σύναψε μέ τό προσήυδα.

202 - 214 : — **τίπτε**· τί ποτε = γιατί λοιπόν. — **αύτε** = πάλι. — **αιγίοχος** = αύτός πού κρατά τήν αιγίδα (άσπίδα). 'Επίθετο του Δία. — **είλήλουθας**· έλλήλυθας. — **τό τέκος** = τό τέκνον. — **ή** = μήπως. — **ύβρις** = ύπεροψία, αύθαιρεσία. — **έκ έρέω τοι** = θά σου βεβαιώσω. — **τελέεσθαι** = ότι θά πραγματοποιηθεϊ. — **ής**· κτητ. — **ύπεροπλή** = ύπεροψία, θρασύτητα (ύπέροπλος). — **τάχα ποτέ** = γρήγορα κάποτε. — **θυμός** = ψυχή, ζωή. — **γλαυκώπις** = αύτή πού έχει μάτια πού σπιθίζουν (γλαυκός = στιλπνός + ώπ). — **τεόν**· σόν. — **άγε λήγε** = έλα παύσε. — **πίθηαι**· πιθομαι = πείθομαι. — **ώς έσεται περ** = όπως βέβαια θά γίνει. — **έξερέω**· A 204. — **τετελεσμένον έσται** = θά εκπληρωθεϊ. — **και τρις τόσα** = άκόμα και τριπλάσια. — **παρέσεται τοι** = θά έρθουν κοντά σου, θά σου δοθοϋν. — **ίσχομαι** = συγκρατοϋμαι — **ήμιν** = σ' έμένα και στήν "Ηρα.

215 - 222 : — **μέν** = βέβαια. — **σφωίτερον έπος** = τήν έντολή έμας των δυό (σφωί δυνικός του σύ). — **είρύσασθαι**· έρύομαι = σώζω, φυλάγω. — **κεχολωμένον περ**· έναντ. μετοχή. — **ώς** = έτσι. — **έπιπειθομαι** = ύπακούω. — **τ(ε) εκλυον**· άόρ. γνωμ. Τό -τε συνδέει πίο στενά τίς δυό έννοιες: ή ύπακοή στους θεούς έχει ως βέβαιο άποτέλεσμα νά είσακούσουν και οί θεοί τίς δεήσεις μας. — **κλύω**· A 37. — **ή** = είπτε·

ρῆμα ἡμῖ (Λατιν. αἶο). — ἡ **κώπη** = ἡ λαβή. — **σχέθε**: ἔσχε· ἔχω = κρατῶ. — **ἄψ** = πίσω. — **ῶσε**: ὠθῶ· σπρώχνω. — **οὐδ' ἀπίθησεν** = ὑπάκουσε. Σχῆμα λιτότητας. — **βεβήκει**: ὁ ὑπερσυντέλικος δηλώνει τή γρήγορη ἐξαφάνιση τῆς Ἀθηνᾶς. — **μετά** = μεταξὺ. — **δαίμονες** = θεοί.

β') Τό πατρωνυμικό τοῦ **Πηλεὺς** στίς πλάγιες πτώσεις εἶναι : *Πηλεΐωνος, -ωνι, -ωνα.*

— Χρήση παράλληλων τύπων τοῦ ἔως : **ἦος, εἰως**·

— Ἐπικός τύπος τοῦ ὀπισθεν : **ὀπιθε**.

— Κτητική ἀντωνυμία γιά δύο κτήτορες στό δεύτερο πρόσωπο : **σφωίτερον**.

— Ἐπικός τύπος τοῦ ἀορίστου τοῦ ἔχω : **ἔσχεσθον** (ἔσχον).

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : φράανθεν, πίθηαι, ὕβριος, ὤς, τεόν, φράσανον.**

γ') **ἔλκετο δ' ἐκ κολεοῖο μέγα ξίφος** : Ἀφοῦ ἀμφιταλαντεύτηκε ὁ Ἀχιλλέας, κατάληξε στήν ἀπόφαση νά σκοτώσει τόν Ἀγαμέμνονα. Στήν κρίσιμη αὐτή στιγμή ἐπεμβαίνει ἡ Ἀθηνᾶ. — **ἦλθε δ' Ἀθήνη** : Οἱ Ὀλύμπιοι θεοί παρουσιάζονται πολύ συχνά στούς Ὀμηρικούς ἥρωες, παραμένοντας ἀόρατοι στούς ἄλλους, ὅπως τώρα ἡ Ἀθηνᾶ παρουσιάζεται στόν Ἀχιλλέα (οἶψ φαινομένη), καί τοὺς καθοδηγοῦν στίς πράξεις τους. — **Ξανθῆς κόμης** : Χαρακτηριστικό ὁμορφιάς γιά ἄνδρες καί γυναῖκες θεωροῦσαν τά ξανθά μαλλιά ἀλλά καί τά μαλλιά γενικότερα, ὅπως μπορούμε νά εικάσουμε ἀπό τά ἐπίθετα πού χρησιμοποιεῖ ὁ ποιητής : *εὐπλόκαμος, εὐκόμος, κάρη κομόωντες* κ.ἄ. — **δεινώ οἶσσε φράανθεν** : Ἀπό τά χαρακτηριστικά τῆς Ἀθηνᾶς πολύ εὔστοχα ὁ ποιητής τονίζει τή φοβερή ἀνταύγεια τῶν ματιῶν της, πού αὐτή προπάντων παράλυσε τήν κίνηση τοῦ Ἀχιλλέα καί τόν ἔκαμε νά κρατήσει τό χέρι του. — **αἰγίοχος** : Λέγεται ἔτσι ὁ Δίας, γιατί ὡς ἀσπίδα του κρατεῖ τήν *αἰγίδα*, θεϊκό καί τρομερό ὄπλο, πού συμβολίζει τή θύελλα καί τό ξέσπασμα τοῦ κερανοῦ (*καταιγίς*). — **ἐπ' ἀργυρῆ κώπη** : Τά ξίφη εἶχαν λογῆς λογῆς λαβές κατά τό σχῆμα καί τή διακόσμηση, ὅπως δείχνουν τά ξίφη πού βρέθηκαν στούς Μυκηναίικούς τάφους. Ἔτσι γιά τίς λαβές χρησιμοποιοῦσαν ἐλεφαντόδοντο, χρυσά ἐλάσματα καί ἄλλα πολύτιμα ὑλικά. Τό κυρίως ξίφος ἦταν ἀπό χαλκό (βλ. εἰκ. 6), εἶχε μῆκος ἓνα μέτρο περίπου, τό ἔβαζαν σέ θήκη (τόν *κολεόν*) καί

τό κρέμαζαν από τό δεξιό ὤμο στόν ἀριστερό μηρό μέ λουρί, (τόν τελαμῶνα).

223 - 244

α') 223 - 232 : —**ἐξαυτίς** = ξανά. —**ἀταρτηρός** = βίαιος, δριμύς. —**οἶνοβαρής** = βαρηνμένος από τό κρασί, μεθύστακας. —**κυνός ὄμματα ἔχων**· περίφραση τοῦ ἐπιθέτου **κυνῶπα**. —**θωρήσσομαι** = ὀπλίζομαι γιά τή μάχη (θώραξ), —**λόχος** = ἐνέδρα, ἐπικίνδυνη ἀποστολή. —**ἀριστεύς** = ὁ πρῶτος, ὁ ἡγεμόνας, ὁ ἀρχηγός. —**τέτληκας** Παρκ. μέ σημασία ἐνεστώτα = τολμᾶς, βαστᾶς. Ἐπί τῷ ἔλλειπτ. ρ. (ἀπαρέμφ.) **τλήναι**, τίς πιό πολλές φορές ποιητικό. —**τό· ἰέναι λόχονδε**. —**ἡ κήρ, κηρός** = μοίρα τοῦ θανάτου, ὁ θάνατος. —**εἶδεται** = φαίνεται. —**ἦ· εἰρωνικά** = βέβαια, ἀλήθεια. —**λώιον** = καλύτερο, πιό συμφέρον (λῶιον). —**κατὰ στρατόν** = στήν περιοχὴ τοῦ στρατοπέδου. —**δῶρα** = γέρα, βραβεῖα. —**ἀποαιρεῖσθαι· ἀφαιρεῖσθαι**. —**ὅς τις** = εἴ τις... ἀναφορική ὑποθετ. πρόταση. —**ἀντίον σέθεν** = ἐναντίον σου. —**δημοβόρος** = αὐτός πού κατατρῶει τὰ δημόσια, ἀρπακτικός (**δήμος** + **βορά**, **βιβρώσκει**). Ὁ χαρακτηρισμός σέ ὀνομαστική καί γενικά ἡ ἀνακόλουθη κατασκευή τοῦ λόγου μαρτυρεῖ τήν ἔξαψη τοῦ Ἀχιλλέα. —**ἐπεῖ** δικαιολογεῖ τό **δημοβόρος** σχετικά μέ τήν ἀνεκτικότητα καί τήν ἀδιαφορία τῶν ὑπηκόων του. —**οὔτιδανός** = μηδαμινός, τιποτένιος. —**ἦ γάρ· ἐνν. ἄλλως· δηλ. :** ἄν δέν εἶχες τιποτένιους ὑπηκόους. —**ὔστατα** = γιά τελευταία φορά —**λωβήσαιο ἄν** = θά ἔκανες ἀτιμία (ρ. **λωβάομαι**, **λώβη**).

233 - 244 : —**ἐκ τοι ἔρέω· A 204**. —**ἐπί** = κοντά σ' αὐτά, ἀκόμα —**τό μὲν** = αὐτό βέβαια. —**ὁ ὄζος** = τό κλαδί. —**φύω** = φυτρῶνω. —**τομή** = ὁ κορμός από τόν ὅποιο κόπηκε (**τέμνω**). —**ἀναθλέω** = θάλλω, βλαστάνω. —**περί** = τριγύρω. —**ἔ** = αὐτό, δηλ. τό σκῆπτρο. —**χαλκός** = τό ἐργαλεῖο από ὀρείχαλκο. —**λέπω** = ξεφλουδίζω (**λεπίς**). —**μῖν** = τοῦτο (τό σκῆπτρο). —**φορέω** = κρατῶ πάντα (θαμιστ. τοῦ **φέρω**). —**δικασπόλος** = αὐτός πού ἀπονέμει δικαιοσύνη, δικαστής. —**αἱ θέμιστες** = οἱ νόμοι, ἡ γνώση τοῦ δικαίου. —**ἐρύομαι** = σώζω, φυλάγω. —**πρός Διός** = ἀπό παραχώρηση τοῦ Δία. —**ὁ δέ** = καί τοῦτος. —**ἦ ποτέ** = χωρίς ἀμφιβολία κάποτε. —**ποθῆ Ἀχιλλῆος ἴξεται** = θά

ποθήσουν τόν Ἀχιλλέα, θά νιώσουν τήν ἀπουσία τοῦ Ἀχ. (ἡ ποθή· παράλλ. τύπος τοῦ πόθος). — **ἄχνομαι**· A 103. — **χραισμέω**· A 28. — **εὐτ(ε) ἄν** = ὅταν. — **ὑφ'** **Ἔκτορος**· ποιητ. αἰτ. στό πίπτωσιν. — **ἀνδροφόνος** = αὐτός πού φονεύει τούς ἄνδρες, ὁ φονικός. — **ἐνδοθι** = μέσα σου. — **ἀμύσσω** = ξεσκίζω, σπαράζω (ἀμυχή). — **χωόμενος**· A 44. — **ὄτ(ε)** ὅς τε· ἀναφ. αἰτιολ. πρόταση. Θά θλίβεσαι σύ, γιατί δέν ἐτίμησες... — **τίω** = τιμῶ.

β') Παράλειψη τῆς ἐκθλιψῆς στή σύνθεση : **ἀπό - αἰρεῖσθαι**.
— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : εἰρύαται, μίν.**

γ') — **οἰνοβαρές** : Τό ὅτι ὁ Ἀχιλλέας ὑβρίζει τόν ἀντίπαλό του μέ τό ἐπίθετο αὐτό δείχνει ὅτι τότε θεωροῦσαν κακό τήν ὑπερβολική οἰνοποσία. — **μέγαν ὄρκον** : Ἐπίσημο ὄρκο ἀντίθετο στίς συνηθισμένες διαβεβαιώσεις. Τέτοιος ἐπίσημος ὄρκος γιά τούς βασιλιάδες ἦταν νά ὀρκιστοῦν στό σκῆπτρο τους. — **σκῆπτρον** : Σύμβολο ἐξουσίας πού κρατοῦσαν οἱ ἄρχοντες καί γενικά ἐπίσημα πρόσωπα. Τό κρατοῦσαν οἱ ἄρχοντες πάντα (φορέουσι) στίς δημόσιες συγκεντρώσεις. Σέ ἐκτακτες περιπτώσεις καί ὅταν μιλοῦσαν στήν συνέλευση (ἀγορά) κρατοῦσαν κατά τήν ὥρα τῆς ἀγόρευσης σκῆπτρο, πού τούς ἔδινε ὁ κήρυκας. Πολλές φορές τά σκῆπτρα τῶν βασιλέων ἦταν χρυσοποικίλιτα (βλ. πῖό κάτω A 246). — **χαλκός** : Τό μέταλλο, πού ὁ Ὅμηρος τό ὀνομάζει χαλκό καί μέ τό ὄποιο κατασκεύαζαν ὅπλα καί σκευή, ἦταν ὁ ὀρειχαλκος, ἐπειδῆ ὁ καθαρὸς χαλκός εἶναι ἀκατάλληλος γιά τήν κατασκευή στερεῶν ἀντικειμένων. Στήν ἐποχή τοῦ Ὁμήρου ἦταν γνωστός καί ὁ σίδηρος. — **δικασπόλοι, οἱ θέμιστας πρὸς Διὸς εἰρύαται** : Οἱ ἄνθρωποι τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων πίστευαν ὅτι ὁ βασιλέας ἔχει λάβει ἀπό τό Δία τήν ἐντολή νά ἀπονέμει τό δίκαιο καί συνάμα τούς ἄγραφους τότε νόμους (τὰς θέμιστας), μέ βάση τούς ὁποίους δικάζε τούς ὑπηκόους του. — **Ἔκτορος ἀνδροφόνιοι** : Ὁ Ἔκτορας ἦταν ὁ πῖό μέγανος γιὸς τοῦ βασιλιᾶ Πριάμου καί ὁ ἀρχηγός τοῦ Τρωικοῦ στρατοῦ. Ἐδῶ ἀναφέρεται γιά πρώτη φορά ἀλλά στά διάφορα ἐπεισόδια κατά τήν ἐξέλιξη τῆς Ἰλιάδας εἶναι ἀπό τά κύρια πρόσωπα τοῦ ἔπους. Ὡς πολεμιστής καί ὡς ἄνθρωπος εἶναι ἡ πῖό συμπαθητικὴ μπροφὴ τῆς Ἰλιάδας καί ὅλες οἱ πράξεις του ἐμπνέονται ἀπό τόν εὐγενικό σκοπό νά σώσει τήν πατρίδα του καί τήν τιμὴ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Τροίας.

245 - 284

α') 245 - 253 : —**ποτί** = πρὸς· σύναψε μέ τό γαίη. —**βάλλω** = ρίχνω, θέτω. —**ἤλος** = καρφί πού τό ἐπάνω πλατύ μέρος του στολίζει τό σκῆπτρο. —**πεπαρμένος** ρ. **πείρω** = διαπερνῶ, καρφώνω, (**περόνη**). —**ἡδυεπής** = γλυκός στούς λόγους. Ἐπίθετο τοῦ Νέστορα. —**άν(α) ὀρούω** = σηκώνομαι γρήγορα, ἀναπηδῶ. —**λιγύς - εἶα - ὕ** = αὐτός πού ἔχει καθαρή φωνή, εὐγλωττος. —**ἀγορητής** = ρήτορας (**ἀγοράομαι**). —**τοῦ και ἀπό γλώσσης· και ἀπό γλώσσης τοῦ ὀποίου.** —**γλυκίων·** κτηρ. στό αὐδή = ἡ ὀμιλία. —**τῶ** = κατά τό διάστημα τῆς ζωῆς του. —**μέροψ** = θνητός (**μόρος** = θάνατος). —**ἐφθιάτο·** φθίνω = περνῶ, χάνομαι. —**οἱ ἅμα· ἅμα οἱ** = μαζι μ' αὐτόν. —**τράφην ἡδέ ἐγένετο** = τράφηκαν και γεννήθηκαν πρωθύστερο σκῆμα. —**ἡγάθεος** = πολύ ἱερός (**ἄγαν** + **θεός**). —**μετά τριτάτοισιν** = στήν τρίτη γενιά. στ. 253 ὅπως στ. 73.

254 - 273 : —**ῶ πόποι·** ἐπιφών. θλίψης = πωπώ. —**ἦ** = ἀλήθεια. —**Ἄχαις γαίη·** κυρίως ἡ χώρα τῶν Ἀχαιῶν. Ἐδῶ = ὁ λαός τῶν Ἀχαιῶν. —**ϊκάνω** = φτάνω, βρίσκω. —**γηθέω** = χαίρομαι, (**γαίω, γαF** + **ιω** Λατιν. **gaudeo**). —**κεχαροιάτο·** ρ. **χαίρω**. —**σφῶιν** = γιά σᾶς τοῦς δύο. Πρβλ. Α 216, —**μάρναμαι** = πολεμῶ. Ἐδῶ ἀντιστοιχεῖ μέ τό νεοελληνικό **τσακώνομαι**. —**περὶ ἐστέ** = ὑπερέχετε. —**βουλήν** = κατά τῆ σκέψη, τήν πολιτική σύνεση, αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς. —**ἀρείων** = καλύτερος, πιό ἀνδρεῖος. —**ὀμιλῶ** = συναναστρέφομαι, σχετίζομαι. —**και οἱ γε** = κι αὐτοἱ ὀστόσο. —**ἀθερίζω** = δίνω λίγη σημασία περιφρονῶ. —**οὐ γάρ·** ὀ σύνδ. γάρ δικαιολογεῖ τό ἀρείοσιν. —**ἴδωμαι·** ἡ ὕποτακτική μέ σημασία μέλλοντα. —**ποιμήν λαῶν** = ἀρχηγός, ἡγεμόνας λαοῦ. —**ἀντίθεος** = αὐτός πού παραβάλλεται μέ θεούς, ὀ ἰσόθεος. —**ἐπιείκελος** = ὀμοιος. Πρβλ. **θεοείκελος** Α 131. —**δῆ** = πραγματικά. —**κάρτιστος·** κράτιστος = πολύ γενναῖος· **καρτίστοις** = μέ πολύ γενναῖους ἀντιπάλους. —**ἐπιχθόνιος·** ὀ ἐπί τῆς χθονός, αὐτός πού κατοικεῖ στή γῆ, ὀ ἐπίγειος. —**ὀ φῆρ, φηρός·** **θήρ** = θηρίο. —**ὀρεσχωῖ** = κάτοικοι τῶν βουνῶν, βουνήσιοι (**ὀρος** + **κείμαι**). —**ἐκπάγλω·** Α 146. —**ἀπόλλυμι** = ἀφανίζω. —**τοῖσι μεθομίλεον** = μετά τοῖσιν ὀμίλεον. —**τηλόθεν·** μακρόθεν = ἀπό μακριά. —**ἀπή γαῖα** = μακρινή χώρα. —**κατ' ἔμ' αὐτόν** = ὀς ἀρχηγός ἀνεξάρτητος, μέ

δικό μου στράτευμα. —**κείνοισι**· σύναψε μέ τό μαχέοιτο· μαχέομαι - μάχομαι. —**βροτός** = θνητός (μόρος, Λατιν. Mors - rtis). —**καί μέν** = καί άκόμα. Δηλ. όχι μόνο μέ κάλεσαν ώς συμπολεμιστή άλλά άκουγαν καί τίς συμβουλές μου. —**βουλέων**· βουλέων. —**ξύνιεν**· ξυνίεσαν = λάβαιναν ύπόψη, λογάριαζαν.

274 - 284 : —**ύμεις**· ύμεΐς. —**άποαίρεο**· άφαιροϋ· A 230. Μέ δύο αίτιατικέσ κούρην - τόνδε. —**άγαθός περ έών**· A 131. —**ώς πρώτα** = άφοϋ άρχικά. —**γέρας**· κτηρ. —**άντιβίην** = ώς έχθρός, μέ πείσμα. —**έμμορε**· πρκμ. τοϋ μείρομαι = έχω μερίδιο, έχω. —**κϋδος**· A 122. —**(έ)γείνατο** = γέννησε· γείνομαι = γεννιέμαι. **φέρτερος**· A 186. **πλεόνεσσιν**· πλείοσιν. —**λίσσομαι**· A 15. —**Άχιλλήι**· σύναψε μέ τό χόλον = τήν όργή σου κατά τοϋ Άχιλλέα. —**μεθήμι** = άφήνω, παύω. —**δς μέγα...** Ή σειρά τών λέξεων : **ός πέλεται μέγα έρκος πολέμοιο κακοΐω πΐσιν** Άχαιοΐς. —**τό έρκος** = περίφραγμα, προπύργιο (είργω). Μεταφρ. στους έξοχους ήρωες = ύπερασπιστής. —**πέλομαι** = είμαι.

β') Ίδιαίτεροι τύποι συγκριτικών **γλυκίων** (γλυκός), **άρείων** (άγαθός), **πλέονες** (πολλοί).

—**φ** αντί **θ** στην αιολική διάλεκτο : **φήρ** αντί **θήρ**.

—**Νά άναγνωριστοϋν γραμματικά οί λέξεις** : **ποτί, τρίτατος, κεχαροίατο**.

γ) —**Νέστωρ** : Ήταν γιός τοϋ Νηλέα, βασίλευε στην Πύλο κι ήταν ό γεροντότερος άπό τους βασιλιάδες, πού έλαβαν μέρος στην έκστρατεία τής Τροίας. Άν λάβομε ύπόψη τους στίχους 250 - 252 πρέπει νά ήταν τότε 75 χρόνων. Οί δμορφοί όμηρικοί στίχοι 248 - 249 τόν έξυμνοϋν ώς ένα ύπέροχο όμιλητή. Ό ποιητής χαρακτηρίζει τή θαυμαστήν εύφράδεια τοϋ Νέστορα α) μέ τό επίθετο **ήδυεπής** για τή γλυκύτητα πού είχε ό λόγος του γενικά, β) μέ τό επίθετο **λιγός** για τό κανονικό ύψος τής φωνής καί τήν καθαρή άρθρωση καί γ) μέ όλόκληρο τόν εύηχο καί ρέοντα στίχο 249, πού άναφέρεται στή γοητεία πού κατείχε τους άκροατές όσο μιλοϋσε ό Νέστορας. —**έν Πύλφ** : Τό βασιλείο τοϋ Νέστορα περιλάμβανε τή μέση καί νότια Ήλεια κι ένα μέρος τής Μεσσηνίας. Ή πρωτεύουσα Πύλος δέν βρισκόταν άκριβώς στή θέση όπου ή Πύλος τών ιστορικών χρόνων άλλά στίς άκτές τής Τριφυλίας στά νό-

τια τοῦ Ἀλφειοῦ. — **Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ** : Μέ πολλή σύνεση ὁ βασιλέας τῆς Πύλου ἐπισημαίνει στούς δύο ἀρχηγούς πού φιλονικοῦν ὅτι οἱ διαφωνίες καί οἱ φιλονικίες ἀνάμεσα στούς ἀρχηγούς τοῦ στρατοῦ γίνονται πρός ὄφελος καί χαρά τῶν ἀντιπάλων. — **Περίθοον, Δρύαντα... Πολύφημον** : Οἱ ἥρωες αὐτοὶ ἀνήκουν στό Θεσσαλικό λαό τῶν Λαπιθῶν, πού ἔγιναν περίφημοι γιά τόν πόλεμό τους μέ τούς Κενταύρους. Ἰδιαίτερα εἶναι γνωστός ὁ Πειρίθους, πού ἦταν φίλος τοῦ Θησέα κι ἔλαβε μέρος στό κινήγι τοῦ κάπρου στήν Καλυδῶνα. Ἐπίσης ἀναφέρεται καί ὁ Πολύφημος ὡς ἓνας ἀπό τούς Ἀργοναυτες. — **Θησέα τ' Αἰγείδην** : Οἱ Ἀθηναῖοι, πού ἠρωᾶς τους ἦταν ὁ Θησέας, γιός τοῦ Αἰγέα, εἶχαν τήν παράδοση ὅτι ὁ Θησέας εἶχε λάβει μέρος στή μάχη τῶν Λαπιθῶν μέ τούς Κενταύρους. — **φηρσὶν ὄρεσχωῖσι** : Εἶναι πολύ πιθανό ὅτι ὑπονοοῦνται οἱ Κένταυροι, οἱ παράξενες αὐτές μορφές τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας μισές ἄνδρες μισές ἄλογα. Ἐμειναν στά Θεσσαλικά ὄρη (ὄρεσχωῖσι). Ὁ μῦθος ἀναφέρει ὅτι οἱ πιό ἐπιφανεῖς ἀπό τούς Κενταύρους καλεσμένοι στούς γάμους τοῦ Πειρίθου καί τῆς Ἰπποδάμειας θέλησαν νά ἀρπάξουν τή νύφη καθῶς κι ἄλλες γυναῖκες κι ἔγινε τότε ἡ μάχη τῶν Λαπιθῶν μέ τούς Κενταύρους. Τό θέμα τοῦτο τό ἐπαναλαμβάνει πολύ συχνά ἡ ἀρχαία ἑλληνική ποίηση καθῶς καί ἡ ἑλληνική τέχνη. Οἱ γλυπτές παραστάσεις τῆς κενταυρομαχίας στόλιζαν πολλούς ἀρχαίους ναούς (ἀέτωμα τοῦ ναοῦ τοῦ Δία στήν Ὀλυμπία, μετόπες τοῦ Παρθενῶνα, ζωφόρος τοῦ Θησείου κ.ἄ.). — **ῶ Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν** : Ἀνάμεσα στούς σκηπτούχους βασιλιάδες ὁ Ἀγαμέμνωνας εἶχε τό κῦδος νά εἶναι ὁ ἀνώτατος ἀρχηγός τῆς ἐκστρατείας. Καί ἀφοῦ ὁ Δίας τοῦ εἶχε δώσει αὐτό τό ἔνδοξο ἀξίωμα, οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ὀφείλαν νά σέβονται τίς θελήσεις του.

— Ἀπό τούς λόγους τοῦ *Νέστορα κρίνετε ἂν ὁ Ὅμηρος ὀρθά τόν χαρακτηρίζει ἡ δ υ ε π ἦ.*

285 - 305

α') 285 - 291 : —στ. 285 ὅπως Α 129. — **ναὶ δὴ γε** = ναὶ βέβαια. — **κατὰ μοῖραν** = ὀρθά. — **περὶ ἔμμεναι** Α 258. — **κρατέειν** = νά ἔχει δύναμη. — **ἀνάσσειν** = νά ἐξασκεῖ βασιλική ἐξουσία. — **σημαίνειν** = νά δίνει διαταγές. — **ἄτινα οὐ πείσεσθαι** = ὅτι κανένας δέ θά τόν ὑπακούσει σ' αὐτά, δηλ. στίς ἐγωιστικές αὐτές ἀπαιτήσεις. — **δίω**.

οἶμαι. —**αἰχμητής**: A 152. —**τίθημι** = καθιστῶ, κάνω. —**τοῦνεκα** = γι' αὐτό τό λόγο. —**προθέουσι** = ἐπιτρέπουν. Ἴσως ἀντί προτιθέασι. —**ᾄνειδος** = ὕβρις, προσβολή.

292-303 : —**ὑποβλήδην** = διακόπτοντάς τον (ὑποβάλλω). —**οὔτιδανός**· = A 231. —**πᾶν ἔργον** = σέ κάθε ἔργο, σέ ὅλα. —**ὑπέικω** = ὑποχωρῶ. —**ἄλλοισιν δὴ** = σ' ὅποιους δὴποτε ἄλλους. —**ἐπιτέλλομαι** = προστάζω. —**μὴ γάρ** = πάντως ὄχι. —**οἶω**: A 170. —**ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσι** = βάλε στό νοῦ σου. Συνηθισμένη ἔκφραση στόν Ὅμηρο. —**ἐγώ γε οὐ μαχήσομαι χερσὶ** = ἐγώ τοῦλάχιστο, ὡς Ἀχιλλέας, δέ θά καταδεχτῶ νά ῥθῶ στά χέρια. —**μ' ἀφέλεσθέ γε δόντες** = μοῦ πήρατε ὅτι μοῦ δώσατε, μοῦ δώσατε καί μοῦ πήρατε. —**τῶν δέ ἄλλων** = ἀπό τά ἄλλα ὅμως, δηλ. λάφυρα. —**ἀνελὼν οὐκ ἂν φέροις** = δέ θά σηκώσεις τίποτα, γιά νά τό πάρεις. —**εἰ δ' ἄγε**: συμπληρ. : εἰ δέ βούλει, ἄγε. —**πειρῶμαι** = κάνω ἀπόπειρα, δοκιμάζω. —**αἶψα** = ἀμέσως, στή στιγμή. —**κελαινόν** = μαῦρο. —**ἐρωέω** = χύνομαι μέ ὄρμη.

304 - 305 : —**τῷ γε** = αὐτοὶ οἱ δύο. —**ἀντίβιος**: A 278. —**ἀνστήτην**: θυϊκός, ἄορ. τοῦ ἀνίσταμαι. —**λύσαν** = διάλυσαν.

β') Σχηματισμός τοῦ ἀορίστου εἶπον ἀπό θ. **Φειπ** : ἔ**Φειπες**· ἔ**ειπες**.

—Ὁ ἄορ. τοῦ γιννώσκω στήν ὑποκακτ. μέ ἐπέκταση : γ**νώω**, γ**νώωσι**.

—**Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις** : ὅ**ττι**, ἄ**έκοντος**, ἔ**μειο**.

γ') —**ἐπεὶ μ' ἀφέλεσθέ γε δόντες** : Ὁ Ἀχιλλέας γενικεύει τώρα τό θυμό του ἐναντίον ὄλων ὅσοι εἶναι παρόντες, ἐπειδὴ δέν τόν ὑποστήριξαν μπροστά στόν Ἀγαμέμνονα καί ἔτσι ἔγιναν συνένοχοι σχεδόν τῆς ἀδικίας τοῦ Ἀτρεΐδη. Γιά τοῦτο καί πιό κάτω ἡ ἀπειλή ἀφορᾶ σ' ὄλους τοὺς παρόντες (ἵνα γνῶωσι καί οἶδε). —**τῶν δ' ἄλλων** : Τά λάφυρα πού πήρε ὁ ἴδιος ὁ Ἀχιλλέας ἀπό διάφορες πόλεις, πού κυριέψε, ἀντίθετα μέ ὅσα ἔδωσαν σ' αὐτόν οἱ Ἀχαιοὶ ὡς δῶρα.

—**Ἀναγνωρίσετε τίς βασικές ἀρετές καί τίς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες τῶν δύο ἀρχηγῶν**.

121 - 160

α') 121 - 129 : —**αὔτε**· αὐ = πάλι, ἐξάλλου. —**λευκώλενος** = αὐτή πού ἔχει λευκές ὠλένες, γενικά λευκά χέρια. Ἐπίθ. ὠραίων γυναικῶν. —**ἄγγελος**· κατγρ.. —**εἶδομαι** = παρουσιάζομαι μέ ἄλλη μορφή, φαίνομαι σάν... —ή **γάλως** = ἀνδραδέλφη. —ή **δάμαρ - τος** = οἰκοδέσποινα, ή σύζυγος (ρίζα **δέμ.** - **δόμος** + **ἀστ.** —**ἀστώ**). Κυρίως, αὐτή πού τακτοποιεῖ τό σπίτι. —**τήν**· ἀναφ.. —**κρείων**· Α 102 —**Λαοδίκην**· παράθεση στό γαλόφ ἀλλά ἀπό ἔλξη πρὸς τό ἀναφ. *τήν* μπῆκε σέ αἰτιατ. —**τό εἶδος** = τό πρόσωπο, ή μορφή. Αἰτιατ. τῆς ἀναφ. —ή **δίπλαξ** = διπλή, γλαίνη μέ δύο ὄψεις (**δίς** + **πλάξ** = ὄψη). —**ἐνέπασσεν**· ρ. ἐμπάσσω = σκορπίζω, κεντῶ ἐδῶ κι ἐκεῖ (**πάσσω**). —**ἄεθλος** = ἄθλος, ἀγώνας. —**ἰππόδαμος** = αὐτός πού δαμάζει ἄλογα, γενναῖος πολεμιστής. —**χαλκοχίτων** = αὐτός πού ἔχει χάλκινο θώρακα. —**ἔθεν**· Α 14. —**ὑπὸ παλαμάτων** = κάτω ἀπό τά χτυπήματα τῶν χειρῶν. —**ἄγχοῦ**· ἄγχι = κοντά. —ή **ὠκέα**· ὠκεῖα, Α 58.

130 - 138 : —**δεῦρο** = ἐδῶ. —**ἴθι**· εἴμι. —**θέσκελος** = θεόπνευστος, θαυμάσιος (**θεός** + **κέλομαι** = παρακινῶ, ὠθῶ). —**οἱ** = αὐτοί πού... —**φέρω** = φέρνω, κινῶ —**όλοός** = ὀλέθριος (**ὄλε** - **ὄλλομι**). —**λιλαίωμα** = ἐπιθυμῶ σφοδρά, ποθῶ. —**οἱ δὴ** = αὐτοί λοιπόν. Σέ ἀντίθεση μέ τό *οἱ πρῖν*. —**ἔαται**· ἤμαι = κάθομαι. —**παρά**· ὡς ἐπίρρ. κοντά. —**πέπηγεν** = ἔχουν μπηχτεῖ. —ή **ἐγχείη** = τό δόρυ (παράλλ. τύπος τοῦ *ἔγχος*). —**τῶ κε νικήσαντι**· δοτκ. κτητ. Τό *κέ* ἀοριστολ. = σ' ὅποιον τύχει νά νικήσει. —**κεκλήση**· καλοῦμαι = ὀνομάζομαι, εἴμαι. —**ἄκοιτις** = ή σύζυγος (ἄθρ. α + *κοίτη*. Πρβλ. *ἄλογος*).

139 - 145 : ὁ **ἴμερος** = πόθος (*ἰμείρομαι*). —**τοκεύς** = ὁ γονεάς (*τίκ - τίκτω*). —**ἀργεννός** = λευκός, λαμπρός (πρβλ. *ἐναργής*). —ή **ὀθόνη** = λινό ὕφασμα γιά τό γυναικεῖο χιτῶνα καί *τήν* καλύπτρα τῆς

κεφαλῆς. —**τέρην -ρεινα -ρεν** = λεπτός, τρυφερός· *τέρην δάκρυ* = δάκρυ από τρυφερή ψυχή, δάκρυ πόνου. —**βοῶπις**· ἡ μεγαλομάτα (βοῦς + ρίζα ὦπ). Ἐπίθ. γυναικῶν καί κυρίως τῆς θεᾶς Ἥρας. —**αἶψα** = εὐθύς, γρήγορα. —**ᾄθι**· οὐ = ἐκεῖ ἔπου.

146 - 160 : **ἀμφὶ Πριάμον** = μαζί μέ τόν Πριάμο καί τήν ἀκολουθία του, δηλ. τόν Πάνθοο, τό Θυμοίτη κ.λ.π.. —**ᾄζος** = κλωνάρι, βλαστός. —**πεπνυμένος** = φρόνιμος (*πέπνυμαι* = ἔχω πνεῦμα, νοῦ). —**ἦατο**· ἦντο· ἦμαι· Γ 134. —**δημογέροντες** = μέλη τῆς βουλῆς τῶν γερόντων. —**γήραι**· δοτ. τῆς αἰτίας. —**πολέμοιο δὴ πεπαυμένοι** = πού δέ λαβαίναν πιά μέρος στίς μάχες. —**ἀγορητής**· Α 248. —**ἐσθλός** = καλός, σπουδαῖος. —**ἡ ὕλη** = τό δάσος. —**δενδρέω ἐφεζόμενοι**· ἐζόμενοι ἐπί δένδρω. —**ἡ ᾄψ - ᾄπος** = ἡ φωνή. —**λειριόεις** = λεπτός, γλυκύς, (*λείριον* = τό κρίνο· κυρίως *λειριόεις* = λεπτός κι εὐχάριστος, ἔπως τό κρίνο). —**ιείσι**· ἴημι = ἀφήνω, βγάζω. —**τοῖοι** = αὐτοί, οἱ ἐπίσημοι, οἱ σοβαροί. —**ἡγήτωρ** = ἡγεμόνας, προύχοντας. —**ἦκα** = χαμηλόφωνα. —**οὐ νέμεσις**· οὐ νεμεσητόν ἐστι = δέν εἶναι ἀξιοκατάκριτο. Ἰποκμν. τοῦ ἐστί· *πάσχειν*. —**ἀμφὶ τοιῆδε γυναικί** = γιά μιά τέτοια γυναίκα. —**αἰνῶς** = καταπληκτικά. —**εἰς ᾄπα** = στό πρόσωπο· κατά συνεκδοχή = στήν ἐμφάνιση. —**καί ᾄς** = παρά τή θαυμαστή καλλονή της, καί ἔτσι. —**νέομαι** = ἐπιστρέφω στόν τόπο μου. —**τό τέκος** (*τίκτω, τοκεύς*) = τό τέκνο. —**ᾄπίσω** = κατόπι, ὕστερα. —**πῆμα λείπομαι** = ἀφήνω συμφορές.

—*Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις :* **πολλέες, ἔαται, ἦατο.**

γ') **Ἰρις** : Ἡ ἀγγελιοφόρος τῶν θεῶν ἦταν κόρη τοῦ Θαύμαντα καί τῆς Ἥλέκτρας. Ὄταν μεταφέρει μηνύματα τῶν θεῶν στους ἀνθρώπους, συνήθως παρουσιάζεται μέ ἄλλη μορφή. Τονίζεται πάντοτε ἡ ταχύτητά της : *πόδας ᾄκέα Ἰρις, ἀελλόπους, ποδήνεμος, χρυσόπτερος*. —**Λαοδίχη** : Ἀναφέρεται καί σ' ἄλλο σημεῖο, ᾄς ἡ πιό ᾄραία ἀπό τίς κόρες τοῦ Πριάμου. —**μέγαρο** : Τό κυριότερο μέρος τοῦ Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου· σ' αὐτό συνήθως συγκεντρώνονται οἱ ἄνδρες. Μπορεῖ ᾄμως καί ἡ βασίλισσα νά ἐργάζεται σ' αὐτό μέ τίς θερααινίδες της, ᾄπως ἡ Ἀρήτη στό ἀνάκτορο τοῦ Ἀλκινόου (ζ Ὀδύσσειας). Ἐδᾄ ᾄμως δέν

αποκλείεται νά ἐννοεῖται συνεκδοχικά ὅλο τό σπίτι τοῦ Πάρη· τότε ἡ Ἑλένη εἶναι πολύ πιθανό νά ἐργαζόταν στό θάλαμο, ἀπό ὅπου καί βγήκε (*ὄρμᾶτο ἐκ θαλάμοιο*). Τόν τύπο τοῦ Ὀμηρικοῦ ἀνακτόρου θά τόν βρεῖς στήν Ὀδύσσεια, ἔκδ. ΟΕΣΒ, 1952, σελ. 74 καί ἐδῶ εἰκ. ἀρ. 3.

—**δίπλαξ χλαῖνα** : Ἡ χλαῖνα εἶναι τό ἐξωτερικό ροῦχο τῶν ἀνδρῶν. πού φοροῦσαν πάνω ἀπό τό χιτώνα, στερεωμένο μέ πόρπη καί τυλιγμένο στό σῶμα, ὅπως ἤθελε ὁ καθένας. —**πολέας δ' ἐνέπασσεν ἀέθλους** : Ἡ ἐπιδέξια ὑφάντρα μπορούσε νά ποικίλλει τό ὑφαντό της μέ διάφορα σχέδια, παρμένα ἀπό τή φύση ἢ τήν καθημερινή ζωή. Ἡ Ἑλένη προτίμησε νά κεντήσει στό ἐργόχειρό της εἰκόνας ἀπό τόν Τρωϊκό πόλεμο, πού τήν ἐνδιέφερε ἄμεσα (*ἔθεν εἶνεκα*). —**χαλκοχίτων** : Βλ. Ὀδύσσεια, ἔκδ. ΟΕΣΒ 1952, σελ. 87. —**ἔγχεα μακρὰ πέπηγεν** : Στά διαλείμματα τῆς μάχης ὁ πολεμιστής κάρφωνε στή γῆ, τό δόρυ του τό ὁποῖο γι' αὐτό τό σκοπό εἶχε στό κάτω ἄκρο αἰχμηρή προεξοχή, τό *σαυρωτήρα*. Ἔτσι ἦταν πιό πρόχειρο νά τό χρησιμοποιήσει ὁ πολεμιστής σέ περίπτωση αἰφνιδιασμοῦ. Στό μεταξύ αὐτός μπορούσε νά πάρη ἀναπαυτική στάση γερμένος ἐπάνω στήν ἀσπίδα. —**αὐτίκα...**

ὄρμᾶτο : Ἡ συγκίνηση τῆς Ἑλένης στό ἄκουσμα ὅτι θά μονομαχήσουν οἱ δύο σύζυγοί της ἐκδηλώνεται στήν ταχύτητα, μέ τήν ὁποία ντύνεται καί βγαίνει ἀπό τό θάλαμό της. —**οὐκ οἴη** : Οἱ βασίλισσες καί οἱ ἄλλες εὐγενεῖς γυναῖκες ποτέ δέ βγαίνουν ἔξω μόνες· τίς ἀκολουθοῦν θεραπαινίδες, μία ἢ περισσότερες. Σχετικά μέ τίς ἀμφιπόλους καί τίς ὁμοῦς βλ. Ὀδύσσεια, ἔκδ. ΟΕΣΒ, 1952, σελ. 77. Οἱ δύο θεραπαινίδες (*ἀμφίπολοι*) πού συνοδεύουν τήν Ἑλένη εἶχαν ἀκολουθήσει τήν κυρία τους ἀπό τήν Ἑλλάδα καί ἔμεναν πάντοτε στήν ὑπηρεσία της.

—**Σκαίαι πύλαι** : Ἦταν ἡ κύρια πύλη στό τεῖχος τοῦ Ἰλίου στ' ἀριστερά τῆς πόλης (*σκαῖός* = ἀριστερός)· ἀπό κεῖ φαινόταν ἡ θάλασσα καί τό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. —**τεττίγεσιν ἐοικότες** : Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ποιητές ἐξυμνοῦν συχνά τή φωνή τῶν τζίτζικιῶν. Εἶναι ὅμως δύσκολο νά ἐννοήσωμε τί ἀκριβῶς τούς ἄρεσε στή φωνή τοῦ ἐντόμου, πού σ' ἐμᾶς φαίνεται μονότονη κι ἐκνευριστική. Τό ἐπίθετο *λειριώεσσα* ἐδῶ ἀναφέρεται στήν ἀκουστική ἐντύπωση, ἐνῶ ἡ πρώτη του σημασία ἐκφράζει αἴσθημα ὀπτικό. —**ἐπὶ πύργων ἰοῦσαν** : Πάνω ἀπό τίς Σκαίαι πύλες ὑψωνόταν πύργος, γιατί τό μέρος αὐτό τῆς πόλης ἦταν εὐκολο νά προσβληθεῖ. Εἶναι ὅμως γενικό νά ἐνισχύονται τά τεῖχη τῶν ἀρχαίων πόλεων κατά διαστήματα μέ πύργους.

—Νά ἐκτιμηθεῖ ὁ τρόπος, μέ τόν ὁποῖον ὁ ποιητής παρουσιάζει καί ἐγκωμιάζει τήν ὁμορφιά τῆς Ἑλένης.

161 - 190

α') 161 - 170 : —**ἔφραν**· ἔφασαν, ἔφησαν —**φωνῆ** = μεγαλόφωνα. σέ ἀντίθεση πρὸς τό ἦκα (στ. 155) στή συνομιλία τῶν γερόντων. — **πάροιθε** = ἐμπρός. Σύναψε μέ τό ἐμεῖο. —**ἴζευ**· ἴζομαι. —**ὀ πόσις - ιος** = ὁ σύζυγος, ὁ ἄνδρας (ρίζα ποτ. - πότνια λατ. pot - Possum). — **οἱ πηοί** = οἱ συγγενεῖς. —**οὔτι** = καθόλου. —**μοί**· δοτ. τῆς κρίσ. = κατά τή γνώμη μου. —**ἐφορμῶ**· μτβ. = κινῶ ἐναντίον. —**ὥς μοι καί ἐξονομήνης**· τό καί συνδ. : ὄφρα ἴδη...καί ἐξονομήνης. Ἀνάμεσα στίς δύο αὐτές προτάσεις μπῆκε ἡ παρένθεση : οὔτι μοι... Ἀχαιῶν. — **ἐξονομαίνω** = ὀνομάζω, λέω τό ὄνομα. —**πελώριος** = τεράστιος, πανύψηλος (πέλωρ = τέρας). —**ὅς τίς ἐστι**· πλ. ἐρώτ. —**ὄδε**· ὁ Πρίαμος δείχνει ἀπό τόν πύργο τόν ἄνδρα. —**ἦυς**· ἦυς = καλός, ὑπέροχος. — **ἦ τοι** = ἀλήθεια, πραγματικά. —**κεφαλῆ** = κατά τό ἀνάστημα, (κατά) ἓνα κεφάλι. Δοτ. τῆς ἀναφορᾶς στό μείζους. Ἡ διαφορά στό ὕψος φαίνεται συνήθως ἀπό τό κεφάλι. —**ἔασι**· εἰσί. —**γεραρός** = ἐπιβλητικός, μεγαλοπρεπής. —**γάρ** = πραγματικά.

171 - 180 : —**δίος** = θεϊκός, ὑπέροχος. —**αἰδοῖος ἐσσι** = προκαλεῖς τό σεβασμό. —**ἐκυρός - ἦ** = πεθερός (socer). —**δεινός** = αὐτός πού ἐμπνέει φόβο, εὐλάβεια, φοβερός. Τό δεινός ἐπιτείνει τήν ἔννοια τοῦ αἰδοῖος. Ὁ σεβασμός τῆς Ἑλένης πρὸς τόν πεθερό της πλησιάζει τά ὅρια τοῦ φόβου. —**ὥς ὄφελεν** = μακάρι, εἴθε, ἄμποτε, —**ἀδεῖν μοι** = νά μοῦ ἄρесе, νά προτιμοῦσα· ρ. ἀνδάνω = ἀρέσω. —**θάλαμον**· συνκδχ. = τό σπίτι μου. —**γνωτοί** = οἱ συγγενεῖς (ρίζα γενε - γίνομαι). —**τηλύγετος** = νεαρός, ἀγαπητός. —**ἡ δημηλική** = οἱ συνομήλικοι. —**ἐρατεινός** = ἀγαπητός. —**τά γε** = αὐτά βέβαια, δηλ. νά προτιμήσω τό θάνατο. —**τό** = γιά τοῦτο. —**τέτηκα κλαίουσα** = ἔχω λιώσει στό κλάμα· ρ. τήκομαι. —**ἀνείρομαι** = ρωτῶ. —**μεταλλάω** = ἐνδιαφέρομαι νά μάθω. —**εὐρύ κρείων**· A 102. —**ὁ δαῆρ - δαῆρος** = ὁ κουνιάδος, ὁ ἀνδράδελφος —**αὔτε** = ἐξάλλου, καί μάλιστα. —**ἔσκε· ἦν**. — **κυνῶπις** = αὐτή πού ἔχει βλέμμα σκυλιοῦ, ἀδιάντροπη. Τό **κυνῶπις** στή γεν., σά νά ἔλεγε : **δαῆρ ἔσκεν ἐμοῦ κυνῶπιδος**.

181- 190 : **ἠγάσαστο τόν· ἄγαμαί τινα** = ἐκφράζω τό θαυμασμό μου γιά κάποιον — **μοιρηγενής** = αὐτός πού γεννήθηκε μέ μοίρα (τύχη), καλότυχος (μοῖρα + γίγνομαι). — **ὀλβιοδαίμων** = εὐλογημένος ἀπό τό θεό (ὀλβιος + daίμων = τύχη). — **ἦ ῥά νυ** = ἀλήθεια λοιπόν. — **δεδημάτο** = εἶχαν ὑποταχθεῖ ρ. δάμνημι - δαμάω. Ὁ ὑπερσυντ. δηλώνει ὅτι οἱ Ἄχαιοὶ εἶχαν ἀπό πολύ πρὶν ὑποταχθεῖ στόν Ἀγαμέμνονα, καί γι' αὐτό τόν ἀκολούθησαν στήν ἐκστρατεία. — **κοῦροι Ἀχαιῶν** ὅπως καί νῆες Ἀχαιῶν = ἡ Ἀχαιϊκή νεότητα. — **αἰολόπωλος** = αὐτός πού ἔχει γρήγορα πουλάρια, (πολεμιστής) μέ γρήγορο ἄλογο (αἰόλλω = κινῶ γρήγορα, αἶολος + πῶλος). — **λαοί** = ὑπήκοοι. — **ἔστρατώνοντο· στρατόμαι** = στρατοπεδεύω. — **ἐπίκουρος** = βοηθός, σύμμαχος. — **ἐλέχθην· λέγομαι** = λογαριάζομαι μαζί, συγκαταλέγομαι. — **ἦμαρ - ατος** = ἡμέρα. — **ἀντιάνειραι** = γυναῖκες ἱκανές νά ἀντιμετρηθοῦν μέ ἄνδρες, γυναῖκες μέ ἀνδρική ψυχὴ καί δύναμη, ἴσες μέ ἄνδρες. — **ἐλίκωπες**: ΑΩ 98.

β') Ποιούς ἄλλους τύπους τοῦ **φημί** μεταχειρίζεται ὁ Ὅμηρος ;

— Πῶς σχηματίζονται τά ἄλλα πρόσωπα τοῦ **εἰμί** ;

— Ποιό γραμματικό φαινόμενο ἀναγνωρίζετε στόν τύπο **ἔστρατώνοντο** ;

γ') **Θεοὶ νύ μοι αἰτιοὶ εἰσιν**: Συχνά στήν ποίηση τοῦ Ὁμήρου βρίσκουμε αὐτή τήν ἠθική ἀντίληψη, ὅτι δηλ. κύριος ὑπεύθυνος γιά μιὰ πράξη δέν εἶναι αὐτός πού τήν κάνει ἀλλά ὁ Θεός πού ὄθησε τόν ἄνθρωπο σ' αὐτήν. — **εὐρύ κρείων**: ὁ Ἀγαμέμνωνας χαρακτηρίζεται *εὐρὺ κρείων* ὄχι μόνο γιά τήν ἐδαφική ἔκταση τοῦ κράτους του (Α 102), ἀλλά καί γιά τήν ἐπιβολή πού ἀσκοῦσε σ' ὅλη τήν Ἑλλάδα. — **ἀμφοτέρον, βασιλεύς τ' ἀγαθός κρατερός τ' αἰχμητής**: Ὁ ἰδανικός τύπος τοῦ βασιλιᾶ στήν ἥρωική ἐποχὴ ἦταν νά ἔχει εὐγενική ψυχὴ (ἀγαθός) καί νά διακρίνεται γιά πολεμικήν ἀνδρεία (αἰχμητής). Τό στίχο αὐτόν τόν θαύμαζε ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ Φιλίππου, πού, ὅπως εἶναι γνωστό, διάβαζε πολύ τήν Ἰλιάδα καί φιλοδοξοῦσε νά μοιάσει τοῦς Ὀμηρικούς ἥρωες. — **Φρυγία**: Μικρὴ Φρυγία εἶναι ἡ χώρα πού ἀπλώνεται στά ΒΔ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας (Βιθυνία), στήν ὁποία ἀνήκει καί ἡ Τροία. Ἡ Μεγάλῃ Φρυγία, πού ἐννοεῖται ἐδῶ, εἶναι ἡ ἐνδοχώρα πρὸς τ' ἀνατολικά, πού τή διαρρέει ὁ Σαγγάριος. — **Μύγδων καί Ὀτρεὺς**: Εἶναι οἱ γυναικάδελφοὶ τοῦ Πριάμου (ἀδελφοὶ τῆς Ἑκάβης). — **Ἀμαζόνες**:

κατά τήν Ἑλληνική μυθολογία οἱ Ἀμαζόνες ἦταν ἓνα ἔθνος πολεμικῶν γυναικῶν, πού εἶχαν δικό τους κράτος κοντά στόν ποταμό Θερμώδοντα πρὸς τήν Καππαδοκία καί τόν Πόντο. Ἡ παράδοση ἀναφερόταν σέ πολέμους τῶν Ἀμαζόνων μέ τούς γειτονικούς λαούς, καθὼς ἐπίσης καί σέ ἐκστρατεία τους κατά τῆς Ἀθήνας, στήν ὁποία νικήθηκαν ἀπό τό Θησέα. Ἡ ἀρχαία τέχνη ἀπεικόνισε τίς ἐξαιρετικές αὐτές γυναῖκες σέ περιθαύμαστα ἀγάλματα (Ἀμαζών τοῦ Φειδίου, Ἀμαζών τοῦ Πολυκλείτου κ.ἄ.). σέ ἀγγεῖα (ὁ Ἀχιλλεύς φονεύει τή βασίλισσα τῶν Ἀμαζόνων, τήν Πενθεσίλεια), ἢ παράστησε Ἀμαζονομαχίες σέ γλυπτά διάφορων ναῶν (ζωφόρος τοῦ ναοῦ τῆς Φιγαλείας, ἀέτωμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ κ.α.).

191 - 244

α') 191 - 198 : **δεύτερον**· ἐπίρρ., σὺναψε μέ τό ἐροέινε. — **εἶπ' ἄγε μοι** = ἔλα πές μου. — **τόνδε... ὄδε**· ὁ Πρίαμος δείχνει ἐπανειλημμένα τόν Ὀδυσσεά, γιά νά καθορίσει στήν Ἑλένη γιά ποιόν ρωτᾷ. — **μείων κεφαλῇ**· πρβλ. Γ 168 : **μείζονες κεφαλῇ**. — **ιδέ** = καί. — **ιδέσθαι**· σὺναψε μέ τό εὐρύτερος ὤμοισιν = κάνει ἐντύπωση μέ..., πιό πλατύς, νά τόν δεῖς στούς... — **τά τεύχεα** = τά ὄπλα (τεύχω, ἐτοιμάζω). — **οἱ δοτ. κτητ.** — **πολυβότειρα χθῶν** = γῆ πού τρέφει πολλούς, εὐφορη (πολὺς + βοτὸν - βόσκω). — **αὐτὸς δέ**· ἀντίθ. στό τεύχεα. — **ὁ κτίλος** = τό κριάρι. — **ἐπιπωλέομαι** = τριγυρίζω, πηγαίνω ἐδῶ κι ἐκεῖ· ἠαμιστ. τοῦ πλέσθαι. — **αἱ στίχες** = οἱ σειρές, οἱ τάξεις. — **εἰσκω** = παρομοιάζω. Ἡ ἐπανάληψη τῆς παρομοίωσης κτίλος ὤς, ἀρνεῖω εἰσκω γίνεται γιά μεγαλύτερη ἐμφαση. — **πηγεσίμαλλος** = αὐτὸς πού ἔχει πυκνό μαλλί, τρίχωμα (πήγνυμι + μαλλός). — **δις** = πρόβατο. — **τό πῶν - πῶεος** = τό κοπάδι. — **ἀργεννός**· Γ 141.

199 - 202 : **ἐκγεγαυῖα**· ἐκγεγονυῖα = πού γεννήθηκε ἀπό... — **πολύμητις** = πολυμήχανος, ἔξυπνος (πολὺς + μῆτις = σκέψη)· πρβλ. μητίετα Ζεὺς. — **ἐν δήμῳ Ἰθάκης** = στήν πόλη τῆς Ἰθάκης. — **κραναός** = βραχώδης (κέρας, κράνος, κρανίον). — **κραναῆς περ ἐούσης**· ἢ ἀντίθ. : ἐνῶ ὁ Ὀδυσσεάς προέρχεται ἀπό χώρα βραχώδη καί φτωχή, ἔχει πνεῦμα γόνιμο, εἶναι πολὺ εὐφυῆς καί σοφός ἄνθρωπος. — **τά μήδεα** = οἱ σκέψεις. — **πυκνός** = σοφός, φρόνιμος.

203 - 215 :—**πεπνυμένος**· Γ 148. —**άντιόν ηῦδα** = άπάντησε· ρ. αὐδάω = μιλῶ. —**ἤ μάλα** = πολύ βέβαια. —**νημερτής** = άλάθτος. άκριβής (στερ. νῆ + άμαρτάνω), κτηγρμ. στό έπος. —**σεῦ ἔνεκ' άγγελίης**· ένεκα άγγελίης σεῦ γιά νά σοῦ φέρει μήνυμα. Τό σεῦ γεν. άντικ. στό άγγελίης. —**Ξενίζω** = φιλοξενῶ. —**φιλέω** = κάτω φιλικές περιποιήσεις σ' ένα ξένο, φιλεῶ. —**φυή** = έξωτερική έμφάνιση, πού τήν περιγράφει πιό κάτω στους στ. 210 - 211. —**έδάην** = έμαθα, γνώρισα, άόρ. άχρ. ένεστ. (ρίζα δα-, δαίμων, άδαίς). —**μήδεα πυκνά**· Γ 202. 'Η σύνεση τοῦ 'Οδυσσέα περιγράφεται πιό κάτω στους στ. 212 - 224. **Τρώεσιν έν άγρομένοισιν** = στή συνέλευση (άγορά) τῶν Τρώων (μέσ. άόρ. β. μτχ. ρ. άγείρομαι, άγρόμενοι) : —**έμιχθεν· έμίχθησαν** = ἤρθαν σ' έπαφή, παρουσιάστηκαν. —**στάντων** = ὅσες φορές στέκονταν ὄρθιοι. 'Η μετοχή σέ γεν. άπόλυτη είναι και γεν. διαιρετική, έπειδή οί δύο άνδρες παρουσιάζονται μαζί : ὅσες φορές άπ' αὐτοῦς. —**ύπειρεχεν** = ύπερείχε, περνούσε. —**ώμους** = αίτ. τῆς άναφ. —**άμφω έξομένω**· όνομαστ. άπόλ. άντί άμφοῖν έξομένωιν. —**γεραρός**· Γ 170. —**ύφαινον μύθους και μήδεα** = μιλούσαν κι έλεγαν τίς σκέψεις τους. Τό ύφαινον περιέχει τήν έννοια τῆς πλοκῆς τῶν σκέψεων. —**πάσι** = μπροστά σέ ὅλους. —**ἤ τοι** = πραγματικά, άλήθεια. —**έπιτροχάδην** = γρήγορα, σύντομα. —**παῦρος** = λίγος (λατ. paulus). —**λιγέως** = μέ σαφήνεια, καθαρά (πρβλ. και Α 248 « λιγὺς Πυλίων άγορητής », ὅπου βλ. και σημ.). —**πολύμυθος** = πολυλογάς, φλύαρος. —**άφαμαρτοεπής** = αὐτός πού μιλά άνόητα. —**γένει** = κατά τήν ἡλικία. —**ύστερος** = νεώτερος.

216 - 224 : —**άναίσσω** = σηκώνομαι. Τό ρ. πάντα σέ ὀρμητική κίνηση. Κατά τή μετάφραση ' άποδοθεῖ ἡ χρήση τῆς εὐκτικῆς. —**στάσκει** = στεκόταν άρκετή ώρα, θαμιστ. άόρ. τοῦ *ίσταμαι*. —**ύπαί· ύπό** = κάτω. —**ίδεσκει**· θαμιστ. άόρ. τοῦ *ὀρῶ*. —**προπρηγές** = πρὸς τά έμπρός. —**νωμάω** = κινῶ (νέμω). —**άστεμφής** = άκίνητος (στερ. α + στέμβω = σεῖω). —**έχεσκει** = κρατοῦσε συνεχῶς. —**αἰδρις** = άμαθής, άδέξιος, άπειρος (στερ. α + *ιδρις, οἶδα*). —**ὁ φῶς - τὸς** = ὁ άνδρας. —**ζάκοτος** = θυμώδης, άπότομος. —**αὐτως** = άκριβῶς έτσι, ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο. —**άψ - όπός**· Γ 152. —**μεγάλη** = ἡχηρή. —**εἴη· ἴημι** = βγάζω. —**χειμέριος** = χειμερινός. —**έρίζω** = παραβγαίνω. —**οὐ τότε... ίδόντες**· ἡ σειρά τῶν λέξεων : « οὐ γε τότε ὠδ' άγασσάμεθ' »

ιδόντες είδος Ὀδυσσεύος. — **ἄγαμαι** = θαυμάζω. Τό νόημα : ἀφοῦ τόν ἀκούσαμε νά μιᾶ, τόσο μᾶς συνεπῆρε ὁ λόγος του, πού δέν μᾶς ἔκανε πιά ἐντύπωση ἢ γερασά (ἐπιβλητική), ἐμφάνισή του.

225 - 244 : **ἦς**· Γ 167. — **ἔξοχος** = αὐτός πού ἐξέχει, πού διακρίνεται, πού ξεπερνᾶ. — **τανύπεπλος**· μακρόπεπλη (τάνυ-, τανύο + πέπλος), Κυρ. αὐτή πού ἔχει τεταμένο, ἀπλωμένο τόν πέπλο, δηλ. τό φόρεμα. Ἐπίθ. πού ἐκφράζει τή γυναικεία χάρη καί κομψότητα. — **ἔρκος**· Α 284. — **ἐτέρωθεν** = σέ ἄλλο μέρος (τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀχαιῶν). — **οἱ ἀγοί** = οἱ ἡγεμόνες (ἄγω). — **ἡγερέθομαι** = συναθροίζομαι (ἄγεθ - ἀγείρω). — **γνοίην κεν** = θά μπορούσα νά τοῦς ἀναγνωρίσω. — **καί τ' οὔνομα** = καί τό ὄνομά τους. — **μυθοῦμαι** = λέγω. — **δοίω** = δύο. — **κοσμήτωρ**· Α 16. — **πύξ** = στήν πυγμή· ἐπίρρ. (λατ. pugna). — **αὐτοκασίγητος** = ἀδελφός ἀπό τήν ἴδια μητέρα. — **τώ**· δυῖκ. ἀναφ. ἀντων. — **μοι**· σὺναψε μέ τό μία, δηλ. τοῦς γέννησε ἡ ἴδια μητέρα πού γέννησε κι ἐμένα. — **γείνατο**· γείνομαι = γεννιέμαι, γεινάμην = γέννησα. — **ἐσπέσθην**· ἐσπόμην· ἔπομαι. — **ἐρατεινός**· Γ 175. — **δεύρω**· δεῦρο. — **ἔποντο**· πληθ. μετά τό δυῖκό ἐσπέσθην. — **νέεσσ' ἐνι**· ἐν ναυσί. — **αὔτε**· ἀντίστ. στό μέν. — **καταδύομαι μάχην** = κατεβαίνω στή μάχη. — **τά ὄνειδα** = οἱ κατηγορίες, οἱ βρισιές. — **ἄ μοι ἐστίν**· τό μοι δοτκ. ἀντιχαρ. = πού εἶναι εἰς βάρος μου, τά ὅποια ἔχω ἐπάνω μου. — **κάτεχε**· κατεῖχεν = σκέπαζε. — **φουσίζοος** = πού φυτρώνει σπόρους, γεννήτρα (φυ-, φύω + ζεῖαί). — **αἶα** = γαῖα. — **αὔθι** = ἐκεῖ.

β') Τύποι παρκα. τοῦ γίγνομαι : **γεγαώς, γεγάσι**.

— Ἐπικός τύπος τῆς πρόθ. ὑπέρ : **ὑπεῖρ** καί σέ σύνθεση : **ὑπείρεχε**.

— Ἄλλοι τύποι τῆς πρόθ. ὑπό : **ὑπαί, ὑπο**.

— Συνηθισμένη χρήση τοῦ ἐπίρρ. **πολλάκι** (*πολλάκις*).

— Ἐπικός τύπος τοῦ διττός, δύο : **δοιοί** (πληθ.) καί **δοίω** (δυῖκ).

— Ἀνώμαλος ἀναδιπλασιασμός στό **δέϊδια** (*δέδια*).

— Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **ἤλυθε, σεῦ τώ**.

γ') **Διός ἐκγεγαυῖα** : Σύμφωνα μέ τό μῦθο ἡ Ἑλένη εἶχε γεννηθεῖ ἀπό τό Δία καί τή Λήδα, σύζυγο τοῦ Τυδάρεω. — **Ἰθάκης κранаῆς** Ψηφιοποιήθηκε ἀπό το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

περ εούσης: Ὁ Ὅμηρος τονίζει συχνά ὅτι ὁ πολυμήχανος ἥρωας τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου Ὀδυσσεύς, πού κατάπληξε φίλους κι ἐχθρούς μέ τήν εὐφυΐα καί τήν πολιτική του σύνεση, προερχόταν ἀπό τόπο φτωχό κι ἀσήμεντο. — **σεῦ ἔνεκ' ἀγγελίης:** Ὁ Ὀδυσσεύς κι ὁ Μενέλαος πῆγαν στήν Τροία, γιά ν' ἀπαιτήσουν τήν Ἑλένη καί τοὺς θησαυροὺς πού εἶχε κλέψει ὁ Πάρις. Μέ τήν ἀντίδραση ὅμως τοῦ Ἀντιμάχου, πού ὁ Πάρις εἶχε δωροδοκήσει, ἀπέτυχε ἡ ἀπόπειρα νά λυθεῖ εἰρηνικά ἡ διαφορά καί γι' αὐτό ἐγινε ἡ ἐκστρατεία τῶν Ἀχαιῶν κατά τῆς Τροίας. — **ἐπιτροχάδην ἀγόρευεν:** Ὁ ποιητής δέν ἐννοεῖ τήν ταχύτητα τοῦ λόγου, πού δέν μπορεῖ νά ἐπαινεθεῖ σέ καμιὰ περίπτωση, ἀλλά τήν ἱκανότητα τοῦ Μενελάου νά διατυπώνει γρήγορα τίς σκέψεις του μέ τρόπο περιληπτικό καί σαφές. — **ἀλλ' ὅτε δὴ ἀναίξιεν Ὀδυσσεύς:** Οἱ στ. 216 - 224 ἀποτελοῦν τήν ἀριστουργηματική περιγραφή τοῦ βασιλέα τῆς Ἰθάκῃς. Ἀκόμα πιά πολύ ἡ παρομοίωση τῶν λόγων τοῦ Ὀδυσσεύς μέ νιφάδες χειμερινές προκαλεῖ τόν ἀναγνώστη νά φανταστεῖ τήν πυκνότητα καί τή λεπτότητα τῆς ὁμιλίας τοῦ ἥρωα τούτου. — **Αἶαντα:** βλ. Α 138. — **Ἰδομενεύς... θεός ὡς:** Καί ὁ βασιλέας τῶν Κρητῶν δέν ὑστερεῖ σέ μεγαλοπρέπεια. Τά ταξίδια τοῦ Ἰδομενεύς στή Λακεδαιμόνα (ὁπότε Κρήτηθεν ἴκοιτο) ὑπενθυμίζουν τήν ἐπικοινωνία ἀνάμεσα στίς δύο χῶρες, πού καί ἡ παράδοση ἀναφέρει καί ἡ ἱστορία ἀποδεικνύει. Θεσμοί κοινοί καί ἔθιμα κοινά ὑπῆρχαν στούς δύο λαοὺς ἀκόμα καί στούς ἱστορικούς χρόνους. — **Κάστωρ καί Πολυδεύκης:** Εἶναι οἱ δύο δίδυμοι τῆς Ἑλένης, πού λέγονται καί **Διόσκουροι**, ἐπειδὴ γεννήθηκαν, ὅπως καί ἡ Ἑλένη, ἀπό τό Δία καί τή Λήδα. Ἐδῶ παρουσιάζονται καί οἱ δύο ὡς θνητοί (τοὺς δ' ἤδη κάτεχεν φυσίζοος αἷα). Σύμφωνα ὅμως μέ μεταγενέστερο μῦθο ὁ Πολυδεύκης εἶχε γεννηθεῖ ἀθάνατος καί μοιράστηκε τήν ἀθανασία του μέ τόν ἀδελφό του μέ παραχώρηση τοῦ Δία: ἔτσι ἔμεναν διαδοχικά μιά μέρα ὁ καθένας στόν Ἄδη καί τήν ἄλλη ξαναγύριζαν στή ζωή.

— Ποιές βασιλικές ἀρετές ἀποδίδει ὁ Ὅμηρος στούς διάφορους Ἀχαιοὺς ἡγεμόνες;

— Ποιό συναίσθημα κυριαρχεῖ στήν ψυχὴ τῆς Ἑλένης ἀπὸ τὴν ἀορχή ὡς τό τέλος τῆς σνομιλίας της μέ τόν Πρίαμο;

— Νά ἐκτιμηθεῖ ἀπὸ λογοτεχνική ἄποψη ἡ σκηνή, πού διαδραματίζεται στόν πύργο, στίς Σκαιές Πύλες;

α') 1 - 8 : **ἔνθα**· χρον. = τότε. — **αὖ** = πάλι, καί. Τό αὖ ὡς μετβτκ., ἔταν ἡ ἔλη διήγηση ὑποδιαϊρεῖται σέ μέρη. — **ἔκδηλος** = ὀλοφάνερος — **μετά πᾶσιν** = ἀνάμεσα σέ ὅλους. — **δαίε**· μετβτκ. ἔκανε νά λάμπει ὑποκ. ἡ Ἄθηνᾶ. — ἡ **κόρυς - θος** = ἡ περικεφαλαία. — **οἶ**· δοτ. κτητ. στό **κόρυθος** — **ἀκάματον** = ἀκούραστο, ἄσβηστο. — **ὄπωρινός** = πού φαίνεται στό τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ — **ἐναλίγκιος** = ὅμοιος. — **λαμπρόν**· ἐπίρρ. = λαμπρά. — **παμφαίνω** = λάμπω, φαντάζω. — **λελουμένος Ὠκεανοῖο** = πού ἀνατέλλει ἀπό τόν Ὠκεανό. Ἡ γεν. εἶναι τοπ. καί διαιρ. Κατά λέξη : πού λούστηκε στόν Ὠκεανό, στά νερά τοῦ Ὠκεανοῦ. — **Τό κάρ - κρατός** = ἡ κεφαλή. — **ἀπό κρατός τε καί ὤμων**· ἐπανάληψη τῆς ἔννοιας : **κόρυθός τε καί ἀσπίδος**. — **ὄρνυμι**· μετβτ. = κινῶ, σπρώχνω. — **κλονέομαι** = καταδιώκομαι, βρίσκομαι σέ **ταραχή** (**κλόνος** = θόρυβος, σύγχυση, **ταραχή**).

9 - 13 : — **ἀφνειός** = πλούσιος. — **ἀμύμων** = ἄψογος, εὐγενής (στερ. α + **μῶμος**). — **ἤστην**· δυϊκ. παρτ. τοῦ εἰμί. — **πᾶσα μάχη** = κάθε εἶδος μάχης. — **τῶ** = αὐτοί οἱ δύο — **οἶ**· τῶ **Διομήδει**. — **ἀποκρινθέντε** = ἀφοῦ χωρίστηκαν ἀπό τήν παράταξή τους. — **ἀφ' ἵπποιιν** = ἀπό τά ἄρματα. — **ἀπό χθονός**· σέ ἀντίθ. μέ τό **ἀφ' ἵπποιιν**. — **ὄρνυτο**· **ὄρνυμαι** = σηκώνομαι ὀρμητικά, ὀρμῶ.

14 - 24 : — **σχεδόν** = κοντά. — **προΐημι** = ἐξαπολύω, ρίχνω πρός τά ἐμπρός. — **δολιχόσκιον** = πού ἔχει μακρό ξύλο, μακρό (**δολιχός** = μακρός· τό β' συνθ. ἄγνωστο). — **ἀκωκή** = αἰχμή (**ἀκίς** - **ἀκή**. Μέ ἀναδιπλ. **ἀκωκή**). — **χαλκῶ**· συνεκδοχή, ἀντί **χαλκῆω ἔργχει**. — **τοῦ**· σύναψε μέ τό **χειρός**. — **ἄλιον** = μάταιο, χωρίς ἀποτέλεσμα. — **βέλος** = τό ὄπλο πού ρίχεται ἀπό μακριά (**βάλλω**). — **μεταμάζιον** = ἀνάμεσα στους μαστούς. — **ῶσε** = τόν ἔσπρωξε καί τόν ἔριξε· ρ. ὠθῶ. — **ἀπό**

ρουμε: ρ. ἀπορούω = πηδῶ μακριά. — **ὁ δίφρος** = τό μέρος τοῦ ἄρματος, ὅπου στέκεται ὁ πολεμιστής καί ὁ ἡνίοχος, τό ἄρμα. — **οὐδ' ἔτλη** = καί δέν εἶχε τήν τόλμη. — **περιβαίνω** = κινουμαι γύρω ἀπό κάποιον, γιά νά τόν ὑπερασπίσω, προστατεύω. — **κταμένοιοι**: μετχ. παθητ. ἀορ. β' τοῦ κτείνω. — **οὐδέ γάρ οὐδέ**: ἡ ἐπαναλ. οὐδέ - οὐδέ ἐπιτείνει τήν ἄρνηση. — **ἡ κήρ - ρός** = ἡ μοίρα, ὁ θάνατος — **ἔρυτο**: ῥῦμαι = προφυλάγω· ἄλλος τύπος τοῦ ῥύομαι. — **ὡς**: τελ. — **οἱ** = τῷ *Ἡφαίστῳ*: δοτκ. ἡθ. στό γέρον = ὁ γέρος του, ὁ γέρος, πού ἀγαποῦσε ὁ Ἡφαιστος. — **πάγχυ** = ὀλότελα. — **ἀκαχήμενος**: ἀχέω καί ἀχέω = λυπημένος, πικραμένος (ἄχος A 188, ἄχομαι, ἄχνυμαι).

25 - 34 : — **ἵππους**: τά ἄλογα τοῦ Φηγέα πού σκοτώθηκε. — **ἔξε- λάσας** = ἀφοῦ τά ἔλυσε καί τά ἀπομάκρυνε ἀπό τό ἄρμα. — **κατάγειν** = νά τά πᾶνε κάτω. — **ἀλευάμενον** = νά ἔχει τραπεῖ σέ φυγή: ρ. ἀλέομαι = ἀποφεύγω. — **ὄχεσφι**: τά ὄχεια = τό ἄρμα. — **ὀρίνθη**: ὀρίνω = ξεσηκώνω, κινῶ. — **θούρος** = ὀρμητικός, σφοδρός. — **βροτολοιγός** = πού ἐξολοθρεύει τούς ἀνθρώπους (βροτός + λοιγός). — **μιαιφόνος** = μολυσμένος μέ φονικό αἷμα, φονικός — **τειχεσιπλήτης** = πού καταστρέφει τά τείχη. — **μάρναμαι** = μάχομαι, ἀγωνίζομαι, — **ὀρέξῃ**: ὀρέγω = ἀπλώνω, παρέχω, δίνω.. — **νῶι** = ἐμεῖς οἱ δύο. — **χάζομαι** = ὑποχωρῶ, ἀποσύρομαι. — **μῆνις**: A 1.

β') Παρατατικός τοῦ εἰμί στό δυϊκό ἀπό τό θέμα **ἐσ-**: ἦστην.

— Διατήρηση τοῦ **ν** μπροστά στό ὀδοντόφωνο **θ**: ἀποκρινθέντε.

— Ἐκτεταμένοι τύποι τοῦ ἀδελφός: **ἀδελφός, ἀδελφειές.**

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις: παμφαίνησι, ὄχεσφι, νῶι.**

γ') — **Διομήδης**: Γιός τοῦ Τυδέα, τοῦ βασιλέα τῆς πόλης τοῦ Ἄργους, πού διαδέχθηκε τόν πεθερό του τόν Ἄδραστο. Ἐλαβε μέρος σέ διάφορες ἥρωικές ἐπιχειρήσεις καί τώρα ἀριστεύει σέ σπουδαία μάχη μπροστά στό Ἴλιο. Ἀπό τήν Τροία γύρισε σῶος στήν πόλη του. — **ἀστέρι ὀπωρινῶ**: Εἶναι πολύ πιθανό ὅτι ὁ ποιητής ἔχει ὑπόψη του τό Σείριο, τόν πιό λαμπρό ἀπό τούς ἀπλανεῖς πού ἀνήκει στόν ἀστερισμό τοῦ Κυνός. Τό ἀστέρι τοῦτο ἀνατέλλει στήν ἐποχή τῆς ὀπώρης, δηλ. τέλος καλοκαιριοῦ ἀρχές τοῦ φθινοπώρου. Καθώς ἀνατέλλει τό

ἄστρο ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα στὰ μάκρη τῆς θάλασσας, δίνει στὸν ποιητὴ τὴν ἐντύπωση, ὅτι ἀναδύεται καθαρὸ καὶ φωτοβόλο, ἀφοῦ λούστηκε στοὺς γεμάτους μυστήριον ὑδάτινους βυθοὺς, πού περιτριγυρίζουν τὴ γῆ. —**Ἴππους ἐξελάσας**: Τὰ ἄλογα ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ πολῦτιμα λάφυρα τοῦ πολέμου. Οἱ Ἀχαιοὶ ἤρωες συχνὰ καυχιοῦνται γιὰ τὴν κατὰ τὴν ἐκλεκτῶν ἀλόγων, πού τὰ πῆραν ἀπὸ τῆ μάχη.

35 - 83

α') 35 - 42 : —**θοῦρον**· E 30. —**καθεῖσεν** = ἔβαλε νὰ καθίσει· ἐνεργ. ἀόρ., τοῦ *καθίζομαι*. —**ἠιοέντι**· *ἠίοεις* = αὐτός πού ἔχει ψηλὸς ὄχθες κι ἐπομένως καὶ βαθεῖα κοίτη. Λέγεται γιὰ τὸν ποταμὸ Σκάμανδρο. —**κλίνω** = κἀνω κάποιον νὰ γυρίσει πίσω, νὰ ὑποχωρήσει, τρέπω σὲ φυγή. —**ἔλεν**· *αἰρῶ*. —**ἀρχὸς** = ἀρχηγός. —**ἐκβαλε** = ἔβγαλε ἔξω. —**στρεφθέντι** = ἐνῶ εἶχε τραπεῖ σὲ φυγή. —**τό μετάφρενον** = τὸ μέρος ἀνάμεσα στοὺς ὠμους, ἡ ράχη. —**ἐν...πῆξε**· *ἐνέπηξε* = ἐμπηξε. —**μεσσηγὺς** = στό μέσο, ἀνάμεσα. —**διά...ἔλασε** = διαπέρασε. —**δουπέω** = κἀνω γδοῦπο, κρότο (*δοῦπος* = ὁ κρότος ἀπὸ τὸ σῶμα πού πέφτει, λέξι ἠχοποιήθη). —**ἀραβέω** = βροντῶ (ὁ ἄραβος = ὁ χτύπος).

43 - 58 : —**ἐνήρατο** = ἐσκότωσε στὴ μάχη· ρ. *ἐναίρω*. —**ἐριβῶλαξ**· A 155. —**εἰληλούθει** — *ἐληλούθει*. —**δουρικλυτός** = περίφημος στὸ δόρυ, πολεμιστὴς ξακουσμένος (*δόρυ* + *κλύω* = ἀκούω). —**νύξε**· *νύσσω* = κεντῶ, χτυπῶ. —**ἐπιβησόμενον**· = τὴ στιγμή πού ἦταν ν' ἀνεβεῖ. —**ἤριπε**· *ἐρείπω* ἀμτβτ. = πέφτω, σωριάζομαι. —**τά ὄχρα**· E 28. —**σκότος** = τὸ σκότος. —**ἐσύλευον**· *συλεύω* = Παίρνω ἀπὸ νεκρὸ πολεμιστὴ τὸν ὄπλισμό του (παράλλ. τύπος τοῦ *συλάω*). —**αἰμων** = ἔμπειρος. —**ὄξυόεις** = σουβλερός, κοφτερός (παράλλ. τύπος τοῦ *ὄξυς*). —**ἄγρια πάντα** = κάθε ἀγρίμι. —**τά τε τρέφει**· ἐνν. τὰ πιὸ ἡμερὰ ζῶα τοῦ δάσους σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ : *ἄγρια πάντα*. —**χραῖσμε**· A 28. —**ιοχέαιρα** = τοξότρια (*ἰός* = βέλος + *χέω*). —**ἐκηβολίαι** = οἱ ἐπιτυχίες στὶς βολές, ἡ τέχνη τοῦ τόξου· πρβλ. *ἐκηβόλος* A 21. —**ἦσιν**· δοτκ. τῆς ἀναφορᾶς. —**ἐκέκαστο**· *καίννμαι* = διακρίνομαι, ἐξέχω. —**δουρικλειτός** = ἐνδοξος γιὰ τὸ δόρυ, ἐνδοξος πολεμιστὴς (*δόρυ* + *κλέω*, *κλείω*, *κλέος*). —**ἔθεν**· A 114. —**οὔτασε**· *οὔτάω* ἢ *οὔτάζω* = πληγώνω, χτυπῶ. —**μεσσηγὺς**· *ἔλασεν*· E 41. —**ἤριπε**· E 47. —**ἀράβησε**· E 42.

59 - 68 : —**ἐνήρατο**· E 43. —**τέκτων** = ὁ τεχνίτης. —**ὄς**· μορεῖ νά ἐννοεῖται καί ὁ Ἀρμονίδης καί ὁ Φέρεκλος, ἐπειδὴ καί γιὰ τοὺς δύο ἀναφέρεται ὅτι ἦταν τέκτονες (τεχνίτες). —**χερσίν**· σύναψε μέ τό τεύχειν. —**δαίδαλα** = κάθε τεχνικό ἔργο, τεχνούργημα. —**ἔξοχα** = ἐξαιρετικά, ἐπίρρ. —**ἐφίλατο**· ἐφίλησε. —**Ἀλεξάνδρῳ**· δοτκ. χαριστική... —**τεκτήνατο**· τεκταίνομαι = κατασκευάζω. —**εἶσαι νῆες** = πλοῖα (πού ἔχουν ναυπηγηθεῖ ὥστε νά εἶναι) σύμμετρα καί κανονικά. —**ἀρχεκάκους** = πού ἔγιναν ἡ πρώτη αἰτία (ἀρχή) τοῦ κακοῦ. —**οἱ τ' αὐτῶ** = καί ἑαυτῶ, καί γι' αὐτόν τόν ἴδιο. —**οὔτι** = καθόλου. —**θέσφατα** = προφητεῖες, χρησμοί. Κυρίως αὐτά πού ἔχει πῆ ὁ θεός (θεός + φατός, φημί). —**καταμάρπτω** = προφτάνω κάποιον πού φεύγει. —**διαπρὸ ἀντικρύ**· ἡ αἰχμή πέρασε ἀπό τό γλουτό καί βγῆκε μπροστά κοντά στήν κύστη. —**ἡ κύστις - εως** = ἡ οὐροδόχος κύστη (κύω = φουσκώνω). —**ἤλυθε** = πέρασε. —**ἀκωκή**· E 16. —**γνύξ** = στά γόνατα, γονατιστά (γόνυ - γνύξ). —**οἰμῶζω** = βγάζω φωνή θρήνου.

69 - 75 : —**ἐπεφνε** = φόνευσε, σκότωσε (ρίζα φεν - φόνος). —**ῥα** = πράγματι, στ' ἀλήθεια. —**πύκα** = μέ φροντίδα, μέ στοργή. —**ἴσα** = ἐξίσου. —**χαριζομένη** = γιὰ νά εὐχαριστήσῃ. —**κατὰ ἰνίον** = στή βάση τοῦ κρανίου. —**ἀν' ὀδόντας** = μέσα ἀπό τά δόντια. —**ὑπό γλῶσσαν** = στό κάτω, στή ρίζα τῆς γλώσσας. —**ἡ κονίη** = ἡ σκόνη. —**ἔλεν ὀδοῦσιν** = δάγκασε.

76 - 83 : —**ἀρητήρ**· A 11. —**ἐτέτυκτο** = εἶχε γίνει, ἦταν· ρ. τεύχομαι. —**τίετο**· τίω = τιμῶ. —**ἀγλαός** = μεγάλοπρεπος, ὠραῖος. —**μεταδρομάδην** = ἐνῶ ἔτρεχε κατόπιν του. —**τό φάσγανον**· A 190. —**αἶξας**· Γ 216. —**ἀπό δ' ἔξεσε** = ἔκοψε εὐκολα. —**ἔσσε**· A 104. —**πορφύρεος** = ματωμένος, σκοτεινός.

β') Μέσος ἀόρ. τοῦ φιλῶ μέ ἐνεργητ. σημασία : **ἐφίλατο**.

—**Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : στήθεσφι, ἦσιν, ἔσσε**.

γ) —**ἐπί ἠιόντι Σκαμάνδρῳ** : Ἡ τοποθεσία ἦταν σχεδόν κάτω ἀπό τά τεῖχη τοῦ Ἰλίου. Ὁ ποταμός Σκάμανδρος λεγόταν καί Ξάνθος. —**Ἀλιζῶνες** : Λαός πού κατοικοῦσε κοντά στόν Πόντο, πιθανῶς οἱ Χάλυβες τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Οἱ Ἀλιζῶνες, ὅπως καί οἱ Λυδοί πού

ἀναφέρονται πιά κάτω, οἱ Λύκιοι κ.ἄ. ἦρθαν ὡς ἐπίκουροι (σύμμαχοι) νά πολεμήσουν μέ τό μέρος τῶν Τρώων. Στό Β στ. 816 - 877 ἀναφέρονται λεπτομερῶς ὄλοι οἱ σύμμαχοι τοῦ Πριάμου. —**Μήρονες**: Λαός τῆς Λυδίας πού κατοικοῦσε στ' ἀνατολικά τοῦ Τμῶλου κοντά στίς πηγές τοῦ ποταμοῦ Ἑρμου. —**Τάρνη**: Πόλη τῆς Λυδίας πού τή διασχίζει ὁ ποταμός Πακτωλός στούς πρόποδες τοῦ Τμῶλου, οἱ ἔπειτα γνωστές Σάρδεις... —**Μηριόνης**: Ἐξοχος πολεμιστής πού ταξίδεψε μαζί μέ τόν Ἰδομενεά ἀπό τήν Κρήτη ὡς ἀρχηγός τῶν Κρητῶν. —**Μέγης**: Ἡγεμόνας τοῦ Δουλιχίου καί ὄλων τῶν Ἐχινάδων δυτικά τῆς Ἀκαρνανίας (Β 627). —**Θεανώ**: Ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς στήν Τροία, κόρη τοῦ Κισσέα καί γυναίκα τοῦ Ἀντήνορα. —**Εὐρύπυλος**: Βασιλέας τοῦ Ὀρμενίου τῆς Θεσσαλίας (Β 736). —**ἄρητῆρ Σκαμάνδρου**: Ὁ ποταμός Σκάμανδρος θεοποιεῖται καί συχνά μέ τό ὄνομα αὐτό ἤ τό ὄνομα τοῦ Εἰάνθου παίρνει μέρος στή μάχη κατά τῶν Ἀχαιῶν. Τόν λατρεύουν καί ὡς γενάρχη τῶν Τρώων, ἐπειδή ἡ κόρη του Καλλιρρόη εἶχε σύζυγο τόν Τρῶα.

—*Μέ ποιούς φραστικούς τρόπους παριστάνει ὁ Ὅμηρος τό θάνατο καί τήν τελευταία στιγμή ἐκείνων πού πεθαίνουν;*

84 - 132

α') 84 - 94 : —**πονέομαι** = εἶμαι στό ἔργο, ἀσχολοῦμαι. —**ὕμιν-νη** = μάχη, συμπλοκή. —**Τυδεΐδην δ' οὐκ ἄν γνοίης...** Κατά τό σχῆμα τῆς πρόληψης ἀντί : *οὐκ ἄν γνοίης ποτέροισι Τυδεΐδης μετεΐη.* —**ποτέροισι μετεΐη**· μετά ποτέρων εἶη. —**ἡέ - ἧ'** εἶτε - εἶτε. —**ὀμιλέω** = συναστρέφομαι, εἶμαι μέ κάποιους. —**θύνε· θύνω** = ὀρμῶ. —**ἄμ πεδίον· ἀνά πεδίον**. —**πλήθων** = γεμάτος, φουσκωμένος. —**χειμαρρος** = ὀρμητικός (*χειμα, χειμών + σρο, ῥέω*). —**ῶκα** = γρήγορα (πρβλ. *ὠκός*). —**ἐκέδασσε· κεδάννυμι** = διαλύω, διασκορπίζω (παράλλ. τύπος τοῦ *σκεδάννυμι*). —**γέφυρα** = πρόχωμα. —**ἄρα** = φυσικά. —**ἐερμέναι γέφυραι** = στερεά δεμένα μεταξύ τους προχώματα· ρ. *εἶρω*. —**ἰσχανάω** = κρατῶ, συγκρατῶ. —**ἡ ἄλωη** = καλλιεργημένος τόπος, κῆπος. —**ἐριθηλής** = καταπράσινος (ἐπιτατ. *ἔρι + θηλ., θάλλω*). —**ἐλθόντα**· τόν ποταμόν. —**ἔξαπίνης** = ξαφνικά. —**ἐπιβρίση· ἐπιβρίθω** = πέφτω βαρῦς. —**ὁ ὄμβρος** = ἡ βροχή (*μπόρα*). —**ἔργα** = καλλιεργ-

γημένες ἐκτάσεις. —**αἰζήος** = θαλερός, ἀκμαῖος ἄνδρας, παλληκαράς.
—**ὑπό Τυδεΐδη** = κάτω ἀπό τήν ὄρμη τοῦ Τυδεΐδη. —**κλονέοντο**.
E 8. —**μῖμνον**· *μῖμνω* = ὑπομένω.

95 - 105 : —**τόν δ' ὡς οὖν ἐνόησε**· τό δ' οὖν ἐναντ. : = ἀλλά
ὄταν. —**ἐνόησε**· *νοῶ* = ἀντιλαμβάνομαι μέ κάποια αἴσθηση, βλέπω.
—**αἶψα** = γρήγορα, ἀμέσως. —**ἐτιταίνετο**· *τιταίνω* = τεντώνω (τύ-
πος τοῦ *τείνω* μέ ἀναδιπλασιασμό). —**ἐπαίσσοντα** = νά ἐφορμᾷ, ἐνῶ
ὄρμοῦσε πρὸς τά ἐμπρός· (ρ. *αἰσσω*· Γ 216). —**τό γυάλον** = τό ἔ-
λασμα πού σκεπάζει τό θώρακα. —**διὰ ἔπτατο** = πέρασε ἀνάμεσα
ἀπό... Τό ἔπτατο γιά τήν ταχύτητα τοῦ βέλους (ρ. *πετάννυμι*). —**πι-
κρός** = ὀξύς, πού προκαλεῖ δριμύ πόνο, φαρμακερός. —**ὁ διστός** =
τό βέλος. —**παλάσσετε**· *παλάσσω* = μολύνω, λερώνω. —**τῷ δ' ἐπὶ** =
καί γι' αὐτό, γιά τήν ἐπιτυχία αὐτή. —**άύω** = φωνάζω. —**ὄρνυμαι** =
κινούμαι, τρέχω. —**κέντορες ἵππων** = ἔξοχοι ἵππεῖς. Κυρίως αὐτοί πού
κεντρίζουν τ' ἄλογα (κεντέω). —**δηθά** = γιά πολύ. —**ἀνσχήσεται**·
ἀνέχομαι. —**έτεόν** = ἀληθινά, χωρίς νά μέ γελάσει. —**ῶρσε**· *ὄρνυμι*.
—**ἀναξ Διὸς υἱός**· ἐνν. ὁ Ἀπόλλωνας. —**ἀπορνύμενον**· *ἀπόρνυμαι*.

106 - 120 : —**τόν δέ** = αὐτόν ὅμως. —**ἀναχωρέω** = ἀποσύρο-
μαι, γυρίζω πίσω. —**Καπανήιον**· ἐπίθ. στή θέση τῆς γεν. τοῦ πατρι-
κοῦ ὀνόματος *Καπανῆος*. —**πέπων** = ὠριμος, γλυκός, ἀγαπητός (ρ.
πέσσω)· κυρ. ὁ ψημένος ἀπό τόν ἥλιο. —**ἄφρα μοι ἐρύσης** = γιά νά
μοῦ βγάλεις (ἐρύω = ἔλκω, τραβῶ). —**καθ' ἵππων**· *ἀφ' ἵππων*. —
ἄλτο· *ἄλλομαι* = πηδῶ (ρίζα *σαλ*-*Λατ.* *salio*). —**διαμπερές** = πέρα
- πέρα· ἐπίρρ. (*διά* + *ἀνά* + *πέρας*). —**ἀνηκόντιζε** = ἀνάβλυζε ὀρη-
τικά. —**στρεπτός** = πλεχτός (*στρέφω*). —**χιτών** = θώρακας. —**δη
τότε** = ἐκείνη τήν ὥρα. —**ἠρᾶτο**· *ἠρῶμαι* = προσεύχομαι. —**βοήν ἀ-
γαθός** = αὐτός πού στή μάχη ξεχωρίζει γιά τή δυνατή φωνή του,
βροντόφωνος. —**κλυθῖ**· A 37. —**αἰγίοχος** = πού κρατεῖ τήν *αἰγίδα*·
ἐπίθ. τοῦ Δία. —**Ἀτρυτώνη** = ἀκαταμάχητη, ἀνίκητη· ἐπίθ. τῆς Ἀθη-
νᾶς (σπερ. *α* + *τρώω* = *δαμάζω*). —**μοι καί πατρί**· *καί τῷ ἐμῷ πατρί*·
—**φιλα φρονέω** = ἔχω καλή γνώμη, θέλω τό καλό κάποιου. —**δήσιος** =
ἐχθρικός. —**φίλαι**· *φιλῶ*· πρβλ. *ἐφίλατο*· E 61. —**ἐς ὄρμην ἔγχεος** =
στή βολή τοῦ δόρατος. —**ἐλθεῖν**· ὑποκμ. : *ἄνδρα*. —**μ' ἔβαλε φθάμενος**
= πρόφθασε νά μέ χτυπήσει. —**ἐπεύχεται** = καυχιέται γι' αὐτό.

121 - 132 : —τά **γυῖα** = μέλη. —**ἔθηκε** τίθημι = κάνω. —**μάχεσθαι**· τό ἀπαρέμφ. ὡς προστακτ. —**ἦκα**· ἴημι = ρίχνω, βάζω. —**ἄτρομον** = ἀτρόμητο. —**ἔχεσκε** = εἶχε πάντα· θαμιστ. τοῦ ἔχω. —**σακέσπαλος** = αὐτός πού πάλλει τήν ἀσπίδα, γενναῖος (τό σάκος = ἡ ἀσπίδα + πάλλω). —ὁ **ἱππότα** = ὁ ἱππέας. —ἡ **ἀχλὺς** = τό σκοτός. —**ἐπῆεν**· ἦν ἐπί, δηλ. τῶν ὀφθαλμῶν, ἦταν ἐπάνω. —**αἶκε**· εἶ ἄν = ἐάν. —**πειρώμενος**· ἡ μετχ. δηλώνει τό σκοπό τοῦ ἱκηται. —**τήν γε** = αὐτή βέβαια. —**οὐτάμεν**· οὐτάω, οὐτάζω = πληγώνω· E 56.

β') Μικτός ἄορ. τοῦ **βαίνω** : **ἐβήσετο**, προστακτ. **καταβήσεο**.
—Τύποι μέσ. ἄορ. β' κατά τά ρήμ. σέ -μι ἄλλομαι : **ἄλσο**, **ἄλτο**.
—**Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις** : **κλυθι**, **ἱππότα**, **ἐπῆεν**, **οὐτάμεν**.

γ') **Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός** : Πρόκειται γιὰ τόν περιφημο τοξότη Πάνδαρο, ἀρχηγό τῶν Λυκίων, πού περιλαμβάνονταν στό κράτος, τῆς Τροίας. Τήν τέχνη τοῦ τόξου τῆ διδάχτηκε ἀπό τόν Ἀπόλλωνα, πού τόν εἶχε κιόλας παρακινήσει νά ρθεῖ ἀπό τῆ Λυκία. Ὁ Πάνδαρος ἔγινε ἀφορμή νά διαλυθοῦν οἱ ὄρκοι καί νά ἐπαναληφθεῖ ἡ μάχη, ἐπειδὴ μέ παρότρυνση τῆς Ἀθηνᾶς τόξευσε τό Μενέλαο (Δ 88, Βλ. καί τήν περιλήψη). —**θώρακος γύαλον** : Ὁ θώρακας τῶν Ὀμηρικῶν ἠρώων ἦταν πλεχτός (Βλ. πιό κάτω *στρεπτοῖο χιτῶνος*) ἡ δερμάτινος, πού τόν φοροῦσαν γύρω στόν κορμό χωρίς χεiriδες. Τό θώρακα τόν ἐνίσχυσαν μέ κοῖλα μετάλλινα ἐλάσματα, τά **γύαλα**. —**διστός ἢ βέλος** : Εἶχε τρία μέρη, τήν αἰχμή, τό ξύλον καί τό πτερόν (βλ. εἰκ. 5). Ἐπειδὴ ἡ αἰχμή τοῦ βέλους ἦταν ἀκιδωτή, ἔπρεπε νά τό ἀφαιρέσουν μέ πολλή προσοχή ἀπό τήν πληγή. Γι' αὐτό κι ὁ Σθένελος ἔβγαλε τό βέλος ἀπό τήν πληγή τοῦ Διομήδη « διαμπερές », δηλ. ἀπό τό ἀντίθετο μέρος, κατά τῆ φορά πού εἶχε, ὅταν τρύπησε τόν ὦμο τοῦ Διομήδη. —**Σθένελος** : Ὁ Σθένελος καί ὁ Εὐρύαλος εἶχαν ἔρθει μαζί μέ τό Διομήδη, πού ὀδήγησε στόλο ἀπό ὀγδόντα πλοῖα, ἀπό τά παράλια τῆς Πελοποννήσου (Ἄργος, Τροϊζήνα, Ἐρμιόνη, Αἴγινα κ.ἄ.). Βλ. Β 564. —**ἀχλὺν δ' αὖ ἔλον** : Ἡ θεά δίνει στό Διομήδη ὑπεράνθρωπη δύναμη νά διακρίνει τοὺς θεοὺς, πού μεταμορφωμένοι σέ ἀνθρώπους παίρνουν μέρος στή μάχη.

—**Νά ἐκτιμηθεῖ ἡ ἀκρίβεια καί ἡ παραστατικότητα τῆς εἰκόνας** (στ. 87 - 94).

133 - 165

α') 133 - 143 : **ἔξαυτις** = πάλι, ξανά. — **πρόμαχοι** = οἱ πολεμιστές τῆς πρώτης γραμμῆς. — **ἐμίχθη** = πλησίασε, ἔσμιξε μέ... ρ. **μίγνυμι**. — **καί πρίν περ** = μόλο πού καί πρίν. — **μεμαῶς** = ἐπιθυμώντας, μέ τήν πρόθεση νά... **μέμονα**· παρκ. μέ σημασία ἐνεστ. — **δή τότε** = τότε πιά, δηλ. μετά τήν πληγή, πού δέχτηκε ἀπό τόν Πάνδαρο. — **τρίς τόσον** = τριπλάσιο. — **ὄν ῥα** = τόν ὅποιο βέβαια, ὅπως εἶναι συνηθισμένο νά συμβεῖ. — **εἰροπόκος** = πυκνόμαλλος (*εἶρος* = μαλλί + *πόκος* = τολύπη). Κυρίως αὐτός πού ἔχει *πόκος* μαλλιοῦ. — **ἐπ' ὀίεσαι**· σύναψε μέ τό *ποιμήν*. — **ῥιες**· Γ 198 — **χραύση**· *χραύω* = γρατζουνίζω, πληγώνω ἐλαφρά. — **αὐλῆς**· τοῦ ἔρκου τῆς αὐλῆς. — **αὐλή** = στάνη, τό μαντρί. — **ὑπεράλμενον** = τή στιγμή πού ὑπερπηδᾷ. — **οὐδέ δαμάσση**· ἀντίθ. στέ *χραύση* μὲν = τόν πλήγωσε μόνο χωρίς νά τόν ἀποτελειώσει. — **τοῦ**· τοῦ λιονταριοῦ. — **ῶρσεν**· ὄρνυμι. — **προσαμύνω** = δίνω βοήθεια. — **κατά σταθμούς** = στά κλειστά παραπήγματα. — **δύεται**· *δύομαι* = χώνομαι. — **τά δέ**· ἔνν. *μῆλα* = πρόβατα. — **ἐρῆμα** = ἀπροστάτευτα. — **φοβεῖται** = τρέχουν ἐδῶ κι ἐκεῖ. — **αἱ μὲν ῥιες** = προβατίνες. — **ἀγγιστῖναι ἐπ' ἀλλήλησι** = μαζί ἢ μία πάνω στήν ἄλλη (*ἄγχι*). — **κέχυνται** = ἔχουν σκορπίσει. Τό ρ. παριστάνει τό θέαμα τῶν νεκρῶν προβάτων. — **ἐμμεμαῶς** = μέ πολλή ὀρμή, — **βαθεῖα αὐλή**· ἡ αὐλή λέγεται βαθεῖα ἐξαιτίας τοῦ ψηλοῦ τοίχου. — **ὥς μεμαῶς** = (ἔτσι) τόσο μανιάζοντας.

144 - 151 : — **μαζός**· πρβλ. *μεταμάζιον* Ε 19. — **χαλκήρης** χάλκινος (*χαλκός* + *ἀραρίσκω*). — **κληίδα** = στήν κλείδα. — **ἔεργαθεν**· παρτ. τοῦ εἶργω = χωρίζω. — **μετοίχομαι** = πηγαίνω πρὸς. — **ὄνειροπόλος** = ἐξηγητής ὀνείρων, ὄνειροκρίτης (πρβλ. *οἰωνοπόλος*· Α 69). — **τοῖς οὐκ... ὄνειρους**· ἡ σειρά τῶν λέξεων : ὁ γέροντων οὐκ ἐκρίνατο ὄνειρους τοῖς (οὐκ) ἐρχομένοις, δηλ. ὁ γέροντας δέν τοὺς ἐξήγησε πιά τά ὄνειρα, ἀφοῦ δέν ξαναγύρισαν. — **ἔξεναρῖζω** = ἀφαιρῶ τά ἔναρα, δηλ. τά ὄπλα σκοτωμένου πολεμιστῆ = γενικά, σκοτώνω.

152 - 158 : — **τηλυγέτω**· Γ 175. — **τείρετο** = βασανιζόταν· *τείρω* = ἐξαντλῶ. — **λιπέσθαι ἐπὶ κτεάτεσσι** = νά τόν ἀφήσει στήν περυσία του κληρονόμο. — **ἐξαιίνυτο**· *ἐξαιίνυμι* = ἀφαιρῶ, βγάζω. — ὁ

γός = θρήνος. —τό κῆδος = τό πένθος, ἡ λύπη. —λυγρός = θλιβερός. —οἱ χῆρῳσται = οἱ πλάγιοι συγγενεῖς, κληρονόμοι (λατ. heres - edis). —διὰ δατέοντο = διαμοιράζονταν.

159 - 165 : —λάβε = ἔλαβε· ὅπως στή νέοελλ. : τόν παρέλαβε. —ἐν βουσί = μέσα στήν ἀγέλη τῶν βοδιῶν. Ἡ ἐν φανερώνει ὅτι τό λιοντάρι παραμένει μέσα στό κοπάδι καταξοσχίζοντας τά βόδια. —θορών· = θρώσκω = πηδῶ. —ἄξι· ἄγνωμι = σπάζω, συντρίβω. —ἡ πορτίς - ιος = τό δαμάλι. —ἡ ξύλοχος = ἡ λόχη (ξύλον ἔχω). —ἐξ ἱππων βῆσε = τούς ἀνάγκασε νά πέσουν ἀπό τό ἄρμα. —κακῶς = βίαια, ἄγρια· σῦναψε μέ τό βῆσε. —ἀέκοντας· ἄκοντας, ἀφοῦ δηλ. προηγήθηκε πάλη.

β') Αἰολικός τύπος χραύω ἀντί χράω.

—Κατάληξη παρατατικού -θεν : ἐέργαθεν.

γ') δὴ τότε μιν τρίς τόσον ἔλεν μένος : Ἡ ὁρμή τοῦ Διομήδη μετά τήν πληγή καί τήν ἐνθάρρυνση τῆς Ἀθηνᾶς αὐξάνεται ὀλοένα. Ἀμέσως πῶς κάτω ὁ ποιητής περιγράφει καί ἄλλα καταπληκτικά κατορθώματα τοῦ Ἀργεῖου ἥρωα, πού προξένησε μεγάλες ἀπώλειες στούς Τρῶες. —Ξίφος : Τό ὄπλο τοῦτο ὁ Διομήδης τό μεταχειρίζεται ἀπό κοντά. Κοίταξε σχετικά Α 194, πραγμ.

—Νά κριθεῖ αἰσθητικά ἡ παρομοίωση τοῦ Διομήδη μέ λιοντάρι, στ. 136 - 142 καί 161 - 162.

166 - 238

α') 166 - 178 : ἀλαπάζω = νικῶ, ἐξολοθρεύω. —αἱ στίχες· Γ 196. —ὁ κλόνος· Ε 8. —ἐγχειάων· ἡ ἐγχείη Γ 137. —διζήμενος· δίζημαι = ζητῶ. —ποῦ τοι· τό τοι δοτ. κτητ. στό τόξον. —τό κλέος· τό ὅποιο ὁ Πάνδαρος εἶχε ὡς τοξότης. —ῶ κλέϊ· δοτ. τῆς ἀναφ. στό ἐρίζεται. —ἐρίζομαι = συναγωνίζομαι, παραβγαίνω —ἐνθάδε· στήν Τροία. —ἔφες· ἐφήμι = ρίχνω ἐναντίον. —ἀνέχω χεῖρας = προσεύχομαι. —δοστις ὄδε = ὅποιος κι ἂν εἶναι αὐτός πού... —καί δὴ = καί πιά. —ἔοργα· παρκμ. τοῦ ἔρδω = κάνω. —ἐσθλός = ἐξοχος, γενναῖος. —

λύω γούνατα = σκοτώνω. — **εἰ μὴ** = ἐκτός ἄν. — **κοτεσσάμενος**· κοτέω· A 181. — **ιερών**· **ιερά** = οἱ θυσίαι· ἐπειδὴ δὲν ἔγιναν ὀρισμένες θυσίαι. Γεν. τῆς αἰτίας. — **χαλεπή δέ**· τό δέ = γάρ. — **ἔπι**· ἔπεστι = γίνεται, πέφτει στοὺς ἀνθρώπους.

179 - 191 : — **βουληφόρος**· A 144. — **δαίφρων** = ἔμπειρος μαχη-
τῆς (**δα**, **δαῖναι**, **δαήμων** + **φρήν**). — **πάντα** = σέ ὅλα. — **έίσκω**
= παρομοιάζω, — **ἀσπίδι** = ἀπό τήν ἀσπίδα. — **γινώσκων** = ἀνα-
γνωρίζοντας. — **αὐλώπις τρυφάλεια** = περικεφαλαία μέ προεξοχές
κερατοειδεῖς (Βλ. εἰκ. 4). — **σάφα**· σαφῶς = ἀκριβῶς, ἀσφαλῶς.
— **ἀνευθε** = μακριά, χωρίς· **ἀνευθε θεοῦ** = χωρίς τήν προστασία κά-
ποιου θεοῦ. — **μαίνεται τάδε** = ἔχει τόσο μεγάλη ὄρμη, μάχεται μέ
τόση μανία. — **νεφέλη**· δοτκ. — **εἰλυμένος**· **εἰλύω** = τυλίγω, σκεπά-
ζω. — **τούτου** = ἀπό αὐτόν, δηλ. τό Διομήδη. — **κιχήμενον** = τή στιγ-
μή πού τόν εὔρισκε· ρ. **κίχάνω** - **κίχημι**· A 26. — **ἔτραπεν**· ἔτρεπεν, —
ἄλλη = σ' ἄλλη κατεύθυνση. — **ἤδη** = πρὶν ἀπό λίγο. — **γάρ**· αἰτιολο-
γεῖ τή γνώμη τοῦ Πανδάρου, πῶς ὁ Διομήδης προστατεύεται ἀπό θεά.
— **ἐφάμην** = εἶπα, πίστεψα. — **Ἄιδωνῆι**· σπάν. τύπος τοῦ **Ἄιδι**· A 3.
— **προιάψειν**· A 3. — **ἔμπης δέ** = καί μολαταῦτα. — **κοθήεις** = θυ-
μωμένος· συμπλ. **ἐμοί**.

192 - 205 : — **οὐ παρέασι**· οὐ **πάρεσι** (**μοι**) = δέν ἔχω ἐδῶ.
— **κ' ἐπιβαίειν**· τό κε δυνητικό. Ἦ εὐκτ. ἔχει ἔνοια δυνατότητας καί
εὐχῆς. — **ἀλλά που** = ἀλλά βέβαια. — **πρωτοπαγῆς** = κατασκευασμέ-
νος πρόσφατα, καινούργιος (**πρῶτον** + **πήγνυμι**). — **νεοτευχῆς** = μέ
καινούργια ἐξαρτήματα (**νέον** + **τεῦχος**). Τά δύο ἐπίθετα δηλώνουν
ὅτι καί τό ὕλικό καί ἡ διακόσμηση τῶν ἀρμάτων ἦταν καινούργια. — **οἱ**
πέπλοι = ὑφάσματα, καλύμματα. — **πέπτανται**· **πετάννυμαι** = ἀπλώ-
νομαι. — **πάρ δέ σφὶν ἐκάστω** = κοντά στόν καθένα ἀπ' αὐτοὺς. —
δίζυγες = διπλοὶ στό ζυγό, ζευγμένοι μαζί. — **τό κρῖ** = τό κριθάρι. —
ἐρέπτομαι = βόσκω, τρέφομαι. — **αἱ ὄλυραι**· εἶδος δημητριακά, ζειά..
— **ἡ μὲν** = καί ὁμοῦ. Ἦ σειρά τῶν λέξεων : **ἡ μὲν γέρον αἰχμητὰ**
Λυκάων ἐπέτελλε μάλα πολλὰ μοι ἐρχομένῳ. — **ποιητὸς** = καλο-
κάμωτος. — **ἐμβεβαῶτα**· ρ. **ἐμβαίνω**. — **ἀρχεύω** = εἶμαι ἀρχηγός.
— **ὕσμινη**· E 84. — **ἡ τ' ἄν πολὺ κέρδιον ἦεν** = καί θά ἦταν πολὺ
καλύτερο, ἔνν. : **εἰ ἐπιθόμην**. — **φείδομαι** = προσέχω, φοβοῦμαι. —

δεύομαι = χρειάζομαι, μου λείπει κάτι. — **είλομένων**· **εἶλω** = συμπιέζω, περικλείω, πολιορκῶ. — **ἔδμεναι**· **ἔδω** = τρώγω. — **ἄδην** = ἀφθονα. — **τόξοις**· **τόξω**. Ὁ πληθυντικός, ἐπειδὴ τό τόξο ἔχει πολλά μέρη. — **πίσυνος**· **πεπειθῶς** = ἐπειδὴ εἶχα ἐμπιστοσύνη. — **δνήσειν**· **δνίημι** ὠφελῶ, ἐξυπηρετῶ.

206 - 216 : — **ἦδη** = πρὶν ἀπό λίγο. — **δοιοῖσιν** = ἐναντίον δύο, σέ δύο. — **ἀτρεκές** = ἀληθινό, πραγματικό. — **ἔσσεα**· **σεύω** = κάνω νά τρέξει. — **ἦγειρα μάλλον** = αὔξησα τή μανία τους μέ τό χτύπημα τοῦ βέλους. — **τῷ ρα** = ὥστε λοιπόν. — **ἡ αἶσα** = ἡ μοίρα, ἡ τύχη. — **πασσαλος** = παλούκι, κρεμαστάρι. — **ἀγκύλος** = καμπυλωτός κυρτός. — **τῷ** = σ' ἐκεῖνον. — **φέρω χάριν** = κάνω χάρη. — **ὑψηρεφές**· **ὑψηρεφής** = μέ ψηλή στέγη. — **ἀλλότριος φῶς** = ἄνδρας (πολεμιστής) ἀπό ξένη χώρα, ἐχθρός. — **διακλάσας**· **κλάω** = σπάζω, κομματιάζω. — **ἀνεμῶλιος** = ἀνώφελος· κατγρμ.. — **ὀπηδεῖ**· **ὀπηδέω** = ἀκολουθῶ· **ὀπηδεῖ μοι** (τά τόξα) = φέρνω, ἔχω μαζί μου (τά τόξα).

217 - 228 : — **ἀγός** = ἡγεμόνας, ἀρχηγός. — **οὔτως** = μέ τόση ἀπογοήτευση, μέ τόσο παράπονο. — **πάρως** = πρὶν. — **οὐκ ἄλλως ἔσσεται** = δέ θά γίνει ἀλλιῶς, δέ θ' ἀλλάξει ἡ τύχη τῆς μάχης, — **νῶ** = ἐμεῖς οἱ δύο· ὑποκμ. τοῦ πειρηθῆναι. — **ἐπὶ τῷδε ἀνδρί**· **σύναψε** μέ τό **ἐλθόντε**. — **σύν ἵπποισιν καί ὄχεσφι**· ὀρίζει τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο θά πλησιάσουν τόν ἐχθρό, ἐνῶ τό **σύν ἔντεσι** δηλώνει ὅτι ὁ ἀγώνας θά γίνει σῶμα μέ σῶμα. — **ἀντιβίην** = μέ ὅλη μας τή δύναμη. — **τά ἔντεα** = τά ὄπλα. — **πειρηθῆναι** = νά κάνουμε μιὰ ἀπόπειρα. — **οἶοι** = τί λογῆς εἶναι. — **Τρώιοι ἵπποι** = τά ἄλογα τοῦ Τρῶα. — **πεδίλιο**· **σύναψε** μέ τό **ἔνθα καί ἔνθα**. — **κραιπνά** = πολύ γρήγορα· ἐπίρρ. — **φέβομαι** = φεύγω. — **τῷ** = αὐτοῖ οἱ δύο (ἵπποι). — **σαώτετον**· μέλλοντας τοῦ σαώω (παράλλ. τύπος τοῦ σώω καί σώζω· Α 32). — **εἴπερ ἄν αὐτε** = ἄν βέβαια καί πάλι (ὅπως καί πρῶτα). — **ὀρέγω**· Ε 33. — **σιγαλόεις** = λαμπρός. — **δέδεξο**· **δέχομαι** περιμένω νά ἀναμετρηθῶ μέ κάποιον. — **μελήσουσιν ἐμοί ἵπποι** = γιά τά ἄλογα θά ἐνδιαφερθῶ ἐγώ.

229 - 238 : — **μάλλον** = καλύτερα. — **ὑφ' ἡνιόχῳ** = μέ τήν ὄδηγία τοῦ ἡνιόχου — **οἴσεται**· **δουικός**. — **φέβομαι** Ε 223. — **ματάω** = διστάζω, ἀπό φόβο δέν κινούμαι. — **ἐκφερέμεν**· ὑποκμ. οἱ ἵπποι καί

άντικ. ἡμῶς. —**φθόγγος** = φωνή. —**ποθέοντε**· αίτιολ. μετχ. —**ἐπαίξας νῶι αὐτῶ** = ἀφοῦ ὄρμησε σ' ἐμᾶς τούς δύο. —**κτείνη καί ἐλάσση**· συνεχίζεται ἢ ἐνδοιαστ. πρότ. ἀπό τό μὴ ματήσητον. —**ἐλάσσω**· ἐλάω = κινῶ, φέρνω, παίρνω μαζί μου. —**μῶνυχας** = μέ μία ὄπλῃ, δυνατούς (ρίζα *σμ-τοῦ εἰς + ὄνυξ*). —**ἐλαύνω** = σύρω, ὀδηγῶ. τεός=δικός σου

β') Τό ἐπίθ. *ιερός* σέ τύπους : **ιρόν, ιρά, ιρή** κτλ.

—'Ενεργητ. ἀόρ. Β' τοῦ *τρέπω* ἀπό τό θέμα *τράπ.* : **ἔτραπον**.

—Παρχμ. μετχ. τοῦ *βαίνω* σύμφωνα μέ τά ρ. σέ -μι : **βεβαῶς** (πρβλ. *μεμαῶς*).

—'Επικός ἀόρ. καί μέλλ. τοῦ *δέχομαι* μᾶν ἀναδιπλασιασμό : **δέδεξο, δεδέξομαι**.

—Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **Ἴμεν, ἔνι, δευοίατο, παρέασι**.

γ') **Αἰνείας** : Γιός τοῦ Ἀγχίση καί τῆς Ἀφροδίτης, συγγενής τοῦ Πριάμου. Μετά τόν Ἑκτορα αὐτός ἦταν ὁ πιό ἀνδρείος ἥρωας τῶν Τρώων, ἄν καί δέν ἦταν φίλος τοῦ πολέμου οὔτε καί πῆρε μέρος σ' αὐτόν ἀπό τήν ἀρχή. Τόν προστατεύει ἡ μητέρα του Ἀφροδίτη καί ἄλλοι θεοί, πού τόν σώζουν στίς διάφορες μάχες. Σύμφωνα μέ παράδοση μεταγενέστερη, ὅταν ἔφυγε ἔπειτα ἀπό τήν ἄλωση τοῦ Ἰλίου, ἐγκαταστάθηκε στήν Ἰταλία καί ἔγινε ὁ γενάρχης τοῦ λατινικοῦ γένους. Τά ταξίδια καί τίς περιπέτειές του τίς διηγεῖται τό λατινικό ἔπος τοῦ Βιργιλίου *Αἰνειάδα*. —**ιερῶν μνησίας** : Πολλές φορές ἡ ὀργή τῶν θεῶν ἀποδίδεται σέ παράλειψη θρησκευτικῶν καθηκόντων ἀπό μέρους τῶν θνητῶν. Ἰδίως ἐξόργιζε τούς θεούς ἡ παράλειψη θυσίας, γιά τήν ὁποία εἶχαν λάβει ὑπόσχεση, τάξιμο (Βλ. καί Α 65). —**ἀσπίδι γιγνώσκων αὐλώπιδι τε τρυφαλεῖη** : Οἱ πανοπλίες τῶν Ὀμηρικῶν βασιλέων διαφέρουν στό σχῆμα καί στή διακόσμηση, ὥστε νά ἀναγνωρίζεται ἀπό αὐτήν κάθε ἥρωας. Καθένας μάλιστα εἶχε στήν ἀσπίδα του τό δικό του σύμβολο, π.χ. θηρία, φίδια, κεφάλι ενός δαίμονα κ.τ.τ. —**ἀμφί δέ πέπλοι πέπτανται** : Συχνά σκέπαζαν τό δῖφρο μέ πολυτελῆ ὑφάσματα —**ἵππων φειδόμενος** : Ἡ πρόνοια τοῦ Πανδάρου γιά τ' ἄλογά του μήπως πεινάσουν στό πολιορκημένο Ἴλιο δέν ἔχει τίποτα τό ὑπερβολικό. Ἡ ἀγάπη τῶν ἡρώων γιά τά ὑπέροχα ζῶα τους ἀναφέρεται καί σ' ἄλλα σημεῖα στήν Ὀμηρική ποίηση. —**ἐμεῖο κάρη τάμοι** : Ὅπως

καί στή νεοελληνική ἔκφραση γιά μιὰ μεγάλη ἀπόφαση λέγεται «νά μου κόψουν τό κεφάλι, ἄν δέν...». Ὁ Πάνδαρος βρίσκεται στή φρικτὴ θέση ἐκείνου, πού βλέπει ὅτι αὐτό πού ἀποτελεῖ τό καύχημα καί τόν ἔπαινό του δέν ἀξίζει τίποτα. — **Τρώιοι ἵπποι**: πού κατάγονται ἀπό τὰ ἄλογα τοῦ Τρῶα. Τὰ ἄλογα αὐτά τὰ εἶχε δώσει στὸν Τρῶα ὁ Δίας ὡς ἀντάλλαγμα γιά τό γιό του Γανυμήδη, πού τόν εἶχε ἀρπάξει καί τόν εἶχε στὸν Ὀλυμπο οἰνοχόο του. — **ἐγὼ δὲ ἵππων ἐπιβήσομαι**: Ὁ Αἰνείας ὡς τώρα μιλά στὸν Πάνδαρο πάνω στό ἔδαφος. Θά βάδιζαν κατὰ τοῦ Διομήδη πάνω σέ ἄρμα. Ὁ Αἰνείας ἀφήνει τό σύντροφό του νά διαλέξει ἂν θ' ἀναλάβει νά ἡνιοχεῖ, γιά νά πολεμήσει ὁ ἴδιος μέ τό Διομήδη, ἢ ἂν θά μονομαχήσει ὁ Πάνδαρος, ἐνῶ ἐκεῖνος θά πρόσεχε τό ἄρμα. Σέ παρόμοιες περιπτώσεις ὁ ἓνας ἀπό τοὺς δύο πού ἐπιβαίνουν στό ἄρμα εἶναι ὁ πολεμιστὴς καί ὁ ἄλλος, εἰδικὸς στό ἔργο τοῦτο, ἀναλαμβάνει νά ὀδηγεῖ τό ἄρμα.

239 - 273

α') 239 - 250 : — **ποικίλος**, στολισμένος. — **ἐμμεμαῶτε**: E 142. — **ἔχον** = ὀδηγοῦσαν. — **κεχαρισμένος** = ἀγαπημένος. — **ἐμῶ κεχαρισμένε θυμῶ** = φίλε τῆς καρδιάς μου. — **ἄνδρ(ε)**: δούκ.. — **Ἴνα**: ἴσινός = νεῦρο, δύναμη· πρβλ. καί *Ἰφι ἀνάσσεις*: A 38. — **ἀπέλεθρος** = ἀμέτρητος. — **ὁ μὲν... Αἰνείας δέ**: ἐπιμερισμός στό ἄνδρ. — **εὐχομαι** = καυχιέμαι. Ἡ συνηθισμένη περιφρ., ὅταν λέει κάποιος τό ὄνομά του : *εὐχομαι ἔμμεναι* = εἶμαι. — **ἐκγεγάμεν υἱὸς Ἀγχίσαιο**: ποιητικὸς πλεονασμὸς ἀντὶ *ἐκγεγάμεν Ἀγχίσαιο*: ρ. *ἐκρίγνομαι*. — **χάζομαι**: E 34. — **μηδέ μοι**: τό μοί δοτ. ἡθική στό θῦνε. — **οὔτω**: ὅπως κάνεις ὡς τώρα. — **θῦνε**: E 87. — **τό ἦτορ** = ἡ καρδιά, ἡ ζωή.

251 - 259 : — **ὑπόδρα**: A 148. — **μή τι ἀγόρευε** = μὴ κάνεις καθόλου λόγο — **φόβος** = φυγή. — **σέ πεισέμεν**: ἀντικμ. *ἐμέ*. — **γενναῖον** = ταιριαστό στή γενιά μου, στήν καταγωγή μου. — **άλυσκάζω** = ἀποφεύγω, ξεφεύγω (πιὸ ἐκτενὴς τύπος τοῦ *άλύσκω*). — **καταπτώσσω** = μαζεύομαι, ζαρώνω. — **ἔμπεδος** = σταθερός (*πέδον* = ἔδαφος). — **ὀκνεῖω** = διστάζω. — **καί αὐτως** = ἔστω κι ἔτσι, δηλ. πεζῆ. — **τρέιν**: *τρέω* = τρέπομαι σέ φυγή (ὁ *τρέσας* = ὁ λιποτάκτης). — **τούτῳ**: ἀντικείμεν. τοῦ ἀποίσετον. — **πάλιν** = πίσω. — **ἀποίσετον**: ρ. ἀποφέρω

= φέρνω πίσω. —**ἄφ' ἡμείων** = ἀπό τὰ χέρια μας. —**εἶ γ' οὖν** = ἄν βέβαια. —**ἕτερος** = ὁ ἕνας ἀπό τούς δύο.

260 - 273 : **πολύβουλος** = πού ἔχει πολλές σκέψεις (βουλὰς), ἐφευρετικός. —**ἱρυκακέω** = συγκρατῶ, κρατῶ (παράλλ. τύπος τοῦ ἐρύκω). —**ἡ ἄντυξ** = στεφάνη ἀπό μαλακό ξύλο πάνω ἀπό τὰ τοιχώματα τοῦ δίφρου (βλ. πραγμ.). —**τείνας ἡνία** = ἀφοῦ προσδέσει τὰ ἡνία. —**Αἰνείαιο**· σύναψε μέ τό ἵππων. —**ἐπαίξαι ἵππων** = νά ὀρμήσει, στά ἄλογα. —**μειννημένος** = χωρίς νά ξεχάσεις. —**μετ' εὐκνήμιδας Ἀχαιοῦς** = πρὸς τό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν μέ τίς ὠραῖες κνημίδες. —**τοι**· βεβαιωτικό = ἀλήθεια. —**εὐρύοπα** = πού βλέπει πλατιά γύρω, παντεπόπτης (εὐρῶ + ρίζα ὀκ - ὄσσε - ὄπ -). —**ποινή** = ἀνταμοιβή, ἀποζημίωση. —**οὐνεκα** = γιά τό λόγο ὅτι, ἐπειδή. —**ὕπ' ἡῶ**... = κάτω ἀπό τήν ἀνατολή καί τόν ἥλιο, σ' ὄλη τήν ὑφήλιο. —**τῆς γενεῆς**· γενκ. διαιρετ. —**ὕποσχών** = ἀφοῦ ζευγάρωσε μέ ἀρσενικά ἄλογα. —**ἡ γενέθλη** = τό γένος, ἡ ράτσα. —**αὐτός**· ὁ Ἀγχισίης. —**ἀτιτάλλω** = περιποιοῦμαι, ἀνατρέφω (ἀτάλλω, ἀταλός = παιδικός) —**μήστωρ φόβοιο** = πού ἐπινοεῖ τρόπους νά προκαλέσει φυγή, πού προκαλεῖ φόβο, ὁ μάλιστα τῆς φυγῆς. Τό ἐπίθ. ἐδῶ ἀναφέρεται στά ἄλογα· συνήθως λέγεται γιά πρόσωπα.

β') Παρχμ. τοῦ ἐκγίγνομαι : **ἐκγέγασα**· (πρβλ. καί ἐκγεγαυῖα Γ 199).

—Ποιητικός τύπος γενικῆς τοῦ υἱός : **υἱός**.

—**Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : μεμαῶτε, Αἰνείαιο, εὐρύοπα, ἔασι.**

γ') **ποικίλα** : Τῆ διακόσμηση τῶν ἀρμάτων πρέπει νά τῆ φανταστοῦνε μέ σκαλίσματα ἢ μέ χρώματα. Ὡστε τὰ ἄρματα τῶν εὐγενῶν δέν ἦταν μόνο θαύματα πλοῦτου καί πολυτέλειας ἀλλά καί ἔργα τέχνης. —**οὐ γάρ μοι γενναῖον** : Ὁ Ὀμηρος διακρίνει καί ἐξαιρεῖ τήν ἀνδρεία ἐκείνων πού καί προσωπικό θάρρος ἔχουν καί τήν οἰκογενειακή τους παράδοση τιμοῦν. Πιο γενικά ὁ ποιητής γνωρίζει πόση δύναμη ἀσχεῖ στόν ἄνθρωπο ἡ ἀγαθὴ ἔξη πού ἔχει ἀποκτήσει. Παρβλ. καί Ζ 444 τό λόγο τοῦ Ἐκτορα : « μάθον ἔμμεναι ἐσθλός ». —**ἡ ἄντυξ** : Στεφάνη ἀπό ξύλο, πού τριγύριζε τό ἄρμα ἀπό τὰ τρία μέρη. Σ' αὐτὴν ἔδεναν τὰ

χαλινάρια, ὅποτε τὸ ἄρμα ἔπρεπε νὰ μείνει χωρὶς ἡνίοχο καὶ ἐξάλλου χρησίμευε γιὰ νὰ πιάνεται ἀπὸ αὐτὴν ὁ πολεμιστής.

274 - 317

α') 274 - 285 : —τῷ δέ· ὁ Πάνδαρος καὶ ὁ Αἰνείας. —**δαίφρων**· A 184. —**ἀγαυός** = λαμπρός, ἐνδοξός. —**ἡ μάλα οὐ** = βέβαια δέν. —**βέλος ὠκὺ** = τὸ γρήγορο βλήμα. —**πικρὸς οἰστός**· ἔπεξ. τὸ βέλος· E 110 καὶ A 51: *βέλος ἔχεπενκός*. —**αἶ κε τύχωμι** = ἴσως ἐπιτύχω. —**ἡ ῥα** = μ' αὐτοὺς τοὺς λόγους. —**ἀμπεπαλῶν**· *ἀναπάλλω* = σείω πρὸς τὰ ἐπάνω. —**δολιχόσκιον**· E 15. —**Τυδεΐδαι**· γεν. κτητ. στὸ *ἀσπίδα*. —**διαπρὸ πταμένη** = ἀφοῦ τρύπησε ὡς πέρα. —**πελάσθη θώρηκι** = ἄγγιξε τὸ θώρακα. —**τῷ ἐπί**· *ἐπί τούτω*=γι' αὐτὸ τὸ ἀποτελεσμα, γι' αὐτὴ του τὴν εὐστοχία —**ἄυσε**· E 101. —ὁ **κενεῶν** = τὰ μαλακὰ ἀνάμεσα στὸ ἰσχίον καὶ στὰ πλευρά (*κενεός* = ὁ κούφιος). —**ἀνοσχῆσσαι**· E 104. —τὸ **εὖχος** = ἡ καύχησις, ἡ δόξα.

286 - 296 : —**ταρβέω** = φοβοῦμαι. —**ἡμβροτες**· ἄρ. τοῦ *ἀμαρτάνω* = ἀπέτυχες σέ βολή. —**οὐδ' ἔτυχες**· ἐπανάλ. τῆς ἔννοιαις τοῦ *ἡμβροτες*. —**σφῶι**· ὑποκμ. τοῦ *ἀποπαύσεσθαι* = σεῖς οἱ δύο. —**μέν...** **γέ**· οἱ δύο σύνδεσμοι βεβαιώνουν τὸ ἀντίθετο, δηλ. : σύ νόμισες ὅτι μέ χτύπησες, ἀντίθετα ὅμως σεῖς οἱ δύο... —**ἄσαι**· ρ. ἄω = κάνω κάποιον νὰ χορτάσει, εὐχαριστῶ. —**ταλαύρινος** = ἀπτόητος, ἀτρόμητος· ἐπίθ. τοῦ Ἄρη. —**ἴθυνε** = κατεύθυνε, ὀδήγησε. —**ῥίνα** = πρὸς τὴ μύτη. —**ἐπέρησεν** = διαπέρασε. —**πρυμνός** = ἔσχατος, στὴ ρίζα. —**ἀτειρῆς** = ἀκατάβλητος, σκληρός. —**ἐξελύθη** = ἔσπασε. —**νείατος** = τελευταῖος, στὴ βάση, στὴν ἄκρη. —ὁ **ἀνθερεῶν** = τὸ πηγούνι. —στ. **294** ὅπως καὶ E 58. —**παμφανόων** = στυλπνός, πού λαμποκοπᾷ. —**παρὰ τρέω** = παραμερίζω φοβισμένος. —**αὖθι** = ἐκεῖ, ἐπὶ τόπου.

297 - 310 : —**ἀπόρουσε**· ἐνν. ἀπὸ τὸ ἄρμα. ρ. *ἀποροῦω* E 20. **ἐρυσίατο**· *ἐρύω* = σύρω, τραβῶ. —**ἀμφὶ βαῖνε**· πρβλ. E 21 : *περιβῆναι*. —**ἀλκί**· *ἀλκῆ* ἢ *ἀλκή* = ἡ δύναμη, ἡ ῥώμη. —**πρόσθε**· σύναψε με τὸ οἶ. —**πάντος' εἴσην** = ὀλότελα κυκλική. Κυριολεκτικά, πού ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ἔχουν ἴση ἀπόσταση ἀπὸ τὸ κέντρο. —**ὄστις ἀντίος ἔλθοι** = ὅποιος τυχόν πλησίαζε τὸ νεκρὸ τοῦ Πανδάρου. —**σμερδαλέα**· ἐπίρρ.

= φοβερά. —**ιάχω** = βγάζω φωνές, κραυγάζω. —τό **χερμάδιον** = ή πέτρα. —**μέγα έργον** = κάτι πολύ δύσκολο, μιá δύσκολη δουλειά. —**ρέα· ρεία· ραδίως**. —**ισχίον** = ή κοτύλη στά όστά τής λεκάνης. —**ένστρέφεται** = κινείται μέσα. —**μίν**· τό μέρος τουτο του ισχίου. —**θλάσσε· θλάω** = σπάζω. —**πρός** = προσέτι, άκόμα. —**ρήξε· ρήγνυμι** = σπάζω κόβω. —**τένοντε**· ό **τένων** = τό νεύρο, ό μύς. —**ώσε από** = τράβηξε, ξεκόλλησε· ρ. **ώθω**. —ή **ρίνός** = τό δέρμα του σώματος. —**αύταρ** = άλλα. —**έστη** = δέν έπεσε όλότελα. —**γνύξ**· Ε 68. —**ερείδομαι** = στηρίζομαι· μέ τή γεν. γαίης. —**άμφι... έκάλυψε** = σκέπασε τριγύρω του. —**κελαινός** = μαῦρος, σκοτεινός.

311 - 317 : —**άπόλοιτό κεν**· άπόδοση σέ εύκτ. τής ύποθ. : *εί μή όξύ νόησε*. —**όξύ** = γρήγορα. —**μιν**· τόν Αίνεία. —**ύπ' Άγχίση τέκε** = τόν γέννησε μέ· τόν Άγχίση. —**βουκολέω** = βόσκω κοπάδια· *βουκολέοντι* : *μτχ. χρον.* —**χεύατο**· *χέω* = χύνω, σκορπίζω. —**πήχεε**· ό πήχυσ, τό μέρος του χεριού από τόν άγκώνα ώς τόν καρπό· *συνκδχ. τό χέρι*. —**πτύγμα πέπλοιο έκάλυψε** = έβαλε ώς κάλυμμα τόν πέπλο της. —**έμεν· είναι**· άπαρέμφ. για νά δηλωθεϊ σκοπός. —**ταχύπωλος** = πού έχει γρήγορα άλογα.

β') 'Επικός τύπος του β' προσ. παρκμ. χωρίς τό σ : **βέβληαι**.

—Δοτ. ένικ. του όνόματος άλκή σέ μεταπλασμό : **άλκι**.

—*Νά άναγνωριστοῦν γραμματικά οι λέξεις* : **τύχωμι, έρυσάιατο, κτάμεναι, ρέα, έμεν**.

γ') **έπί μακρόν άυσε** : («Ήταν συνηθισμένο στους Τρῶες πολεμιστές νά βγάζουν φωνές στην ώρα του άγώνα. Καί τήν πρώτη φορά, όταν ό Πάνδαρος χτύπησε τό Διομήδη, **έπί μακρόν άυσε** (Ε 101) και πιο κάτω ό Αίνεϊας ζητεϊ νά προφυλάξει τό σώμα του φίλου του σμερδαλέα **ιάχων**, (Ε 303). Στίς θριαμβευτικές φωνές του Πανδάρου στέκεται αντίθετη ή ψυχραιμία του Διομήδη (*ού ταρβήσας*) και ή άπλή φράση του « *ήμβροτες οὐδ' έτυχες* », πού σχεδόν έγινε παροιμία. —**αιχμη δ' έξελύθη παρά νείατον άνθερεών** : Σύμφωνα μέ τήν περιγραφή του ποιητή, τό δόρυ χτύπησε τόν Πάνδαρο από έπάνω προς τά κάτω κοντά στό μάτι και προς τή μύτη, πέρασε τά δόντια και βγήκε από τήν άκρη του πηγουνιού. Όστόσο ό Διομήδης ήταν πεζός και ό Πάνδαρος ψηλό-

τερα πάνω στο ἄρμα· στήν περίπτωση αὐτή μιὰ τέτοια βολή δέν ἐξηγεῖται εὐκόλα, ἐκτός ἂν ὑποθέσωμε ὅτι τό ἔδαφος ἦταν ἀνώμαλο καί ὁ Διομήδης στεκόταν ψηλότερα. —**χερμάδιον λάβε χειρί:** Συχνά στις Ὀμηρικές μάχες ρίχνουν πέτρες, γιατί, ὅταν ὁ πολεμιστής ρίξει τό δόρυ, δέν ἔχει πιά ἄλλο ὄπλο, γιά νά χτυπήσει ἀπό κάποιαν ἀπόσταση. Ὅταν πλησιάσουν περισσότερο, μονομαχοῦν μέ τό ξίφος σέ ἀγώνα σῶμα μέ σῶμα —**οἶοι νῦν βροτοί εἶσι:** Μέ τό νῦν ὁ ποιητής ἐννοεῖ τή δική του ἐποχή, γιά τήν ὁποία ὁ Τρωικός πόλεμος ἀποτελεῖ παρελθόν. Οἱ ἥρωικές διηγήσεις κάνουν τούς ἀνθρώπους νά πιστεύουν ὅτι οἱ παλαιοί ἦταν τελειότεροι. —**ἀμφὶ δέ ὄσσε κελαινὴ νύξ ἐκάλυψεν:** Ὁ Αἰνεΐας ἔχασε τίς αἰσθήσεις του καί φυσικά ὁ Διομήδης θά τόν σκότωνε πολὺ εὐκόλα, ἂν δέν ἔκανε τήν ἐπέμβασή της ἢ θεά μητέρα του. —**ἐχεύατο πήχεε λευκῶ...:** Ἡ ἐμφάνιση τῆς ὠραίας θεᾶς μέ τά λευκά χέρια καί τόν ὀλόλαμπρο πέπλο ἀποτελεῖ θαυμάσια ἀντίθεση στή φρίκη καί τήν ἀγριότητα τῆς αἰματοχυσίας.

α') 237 - 241 : —**φηγός** = δρύς. —**ικάνω** = έρχομαι, φθάνω. —**άμφι μιν** = γύρω του. —**θέω** = τρέχω. —**άλοχος**: Α 114. —**είρομαι** = ρωτῶ. —**παίδας** = γιά τά παιδιά. —**κασίγνητος** = άδελφός. —**ό έτης** = συγγενής, φίλος. —**ό πόσις** = ό σύζυγος. —**έπειτα** = έπειτα, στή συνέχεια. —**άνωγα** = προστάζω· παρκμ. μέ σημασία ένεστ.. —**έξειης** = κατά σειρά, έδινε δηλ. προτροπή σ' όλες νά προσεύχονται στους θεούς. —**δέ** = ώστόσο. —**τό κήδος** = ή λύπη, τό πένθος. —**έφῆπτο** = (τίς) έβρισκαν· ρ. έφάπτω..

242 - 253 : —**ό δόμος** = ή κατοικία, άνάκτορα (δέμω). —**ξεστός** = λείος, γιαλιστός. —**ξεστῆς αίθούσησι** = μέ στοές πού σχηματίζονται μέ κίονες άπό πελεκημένο και άρα γιαλιστερό μάρμαρο. —**τετυγμένον**· ρ. τεύχω = κατασκευάζω. —**αυτάρ**· σάν συμπλεκτ. σύνδεσμος = και. —**δεδημένος**· ρ. δέμω = οίκοδομῶ. —**μνηστή άλοχος** = ή γυναίκα πού τή ζήτησαν σέ γάμο, ή νόμιμη σύζυγος. —**κούρη** = νεαρή γυναίκα, κόρη. —**τέγεος** = στεγασμένος (τέγω, στέγω = στεγάζω· λατ. tego). —**αίδοϊός** = ό άξιος γιά σεβασμό, σεμνός. —**ένθα** = εκεί, δηλ. μπαίνοντας στό πανέμορφο άνάκτορο του Πριάμου (στ. 242). —**ήπιόδωρος μήτηρ** = γλυκειά, στοργική μητέρα (ήπιος + δῶρα). —**εισάγουσα** = φέρνοντας μέσα. —**είδος** = μορφή· αίτ. τῆς άναφ. —**έν φϋ· ένεφϋ** = έσφιξε. —**έκτ' όνόμαζεν** = τόν προσφωνούσε, μέ τ' όνομά του· ό στ. 253 έπαναλαμβάνεται πολύ συχνά στόν "Όμηρο.

254 - 262 : —**τίπτε· τίποτε** ; = γιατί άραγε; —**θρασύς** = άγριος. —**ή μάλα δη** = άσφαλῶς. —**τείρω** = κατατρίβω, καταπονῶ. —**δυσώνυμος** = έκείνος πού τ' όνομά του προκαλεϊ κακό, καταραμένος (δυσ + όνυμα, όνομα). —**ένθάδε**· σόναψε μέ τό έλθόντα. —**άνῆκεν** = παρόρμησε. —**άκρη πόλις** = τό ψηλό μέρος τῆς πόλης, ή άκρόπολη.

—**χεῖρας ἀνέχω** = ὑψώνω τὰ χέρια, προσεύχομαι. —**μελιθεός** = γλυκὺς σάν τὸ μέλι. —**ἐνείκω**· ὑποτακτ. ἀορ. ρ. φέρω, ἤνικα. — **σπείσης**· ρ. σπένδω. —**καυτός**· ἀντίθ. μέ τὸ ἀθανάτοισι· δηλ. ὄχι μόνο τοὺς θεοὺς νὰ τιμῆσεις ἀλλὰ καὶ σὺ νὰ αἰσθανθεῖς ἀνακούφιση. — **δνήσεται**· δνίναμαι = ἀπολαμβάνω, εὐχαριστοῦμαι. —**ἀνδρὶ δέ**· τὸ δέ στή σημασία τοῦ γάρ. —**κεκμηῶτι**· κεκμηῶς ἀντί κεκμηκώς· πρkm. τοῦ κάμνω = κουράζομαι. —**ἄέξοι**· ἄέξω = αὐξάνω. —**τύνη**· σύ.

263 - 278 : **μέγας** = ψηλός. —**κορυθαίολος** = πού ἀνεμίζεται ὁ λόφος (ἢ φούντα) τῆς περικεφαλαίας του· ἐπομένως εὐκίνητος, ὄρμητικός. —**μοι** = γιὰ χάρη μου, γιὰ μένα. —**αἶρω** = σηκώνω, προσφέρω. —**μελίφρων** = πού γλυκαίνει τὴν ψυχή. —**ἀπογυιώω** = παραλύω τὰ μέλη· γυῖα = μέλη. —**λάθωμαι**· λαθάνω, λήθω στοὺς μέσους τύπους = ξεχνῶ· μὴ λάθωμαι μένεος = μὴ χάσω τὴν ὁρμή μου. Λέγεται καὶ ἡ ἀντίθετη ἔκφραση : μνήσασθαι θούριδος ἀλκῆς. —**χερσὶ δέ**... = ἄλλωστε μέ χέρια. —**λείβω** = χύνω κρασί γιὰ σπονδή. —**αἶθοψ** = λαμπρός, πού σπιθίζει (αἶθω = λάμπω). —**ἄζομαι** = φοβοῦμαι, ἀπὸ εὐσέβεια ἀποφεύγω κάτι. —**οὐδέ πη** = μέ κανένα τρόπο. —**ἔστι**· ἔξεστι. —**κελαινεφής** = πού μαζεύει τὰ μελανὰ σύννεφα (κελαινός)· ἐπίθ. τοῦ Δία. —ὁ **λύθρος** = λάσπη ἀπὸ αἶμα καὶ χῶμα. —**πεπαλαγμένος** = λερωμένος, πιτσιλισμένος (ρ. παλάσσομαι, πηλός, λατ. palus). —**νηός** = ναός —**ἀγγελίη**· πού παίρνει τὴ λεία· ἐπίθ. τῆς Ἀθηνᾶς, ἐπειδὴ αὐτὴν ἐπικαλοῦνταν στὶς ληστρικές ἐπιδρομές. —τὰ **θύεα** = οἱ θυσίες, οἱ προσφορές. —**ἀολλίζω** = συγκεντρώνω. —**πέπλος** = γυναικεῖο φόρεμα. —**τοι**· σὺναψε μέ τὸ ἐστὶ = εἶναι γιὰ σένα, εἶναι κατὰ τὴ γνώμη σου. —**χαριέστατος** = πολὺ ὠραῖος. —**ἠύκομος** = μέ ὠραῖα μαλλιά. —**θές καὶ ὑποσχέσθαι**· τὸ ἀπαρέμφ. σάν προστ. Ἀντικμ. τοῦ ὑποσχέσθαι εἶναι τὸ ἱερυσέμεν. —**ἦνις** = ἕνός ἔτους, χρονιάρικος. —**ἠκέστας**· ἠκεστος = ἀδάμαστος (στερ. α + κεστός, κεντός, κεντέω), κυρίως ἀκέντητος. —**αἶ κε** = ἄν. —**ἐλεῶ** = σπλαχνίζομαι. —**ἀπόσχη**· ἀπέχω μετβ. = κρατῶ μακριά, ἀπομακρύνω. —**μήστωρ**· Ε 272.

279 - 285 : **μετελεύσομαι**· μετέρχομαι = πηγαίνω πρὸς κάποιον. —**εἰπόντος** (ἐμοῦ) = σ' ὅ τι τοῦ πῶ. —**αὖθι** = ἐκεῖ, στὸν τόπο πού βρίσκεται. —**χάνοι γαῖά οἱ** = ν' ἀνοίξει γι' αὐτόν ἢ γῆ, νὰ τὸν καταπιεῖ ἢ γῆ· ρ. χάσκω. — **πῆμα**· κατγρμ. στό μιν. —**τοῖο**· τοῦ... —**εἴσω**

Ἄιδος· *δόμον Ἄιδος* = στόν Ἄδη. — **ἄτερπος**· ἀντί ἀτερπής = δυσάρεστος, πικρός. — ἡ **διζύς** = ἡ λύπη, ἡ δυστυχία. — **ἐκκλεαθέσθαι** = ὅτι λησμόνησε ὀλότελα.

Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : **ἔνεσαν, εἰλήλουθας, ἀνῆκε, πῆσθα, τύνη.**

γ') **Σκαιαὶ Πύλαι** : Κοίτ. Γ 145. — **φηγός** : Τό δέντρο τοῦτο στήν εἴσοδο τοῦ τείχους ἦταν γιά τούς Τρῶες δέντρο ἱερό ἀφιερωμένο στό Δία. — **δόμον περικαλλέα Πριάμοιο** : Τά ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου ἦταν συγκρότημα ἀπό πολλά κτίρια, ὅπως γινόταν καί μέ τ' ἀνάκτορα τῆς Ἑλλάδας (Μυκηνῶν, Τίρυνθος, Κρήτης κ.ά.). Τό κύριο μέρος τοῦ ἀνακτόρου ἦταν πάντοτε τό μέγαρον (*δῶμα*) καί μπροστά σ' αὐτό ἡ αἶθουσα. Μέσα στήν αὐλή ὅμως ὑπῆρχαν κι ἄλλα κτίρια πού χρησίμευαν ὡς κατοικίες τῶν παιδιῶν τοῦ βασιλέα, ὡς γυναικωνίτες, ἀποθήκες, λουτρῶνες κτλ. Στό ἀνάκτορο τοῦ Πριάμου πρέπει νά φανταστοῦμε στήν αὐλή, δεξιά κι ἀριστερά, σειρά ἀπό τέτοια κτίρια, πού ἔκαναν ἐντύπωση μέ τούς ὠραίους κίονες στήν εἴσοδο καθενός (*ξεστῆς αἰθούσῃσι*). — **χερσίν ἀνίπτοισιν** : Κατά τούς ἥρωικούς χρόνους ἦταν ἔθιμο θρησκευτικό νά πλύνουν τά χέρια πρὶν κάνουν θυσία ἢ σπονδή.

286 - 341

α') 286 - 296 : — **μολοῦσα** = ἀφοῦ ἤρθε· ρ. *βλώσκω - ἔμολον*. — **κέλομαι** = παρακαλῶ, διατάζω. — **κατά ἄστυ** = στήν πόλη. — **θάλαμος** = ἰδιαιτέρο δωμάτιο ὅπου φυλάγονταν τά πολύτιμα πράγματα. — **κνώεις** = εὐωδισστός. — **οἱ**· *τῆ Ἑκάβη*. — **παμποίκιλα** = ὀλοκέντητα. — **ἔργα** = ἐργόχειρα. — **θεοειδής** = θεόμορφος. — **ἐπιπλῶς** = ὅταν ἐπλευσε, ταξίδεψε· ρ. *ἐπιπλέω*. — **τὴν ὁδὸν ἦν** = στό ταξίδι πού. — **ἀνήγαγε** = ἔφερε ἐπάνω. Ἡ ἀνά, ἐπειδὴ τό ταξίδι ἔγινε πρὸς τά βορινά. — **εὐπατέρεια** = ἀρχοντική. Κυρίως, αὐτή πού ἔχει εὐγενή πατέρα. — **ἀειραμένη**· *ἀείρω*· Z 264. — **δῶρον**· κατγρ.. — **νείατος** = τελευταῖος. — **βῆ ἰέναι** = ξεκίνησε. — **μετασσεύομαι** = πηγαίνω γρήγορα.

297 - 304 : — **τῆσι**· στήν Ἑκάβη καί τίς ἄλλες. — **ῶϊξε**· *οἶγω* = ἀνοίγω. — **Κισσηίς** = ἡ κόρη τοῦ Κισσέα. — **ἔθικαν**· *τίθημι* στή

σημασία τοῦ κάνω. — **ὄλολυγῆ** = μέ φωνές. — **εὐχομαι** = κάνω δέηση, παρακαλῶ. — **ἀράομαι** = προσεύχομαι.

305 - 311 : — **ρυσίπτολις** = πού προστατεύει, πού σώζει τήν πόλη (*ρύομαι* + *πτόλις*). — **ἄξον**· ἄγνυμι = σπάζω. — **δή** = πλέον, πιά. — *στ.* 308-310 = 274-276. — **ἀνανεύω** = σηκώνω ἀρνητικά τό κεφάλι, ἀρνιέμαι.

312 - 325 : — **δῶμα** = κατοικία, ἀνάκτορο. — **τεύχω** = κατασκευάζω, κτιζω. — **ἐριβῶλαξ**· Α 155. — **τέκτων**· Ε 59. — **ἐνθα** = ἐκεῖ. — **πάροιθε**· σύναψε μέ τό δουρός = ἀπό τό μπροστινό μέρος τοῦ δόρατος. — **περι δέ** = καί γύρω στή βάση τῆς αἰχμῆς. — **περι θέε** = τήν τριγύριζε· ρ. θέω = τρέχω. — ὁ **πόρκης** = χρίκος. — **τόν δέ**· τόν Ἀλέξανδρο. — **τά τεύχεα**· Γ 195. — **ἐπω** = ἀσχολοῦμαι μέ κάτι. — **ἀγκύλος**· Ε 209. — **ἀφάω** = ψηλαφῶ, μεταπιάνω. — **μετά** = μεταξύ. — **ἦστο**· ἦμαι. — **νεικέω** = κάνω ἐπίπληξη. — **αἰσχρά ἔπη** = βαιριά, προσβλητικά λόγια.

326 - 331 : — **δαιμόνιος** = ἀλλόκοτος. — **οὐ καλά** = ὄχι καλά, ὄχι ὀρθά. — **μέν**· βεβαιωτ. — ὁ **χόλος** = ὁ θυμός. — **φθινύθω** = μαραίνομαι, χάνομαι. — **αἰπύς** = ψηλός. — **μάρναμαι**· μάχομαι. — ἡ **αὐτή** = κραυγή τῆς μάχης, ἡ μάχη. — **ἀμφιδέδηε** = ἀναψε γύρω· *δαίω* = καίω. — **μαχέσαιο ἄν** = θά ἔκανες ἐπίπληξη, θά τά 'βαζες. — **ὄν τινά που**· ἡ πρόταση εἶναι ἀναφ. ὑποθ. = ἄν τυχόν κάποιον. — **μεθιέντα μεθίημι** = ἀφήνω, παραμελῶ. — **στυγερός** = φρικαλέος. — **ἄνα**· ἐπίρρ, μέ ἐννοια προσταγῆς = (σῆκω) ἐπάνω. — **δήιος** = καυστικός, καταστρεπτικός (*δαίω*). — **θέρηται**· *θέρομαι* = αἰόμαι.

332 - 341 : — ἡ **αἶσα** = τό πρόπον, τό ὀρθό· *κατ' αἶσαν* = ὀρθά, δίκαια, ὅπως μοῦ ἄξιζε. — **οὐδ' ὑπὲρ αἶσαν** = ὄχι πέρα ἀπό τό ὀρθό, ὄχι ἄδικα. — **τοῦνεκα** = γι' αὐτό τό λόγο. — **σύνθεο**· *συντίθεμαι* = βάζω στό νοῦ μου, προσέχω τό λόγο κάποιου. — **οὐ τοι** = ἀλήθεια ὄχι. — **νέμεσις - ιος**· ἀγανάκτηση. — **τό ἄχος** = ἡ λύπη. — **προτρέπομαι** = στρέφομαι πρός κάτι, παραδίδομαι. — **παρειπούσα**· *παρείπον* = παρακίνησα, ἔπεισα. — **ὄρμησε**· *ὄρμάω*· *μτβτ.* = κάνω κάποιον νά κινηθεῖ. — **μοι καί αὐτῶ** = ὅπως· καί σέ μένα τόν ἴδιο. — **λῶιον**· *λῶον*· συγχερ.

τοῦ ἀγαθός. — **ἐπαμείβομαι** = πηγαίνω μέ τή σειρά. — **ἐπιμένω** = περιμένω. — **ἀρήια** = πολεμικά. — **δύω** = νά ντυθῶ, νά φορέσω. — **μέτειμι** = ἔρχομαι κατόπι, ἀκολουθῶ. — **κιχήσεσθαι** κιχάνω, κίχημι. Ε 187.

β') Ἴω. τύπος τοῦ ρ. ἐπιπλέω : **ἐπιπλώω** καί μετχ. ἀορ. β' **ἐπιπλώω**.

— Δοτική τοῦ ὀνόματος **νέμεσις** : **νεμέσι** ἀντί **νεμέσει**.

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : ποτί, κατεβήσето, τῆσι, ἦστο.**

γ') **ἐς θάλαμον κηώντα** : Τό δωμάτιον, ὅπου φυλάγονταν τά φορέματα εὐωδίαζε, ἀπό τά ἀρώματα, πού ἔβαζαν ἀνάμεσά τους, γιά νά τά προφυλάγουν ἀπό τό σκῶρο ἀλλά καί γιά νά ἀποκτοῦν ὠραία καί μόνη μυρωδιά. — **ἔργα γυναικῶν Σιδονίων** : Τά λεπτά καί περίτεχνα κεντήματα τῶν πέπλων ἦταν προϊόντα ἀνατολίτικης χειροτεχνίας, ὅπως γινόταν καί κατὰ τή βυζαντινή ἐποχή καί σήμερα ἀκόμα. Ἰδίως οἱ πόλεις τῆς Φοινίκης ἦταν κέντρα βιομηχανίας εἰδῶν πολυτελείας, ὅπως εἶναι πολυτίμες βαφές, ἀρώματα κ.ἄ. Ἰδιαίτερος ἀναφέρεται ἀπό τόν Ὅμηρον ἡ Σιδόνα ὡς κέντρο τέχνης (*πολυθαῖδαλοι Σιδόνες*). — **Θεανῶ** : Ἦταν κόρη τοῦ Κισσέα, τοῦ βασιλέα τῶν Θρακῶν καί σύζυγος τοῦ Ἀντήνορα. — **τάς Ἀλέξανδρος ἤγαγε** : Ἐπιστρέφοντας ὁ Πάρης ἀπό τήν Ἑλλάδα συνέχισε τίς ληστρικές του ἐπιθέσεις σέ παράλιες πόλεις τῆς Φοινίκης. Τά πειρατικά αὐτά ταξίδια, ὅπως λέγει καί ὁ Θουκυδίδης, ὄχι μόνο δέν ἔφερναν ντροπή ἐκείνη τήν ἐποχή ἀλλά μάλλον ἔδιναν δόξα σ' αὐτούς πού τά ἐπιχειροῦσαν. — **δολολυγῆ** : Ἴσως ὁ ποιητής ἐννοεῖ θρησκευτικά ἐπιφωνήματα, πού ἔλεγαν ὅλες οἱ γυναῖκες μαζί μέ ρυθμό, ὅπως γινόταν καί σ' ἄλλες στιγμές ἐπίσημες. — **θάλαμον καί δῶμα καί αὐλήν** : Ἐπαναλαμβάνεται ἐδῶ ὁ συνηθισμένος τύπος τῶν Ὀμηρικῶν ἀνακτόρων μέ τή διαφορά ὅτι τό κύριο μέρος λέγεται **δῶμα** καί ἡ αἰθουσα **αὐλή**. — **ἔγχος ἐνδεκάπηχυ** : Δέ γνωρίζομε μέ τί μέτρο ὑπολογίζει τό μήκος τοῦ δόρατος τοῦ Ἐκτορα . Ὅπως καί νά 'ναι θέλει νά παραστήσει ὅτι τό δόρυ τοῦ ἥρωα ἦταν ἐξαιρετικά μακρό. — **πόρκης** : Κρίκος πού στερέωνε τήν αἰχμή στό ξύλο τοῦ δόρατος καί ἐπί πλέον στόλιζε τό δόρυ. — **χόλον τόνδε** : Ὁ χόλος τοῦ Πάρη προερχόταν ἀπό τό γεγονός ὅτι εἶχε ἀποτύχει στή μονομαχία του μέ τό Μελέαιο καί γιά τοῦτο οἱ Τρῶες τόν κατηγοροῦσαν.

—Ποιόν τύπο ἀνδρός παρουσιάζει ἐδῶ ὁ Πάρις ; Προσδιορίσετε τήν ἀντίθεση ἀνάμεσα ὁ αὐτόν καί τόν Ἔκτορα.

342 - 368

α') 342 - 358 : —**μειλίχιος** = γλυκός, μαλακός. —**ὁ δαήρ**· Γ 180. —**κύων** = ἀναιδής. —**κακομήχανος** = κακοῦργος. —**ὄκρυεσσα** = φρικτή (κυρίως : κρυβεῖς, τό κρύος), —**ὡς ὄφελε** = εἶθε. Ἡ σειρά τῶν λέξ. : *ὡς κακή ἀνέμοιο θύελλα ὄφελε οἴχεσθαι...* —**ἄτε πρῶτον** = ἀμέσως μόλις. —**οἴχεσθαι προφέρουσα** = ν' ἀρπάξει μέ μιᾶς. —**προφέρω** = ἀρπάζω, παρασύρω. —**θύελλα ἀνέμοιο** = ὄρμητικὸς ἄνεμος ἀνεμοθύελλα. —**πολύφλοισβος**· Α 34. —**κῦμα ἀπέερσε** = νά μέ παράσπερνε τό κύμα. (Ἡ πρότ. ἔχει δυνητ, σημασία. Ἐχει παραλειφθεῖ τό *κεν*)· ρ. ἀπαυράω. —**πάρως** = πρίν, παρά νά... —**ὄδε** = ἔτσι ὅπως ἔγιναν. —**τεκμήραντο** = ὄρισαν, ἀποφάσισαν ρ. *τεκμαίρομαι* (τέκμαρ = τέλος). —**ἔπειτα** = μετά τό κακό πού ἔκανα. —**ἤδη** = νά ἤξερε, νά ἐνοοῦσε. Ἐξακολουθεῖ ἡ ἀνεκπλήρωτη εὐχή τῆς Ἑλένης. —**νέμεσις** = ἡ κατάκριση. —**αἴσχεια** = κατηγορίες, βρισιές, —**ἔμπεδοι φρένες** = σταθερός, ὑγιής νοῦς. —**ὀπίσσω** = στό μέλλον. —**τῶ** = γιά τοῦτο. —**ἐπαυρήσεσθαι** = ὅτι θά ἀπολαύσει, θά πληρωθεῖ. —**δίφρος** = κάθισμα χαμηλό. —**πόνος** = κόπος, ἀγώνας. —**σε φρένας**· σου φρένας = τήν ψυχή σου. —**ἀμφιβέβηκε** = περικυκλώνει, πιέζει. —**ἡ ἄτη** = ἡ ἁμαρτία, τό κακό. —**ἐπὶ θῆκε** = ἔρριξε ἐπάνω. —**ὀπίσσω**· Ζ 352. —**πέλομαι**· *εἰμί*. —**πελώμεθα αἰοίδιμοι** = νά γίνομε θέμα γιά τραγούδι. —**ἐσόμενοι** = οἱ κατοπινοί, οἱ μεταγενέστεροι.

359 - 368 : —**καθίζω** = βάζω κάποιον νά καθίσει. —**φιλέουσά περ** = ὅσο στοργική κι ἂν εἶναι ἡ περιποίησή σου. —**ἐπέεσσυται** = σπεύδει, θέλει παρκ. τοῦ ἐπισσεύομαι σέ σημασία ἐνεστ. —**μέγα**· ἐπίρ. —**ἐμείο**· γεν. ἀντικ. στό *ποθῆν*. —**ποθῆν ἔχουσι** = ποθοῦν, περιμένουν. —**ὄρνυθι**· ὄρνυμι. —**ἐπέιγομαι** = βιάζομαι, κάνω γρήγορα. —**καταμάρπτω** = προφάνω. —**οἱ οἰκῆες** = οἱ οἰκεῖοι. —**ἡ ἴξομαι αὐτις** = ἡ νά ἔρθω πάλι. —**ὑπότροπος** = ἐπιστρέφοντας. —**με**· σὺναψε μέ τό *δαμόωσι*. —**ὑπὸ χερσὶ** = κάτω ἀπό τά χέρια. Εἶναι ἡ στή θέση, *δοτ. ὄργαν*. ἡ κυριολεξία ἐπειδὴ αὐτός πού σκοτώνεται πέφτοντας βρίσκεται κάτω ἀπό τά χέρια ἐκείνου πού τόν σκοτώνει. —**δαμόωσι**· *δαμάουσι*.

β') οὐ τι προσέφη: Ἴσως ἀπό ἀγανάκτηση πρὸς τὸν ἀδελφὸ του ἢ ἐπειδὴ ἡ Ἑλένη δὲν πρόλαβε νὰ τοῦ ἀπευθύνει τὸ λόγο. Ὅπως καὶ νὰ ἴναι ἡ σιωπὴ αὐτῆ τοῦ Ἑκτορα εἶναι χαρακτηριστικὴ. —**ὄς ἦδη νέμεισιν**: Ἡ Ἑλένη παραπονιέται ὅτι ὁ Πάριος δὲν ξέρει τί προκαλεῖ τὴν ἀγανάκτηση καὶ τὴν κατηγορίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἄγνοια αὐτῆ τὸν κάνει τόσο μηδαμινὸ, ἐπειδὴ κατὰ τίς ἠθικὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς μιὰ πράξις εἶναι ἠθικὴ ἢ ἀνῆθικη στὸ μέτρο πού ἐπιδοκιμάζεται ἢ κατακρίνεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. —**πελώμεθα ἀοίδιμοι**: Ἡ ἀφορμὴ καὶ τὰ ἐπεισόδια τοῦ Τρωικοῦ πολέμου ψάλλονταν σάν ἐπικά τραγούδια, ὡς τοὺς χρόνους τοῦ Ὀμήρου καὶ ὁ ποιητὴς κάνει τὸν ὑπαινιγμὸ ἔχοντας ὑπόψη ὅλα αὐτὰ.

—*Νὰ ἀναγνωριστοῦν τὰ συναισθήματα πού κατέχουν τὴν Ἑλένη καὶ τὸ συναισθημα τοῦ Ἑκτορα.*

369 - 406

α') 369 - 380: —**δόμοι εὖ ναιετάοντες** = ὠραία κατοικία. Κυρίως σπιτί, ὅπου κατοικεῖ κανεὶς καλά. Τὸ ἐπίθ. λέγεται καὶ γιὰ πόλεις. —**εὐπέπλος** = πού φορεῖ ὠραῖο φόρεμα, καλοντυμένη. —**γοάω** = θρηνῶ. —**μύρομαι** = δακρῶζω, κλαίω. —**ἀμύμων**: Ε 9. —**τέτμεν** = βρῆκε· ἔτετμον (πότημος). —**ἔστη ἐπ' οὐδὸν ἰών· ἰών ἐπ' οὐδὸν ἔστη**. —**ὁ οὐδὸς** = τὸ κατώφλι. —**εἰ δ' ἄγε**· παρακλευσματικὸ. Συμπλήρωσε *εἰ δὲ βούλει, ἄγε...* —**νημερτής** = ἀλάνθαστος, ἀληθινός (νῆ + ἀμαρτάνω). —**ἡ γαλώως**: Γ 122. —**ἡ εἰνάτηρ - ἔρος** = συννυφάδα. —**ἔς Ἀθηναίης**· ἐς νηὸν Ἀθηναίης. —**ιλιάσκονται** = ζητοῦν νὰ ἐξιλεώσουν. Ἐνεστ. ἀποπειρ.

381 - 389: —**ὄτρηρός** = εὐκίνητος, πρόθυμος. Ἐπίθ. τῶν ὑπηρετῶν. —**ἡ ταμίη** = ἡ οἰκονόμος. —**μάλ' ἄνωγας**· τὸ μάλιστὴ σημ. τοῦ ἔντονα, ρητά. —**οὐνεκα** = ἐπειδὴ. —**τείρομαι** = καταπονιέμαι. —**κράτος** = ἡ νίκη, ἡ ὑπεροχὴ. —**ἀφικάνει**· ἐνεστ. μέ σημ. παρχ. —**μαινομένη** = ταραγμένη, ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ της. —**ἡ τιθήνη** = ἡ τροφός (ἀναδιπλ. θέμα θη - θήλυς).

390 - 406: —**ἡ**: Ε 280. —**ἀπέσσυτο** = ἔφυγε βιαστικὰ (σεύω = θέτω σὲ γρήγορη κίνηση). —**εὐκτιμένας** = καλά χτισμένες, καλοστρω-

μένες. — ἡ **ἀγυιά** = ὁ δρόμος. — **εὔτε** = ὅταν, τή στιγμή πού... — **τῆ** = ἀκριβῶς στή θέση. — **διεξιμέναι** = νά περάσει ἔξω. — **ἐνθα** = ἐκεῖ. — **πολύδωρος** = προικισμένη μέ πολλά χαρίσματα. — **ὑπὸ Πλάκω** = στίς ὑπώρειες τοῦ βουνοῦ Πλάκου. — **ὕληεις** = δασωμένος (ἡ ὕλη). — **Κιλικέσσιιν ἄνδρεσσιν** = στό λαό τῶν Κιλικίων. — **ἔχετο Ἔκτορι** = (σύντ. παθητ.· στή νεοελλην. εἶναι ἐνεργητ.) τήν εἶχε ὁ Ἔκτορας, ἦταν γυναίκα τοῦ Ἔκτορα. — **χαλκοκορυστής** = ὀπλισμένος μέ χαλκό (κορύσσω = ὀπλίζω). — **ἔπειτα** = τότε. — **ἀταλάφρων** = ἀθῶος, ἀκακος (ἀταλά = τρυφερά + φρήν). — **αὐτως** = ἔτσι. — **ἀλίγκιος** = ὅμοιος. — **καλέεσκε** = φώναζε συνήθως. — **ἔρύετο· ὄρομαι** = σῶζω· E 23. — **μείδησεν** ρ. μειδάω, μειδιάω. — **ἄγχι οἱ** = κοντά του. — **παρίστατο** = στεκόταν πλάι του. — στ. 406· Z 253.

β') *Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις :* **διεξιμέναι, Κιλικέσσι, καλέεσκε, ἔφατο.**

γ') *σὺν ἀμφιπόλῳ ἐπέπλῳ :* Δεῖγμα ἀρχοντικῆς καί ἀνετης ζωῆς ἀποτελεῖ καί ἡ περιποιημένη ἐμφάνιση τῶν ὑπηρετῶν γενικά. — **ταμίη :** Εἶναι ἡ οἰκονόμος καί γενικά αὐτή πού κατευθύνει τίς **δμῶές** στό ἔργο τους. Στή θέση αὐτή προτιμοῦσαν συνήθως τήν πιό πιστή καί ἡλικιωμένη κάπως καί γιά τοῦτο καί συχνά χαρακτηρίζεται **αἰδοίη ταμίη**. — **ἐυκτιμένας κατ' ἀγυιάς :** Οἱ δρόμοι τῆς Ὀμηρικῆς πόλης ἦταν στρωμένοι μέ πέτρες κι ἀσβέστη. Εἰδικά γιά τό Ἴλιο, τοῦτο πιστοποιήθηκε ἀπό τίς ἀνασκαφές τοῦ Σλήμαν καί τοῦ Δαῖρπελδ. — **Ἄνδρομάχη θυγάτηρ Ἡετίωνος :** Ἀλησμόνητη γυναικεία μορφή, ἔτσι ὅπως ζωγραφίζεται μέσα στό Ὀμηρικά ἔπη, εἶναι ἡ σύζυγος τοῦ Ἔκτορα, πού ὑπενθυμίζει πιό κάτω στόν ἄνδρα τῆς τῆ θλιβερῆς ἱστορίας τῆς ζωῆς τῆς. Ἀμέσως ἀπό τήν πρώτη τῆς αὐτή ἐμφάνιση κερδίζει τή συμπάθεια τοῦ ἀναγνώστη καί τοῦ ἐμπνέει τό θαυμασμό. — **Κιλικέσσιιν ἄνδρεσσιν ἀνάσσω :** Οἱ Κιλικίαι τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων κατοικοῦσαν στή Μεγάλη Φρυγία χωρισμένοι στό δύο· στό ἓνα τμήμα πρωτεύουσα ἦταν οἱ Θῆβες, στό ἄλλο ἡ Λυρνησσός. Στή χώρα πού ἀπό αὐτούς ὀνομάστηκε Κιλικία μετανάστευσαν σέ χρόνους μεταγενέστερους. — **οἶος γάρ ἔρύετο Ἴλιον Ἔκτωρ :** Ὁ Ἔκτορας δέν ἦταν μόνο αὐτός πού ρύθμιζε τήν ἄμυνα τοῦ Ἴλιου ἀλλά καί κατά τή μάχη ἔδινε λαμπρό παράδειγμα φιλοτιμίας καί ἠρωισμοῦ (πρβλ. καί τούς λόγους

της 'Ελένης, 355). — **μείδησεν ιδών ἐς παῖδα σιωπῆ** : 'Αριστοτέλης πάντοτε ὁ "Ὅμηρος, ὅταν ζωγραφίζει τὰ ἀνθρώπινα πάθη, μεταχειρίζεται κι ἐδῶ πολύ ἀπλό ἀλλά καί πολύ ἐκφραστικό τρόπο, γιά νά παραστήσει τή στοργή καί ταυτόχρονα καί τήν ἀγωνία τοῦ "Ἐκτορα γιά τήν τύχη τοῦ παιδιοῦ του.

407 - 465

α') 407 - 428 : — **δαιμόνιε**· ἐδῶ προσφώνηση ἀγάπης εὐλογημένε, καημένε. — **φθίσει**· μετβτ. *φθίνω* = ἀφανίζω. — **νηπίαχος** = μικρός (παραλλ. τύπος τοῦ *νήπιος*). — **ἄμμορος** = ἄτυχος, δυστυχής (στερ. α + *μόρος*). — **κέρδιον** = ὠφελιμότερο, καλύτερο. — **ἀφαμαρτάνω τινός** = χάνω, στεροῦμαι κάτι. — **δύομαι χθόνα** = κατεβαίνω στή γῆ, πεθαίνω. — ἡ **θαλπωρή** = ἡ παρηγοριά. — **πότμον ἐπίσπης**· *πότμον ἐπέπω* = ἀκολουθῶ τήν κοινή μοίρα, πεθαίνω : *ἐπίσπης*· ἄορ. ὑποτακτ.· ἐδῶ ὡς τετελεσμένος μέλλ. — **ἄχρα** = θλίψεις, σέ ἀντίθεση μέ τό θαλπωρή. — **ἄμὸς** = δικός μας. — **ἐκ...πέρσεν**· *πέρθω* = λεηλατῶ πόλη πού ἔχει κυριευθεῖ. — **εὐ ναιετάουσαν**· Ζ 370. — **ἐξενάριξε**· Ε 151. — **σεβάσσατο**· *σεβάζομαι* = δέ μέ ἀφήνει ἡ συνειδήσή μου. — **κατέχε**· ἄορ. τοῦ *κατακαίω*. — **ἔντεα**· Ε 220. — **δαίδαλος**· Ε 60. — **χέω σῆμα** = χύνω χῶμα, γιά νά σχηματιστεῖ τύμβος· γενικά = κάνω τάφο. — **νύμφαι ὄρεστιάδες** = νύμφες τῶν βουνῶν. — **αἰχίολχος**· Ε 115. — ὁ **κασίγνητος** = ὁ ἀδελφός. — **ἰῶ**· ἶος - ἶα - ἶον = ἕνας, μία, ἕνα. — **κατέπερνε** = σκότωσε. — **ποδάρκης**· Α 121. — **ἐπί βουσί** = ἀνάμεσα στίς ἀγελάδες, ἐνῶ φύλαγε τὰ βόδια. — **εἰλίποδες** = πού στρέφουν πρός τὰ μέσα τὰ πόδια. 'Επίθ. τῶν βοδιῶν (βλ. καί 'Οδύσσεια α 92) — **ἀργεννός**· Γ 141. — **βασίλευεν** = ἦταν βασίλισσα. — **δεῦρο** = ἐδῶ, στό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. — **ἄμα** = μαζί μέ. — **τό κτέαρ ατος** = κτῆμα. — **ἄψ** = πίσω, στή χώρα της. — **ἀπερείσια ἄποινα**· Α 13. — **ιοχέαιρα**· Ε 53.

429 - 439 : — **ἀτάρ** = ὅμως, λοιπόν. — **θαλερός** = δυνατός, ἀκμαῖος. — **μίμνω** = μένω. — **ὄρφανικός** = ὄρφανός — **στήσον**· *ἰστημι* μετβτ· κάνω νά σταθεῖ, τοποθετῶ. — ὁ **ἐρινεός** = ἡ ἀγριοσυκιά (νεοελλην. ὄρνός). — **ἀμβατὸς** = πού μπορεῖ νά πατηθεῖ, εὐπρόσβλητος. — **ἐπίδρομος** = ὅπου μπορεῖ κανένας νά πλησιάσει. — **ἐπλετο**· *πέλομαι*· ὁ

ἀόρ., ἐπειδὴ ἡ ἀπόπειρα ἔγινε ἤδη. — **τῆ γε**. — σ' αὐτό ἀκριβῶς τό ση-
μεῖο. — **ἐπειρήσαντο** = ἔκαναν ἀπόπειρα. — **ἀγακλυτός** = πολυδόξα-
στος, τρανός (ἄγα—, ἄγαμαι + κλυτός). — **ἤ που** = ἡ ὅπως φαντάζο-
μαι. — **ἐνισπε· ἐνέπω**. — **θεοπρόπιον**· Α 85. — **ἤ νυ** = ἡ ἴσως. — **θυμὸς**
ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει = ἡ ψυχὴ τοὺς τοὺς παρορμαῖ καὶ τοὺς προ-
τρέπει.

440 - 465 : — **ἤ καὶ** = βέβαια καί. — **μέλοι μοι** = σκέπτομαι, παίρ-
νω ὑπόψη. — **τάδε πάντα**· ὅσα εἶπε ἡ Ἀνδρομάχη. — **αἰνῶς** = πολύ.
— **αἰδέομαι** = ντρέπομαι. — **ἐλκεσίπεπλος** = πού σέρνει τὸν πέπλο.
Τό ἐπίθ. ἐκφράζει τὴ χάρη τῶν εὐγενῶν γυναικῶν τοῦ Ἰλίου. — **κακὸς**
ὤς = σάν δευλός. — **νόσφιν** = μακριά. — **πολέμοιο**· σύναψε μέ τό
νόσφιν. — **άλυσκάζω**· Ε 253. — **μάθον** = ἔμαθα, συνήθισα. — **πρώτοισι**·
κατγρ. στό **Τρῶεσι** = μέ τοὺς Τρῶες, πού εἶναι στήν πρώτη γραμμῆ.
— **ἀρνύμενος**· ἀποπειρ. ἐνεστ. τοῦ ἄρνημαι = διασώζω. — **κατά φρέ-**
να καὶ κατά θυμόν = μέ τήν καρδιά μου καὶ τήν ψυχὴ μου. Δηλ.
τό προαισθάνομαι καὶ τό νιώθω. — **δτ' ἂν ποτε** = ὅταν κάποτε θά.
— **δλώλη** = θά ἔχει καταστραφεῖ. — **Ἰλιος ἱρή** = ἡ ἱερή, ἡ θεοαγά-
πητη πόλη τοῦ Ἰλίου. — **ἔμμελις** = ὁ καλὸς ἀκοντιστής, ὁ πολεμι-
κός (εὐ + μελίη = μελιός, τό ξύλο ἀπό τό ὁποῖο κατασκευάζεται τό
δόρυ). — **ἄλγος Τρῶων** = ἡ λύπη πού θά νιώσω γιά τοὺς Τρῶες.
— **οὔτ' αὐτῆς Ἐκάβης**· οὔτ' ἄλγος αὐτῆς Ἐκάβης. — **οἱ κεν πέσοιεν**
= πού ἴσως πέσουν. — **ὑπ' ἀνδράσι δυσμενέεσσιν**· πρβλ. Ζ 368.
ὑπό χερσίν Ἀχαιῶν. — **σεῦ**· ἐνν. ἄλγος. — **ἄγεται ἄγομαι** = παίρνω
μαζί μου. — **ἐλεύθερον ἦμαρ** = τήν ἐλευθερία σου. — **ἀπούρας**· ἀπαυ-
ράω = ἀρπάζω, ἀφαιρῶ. — **καὶ κεν ὑφαίνοις** = καὶ μπορεῖ νά ὑφαί-
νεις. — **πρὸς ἄλλης** = στίς διαταγές ἄλλης. — **φορέω**· θαμιστ. τοῦ φέρω.
— **ἀεκαζομένη** = χωρίς νά θέλεις (ἀέκων). — **κρατερὴ ἀνάγκη** =
σκληρὴ ἀνάγκη. — **ἐπικίσεται**· ἐνν. σοι = θά σέ πιέζει. — **εἶψησι**·
ἀόρ. ὑποτακτ. ἀντί μέλλ. — **ἀριστεύεσκε** = ἀρίστευε πάντα θαμιστ.
τοῦ ἀριστεύω. — **μάχεσθαι**· αἰτιατ. τῆς ἀναφ. στό ἀριστεύεσκε. — **νέον**
ἄλγος = νέα ἀφορμὴ γιά λύπη. — **χῆτῆι** = ἀπό τὴ στέρηση, γιὰτί στε-
ρήθηκες (τό χῆτος). — **ἀμύνειν**· σύναψε μέ τό τοιοῦδε = τέτοιου,
τόσο γενναίου, πού ὠστόσο δέ σέ ἔσωσε ἀπό τὴ δουλεία. — **δούλιον**
ἦμαρ· ἀντίθ. μέ τό ἐλεύθερον ἦμαρ. — **χυτὴ γαῖα** = χυμένο χῶμα·
πρβλ. σῆμα χέειν. — ὁ **ἐλκηθμός** = τό σύρσιμο, τό τράβηγμα. — **πυθέ-**

σθαι· τό πυνθάνομαι σέ γεν. σημασία αισθήσ. — **πρίν πυθέσθαι βοῆς** = πρίν ἀκούσω τίς φωνές σου. — **πρίν πυθέσθαι ἔλκηθμοιο** = πρίν σέ ἀντικρίσω νά σέ τραβοῦν.

β') Δωρ. τύπος τοῦ πρώτου προσώπου τῆς κτητ. ἀντων. γιά πολλούς κτήτορες : **ἀμός** (πρβλ. *ἄμμες* = ἐμεῖς καί *ἄμμε* = ἐμᾶς).

— Ἐπικός τύπος τοῦ εἰς - μία - εν = **ἰος - ἰα - ἰον**. Στή γεν. καί δοτ. ὁ τόνος κατεβαίνει.

— Τύπος τοῦ παρατ. μέ συγκοπή τοῦ ρ. **πέλομαι ἔπλετο**.

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : ἔμμελίω, ἰρή, δυσμενέεσι.**

γ') **πάντες ἐφορμηθέντες** : Ἡ Ἀνδρομάχη γνωρίζει βέβαια τήν ἀνδρεία τοῦ συζύγου της, φοβᾶται ὅμως τήν περίπτωση νά τοῦ ἐπιτεθοῦν οἱ ἐχθροί πολλοί μαζί. — **ἐκπέρσεν Θήβην ὑψίπυλον** : Ἡ ἐκπόρθηση τῆς Θήβας ἐγινε τό δέκατο ἔτος τοῦ πολέμου, μέ τόν τρόπο πού τήν ἱστορεῖ τό I 185. — **οὐδέ μιν ἐξενάριζε...** Οἱ ὀμηρικοί πολεμιστές τόσο πολύ ἀγαποῦσαν καί τιμοῦσαν τά ὄπλα τους, ὥστε τό νά γυμνωθεῖ ὁ νεκρός ἀπό αὐτά, ἀποτελοῦσε γι' αὐτούς δυστυχία μεγαλύτερη κι ἀπό τό θάνατο. Γιά τοῦτο ἡ πράξη τοῦ Ἀχιλλέα ν' ἀφήσει ὀπλισμένο τό νεκρό Ἡετίωνα λογαριάζεται ἀπό τήν Ἀνδρομάχη σάν μεγαλοψυχία. — **κατέκχη** : Μοναδικό τρόπο ταφῆς τῶν νεκρῶν ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τήν καύση τους πάνω σέ πυρά. Σέ προγενέστερες ὅμως ἀπό τόν Ὅμηρο ἐποχές, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τούς Μυκηναϊκοὺς τάφους, τό πιό συνηθισμένο ἦταν νά θάβουν τούς νεκρούς, ὅπως καί κατά τούς ἱστορικούς χρόνους. Τήν τέφρα τοῦ νεκροῦ τήν ἀπόθεταν σέ τάφο καί πάνω ἀπό αὐτό ἔχυναν χῶμα (*σῆμα χέειν*), ὥστε νά σχηματιστεῖ μικρό ὕψωμα σά λοφίσκος (*τύμβος*). Αὐτό ἦταν τό μνημεῖο, τό σῆμα τοῦ νεκροῦ τέτοιοι *τύμβοι* σώζονται πολλοί, ὅπως ὁ *τύμβος* τοῦ Πατρόκλου στήν Τροία, ὅπως τόν λένε, ὁ *τύμβος* τῶν Μαραθωνομάχων κ.ἄ. — **ἀμβατός ἐστι πόλις καί ἐπίδρομον ἔπλετο τεῖχος** : Σύμφωνα μέ τίς μυθολογικές παραδόσεις τό τεῖχος τοῦ Ἰλίου τό εἶχαν κατασκευάσει θεοί. Στήν οἰκοδόμησή του ὅμως εἶχε συνεργαστεῖ καί ὁ Αἰακός καί ἀκριβῶς τό μέρος ἐκεῖνο, πού εἶχε προέλθει ἀπό θνητά χέρια, δέν ἦταν τόσο ἰσχυρό. Οἱ ἀνασκαφές τοῦ Σλήμαν ἀποκάλυψαν ἔχνη τῆς τειχοδομίας τοῦ Ἰλίου (βλ. εἰκ. 3). — **ἐλκεσίπεπλος** : ὅπως καί τά ἐπί-

θετα τανύπεπλος, βαθύπεπλος, βαθύζωνος, εὐπεπλος, τό επίθετο τοῦτο ἐκφράζει τή γυναικεία χάρι καί κομψότητα, πού ἀξίζει νά ἐξαίρεται, ὅταν ληφθεῖ ὑπόψη ἡ ἀπλότητα πού ἔχει τό ἀρχαῖο ἔνδυμα. Ἀνάλογα μέ τήν καλαισθησία κάθε γυναικας ὁ πέπλος, πού ἦταν ἓνα ἀπλό ὀρθογώνιο ὕφασμα, ἔπαιρνε ἰδιαίτερη πτύχωση καί δική του γραμμή. — **μάθον ἔμμεναι ἐσθλός** : Πρβλ. καί τή γνώμη τοῦ Διομήδη στό Ε 253. οὐ μοι γενναῖον ἀλυσκάζοντι μάχεσθαι οὐδὲ καταπτώσειν. — **εὖ τόδε οἶδα κατὰ φρένα καί κατὰ θυμόν** : Ὁ φόβος τοῦ Ἑκτορα ὅτι τό Ἴλιο θά κυριευθεῖ δέν ἦταν ἓνα ἀόριστο συναίσθημα μόνο ἀλλά καί λογική πρόβλεψη. Ἡ ἐπιμονή τῶν πολιορκητῶν, τ' ἀνδραγαθήματά τους στό πεδίο τῆς μάχης ἔπειθαν τό γενναῖο γιό τοῦ Πριάμου, ὅτι ἡ Τροία ἀργά ἢ γρήγορα θά ἔπερτε στά χέρια τους. Καί γι' αὐτό ἀκριβῶς ἀποχτᾶ μεγαλύτερη αἴγλη ὁ θαυμάσιος ἥρωας, ἐπειδή ἀγωνίζεται μόνο γιά τήν τιμή καί τό καθήκον. — **ἐν Ἄργει** : Ὁ ποιητής ἐννοεῖ τό Θεσσαλικό Ἄργος. Ἐπίσης καί οἱ δύο πηγές πού ἀναφέρει, ἡ *Μεσσηίς* καί ἡ Ἰππερεΐη, βρίσκονται στή Θεσσαλία. Ὁ Ἑκτορας φοβᾶται μήπως ἡ Ἀνδρομάχη, σύζυγος τοῦ πιό λαμπροῦ ἥρωα τῶν Τρώων, δοθεῖ σάν ἐξαίρετο λάφυρο στόν Ἀχιλλέα.

466 - 502

α') 466 - 475 : — **ὀρέξατο**· ὀρέγομαι = ἀπλώνω τά χέρια. — **φαιδίμος** = λαμπρός, θαυμάσιος (παράλλ. τύπος τοῦ *φαιδρός*). — **εὐζωνος** = ζωσμένη ὠραία, λυγερή· πρβλ. καί 372 σὺν ἀμφιπόλῳ εὐπέπλῳ. — **ιάγω** = φωνάζω (*Ψαχ, FiFάχω, ἦχος*). — **ἀτυχεΐς**· ἀτύχομαι = φοβοῦμαι, τρομάζω. — **ταρβήσας**· ταρβέω = φοβοῦμαι (τό *τάρβος* = ὁ φόβος). — **ὁ λόφος** = ἡ φούντα. Πρβλ. τό *λοφίον* τῶν στρατιωτικῶν πληγχιῶν καί σήμερα ἀκόμη. — **ἵπποχαΐτης** = ἀπό χαΐτη ἵππου. — **νεύω** = κλίνω, γέρνω. — **νοῶ** = προσέχω, βλέπω. — **ἐκ δὲ γέλασε**· ἐγέλασε. Ἡ πρόθ. σημαίνει τό αὐθόρμητο γέλιο, πού προκάλεσε ὁ τρόμος τοῦ παιδιοῦ. — **παμφανώσαν** = πού ἀστραποβολεῖ· *παμφαίνω*, πιό ἐκτενής τύπος τοῦ *φαίνω*. — **κῦσε**· κινέω = φιλῶ, (προσκυνῶ). — **πῆλε**· *πάλλω* = κινῶ, σείω. Ἐδῶ ἐκφράζει τήν κίνηση, πού κάνουν οἱ μεγάλοι χορεύοντας στά χέρια τους τά μικρά παιδιά.

476 - 481 : — **τόνδε παῖδ' ἐμόν** = τοῦτο τό παιδί μου. — **ὥσπερ ἐγώ**· ἐνν. *ἐγενόμην*. — **ἀριπρεπής** = πού διακρίνεται, ἐπιφανής. Ἐ-

πεζ. τοῦ ὡς ἐγὼ περ. — **Τρώεσσι**· δοτ. τοπ. = μεταξύ τῶν Τρώων.
 — **βίην**· Αἰτ. τῆς ἀναφ. ἡ βίη = ἡ δύναμη (ἡ ἰσχὺς). — **ἀγαθὸν** = ἀνδρεῖο. — **Ἴφι**· Α 38. — **εἶποι**· καθαρὴ εὐκτική ὅπως πιό κάτω καί τό φέροι. — **ὄδε γε** = αὐτός δά, αὐτός βέβαια. — **ἀνιόντα** = ὅταν γυρίζει. Ἡ μετγ. προσδιορίζει τό ἀντικμ. τοῦ εἶποι: αὐτόν, πού ἐννοεῖται. — τά **ἔναρα** = ἡ πανοπλία τοῦ σκοτωμένου ἀντιπάλου. Τά ἔπλα γενικά (ἐναρίζω· Ε 151). — **βροτόεις** = ματωμένος (ὁ βρότος = τό χυμένο αἷμα). — **δήιος**· Ε 117.

482 - 492 : — **κῆώδης**· κηώεις· Ζ 288. — **δακρυόεν γελάσασα** = ἐνῶ γελοῦσε δακρυσιμένη. — **καταρρέζω χειρὶ** = χαιδεύω (μέ τό χέρι). — **μοι** = γιά μένα. — **ἀκαχίζεο**· ἀκαχίζομαι = λυποῦμαι, πικραίνομαι. — **ὑπὲρ αἶσαν** = πάνω ἀπό τή μοίρα, ἄν δέν εἶναι τῆς μοίρας μου. — **προϊάπτω**· Α 3. — **μοῖραν... ἀνδρῶν**· ἡ σειρά: φημί δέ οὐ τινα ἀνδρῶν πεφυγμένον ἔμμεναι μοῖραν. — **οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν** = οὔτε ὁ δειλός, μ' ἀκόμα οὔτε κι ὁ γενναῖος. — **ἐπήν**· ἐπάν, ἐπειδάν = ἀμέσως μόλις. — **κομίζω** = φροντίζω, καταχίνομαι. — **ἐποίχομαι ἔργον** = ἀσχολοῦμαι μέ τό ἔργο μου. — **ἐγγεγάασι**· ἐγγεγόνασι.

494 - 502 : — **ἵππουρις** = πού ἔχει φούντα (λόφον) ἀπό τρίχες ἀλόγου. — **ἐντροπαλιζομένη** = στρέφοντας πίσω τό κεφάλι. — **θαλερόν δάκρυ** = μεγάλη, πικρά, ἄφθονα δάκρυα. — **κιχήσατο**· κιχάνω, κίχημι. — **ἐνδοθι** = μέσα (στό ἀνάκτορό της). — **ἐνώρσε**· ἐνόρημι. Τούς θρήνους τῶν ἀμφιπόλων προκάλεσε ἡ ἐμφάνιση τῆς δακρυσιμένης Ἀνδρομάχης. — **γόον**· θρήνο. — **γόον**· ἐγόον = θρήνησαν. Ἄορ. β' τοῦ γοάω. — **μιν**· ὑποκμ. τοῦ ἴξεσθαι. — **προφυγόντα**· προφεύγω = φεύγω μπρός ἀπό..., σώζομαι ἀπό....

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις: ἐκλίνθη, Ἴφι, ἐγγεγάασιν.**

γ') **δεινὸν νεύοντα**: "Ἐτσι ὅπως ἔγειρε ὁ Ἐκτορας πρὸς τήν παραμάνα (τιθήνη), γιά νά πάρει τόν Ἀστυάνακτα, ἔκανε νά κουνηθεῖ τρομαχτικά ἡ χαιτή τῆς περικεφαλαίας του. — **κῆώδει κόλπῳ**: Τά ἀρώματα τοῦ θαλάμων (πρβλ. Ζ 288) καί ὅσα μεταχειρίζονται γιά τό σῶμα ἔκαναν ὥστε νά εὐωδιάζει ὁ κόλπος τῆς Ἀνδρομάχης. Ἡ ἐκφραση προσθέτει μιὰ ἀκόμα λεπτομέρεια, γιά νά συμπληρωθεῖ ἡ ἀρχοντική ἐμφάνιση τῆς γυναίκας τοῦ Ἐκτορα. — **δακρυόεν γελάσασα**: "Ἐνας

ἀρχαῖος σχολιαστής παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἔκφραση εἶναι τόσο δυνατή πού δέ χρειάζεται ἐρμηνεία, θαυμάζεται ὡς ἔκφραση μικτοῦ συναισθήματος : τῆς λύπης πού εἶχε ἡ Ἀνδρομάχη γιά τόν ἄνδρα τῆς καί τῆς ἀγαλλίασης πού ἔχει ὡς μητέρα, ὅταν νιώθει στόν κόρφο τῆς τό παιδί τῆς. — **ἀλλ' εἰς οἶκον ἰούσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε** : Δέν εἶναι πού κάνει ἐπιπληξή ὁ Ἔκτορας στήν Ἀνδρομάχη· τῆς προτείνει ἕνα μέσο γιά νά ξεχάσει καί νά διασκεδάσει τούς φόβους καί τίς ἀνησυχίες τῆς.

392 - 502 : —τό τμήμα τοῦτο τῆς Ἰλιάδας θεωρεῖται ἀριστούργημα ποιητικῆς τέχνης, πού παρόμοιο του δέν ἔχει γραφεῖ ποτέ σέ καμιᾶ ἄλλη γλώσσα. Εἶναι τόσο τέλειο καί ψυχολογικά καί τεχνικά, πού ὁ ἀναγνώστης αἰσθάνεται ὅτι δέν εἶναι δυνατό οὔτε νά προστεθεῖ οὔτε ν' ἀφαιρεθεῖ τίποτα ἀπό τήν περιγραφή τῆς οἰκογενειακῆς αὐτῆς σκηνῆς.

—*Νά τονίσετε τά οἰκογενειακά συναισθήματα καί γενικά τό ἦθος καί τῶν δύο προσώπων.*

—*Νά ἐκτιμηθεῖ ἡ τέχνη τοῦ ποιητῆ, ὅταν παρεμβάλλει στή θλιβερή συνομιλία τῶν δύο συζύγων τό ἐπεισόδιο μέ τό μικρό Ἀστυνάκτα.*

—*Νά παρατηρηθεῖ ἰδιαίτερα ἡ τραγεοῦ θλίψη, πού ἐκφράζει ἡ μετοχή ἐντροπαλιζομένη.*

503 - 529

α') 503 - 517 : οὐδέ = ἐξάλλου δέν... — **δηθύνω** = ἀργῶ (*δήν*, *δηθά*). — **κατέδου τεύχεα** = φόρεσε ὅλα τά ὄπλα του. — **ποικίλα** = ποικιλμένα, κοσμημένα. — **σεύατο** = πήγαινε βιαστικά. — **κραιπνός** = γρήγορος (ἴδια ρίζα μέ τό καρπάλιμος). — **πεποιθώς** = ἔχοντας ἐμπιστοσύνη, πιστεύοντας. — **στατός** = κλεισμένος στό στάβλο. — **ἀκοστήσας** = ἀφοῦ ἔφαγε ἄφθονο κριθάρι (ἀκοστή = κριθάρι). — **θειή**· ὑποτακτ. τοῦ θεῖω - θέω. — **κροαίνων** = κροτώντας τά πόδια του, τροχαλίζοντας, καλπάζοντας. — **ποταμοῖο** = στά νερά τοῦ ποταμοῦ. — **ἔυρρεῖος**· *εὐρρεής* = πού κυλᾷ ὠραῖα, ὀρμητικός. — **κυδιών** = καμαρωτός· *κυδιάω* = ὑπερηφανεύομαι (*κῦδος*). — **ἔχει** = κρατεῖ. — **ἀμφὶ ὤμοις** = ἀπό τά δύο μέρη τῶν ὤμων, στους ὤμους ἀπό τή μία καί τήν ἄλλη. — **ἀίσσονται** = τινάζονται. — ἡ **ἀγλαῖη** = ἡ ὁμορφιά. — **ρίμφα** = γρήγορα. — **ἔ· αὐτόν**· ἀνακόλουθο σέ σχέση μέ τό πεποιθώς. — **τά ἦθεα** = συνηθισμένοι, γνωστοί τρόποι. — ὁ **νομός** = ἡ

βροχή. —κατὰ ἄκρης = κατηφορίζοντας ἀπό τήν ἀκρόπολη. —**ἠλέκτωρ** = ὁ λαμπρός ἥλιος. —**καγχαλῶν** = γελώντας, λάμποντας (ἀπό ἀγαλλίαση). —**έτετεμεν**· Z 374. —**εὔτε** = τή στιγμή πού... —**ἡ χώρα** = ἡ θέση. —**ἦ ἔη**· κτητ. —**δαρίζω** = γλυκομιλῶ (ἡ *dao* = ἡ σύζυγος. Κυρίως μιλῶ τρυφερά σά γυναίκα.

518 - 529 : —**ἠθεῖε** = ἀγαπητέ. —**ἦ μάλα δὴ** = μήπως ἀλήθεια
—**καί ἐσόμενον**· μετγ. τοῦ *σεύομαι* = βιάζομαι. Τό *καί* ἐναντ. —
ἐναίσιμον = τή σωστή ὥρα. —**οὐκ ἄν... μάχης**· ἡ σειρά τῶν λέξεων :
οὐ τις ἀνὴρ, ὅς ἐναίσιμος εἴη, ἀτιμήσειεν ἄν τοι ἔργον μάχης. —**ἐναίσιμος** = σωστός, δίκαιος. —**ἀτιμάω** = προσβάλλω, περιφρονῶ. —**ἔργον τοι μάχης** = τό ἔργο σου στή μάχη, τό τί κάνεις στή μάχη. —**ἄλκιμος** = γενναῖος. —**μεθιείς**· *μεθίημι* = παραμελῶ. —**τό δ' ἐμόν κῆρ** = ἀλλά ἡ δική μου καρδιά. —**ἄχνυμαι** = θλίβομαι. —**ἐν θυμῷ** = μέσα μου. —**ὑπέρ σέθεν** = γιά λογαριασμό σου, γιά σένα. —**πρός Τρώων** = ἀπό τούς Τρῶες. —**τά δέ** = αὐτά τά πράγματα, δηλ. τήν τιμή σου ὡς μαχητῆ. —**ἀρεσσόμεθα**· *ἀρέσκω* = ἐπανορθώνω, διορθώνω. —**αἱ κέ ποθι... ἐν μεγάροισι**· ἡ σειρά τῶν λέξεων : *αἱ κε δῶη ποθι Ζεὺς στήσασθαι κρητῆρα ἐλεύθερον θεοῖς αἰειγενέτησι ἐν μεγάροις*. —**ποθι** = ἴσως. —**στήσασθαι**· ὑποκμ. ἡμᾶς. —**κρητῆρα ἐλεύθερον** = κρατήρα (ποτήρι) ἐλευθερίας, κρατήρα γιά νά ἐορτάσουμε τήν ἐλευθερία, γιά τήν ἐορτή τῆς ἐλευθερίας μας. Πρβλ. καί τό ἐκκληση. «*ποτήριον σωτηρίου*». —**αἰειγενέτης** = αἰώνιος. —**ἐλάσαντας**· χρον.

Β') Γεν. τοῦ ἐπιθ. *ευρηγής* : **εὐρρεῖος**.

—Γ'. ἐνικ. πρόσ. β' ἀορ. ὑποτακτ. τοῦ *δίδωμι* : **δῶη**.

γ') **Κατὰ Περγάμου ἄκρης** : Ἡ ἀκρόπολη τοῦ Ἰλίου λεγόταν Πέργαμος καί περιλάμβανε τό ἄστυ. Ὅποιος ἤθελε νά βγεῖ ἀπό τίς πύλες, βιάδιζε σέ κατηφορικούς πλακοστρωμένους δρόμους. Πρβλ. καί πιό πάνω Z 391. —**τό δ' ἐμόν κῆρ ἄχνυται** : Τό αἴσθημα τῆς τιμῆς εἶναι τόσο ἔντονο στήν ψυχὴ τοῦ Ἐκτορα, ὥστε λυπᾶται βαθιά, ὅταν οἱ Τρῶες ἐξευτελιζοῦν τόν ἀδελφό του, πού ὡστόσο ζερεῖ πῶς εἶναι ἔνοχος καί δειλός. —**κρητῆρα ἐλεύθερον** : Τήν ἀπαλλαγὴ τῆς πόλης ἀπό τήν πολιορκία τῶν Ἀχαιῶν θά τή γιόρταζαν μέ συμπόσια. Στήν περίσταση αὐτὴ μέσα στους κρατῆρες, θά ἐτοίμαζαν ποτό γιά τίς εὐχαριστήριες σπονδές πρὸς τούς θεούς, πού ἔδωσαν στήν πόλη τήν ἐλευθερία.

α') 182 - 198 : —**τώ**· σέ δυϊκό, ἐπειδή τά πρόσωπα τῆς πρεσβείας εἶναι δύο, ὁ Αἴας καί ὁ Ὀδυσσεύς. — **παρά θίνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης**· Α 34. — **γαιήοχος** = αὐτός πού κρατεῖ, πού συγκρατεῖ τή γῆ ἀπό τά νερά (γαῖα + ἔχω). — **έννοσίγαιος** = αὐτός πού σειει τή γῆ ἀπό μέσα (ἐν - ὠθῶ + γαῖα, πρβλ. καί ἐνοσίχθων). — **πεπιθεῖν** (πείσαι) = νά πείσουν. — **μεγάλας φρένας** = τήν ὑπερήφανη ψυχή. — ἡ **κλισίη**· Α 185. — **λίγεια φόρμιγξ** = φόρμιγγα πού βγάζει ὠραῖο ἤχο, γλυκόηχη. — τό **ζυγόν** = τό ὀριζόντιο ξύλο, πού συγκρατεῖ τοὺς βραχίονες τῆς φόρμιγγας. — **ἄρετο**· αἶρομαι = παίρνω κάτι γιά τόν ἑαυτό μου. — **οἱ**· σύναψε μέ τό ἐναντίος. — **δέγμενος** = περιμένοντας· μετχ. τοῦ δέχομαι (ρίζα δέκ-). — **βάτην προτέρω** = προχώρησαν. — **ταφών**· ἄοριστος τοῦ τέθηπα = κατέχομαι ἀπό ἐκπληξη (τό τάφος = ὁ θυμασμός). — **ἀνόρουσεν**· ἀνορούω = σηκώνομαι γρήγορα, ἀναπηδῶ. — τό **ἔδος** = τό κάθισμα. — **θάασσε** = καθόταν, ρ. θαάσσω. — **φίλοι ἄνδρες**· κτηγρμ. — **δεικνύμενος** = ἀπλώνοντας (δίνοντας), σ' αὐτούς τά χέρια του. — **ἦ** = βέβαια (ὀρισμένως). — **χρεῶ τι** (ἐστί) = (ὑπάρχει) κάποια ἀνάγκη. — **σκύζομαι** = εἶμαι θυμωμένος.

199 - 204 : — **ἄγε προτέρω** = τοὺς προχώρησε πιά μέσα στή σκηνή. — **εἶσεν** = τοὺς ἔβαλε νά καθίσουν (Ἑλλ. ἄορ. εἶσον, εἶσα). — ὁ **κλισμός** = ἡ πολυθρόνα. — **καθίστα**· καθίστη· προστακτ. τοῦ καθίστημι = τοποθετῶ, βάζω πρβλ. καί στήσασθαι κρατήρα (Ζ 528). — **ζωρότερον κέραιε** = κάνε τό κράμα πιά δυνατό, νά ἔχει δηλ. λιγότερο νερό (κεραιώ, κεράω, κεράννυμι). — τό **δέπας** = τό ποτήρι. — **έντύνω** = ἐτοιμάζω. — **φίλτατοι ἄνδρες**· κτηγρ. στό οἱ. — **ὑπέασι** = εἶναι κάτω ἀπό τή στέγη. — τό **μέλαθρον** = ἡ στέγη, τό σπίτι, ἡ κατοικία.

205 - 224 : —τό κρείον = τό σανίδι ὅπου κόβουν τό κρέας, κρεατο-
 σάνιδο. —**κάββαλεν** = κατέβασε. —**ἡ αὐγή** = ἡ λάμψη. —**δις**· Γ 198.
 —**πίων**· -ειρα -ον = παχύς. —**σῦς** = χοῖρος (λατ. sus). —**σίαλος**
 = σιτευτός, θρεφτάρι. —**θεθαλυϊαν ἀλοιφή** = πού εἶχε ἄφθονο λί-
 πος (θάλλω). —**ἔχε τῶ** = τοῦ κρατοῦσε (γιά νά κόψει τό κρέας).
 —**μιστύλλω** = κόβω τό κρέας σέ μικρά κομμάτια, κομματιάζω. —
πείρω = τρυπῶ, περνῶ. —**δαίω**· Ζ 329. —**φλόξ ἐμαράνθη**· ἐπεξηγεῖ
 τήν προηγούμενη φράση κατά πῦρ ἐκάη. —**στορόσας** = ἀφοῦ ἄπλωσε,
 ἔστρωσε (στορέννυμι). —**τάνυσεν**· τανύω = ἀπλώνω, ἀραδιάζω.
 —**πάσσω** = πασπαλίζω. —**ὁ ἄλς - ἄλδς** = ἀλάτι (λατ. sal). Λέ-
 γεται διος ἄλς, ἐπειδή προέρχεται ἀπό τή θάλασσα, πού λέγεται ἐπίσης
 ἄλς διᾶ. —**αἱ κρατευταί** = οἱ πέτρες, ὅπου στηρίζονται οἱ ὄβελοι.
 —**ἐπαίρω** = ἀνασηκώνω. —**ὄπτάω** = ψήνω. —**ὁ ἐλεός** = τό τραπέζι,
 ὅπου κόβεται τό ψημένο κρέας. —**χεύω** = βάζω. —**αὐτός**· ὁ Ἀχιλλέας.
 —**τοίχου τοῦ ἑτέροιο**· γεν. τόπου. —**θυηλαί** = ἐκλεκτά κομμάτια ἀπό
 τά θύματα. —**τό δνειαρ-ατος** = ὠφέλιμο, ὠραῖο πράγμα (*όνιημι* =
 ὠφελῶ). —**ιάλλω** = ἀπλώνω. —**ἡ πόσις-ιος** = τό ποτό. —**ἔδητύς** =
 φαγητό (ρίζα ἐδ - ἐσθίω). —**ἐξ ἔντο** = ἐβγαλαν· ρ. *ἱεμαι*. —**ἔρος** =
 ἐπιθυμία, ὄρεξη. —**δεῖδεκτο**· *δεδίσκομαι* = χαιρετίζω, πίνω στήν ὑγεία.

β) *Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : πεπιθεῖν, ὑπέασι, κάββαλεν, ἔρος.*

γ) *τερπόμενον φόρμιγγι λιγείη* : Σέ δλες τίς ἐποχές τοῦ ιστο-
 ρικοῦ τους βίου ἡ μουσική καί ἡ ποίηση γοήτευσαν τοὺς Ἕλληνας. Οἱ
 Ὀμηρικοί ἥρωες τήν αἰσθάνονται καί παίζουν οἱ ἴδιοι τραγουδώντας
 ἐπικά τραγούδια (κλέα ἀνδρῶν). —**φόρμιγξ ἡ κίθαρις** : Ἦταν μου-
 σικό ὄργανο μέ τέσσερις χορδές· τό ἀποτελοῦσαν δύο πῆχεις πού τοὺς
 συγκρατοῦσε ὁ ζυγός. Σ' αὐτόν ἦταν προσαρμοσμένοι οἱ κόλλαβοι (τά
 κλειδιά), μέ τοὺς ὁποίους τέντωναν τίς χορδές. Κατασκευαζόταν συχνά
 ἀπό πολῦτιμο ὑλικό ἐλεφαντόδοντο ἄργυρο κ.ἄ.) καί εἶχε διακοσμητικά
 σκαλισμάτα (*κίθαριν περικαλλέα, φόρμιγξ γλαφυρή, δαιδαλέη*). (Βλ.
 εἰκ. 8). —**δεικνύμενος** : εἰδικότερα τό ρῆμα σημαίνει τό ἄπλωμα τῶν
 χειρῶν τοῦ οἰκοδεσπότη σ' ἐκεῖνον πού ἔρχεται. Ἡ χειρονομία αὐτή
 ἐκφράζει καί δεῖξιμο κι εὐχάριστη ἐκπληξη. —**θυηλαί** : Στίς ἐπίσημες
 θυσίες ἔκαιαν μεγάλα κομμάτια κρέας ἢ καί ὀλόκληρους μηρούς· καί στό

συνηθισμένο όμως φαγητό τους δέ λησμονούσαν τό θρησκευτικό καθήκον
νά ρίξουν στή φωτιά μερικά κομμάτια κρέας, γιά νά τιμήσουν τούς θεούς.

225 - 306

α') 225 - 239 : —ή **δαίς-τός** = γεῦμα, φαγητό. Κυρίως, μερίδιο φαγητοῦ (*δαίομαι, δαίνουμαι*). —**έιση**: θηλ. τοῦ ἴσος· *έιση δαίς* = τέλειο δεῖπνο. —**οὐκ έπιδευεῖς** (*έσμέν*) = δέν στερούμαστε, δέ μάς λείπει. —**πάρα**: *πάρεστι*· ένν. *ήμῖν*. —**μενοεικής** = πού ίκανοποιεῖ τήν έπιθυμία, άφθονος (*μένος + είκω*). —**δαίνυσθαι**: *δαίνουμαι* = τρώγω σέ συμπόσιο· τό άπαρέμφ. άπόλ. γιά νά δηλωθεῖ σκοπός· γιά νά... —**έπήρατος** = έπιθυμητός (*έπί - έράω*). —**μέμηλεν**· ένν. *ήμῖν*. *μέλει μοί τινος*. —**δέιδιμεν**· *δέδιμεν*. —**έν δοιῆ**· ένν. *έστί* = εἶναι άμφίβολο· Ἡ σειρά : *έν δοιῆ (έστι) ἠ σαωσέμεν νῆας ένσέλμους ἠ άπολέσθαι (ήμῶς)*. —**δύομαι άλκην** = ντύνομαι δύναμη, παίρνω μέρος στή μάχη. —ή **αὔλις** = τό κατάλυμα· *αὔλιν έθεντο* = έκαναν καταυλισμό, στρατοπέδευσαν. —**ύπέρθυμος** = πού έχει ύπέροχη ψυχή. —**τηλεκλειτός** = ξακουστός, όνομαστός. παρβλ. καί *δοουρικλειτός*· Ε 55. —**κηάμενοι**· μέσ. άόρ. τοῦ *καίω*. —**φασί** = βεβαιώνουν. —**οὐ σχήσεσθαι**· (ύποκμ. οἱ *Τρωές*) = ότι δέ θά κρατηθοῦν. —**ένδέξια σήματα** = αἴσια σημάδια. —**φαίνω** = φανερώνω. —**βλεμαίνω** = ύπερφηφανεύομαι. —**μαίνομαι** = μ' έχει πιάσει μανία. —**έκπάγλλως**· Α 268. —**πίσυνος**· Ε 205. —**τίω** = τιμῶ, λογαριάζω (*ρίζα τι-, τιμή*). —**λύσσα** = πολεμική μανία. —**δέδυκέν έ** = τόν έχει κυριέψει.

240 - 261 : —**άρῶμαι** = εὔχομαι. —**στεῦται** = ίσχυρίζεται, κάνει πώς... στεῦμαι. —**τά κόρυμβα** = τά άκρόπρυμνα (*κόρυς, κορυφή*). —**μαλερός** = καταστρεπτικός. —**πυρός**· γεν. τῆς ὕλης. —**δηώσειν**· *δηιώω* = κομματιάζω, σκοτώνω. —**όρινομένους**· *όρινομαι* = ταραζομαι, πέφτω σέ σύγχυση. —**αἰνώς** = καταπληκτικά, πολύ. —**οἱ**· δοτική χριστ. —**αἴσιμον** = πεπρωμένο, γραμμένο. —**φθίσθαι** = νά χαθοῦμε μέσ. άόρ. β' τοῦ *φθίνω*. —**ίπόβοτον** = όπου βόσκουν άλογα (*ίππος + βοτός, βόσκω*). —**άνα**· Ζ 331. —**μέμονας**· *μέμονα* = έπιθυμῶ, θέλω. Παρκμ. μέ σημασία ένεστ. —**εί μέμονας... όρυμαγδῶ**· ή σειρά : *εί μέμονας έρεύεσθαι νῆας Ἀχαιῶν τειρομένους ύπό όρυμαγδοῦ Τρωών*. —**καί όψέ περ** = έστω καί άργά. —**τείρομαι**· Ζ 387. —**όρυ-**

μαγδός = θόρυβος. —αὐτῷ τοι· σεαυτῷ = σ' ἐσένα τήν ἴδιο. —τό μῆχος = τό μέσον, ὁ τρόπος. —**ρεχθέντος** (*ρέζομαι* = πράττομαι) = ὅταν μᾶς κάμουν. —τό ἄκος = ἡ θεραπεία. —**ἀλέξω** = υπερασπίζω, βοηθῶ. (*παρβλ. τά γνωστά ἀλεξικέραυνο κ.ἄ.*). —**κακὸν ἡμαρ** = κακή μέρα, κακό, συμφορά. (*παρβλ. ἐλεύθερον ἡμαρ, δούλιον ἡμαρ κ.ἄ.*). —**ῶ πέπον**· Ε 100. —**ἦ μὲν** = καὶ ὅμως. —τό **κάρτος**· κράτος. —**ἴσχειν**· ἀπαράμφ. ὡς προστακτ. τοῦ ἴσχω = συγκρατῶ. —**φιλοφροσύνη** = ὑποχωρητικότητα, μαλακοὶ τρόποι. —**κακομήχανος** = πού προξενεῖ κακό, βλαβερός· *παρβλ. καὶ Ζ 344.* —**θυμαλγής** = λυπηρός. —**μεταλλήξαντι**· *μεταλήγω* = παύω. Ἡ μετχ. ὑποθετ.

262 - 282 : —**εἶδέ...** Μπορεῖ νά συμπληρωθεῖ : *εἰ δέ βούλει, ἦ νά ἐξηγηθεῖ ὡς παρακλευσματικό : ἀλλά ἔλα....* — **τρίποδες ἄπυροι** = πού δέν χρησιμοποιοῦνται στή φωτιά, διακοσμητικοί. —**αἰθων** = ἀστραφτερός, λαμπρός· ἐπίθετο μετάλλων καί μετάλλινων ἀντικειμένων. —**πηγός** = εὐρωστός (*πήγνυμι*). —**ἀθλοφόρος** = αὐτός πού παίρνει βραβεῖο, ἄλογο τοῦ στίβου. —**ἄροντο**· *αἴρωμαι* = σημαίνει κερδίζω. —**ἀλήιος** = χωρίς κτῆμα (*στερ. α + λήιον = χωράφι*). —**ἐρίτιμος** = πολύτιμος. —**ἀμύμων** = ἄψογος. —**εὐκτίμενος** = καλὰ οἰκοδομημένος, καλοχτισμένος (*εὖ + κτίω, κτίζω*). —**ἐξέλετο**· *ἐξαιροῦμαι* = ξεχωρίζω καί παίρνω γιά τόν ἑαυτό μου. —**ἀπηύρα**· *ἀπαυρῶ, ἀπούρας*· Ζ 455. —**παρέσεται** = θά σοῦ ἔρθουν, θά σοῦ δοθοῦν. —**ἀλαπάζω** = λεηλατῶ. —**ἄλις**· ἐπίρρ. = ἀρκετά, ἄφθονα. —**νηήσασθαι**· *νηέω* = σωρεῖω, φορτώνω. —**δατέομαι** = μοιράζομαι μέ ἄλλους. —**ἡ ληῖς - ἶδος** = τά λάφυρα τοῦ πολέμου.

283 - 306 : —τό **οὔθαρ** = ὁ μαστός, *οὔθαρ ἀρούρης* = εὐφορη γῆ. —**τηλύγετος**· Γ 175. —**ἡ θαλίη** = ἡ ἀφρονία, τά ἀγαθά. —**εὐπηκτος** = στερεός (*πηκτός, πήγνυμι*). —**τάων**· *τῶν* = τούτων, γεν. διαίρ. —**ἀνάεδνος** = ἄνευ ἔδνων, χωρίς νά δώσεις τίμημα γι' αὐτήν —*Βλ. πραγμ.* —**ἄγομαι** = παίρνω μαζί μου. —**ἐπί** = ἐπί πλέον, ἀκόμα. —**τά μείλια** = δῶρα πού δίνουν χαρά (*μειλίχιος, μειλίσσω*). —**εὐναιόμενα**· *πρβλ. εὖ ναιεταόουσαν πόλιν*· Ζ 415. —**ποιήεις** = γεμάτος γλόη γλοερὸς (*ποιά, πόα*). —**ζάθεος**· Α 38. —**βαθύλειμος** = πού ἔχει βαθιά λιβάδια. —**νέαται**· ὑπερθ. τοῦ νέος = στά ἀκρότατα ἔρια, πολύ μακρινές. —**ἡμαθίεις** = ἀμμουδερός (*ἄμαθος*). —**πολύρρηνες**

= πού έχουν πολλά πρόβατα (πολύ + ἀρήν = πρόβατο). — **πολυβούτης** = πού έχει πολλά βόδια, πλούσιος. — ή **δωτινή** = δῶρο προαιρετικό αντίθετο μέ τίς θέμιστες. — **τοί ὑπό σκήπτρω** = κάτω ἀπ' τό σκήπτρο σου, ὡς ὑπήκοοί σου. — **λιπαρός** = λαμπρός, πλούσιος. — **θέμιστες** = ὑποχρεωτικές προσφορές στό βασιλέα. — **ἀπήχθετο** ἔγινε μισητός. — **κηρόθι** = κατάκαρδα. — **σφι** = γι' αὐτούς στά μάτια τους. — **χ'** (ε)· κε· δυνητ. — **ἔνεικαν**· ἀόρ. τοῦ φέρω.

Β') Μετοχή τοῦ οἶδα ἀπό θέμα ἰδ- : **ἰδυίας**.

— Ὑποτακτ. τοῦ εἰμί : **ἔω (ἔωσιν)** καί εὐκτική : **ἔοιμι (ἔοις)**.

— **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : δειδμεν, φθίσθαι, φράζεν ἐθέλησα .**

γ) **δύσσαι ἀλήνη** : Ἡ χρήση τοῦ ρήματος δύσμαι. ἡ ἄλλων συνώνυμων μέ ἀντικείμενο λέξη πού σημαίνει ἀρετή ἢ κακία, εἶναι ἡ συνηθισμένη στόν Ὅμηρο. Λέγεται καί *ἐπιειμένος ἀλήνη*. Πρβλ. καί *ἀναιδείην ἐπιειμένε*. Α 149. — **κόρυμβα** : κάθε πλοῖο εἶχε στήν πλώρη καί τήν πρύμη διακοσμητικά ἐξαρτήματα. Ἐδῶ ὁ ποιητής ἀναφέρει τά ἐξαρτήματα τῆς πρύμης, πού ἦταν φόβος πώς θ' ἀφαιροῦσε ὁ Ἐκτορας, γιά νά τά ἀφιερῶσει στούς Θεούς ὡς τρόπαια. — **ἐκάς Ἄργεος** : ἐδῶ Ἄργος ὀνομάζει ὅλη τήν Ἑλλάδα, τό Πελασγικό καί τό Ἀχαιϊκό Ἄργος μαζί. — **ἴσχειν μεγαλήτορα θυμόν** : Ὁ Ὀδυσσεάς, θέλει νά ὑπενθυμίσει στόν Ἀχιλλέα, ὅτι ἔχει φυσικό τό ἐλάττωμα νά θυμώνει καί νά ἐπιμένει στό θυμό του μέ πείσμα. Ὅσο γιά τή συμβουλή τοῦ Πηλέα στό γιό του « φιλοφροσύνῃ ἀμείνων » ἔχει τόση ἀλήθεια καί σοφία, πού ἀξίζει νά ἐπαναλαμβάνεται ὡς ὑπόθεξη στούς νέους. — **ἀπύρους τρίποδας** : Οἱ τρίποδες (*λέβητες*) ἦταν σέ χρήση κατά τήν Ὀμηρική, ὅπως καί σέ μεταγενέστερες ἐποχές. Ἡ οἰκιακή χρήση ἦταν βέβαια ὁ συνηθισμένος τους προορισμός (μαγειρική, θέρμανση νεροῦ κ.ἄ.). τούς χρησιμοποιοῦσαν ὅμως καί γιά λόγους διακοσμητικούς. Κάποτε τούς ἔδιναν καί σάν ἐπαθλα. — **τάλαντα** : Τό τάλαντο ἀντιπροσωπεύει μιά ποσότητα χρυσοῦ, εἶναι ὅμως ἄγνωστο ποῖο ἀκριβῶς βάρος ἀντιπροσώπευε στήν Ὀμηρική ἐποχή. — **ἵππους ἀθλοφόρους** : Τό ἐπίθετο τοῦτο μᾶς ἀφήνει νά ὑποθέσουμε ὅτι οἱ ἵπποδρομίες ἦταν συνηθισμένο ἀγώνισμα στήν Ὀμηρική ἐποχή. — **Λαοδίχη** : Ἡ κόρη αὐτή τοῦ Ἀγαμέμνονα ὑποθέτομε πώς εἶναι ἡ Ἡλέκτρα, πού τήν γνωρίζομε

ἀπό τήν τραγική ποίηση. — **ἀνάεδνος** : Στίς παλαιότερες ἐποχές, ὁ πατέρας τῆς νύφης ἔπαιρνε ἀπό τό μνηστήρα τῆς κόρης του ἔδρα ὡς ἀντίτιμο τῆς γυναίκας, πού μ' αὐτόν τόν τρόπο ἀγόραζε. Ὁ Ἀγαμέμνονας δίνει τήν κόρη του στόν Ἀχιλλέα χωρίς ν' ἀπαιτεῖ κανένα τίμημα. — **ἑπτὰ πτολίεθρα** : Πρόκειται γιά ἑφτά μεσσηνιακές πόλεις, πού ἀνῆχαν στήν προσωπική περιουσία τοῦ Ἀγαμέμνονα. — **θέμιστες** : Ἡ λέξη γενικά σημαίνει τή βασιλική ἐξουσία πού ἦταν πολλαπλή στους ὀμηρικούς χρόνους. Ὁ βασιλέας ἦταν ἀνώτατος ἄρχοντας σέ εἰρηνική καί πολεμική περίοδο, ἀνώτατος δικαστής κ.ἄ. Οἱ θέμιστες ἦταν, μαζί μέ τό σκῆπτρο, παραχώρηση τοῦ Δία σ' αὐτόν. Ἐδῶ ἡ λέξη σημαίνει εἰδικά τά δικαιώματα, πού εἶχε ὁ βασιλέας ἀπό τά εἰσοδήματα τῶν ὑπηκόων του.

Ὁ λόγος τοῦ Ὀδυσσεά θεωρεῖται ὑπόδειγμα ἀπό τήν τέχνη τῆς πειθῶς, ὅπως τήν ἀσκοῦν κατά τούς χρόνους τοῦ Ὀμήρου, δηλ. μέ σύνεση, μέ ἀφέλεια καί χωρίς βιασμένα ἐπιχειρήματα. Νά διακρίνετε : 1) σέ ποιὰ σημεῖα τοῦ λόγου ἡ πειθῶ δυναμώνει, 2) πῶς ὁ Ὀδυσσεάς προσπαθεῖ νά λυγίσει λίγο λίγο τόν Ἀχιλλέα καί 3) ποιόν τρόπο ἐπινοεῖ στό τέλος τῆς ὀμιλίας, γιά νά φέρει τόν ἥρωα σέ φιλοτιμία.

307 - 363

α') 307 - 327 : — **τόν μῦθον** = τήν ἀποφασή μου. — **ἀπηλεγέως** = ἀπερίφραστα, ὀρθά - κοφτά (ἀπό + ἄλεγος = φροντίδα). — **ἀποειπεῖν** = νά ἐκφράσω. — **ἤ περ δῆ** = ὅπως ἀκριβῶς. — **τετελεσμένον ἔσται· ἐν. μοι** = καί ὅπως θά τό ἐκτελέσω. — **ὡς μὴ τρύζητε** = γιά νά μή μοῦ παίρνετε τά αὐτιά. Εἶναι λέξη ἠχοποιήτη, τρύζω = κάνω τρύ - τρύ. — **παρήμενοι** = καθισμένοι κοντά μου, δηλ. ὅπως τώρα. — **γάρ**· αἰτιολογεῖ τήν ὠμήν εἰλικρίνεια, μέ τήν ὁποία θά μιλήσει. — **ὁμῶς** (ἐπίρρ.) = ὁμοιά, ἐξίσου. — **κεῦθω** = κρύβω. — **χάρις** = ἀναγνώριση, εὐγνωμοσύνη. — **εἰεν· εἰν. ἐμοί**. — **δῆιος· Ε 117**. — **νωλεμές·** (ἐπίρρ.) = ἀδιάκοπα. — **μένοντι· ἐνν. παρὰ νησί**. Ἡ μετχ. ὑποθετ. : **εἰ μένοι καί εἰ μάλα πολεμίζοι**. — **ἴος· Ζ 422**. — **κάτθανε· ρ. καταθνήσκω· γνωμ. ἄορ**. — **ἀεργός** = φυγόπονος, ἀδρανής (στερ. α + Φεργος). — **ἐοργῶς· ἔοργα, παρακμ. τοῦ ἔρδω**. — **περίκειται** = βρίσκεται γύρω μου, μοῦ ἀπομένει περισσότερο ἀπό τούς ἄλλους. — **παραβάλλω** = βάζω ἐμπρός, ἐκθέτω στους κινδύνους. — **ἄπτῆν -**

ἦνος = πού δέν μπορεῖ νά πετάξει. —ὁ **μάσταξ** = μασημένη τροφή (μαστάζω = μασῶ). —**κακῶς πέλει οἱ αὐτῇ** = εἶναι κακό γι' αὐτή τήν ἴδια, ὑποφέρει ἡ ἴδια. —**ἰαύω** = περνῶ τή νύχτα. —**διαπρήσω ἤματα** = περνῶ μέρες. —ἡ **δαρ** = ἡ σύζυγος.

328 - 347 : —**ἀλαπάζω**· I 278. —**πεζός** = σ' ἐπιδρομές στήν ξηρά, —**κατά Τροίην** = στήν Τροία. —**κειμήλια** = θησαυροί. Κυρίως ὅ,τι κεῖται (κείτεται, βρίσκεται), ὅ,τι ἀποτελεῖ περιουσία. —**δόσκον**· θαμιστ. ἀόρ. τοῦ δίδωμι. —**θοός**· A 12. —**διά δασάσκετο** = μοίραζε στους ἄλλους· δασάσκομαι θαμιστ. τοῦ δαίωμαι - δατέωμαι. —**γέρα**· κατγρμ. στό ἄλλα. —**ἐμπεδα** = στόν τόπο τους, ἄθικτα. —**εἶλετο**· ἀντικμ. ἄλοχον θυμαρέα. —**θυμαρῆς** = προσφιλῆς, ἀγαπητός (θυμός + ἀρ-, ἀρέσκω). —**περιαύων** = λογαριάζοντας κοντά. —**μέροψ**· A 250. —**ἐπεῖ**· δικαιολογεῖ, βεβαιώνει, τό ἀντίθετο ἀπό τό νόημα τῆς ἐρώτησης· ὄχι βέβαια, δέν ἀγαποῦν οἱ Ἀτρεΐδες μόνο τίς γυναῖκες τους, ἐπειδή... —**ἐχέφρων** = φρόνιμος. —**δουρικτητός** = αἰχμάλωτος πολέμου (δόρον + κτητός). Ἐνν. δέν τήν ἔχω ἀποκτήσει δίνοντας ἔδνα. —**πειρῶμαι**· (τινος) = δοκιμάζω, προσπαθῶ νά πείσω κάποιον. —**ἀλεξέμεναι**· ἀλέξειν· I 251.

348 - 363 : —**πονέομαι** = εἶμαι στό ἔργο, ἀσχολοῦμαι, κάνω κάτι. —**νόσφιν** = μακριά, χωρίς. —**καί δῆ** = καί μάλιστα. —**δέμω** = χτίζω, ὑψώνω. —**ἐλάω** = τραβῶ· ἤλασε = ἄνοιξε. —ὁ **σκόλοψ** = πάσσαλος. —**οὐδ' ὧς** = παρ' ὅλ' αὐτά, μήτε ἔτσι. —**ἀπό τείχεος** = μακριά, σέ ἀπόσταση ἀπό τό τεῖχος (τοῦ Ἰλίου). —**ὄρνυμι μάχην** = συνάπτω, δίνω μάχη. —στ. 354 = Z 237. —**οἶον**· προσδιορίζει τό ἐμέ πού ἐνν. —**μῖμνω** = περιμένω. —**νηέω**· I 279. —**ἄλαδε**· εἰς ἄλλα = στή θάλασσα. —**αἶ κέν τοι τὰ μεμήλη** = ἄν αὐτό σ' ἐνδιαφέρει. —**ἦρι**· ἐπίρρ. = πρῶί. —**ἐρέσσω** = κωπηλατῶ. —**μεμαῶται** = πού ἐπιθυμοῦν, πρόθυμοι. —**ἤματι τριτάτῳ** = μετά τρεῖς μέρες. —**ἐρίβωλος** = ἐριβῶλαξ· A 155.

B') Ἀσυναίρετοι τύποι στή γεν. τοῦ πληθ. : σφετεράων, τάων, πασέων.

—τό τακτικό τοῦ τρεῖς : τρίτατος ὅπως καί τέτρατος, ἕνατος, δέκατος.

—Νά αναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις: **ἦεν, δῶη, ἰῆ, ἐθέλεσκε.**

γ') **ἐχθρός γάρ μοι κείνος...** Οἱ δύο αὐτοὶ στίχοι ἔχουν γίνει παροιμία στοὺς ἀρχαίους. Πραγματικά γίνεται μισητός ὁ ἄνθρωπος, πού κρύβει τὴν ἀληθινὴ σκέψη του καὶ ὑποκρίνεται. —**κάτθανε δμῶς:** Παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὴν περίπτωσή του ὁ Ἀχιλλέας γενικεύει τὴ σκέψη του καὶ ἐκφράζεται μὲ τόση ἀπαισιοδοξία γιὰ τὴν ἀξία τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀνδρείας. Ἀργότερα ὅμως ἐδειξε μὲ τὴ διαγωγή του ὅτι καὶ στὴν ἀρετὴ πίστευε καὶ νά ἐπιτελέσει ἤθελε γενναῖα ἔργα ἀδιαφορώντας γιὰ τὸ θάνατο. —**δάρων ἔνεκα σφετεράων:** εἶναι προφανές τι ὁ Ἀχιλλέας ἐννοεῖ τὴν Ἑλένη. Χρησιμοποιεῖ ὅμως πληθυντικό, γιὰ νά ἐκφράσει ὅτι τὴν περιφρόνησέ του στοὺς δύο Ἀτρεΐδες. — **Ὀδυσσεῦ, σὺν σοίτε καὶ ἄλλοισιν βασιλεῦσι φραζέσθω:** Ὁ λόγος τοῦ Ἀχιλλέου στό σημεῖο τοῦτο γίνεται σαρκαστικός καὶ ἰδιαίτερα ἡ παρακίνηση αὐτὴ θυμίζει τὴν καύχηση τοῦ Ἀγαμέμνονα, ὅτι δέ χρειάζεται καὶ τόσο πολὺ τὴ βοήθεια τοῦ Ἀχιλλέου (A 173-175). — **Ἑλλησποντον, ἐπ' ἰχθυόοντα:** Δέν ἐννοεῖ ἐδῶ ἀκριβῶς τὰ στενά τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀφοῦ ὁ Ἀχιλλέας ἦταν νά πλεύσει πρὸς τὴ Θεσσαλία, ἀλλὰ τὴ θάλασσα στὴν ὁποία ἀνοίγεται ὁ Ἑλλησποντος. — **ἤματι κεν τριτάτῳ:** Τὸ στίχο αὐτὸ τὸν παρεμβάλλει ὁ Πλάτων στό διάλογό του «Κρίτων», ὅπου μὲ τὴ φράση «*Φθίην ἐρίβωλον*» ἐννοεῖ συμβολικά τὸν τόπο, ὅπου μετὰ τὸ θάνατο θά πῆγαινε ἡ ψυχὴ τοῦ Σωκράτη.

α') 143 - 158 : —**βάσκ' ἴθι** = φεύγα, πήγαινε· πρβλ. βῆ ἰέναι· Z 296. —**ταχεῖα** = γρήγορα, μέ ὄλη σου τήν ταχύτητα. κατγρμ. —τό **ἔδος** = ἡ ἔδρα, ἡ κατοικία (ρίζα σεδ - ἔζομαι). —**λύομαι** = λυτρώνω, ἐξαγοράζω. —**λαίνω** = εὐχαριστῶ, μαλακώνω. —**ἄμα** = μαζί. —**γεραίτερος** = (μᾶλλον) γέρος, ἡλικιωμένος. —**ὄς κ' ἰθύνοι**· ἀνακτ. τελ. πρότ. —**πρότι** = πρός. —**μηδὲ μελέτω οἶ** = καί νά μή σκεφετῆ καθόλου. —τό **τάρβος** = ὁ φόβος. —ὁ **πομπός** = ὁ συνοδός. —**ὀπάζω** = δίδω (ὡς συνοδό). —**ἀργεῖφόντης** = πού φανερώνεται ξαφνικά (ἀργός = γρήγορος + φαίνω). Μυθολ. ἐπίθ. τοῦ Ἑρμῆ . —**ἦος**· A 193. —**πελάζω** = ὀδηγῶ κοντά, μτβτ. —**ἀπό ἐρύξει** = θά ἐμποδίσει· ρ. ἐρύκω. —**ἄσκοπος** = ἀπερίσκεπτος. —**ἀλιτήμων** = ἀμαρτωλός, ἀσεβής. —**ἐνδυκέως** = μ' ἐπιμέλεια, μέ σεβασμό (ἐν + ρίζα δευκ. = πού σημαίνει φροντίζειν). —**πεφιδήσεται** = θά λυπηθεῖ, ρ. φείθομαι.

159 - 170 : —**ἀελλόπος** = γρήγορη σά θύελλα (ἄελλα + πούς). —**κίχεν· κίχάνω, κίχημι**· E 187. —ἡ **ἐνοπη** = φωνή λύπης. —τό **εἶμα** = τό ἔνδυμα, τό φόρεμα. —**φύρω** = βρέχω. —**ἐντυπᾶς** = σφιχτά στό σῶμα, ὥστε νά διαγράφεται τό σῶμα του. —**κόπρος** = σκόνη, ἀκαθαρσία. —**τοῖο· τοιούτον**, δηλ. στό κεφάλι τοῦ γέροντα πού ἦταν στήν κατάσταση αὐτή. —**κυλίνδομαι** = κυλιέμαι. —**καταμήσατο· καταμάομαι** = μαζεύω. —ἡ **νυός** = ἡ νύφη. —**οἶ δὴ... ὀλέσαντες**· ἡ σειρά τῶν λέξεων : οἶ δὴ κἄτο πολλές τε καί ἐσθλοὶ ὀλέσαντες ψυχὰς ὑπὸ χερσίν Ἀργείων. —**κἄτο· ἐκειντο**. —**τυτθόν** = σιγά, ψιθυριστά. —**γυῖα**· E 122.

171 - 187 : —**δοσομένη· δοσομαι** = ἀντικρίζω, βλέπω στό νοῦ μου, σκέπτομαι. —**τότε** = ἐδῶ. —**ἀνευθεν** = μακριά. —**ἔών**· = ἐναντ. μετοχή. —**ἐκέλευσεν**· ὁ ἀόρ... ἀναφέρεται στή στιγμή, κατά τήν ὁ-

ποία ὁ Δίας ἔδωσε διαταγή στήν Ἴριδα. —στ. 176 - 187 δίνει σέ εὐθύ λόγο τό περιεχόμενο τῶν στ. 147 - 158.

188 - 199 : —**υἱας**· σύναψε μέ τό ἠνώγει. —**ὀπλίζω** = ἀρματώνω, ἐτοιμάζω. —**ἡ πείρινος - νθος** = ψάθινο κιβώτιο, καλάθι. —**κηώεις**· Z 288. —**τά γλήνεα** = κοσμήματα, πολύτιμα πράγματα. —**κεχάνδει· χανδάνω** = περιέχω, περικλείω. —**δαιμονίη**· Z 486. —**τί τοι φρεσὶν εἶδεται εἶναι** ; —τί σοῦ φαίνεται πῶς εἶναι ;

200 - 215 : —**κώκυσεν**, = ἔβγαλε φωνή θρήνου. —**πῆ οἴχονται** = ποῦ πῆγαν. —**ἦς· αἰς**· δοτκ. τῆς αἰτίας. —**ἔκλεο**· κλέομαι = εἶμαι ξακουστός. —**ἦδ'** (ἐπὶ τούτοις). —**οἴσιν ἀνάσσεις** = στούς ὑπηκόους σου. —**πῶς ἐθέλεις** = πῶς ἔχεις τῆ διάθεση. —**ἔξενάριξε**· E 151. —**αἰρήσει καὶ ἐσόψεται**· σχ. πρωθύστερο. —**εἰ ἐσόψεται** = ἂν σέ ἀναγνωρίσει. —**ὠμηστής** = ἄγριος. —**ὄδε** = αὐτός, γιά τόν ὅποιο μιλοῦμε. —**γεινομένῳ** (χρον.) = ὅταν γεννηθήκε. —**ἐπένησε λίνω** = ἔκλωσε μέ τό νῆμα τῆς· ρ. ἐπινέω. —**ἀργίποδες** = γρήγοροι στά πόδια, ταχεῖς (ἀργός = ταχύς). —**ἄσαι** = νά χορτάσει. Ἐπεξ. τοῦ ὡς· ρ. ἄω. —**κρατερός** = βίαιος, σκληρός. —**ἔχοιμι**· καθαρῆ εὐκτική = μακάρι νά εἶχα. —**ἐσθέμεναι**· ἔσθω, ἐσθίω. Ὁ ἐνεστώτας, ἐξακολουθητικός, δηλώνει τό πάθος τῆς Ἐκάβης = νά τό κατατρώγω ἀδιάκοπα. —**προσφῦσαι** = ἀφοῦ κολλήσω πάνω του. —**ἄντιτα γένοιτό (μοι)** = θά ἔπαιρνα ἐκδίκηση. —**ἄντιτα**· ἀντί ἀντίτιτα, (τίνομαι). —**ἔργα**· ἐνν. τοῦ Ἀχιλλέα = γιά ὅ,τι ἔκανε. —**κακίζόμενον** = ὡς ἀνανόρο. —**ἔσταότ(α)** = πρό = ἐνῶ στεκόταν μπροστά, ἐνῶ ὑπερασπιζόταν, ὡς πρόμαχο. —**ἀλεωρῆ** = ἄμυνα, τρόπος νά σωθεῖ.

216 - 227 : —**ὄρνις** = πουλί (οἰωνός). —**πέλευ**· πέλομαι. —**ἡ οἱ** = ἡ αὐτοί πού... —**θυοσκόος** = αὐτός πού μαντεύει ἀπό θυσίες. —**νοσφίζομαι** = ἀπορρίπτω, ἀποφεύγω. —**ἐσέδρακον**· ἐσδέρομαι = βλέπω. —**ἄντην** = μπροστά μου. —**ἄλιος** = μάταιος, ἀνεκτέλεστος. —**ἔπος** = ὁ λόγος μου. —**ἀγκάς**· ἐπίρρ. = στήν ἀγκαλιά. —**ἔξ ἔρον εἶην**· πρβλ. ἐξ ἔρον ἐντο· I 1222.

β') *Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : ἰκέτεω, τοῖο, ἐην, κέατο, υἱας.*

—*Νά μεταγραφοῦν στόν ἀττικό λόγο οἱ φράσεις :*

- 1) ἦός κεν ἄγων Ἀχιλλῆι πελάσση.
- 2) αὐτάρ ἐπὴν ἀγάγησιν.
- 3) οὐ ἔ κακίζόμενόν γε κατέκτα.

γ') ἀμφὶ δὲ πολλὴ κόπρος ἔην κεφαλῆ: Ἡ ἐκδήλωση αὐτῆ τοῦ πένθους ἦταν συνηθισμένη. Τό ἴδιο καί ὁ Ἀχιλλέας, ὅταν ἔμαθε τό θάνατο τοῦ Πατρόκλου, ἔριχνε στό κεφάλι του κόνιν αἰθαλόεσσαν, κι ἀσχῆμιζε τό ὠραῖο πρόσωπό του. Ὁ ποιητής προσθέτοντας τή λεπτομέρεια, ὅτι ὁ γέροντας βασιλέας ἦταν σφιχτά τυλιγμένος στή χλαίνα του, κάνει δραματικότερη, τήν εἰκόνα πού ἀντίκρισε ἡ Ἴριδα στήν αὐλή τοῦ Πριάμου. —**Δαρδανίδης**: ὀνομάζεται ὁ Πριάμος ὡς ἀπόγονος τοῦ Δαρδάνου, παλαιοῦ βασιλιᾶ τῶν Τρώων. —**ἐς θάλαμον κηῶντα** κτλ. Πρβλ. Ζ 288. —**ἔσταότα πρό Τρώων**: Ἡ Ἑκάβη κρατᾶ στή μνήμη της καλᾶ τήν τελευταία φορά πού εἶχε δεῖ τό γιό της. "Ὅταν ὁ Ἀχιλλέας, κυνήγησε τούς Τρῶες καί τούς ἀνάγκασε νά κλειστοῦν στήν πόλη, μόνο ὁ Ἐκτορας ἔμεινε ἔξω ἀπό τό τεῖχος, γιά νά μονομαχήσει μέ τό φοβερό ἀντίπαλό του. Στεκόταν στή θέση του ὡς μοναδικός πρόμαχος τοῦ Ἰλίου, ἐνῶ οἱ γονεῖς κι' οἱ φίλοι του μάταια τόν ἰκέτευαν νά μπεῖ κι αὐτός μέσα στό τεῖχος (Χ 25 κ.έ.).

228 - 280

α') 228 - 246 : — ἡ **φωριαμός** = τό κιβώτιο. —τό **ἐπίθημα** = κάλυμμα. —**ἀπλοῖδες χλαῖναι** = μονές χλαῖνες ἀντίθετα στά διπλοῖς, δίπλαξ· Γ 126. —**τάπητες** = σκεπάσματα καθισμάτων καί κρεβατιῶν. —τό **φᾶρος** = τό ἐξωτερικό φόρεμα, τό ἱμάτιο. —**ἴστημι** = ζυγίζω. —**πίσυρες** = τέσσερις. —**ἐξεσίην** = σέ πρεσβεῖα, ὡς ἀπεσταλμένος (ἐξήμι). —**μέγα** = σπουδαῖο. —τό **κτέρας** = τό κτῆμα. — **περί** = σφοδρά, ὑπερβολικά. —**ἀπέεργε**· ἔναρκτ. = ἄρχισε ν' ἀποδιώχνει· ρ. ἀποέργω. —**ἐνίσσω** = ἐπιπλήττω, βρίζω. —**ἔρρετε** = φύγετε ἀπό δῶ, στήν ὁργή. —**λωβητῆρες** = ἐλεεινοί, ἄτιμοι. —**ἐλεγχέες** = ντροπιασμένοι. —**κηδήσοντες** = γιά νά μέ λυπήσετε (κήδω). —**ὄνοσασθαι**· ὄνομαι = περιφρονᾶ, δέ λογαριάζω τίποτε. —**ῥήιτεροι ἔσεσθαι ἐναίρεμέν**· προσωπ. σύνταξη· ἡ ἀπρόσ. : ὀηίτερον ἔσεται Ἀχαιοῖσιν ἐναίρεμέν· ὑμᾶς. —**ἐναίρω** = σκοτώνω. —**ἀλαπάζω**· Ε 166. —**κεραίζομαι** = ἐρήμωναί

247 - 264 : —**σκηπάνιον** = ραβδί, σκῆπτρο. —**δίεπε** = χώριζε από δῶ κι από κεῖ καί περνοῦσε· ρ. διέπω. —**σπέρχομαι** = βιάζομαι. — **ὀμόκλα**· ὀμοκλάω = φωνάζω, διατάσσω. —**νεικείω** = ἐπιπλήττω, κατηγορῶ. —**βοήν ἀγαθός**· Ε 114. — ἡ **κατηφών**· λέγεται ὡς βρισιά σέ ὄσους ἔχουν κακή διαγωγή = αἰσχροί. —**εἶθ' ὠφέλετε πεφάσθαι** = εἶθε νά εἶχατε σκοτωθεῖ σεῖς... (παρακμ. ἀπό ρίζα φεν-, φόνος). —**πανάποτμος** = κατακακότυχος. —**τά ἐλέγχεα** = ἀτιμίες, ἄτιμοι. — **χοροϊτυπή** = χοροπηδήματα. —**ἐπιδήμιοι** = στή χώρα σας, εἰς βάρους τῶν συμπολιτῶν σας. —**πρήσσω ὁδοῖο** = κάνω, παίρνω τό δρόμο. Ἡ γεν. διαίρετ.

265 - 280 : —**ὑποδείσαντες** = ὑπάκουσαν τρομαγμένοι· ρ. ὑποδείδω. —**ἄειραν** = πῆγαν κι ἔφεραν. —**πρωτοπαγής**· Ε 194. —**πείρινοθα**· Ω 190. —**ἀπήνη** = ἄμαξα τετράτροχη πού τή σέρνουν ἡμίονοι. — **νήεον**· νηέω· Ι 279. — οἱ **κρατερώνυχες** = πού ἔχουν ἰσχυρές ὀπλές, ρωμαλέοι —**έντεσιεργοί** = αὐτοί πού ἐργάζονται, αὐτοί πού σέρνουν τά ἔντεα, δηλ. τό συγκρότημα τοῦ ἄμαξιού. —**ἀτιτάλλω**· Ε 271.

β') *Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ τύποι : ὕμμες, πίσυρες, ἔσκε.*

—*Νά μεταγραφοῦν στόν ἀττικό λόγο οἱ προτάσεις :*

1. *Οὐδέ νυ τοῦ περ φείσατο ἐνὶ μεγάροις γέρων.*

2. *ῥήτεροι μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν ἔσεσθε, κείνου τεθνηῶτος, ἐναιρέμεν.*

γ') —**τάλαντον** : Ι 264. —**Θρηῆκες ἄνδρες**· Οἱ Θραῆκες ἦταν φυλετικά συγγενεῖς μέ τούς Τρῶες καί σύμμαχοί τους. Τό δέπας δόθηκε στόν Πρίαμο, πρὶν γίνεῖ βασιλιάς, ὅταν ὁ πατέρας του Λαιομέδων τόν εἶχε στείλει ὡς πρεσβευτή. —**ἀπήνη**· ἀντίθετα μέ τήν ἄμαξα πού τή σέρνουν ἄλογα, τήν ἀπήνη σέρνουν ἡμίονοι, ἔχει τέσσερις τροχοῦς καί μᾶλλον προορίζεται γιά φορτία. —**Μυσοί** : κάτοικοι τῆς Μυσίας, χώρας στά Β.Δ. τῆς Μ. Ἀσίας.

281 - 338

α) 281 - 298 : —**ζευγνύσθην** = ἔδωσε διαταγή νά τούς ζέψουν τά ζῶα. Τό ρ. μέσο διάμεσο. —**πυκινά μῆδεα** = σοβαρές σκέψεις.

—**ἀγχίμολον**· ἐπίρρ. = κοντά. —**τετιῶς** = λυπημένος, ρ. **τετίημαι**.
 —**μελίφρων** = πού γλυκαίνει τήν ψυχή. —**λείψαντε**· **λείβω** = χύνω.
 —**τῆ**· δεικτ. ὀρίστε. —**ἄψ** = πίσω. —**ἐπει ἄρ(α)γε** = ἀφοῦ τέλος πάντων. —**μέν**· βεβαιωτ. —**ἔπειτα** = τώρα, δηλ. ἀφοῦ ἀποφάσεις ὅπωςδῆποτε νά πᾶς. —**κελαινεφής**· Z 267. —**Ἰδαῖος** = πού λατρεύεται στήν Ἰδη. —**κατὰ ὀράται** = κοιτάζει, βλέπει κάτω. —**εὖ**· οὐ· προσ. ἀντων. —**δεξιόν** = (νά πετάζει) δεξιά του. —**πίσυνος**· E 205. —**εἰδέ** = ἄν ὁμως. —**εὐρύοπα**· E 265. —**οὐκ ἄν κελοίμην** = δέ θά σε παρακινούσα, ἄρα : θά σοῦ ἀπαγόρευα. —**ἐποτρύνουσα** = μέ τίς συμβουλές μου. —**μάλα περ μεμαῶτα** = μέ ὄλη σου τήν ἐπιθυμία.

299 - 321 : —**τοι ἐφιεμένη τότε** = σ' αὐτή σου τήν ἐπιθυμία. —**χειρας ἀνασχέμεν...** Z 257. —**ἦ**· (ἡμί (λέγω). —**ἀκήρατος** = καθαρός, διαυγής. —**παρέστη** = στάθηκε κοντά του. —**τό χέρνιβον** = ἡ λεκάνη, στήν ὁποία ἔχυναν νερό ἀπό τήν πρόχουν γιά τό πλύσιμο τῶν χειρῶν. —**τό ἔρκος** = ὁ φράχτης τῆς αὐλῆς καί συνεκδχ. ἡ αὐλή. —**εἰσανιδῶν** = ἀφοῦ κοίταξε πρὸς τά ἐπάνω. —**μεδέων** = πού βασιλεύεις. —**φίλον ἦδ' ἔλεινόν** = κινώντας τή συμπάθεια καί τόν οἶκτο. —**μητίετα**· A 175. —**ἦκε**· ἦμι. —**τελειότατον** = τό πιό τέλειο, τό πιό ἀληθινό. —**μόρφνος** = εἶδος ἀετοῦ μέ μαῦρο χρῶμα. Τό ἴδιο καί **περκινός**. —**ὄση θύρη τέτυκται** = ὅσο πλατειά ἔχει κατασκευαστεῖ μία πόρτα. —**ἀφνειός** = πλούσιος. —**εὖ κληῖσ' ἀραρυῖα** = τέλεια ἀρμολομένη μέ κληίδες (σύρτες). —**εἴσατο**· εἶδομαι = φαίνομαι. —**αἶξας**· αἴσσω = πετῶ (διάττοντες). —**γηθέω** = χαίρομαι. —**ἰάνθη**· ἰαίνω· Ω 147.

322 - 338 : —**σπέρχομαι**· Ω 248. —**ξεστός** = καλά πελεκημένος, γυαλιστερός· πρβλ. Z 244: **ξεστοῖο λίθοιο**. —**ἐκ ἔλασε** = κατευθύνθηκε ἔξω, βγῆκε. —**ἐρίδουπος** = πού ἀντηχεῖ ἀπό κάθε κρότο, ἦχηρός. —**ἐφέπω** = διευθύνω. —**καρπαλίμη** = γρήγορα. —**κατὰ ἄστν** = κατεβαίνοντας τήν πόλη. —**ἄψορρος** = πίσσω (ἄψ + ῥέω). —**ἀπονέομαι**· φεύγω. —**προφανέντε** = μόλις παρουσιάστηκαν. —**ἐταιρίζω** = γίνομαι σύντροφος, συνοδεύω. —**βάσκ' ἴθι**· Ω 114. —**Πηλείωνάδε** = στή σκηνή τοῦ γιοῦ τοῦ Πηλέα, δηλ. τοῦ Ἀχιλλέα.

β') *Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : σφί, ἐθέλησθα.*

γ') **Κρονίωνι Ἰδαίῳ, ὅς τε Τροίην κατὰ πᾶσαν ὁρᾶται:** Ἐκ τῆς βουνοκορφῆς τῆς Ἰδης, τό Γάργαρον, φαίνεται ὀλόκληρη ἡ Τρωική χώρα καί ἄλλη ἕκτασι ἀκόμα πῖό πέρα. Ἐξάλλου ἐδῶ τό ρ. ὁρᾶται ἐκφράζει τήν προστατευτική διάθεση τοῦ Δία γιά τή χώρα τοῦ Πριάμου. — **χερσίν ὕδωρ ἐπιχεῦαι ἀκήρατον:** Πρίν ἀπό κάθε ἱερῆ πράξῃ ἔπρεπε νά πλύνουν τά χέρια τους. — **μέσω ἔρκει:** στή μέσῃ ἀκριβῶς τῆς αὐλῆς ἦταν ὁ βωμός τοῦ Δία τοῦ Ἐρκειοῦ, ὅπου προσφέρονταν οἱ ἐπίσημες βασιλικές θυσίες. — **καί αἰθούσης ἐριδούπου:** Ἐννοεῖται ἡ στοά πού ἀποτελοῦσε τό ἐξωτερικό πρόθυρο τῆς αὐλῆς. Μπαίνοντας κανένας ἀπό τήν ἐξωτερική αὐτή αἴθουσα βρισκόταν στήν αὐλή (ἔρκος) καί ἀντίκριζε ἄλλη στοά, πού ἦταν ἡ εἴσοδος τοῦ μεγάρου (αἰθουσα δώματος). Στά ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου ἔβλεπε κανένας στοές (ξεστάς αἰθούσας) καί στά δεξιά καί σ' ἀριστερά τῆς αὐλῆς: Ζ 243.

339 - 404

α') 339 - 348 : — **ἀπίθησε· παράκουσε· οὐδ' ἀπίθησε** = ὑπάκουσε. — **διάκτορος** = πού μεταφέρει καί ἐκτελεῖ μ' ἀκρίβεια τίς διαταγές τῶν θεῶν. — **ἀργεῖφόντης·** Ω 153. — **αὐτίκα ἔπειτα** = εὐθύς ἀμέσως. — **ἀμβρόσιος** = ἀθάνατος, θεϊκός (ἀ + (μ) βροτός). — **ἤμην - ἤδὲ** = καί - καί. — **ὑγρή·** ὡς οὐσιαστ. (πρβλ. ἡ ξηρά· ἔνν. γῆ). — **ἄμα πνοιῆς** = μαζί μέ τίς πνοές, καθῶς ἔπνεε (φουσοῦσε ὁ ἄνεμος). — **τῇ·** ἀναφ. δοτ. τοῦ ὄργ. — **θέλω** = μαγεύω. — **τούς δ' αὐτε** = ἐνῶ ἀντίθετα ἄλλους, καί ἄλλους πάλι. — **ὑπνάω** = κατέχομαι ἀπό ὕπνο, μέ κρατᾶ ὕπνος. — **κρατῦς** = κραταιός, δυνατός. — **βῆ ἰέναι·** 1 229. — **αἰσυμνητήρ** = πού κρίνει δίκαια, κριτής, ἄρχοντας (αἶσα + μέμνημαι καί αἰσυμνήτης). — **κοῦρος αἰσυμνητήρ** = νεαρός ἄρχοντας, ἄρχοντόπουλο. — **πρῶτον ὑπηνήτη** = πού μόλις φυτρῶνουν τά γένεια του (ὑπήνη = γένεια).

349 - 357 : — **ἔλασαν παρέξ σῆμα Ἴλοιο** = προσπέρασαν τό μνημα τοῦ Ἴλου. — **δὴ γάρ** = γιὰτί πιά — τό **κνέφας** = τό σκοτάδι. — **τόν δέ·** (σὺναψε μέ τό Ἑρμείαν) = καί τοῦτον. δηλ. τόν Ἑρμῆν. — **ἐξ ἀγχιμόλοιο·** Ω 283. — **φράζομαι** = σκέπτομαι. — **φράζω, Δαρδανίδα** = ἔχε τό νοῦ σου, γιέ τοῦ Δαρδάνου. — **φραδῆς** = φρόνιμος. — **τέτυκται ἔργα** = ἔχουν γίνει ἔργα, ἔγινε δουλειά πού θέλει νοῦ φρόνιμο. — **διαρραίομαι** = καταστρέφομαι, ἀφανίζομαι. — **μιν·** σὺναψε μέ τό λιτανέουσμεν.

358 - 371 : —**σὺν χύτο** = ταραχτήκε. —**δείδια**· δέδια. —**γναμπτός** = εὐλύγιστος. —**ταφών**· τέθηπα = κυριεύομαι ἀπό ἐκπληξῆς. —**αὐτός** = αὐθόρμητα, μόνος του. —**ἐριούνιος** = εὐεργετικός (ἐπιπατ. ἐρι + ὀνήμη = ὠφελῶ)· ἐπίθ. τοῦ Ἑρμῆ. —**ἐξείρετο** = τοῦ ἔκανε ἐρώτηση, τὸν ρώτησε. —**πάτερ**· καί προσφώνηση γερόντων ἀπό νεώτερους. —**ἰθύνω** = διευθύνω. —**ἀμβροσίη νύξ** = θεϊκὴ νύχτα. —**εὐδω** = κοιμοῦμαι, ἡσυχάζω. —**μένεα πνεύοντες** = ὀρηκτικοί, γενναῖοι. —**ἀνάρισος** = ἐχθρικός (στερ. α(ν) + ἄρισος, ἀραρίσκω). —**θοός**· Α 12. Ἡ νύχτα λέγεται *θοή*, γιατί, καθώς μεσολαβεῖ ὁ ὕπνος, φαίνεται ὅτι περᾶ γρήγορα. —**τό ὄνειαρ - ατος** = πολύτιμο πράγμα. —**τίς ἄν νόος τοι εἶη** = τί σκέψη θά ἔκανες (θά σοῦ γινόταν), τί θά 'βαζες στό νοῦ σου ; —**ὀπηδέω** = ἀκολουθῶ. —**ἀπαμύνασθαι**· (σύναψε μέ τό : οὔτ' αὐτός νέος ἐσσί·) = ὥστε νά ἀποκρούσεις. —**χαλεπαίνω** = φέρομαι ἐχθρικά, κάνω κακό. —**ῥέξω**· ῥέζω. —**καί δέ** = καί μάλιστα. —**ἀπαλεξήσαιμι**· ἀπαλέξω· I 251. —**δέ**· αίτιολ. —**εἶσκω** = παρομοιάζω (μτβτ.).

372 - 377 : —**οὔτω πη** = ἔτσι κάπως. —**ὑπερέσχεθε χεῖρα** = ἄπλωσε τό χέρι ἀπό πάνω μου, μέ προστάτεψε. —**ἤκεν** = ἔστειλε ρ. ἴημι. —**ὀδοιπόρον** = διαβάτη. —**ἀντιβολέω** = συναντῶ. —**αἴσιος** = πού φέρνει καλό, τυχερός. —**ἀγητός** = θαυμαστός. —**πέπνυμαι νόω** = ἔχω πολύ νοῦ.

378 - 388 : —**ναί δῆ** = ναί πραγματικά. —**κατὰ μοῖραν** = ὀρθά —**ἀτρεκέως** = χωρίς περιστροφές, εἰλικρινά. —**πή** = κάπου. —**κειμήλια** = θησαυροί. —**ἴνα**· ἀναφ. τόπου = ἔπου. —**ᾠριστος**· ὁ ἄριστος. —**οὔ τι** = καθόλου. —**ἐπιδεύομαι** = εἶμαι κατώτερος. —**μάχης** = ὅσον ἀφορᾶ στή μάχη. —**φέριστος** = ἐξάιρετος, θαυμάσιος. —**τέων**· τίνων. —**ὁ οἶτος** = ἡ μοῖρα. —**ἄποτμος** = ἄμοιρος. —**ἐνισπες**· ἐννέπω.

389 - 404 : —**πειράομαι τινος** = δοκιμάζω κάποιον. —**εἶραι Ἔκτορα** = ρωτᾶς γιά τόν Ἔκτορα. —**κυδιάνειρα** = πού δοξάζει τούς ἄνδρες (*κῦδος* + *ἀνήρ*), δοξοδότρα. Λέγεται καί γιά τή μάχη καί γιά τήν ἀγορά. —**δαίζω** = κομματιάζω. —**μία** = ἡ ἴδια. —**εὐεργῆς** = καλοκάμητη. —**ἔξειμι** = βγαίνω, κατάγομαι. —**πάλλω κλήρω** = σείω, κουνῶ κλήρους σέ μία περικεφαλαία, ὥσπου νά πεταχτεῖ ἕνας· *παλλό-*

μενος κλήρω = κατά τήν κλήρωση. — **ἐλίκωψ** · A 98. — **ἀσχαλάω** = δυσανασχετῶ. — **ἔσσυμαι τινος** = τρέχω πρὸς κάτι, θέλω κάτι.

β') Ἀόρ. β' τοῦ ὑπερέχω μέ ἐπέκταση : **ὑπερέσχετε**.

— Γεν. πληθ. τῆς ἐρωτημ. ἀντων. τίς : **τέων**.

— *Νά μεταγραφοῦν στόν ἀττικό λόγο :*

1) **οὐτ' αὐτὸς νέος ἐσσί**.

2) **καί δέ κεν ἄλλον σεῦ ἀπαλεξήσαιμι**.

γ') **σῆμα Ἴλιου** = Ὁ Ἴλος κατά τήν παράδοση ἦταν ὁ οἰκιστής τοῦ Ἰλίου. Προχωρώντας πρὸς τό Σκάμανδρο ὁ Πρίαμος καί ὁ κήρυκας ἄφησαν ἀριστερά τό μνημα τοῦ Ἴλου, πού ἦταν στά μισά τοῦ δρόμου ἀπό τίς Σκαιές Πύλες ὡς τό στρατόπεδο τῶν Ἀχαιῶν. — **φεύγωμεν ἐξ ἴππων** : Ὁ Ἰδαῖος προτείνει νά ἐγκαταλείψουν τήν ἄμαξα, πού εἶχε τούς θησαυρούς, καί νά σωθοῦν φεύγοντας μέ τό ἄρμα πού τό ἔσερναν ἄλογα. — **Πολύκτωρ** : Εἶναι φανταστικό ὄνομα, ὅπως καί ὅλη ἡ ἱστορία, πού διηγεῖται ὁ Ἑρμῆς γιά τόν ἐρχομό του στήν Τροία. Ἐνῶ τώρα εἶναι *πρῶτον ὑπηγήτης*, πρὶν ἀπό δέκα χρόνια εἶχε κληρωθεῖ νά πάρει μέρος στόν πόλεμο!

405 - 467

α') 405 - 423 : — **μελειστί** = σέ κομμάτια (*μελεῖζω*). — **προὔθηκεν** *προτίθημι* = βάζω μπροστά, ρίχνω. — **αὐτως** = ἔτσι, δηλ. ὅπως πρὶν, ὅπως ἔταν σκοτώθηκε. — **ἐν κλισίῃσι** : ἀντί *ἐν κλισίῃ*. — **δυωδεκάτη οἱ ἡώς** (*ἔστι*) = εἶναι γι' αὐτόν ἡ δωδεκάτη ἡμέρα, πέρασαν δώδεκα μέρες πού αὐτός... — ὁ **χρῶς - χρῶς** = τό δέρμα. — **αἰ εὐλαί** = σκουλήκια τοῦ κρέατος πού σαπίζει. — **ἀρηίφατος** = σκοτωμένος στόν πόλεμο (*ἄρηι + φατός*). — **κατέδω** = κατατρέγω. — **ἦ μὲν** = καί ὅμως. — **ἀκηδέστως** = χωρίς οἶκτο. — **αἰσχύνω** = παραμορφώνω. — **θηοῖο κεν** = θά θαυμάσεις βλέποντας· ρ. *θηέομαι* = βλέπω μέ θαυμασμό. — **ἐερόσης** = δροσερός (*ἡ ἐέροση* = πρωινή δροσιά). — **περὶ νένιπται** = ἔχει ἐντελῶς ξεπλυθεῖ. — **μιαρὸς** = λερωμένος. — **σὺν μέμυκε** = ἔχουν κλείσει· ρ. *μύω* = κλείω κυρίως τά μάτια (*μύωψ, μυστήριον*). — **ὄσσα** : σύστοιχο ἀντικμ. στό ἐτύπη = ὅσες πληγές δέ

χτηκε. —**υἱός ἔηος** = τοῦ γιοῦ σου. —**νέκυς**· Α 52. —**περί** = περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον. —**φίλος κῆρι** = ἐγκάρδια ἀγαπητός.

424 - 431 : —**γήθησεν**· Ω 321. —**ἦ ῥα** = ἀλήθεια λοιπόν. —**ἀγαθόν**· ἐνν. ἐστί. —**δῶρα ἐναίσιμα** = τὰ δῶρα πού πρέπει. —**οὐ λήθεο θεῶν** = δέν παρέλειπε τό καθήκον του πρὸς τοὺς θεούς, δέν ξεχνοῦσε τοὺς θεούς. —**τῷ** = γιὰ τοῦτο. —**οἱ ἀπεμνήσαντο** = τοῦ γύρισαν τὴν ἀνάμνηση, τὸν θυμῆθηκαν κι αὐτόν. —**τό ἄλεισον** = τό ποτήρι. —**αὐτόν τε** = κι ἐμένα τὸν ἴδιο. —**ῥύω** = σώζω. —**πέμπω** = συνοδεύω.

432 - 439 : —**νεωτέρου**· ἐπειδὴ εἶμαι νεώτερος· κατγρμ. —**ὄς κέ-λεαι**· ἀναφ. αἰτιολ. πρότ. = ἀφοῦ μέ προτρέπεις. —**παρῆξ Ἀχιλλῆα** = χωρὶς νά τό ξέρει ὁ Ἀχιλλέας. —**τόν μὲν** = ὥστόσο αὐτόν. —**συλεύω** = ἀφαιρῶ. —**μετόπισθε** = κατόπιν, ἔπειτα. —**πομπός**· κατγρμ. = ὡς συνοδός σου. —**Ἄργος**· τό Πελασγικό στή Θεσσαλία, τὴ χώρα τῶν Μυρμιδόνων. —**ἐνδυκῶς** = μ' ἐπιμέλεια, μέ προσοχή. —**ὀμαρτέω** = πηγαίνω μαζί, ἀκολουθῶ. —**ὄνοσάμενος**· ὄνομαι· Ω 241.

440 - 467 : —**ἀναίξας** = ἀφοῦ πήδησε ἐπάνω. —**λάζετο** = ἐπίασε (*λάζομαι* ἀρχ. τύπος τοῦ *λαμβάνω*). —**ἦϋς - ἦεἰα - ἦϋ**· Γ 176. —**οἱ δὲ φυλακτῆρες** = ἐνῶ οἱ φύλακες. —**νέον** = μόλις. —**τό δόρπον** = τό βραδινό φαγητό. —**πονέομαι** = ἀσχολοῦμαι. —**ἄφαρ** = ἀμέσως ἔπειτα. —**ῶιξε οἶγω**. —**ὄ οχεύς** = ὄ σύρτης. —**ἐπ' ἀπήνης** = (πού ἦταν) πάνω στήν ἄμαξα. —**ποίησαν**· ὡς ὑπερσυντελ. = εἶχαν κάνει. —**κέρσαντες**· *κείρω* = κουρεύω, κόβω. —**ἐρέφω** = βάζω ὀροφή, στεγάζω. —**λαχνῆεις** = μαλλιαρός, πυκνός. —**λειμωνόθεν** = ἀπό τὰ λιβάδια (*λειμώνες*). —**ἄμᾶω**· Ψ 165. —**ὄ σταυρός** = ὄ πάσσαλος. —**ἔχω** = κρατῶ, συγκρατῶ. —**ὄ ἐπιβλής** = ὄ μάνταλος, ὄ σύρτης (*ὄχεύς, κληῖς*). —**ἐπιρρήσσεσκον** = συνήθως ἔσερναν· θαμ. τοῦ *ἐπιρρῆσσω*. —**ἦ τοι** = ἀλήθεια. —**σοι**· σύναψε μέ τό *ὄπασεν ὀπάζω*· Ω 153. —**πάλιν εἴσομαι** = θά ξανάρθω· μέλλ. τοῦ *εἶμι*. —**νεμεσσητόν** = ἀξιοκατάκριτο. —**ῶδε** = ὅπως ἔχω κάνει τώρα. —**ἀγαπάζω** = φέρνομαι φιλικά (παράλλ. τύπος τοῦ *ἀγαπάω*). —**τύνης**· Ζ 262. —**ὑπὲρ πατρός** = στ' ὄνομα τοῦ πατέ-ρα. —**λίσσομαι** = ἰκετεύω. —**σὺν ὀρίνης** = νά συγκινήσεις.

β') Τό ρ. θεάομαι σέ ἰωνικ. τύπο **θεόομαι**. Γι' αὐτό ἡ εὐκτ. β' προσ. **θηοῖο**. Τό ρ. εἶμι σέ χρόνο μέσο μέλλοντα : **εἴσομαι**.

—*Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : εἰς, τὴνη.*

—*Νά μεταγραφῶν σέ ἀττικό λόγο :*

1) *εὐῷ ἐτάροιο φίλοιο.*

2) *δφρα κεν ἀφίωμαι*

3) *καί μιν ὑτέρ πατρός και τέκεος λίσσεν*

γ') *δσα ἐτύπη :* "Όταν ὁ Ἀχιλλέας σκότωσε τόν Ἔκτορα και τόν γύμνωσε ἀπό τά ὄπλα του, ἔτρεξαν ὄλοι οἱ Ἀχαιοί, γιά νά δοῦν ἀπό κοντά νεκρό τόν ἦρωα, πού τόσους ἀπό αὐτούς εἶχε σκοτώσει και εἶχε ἀπειλήσει νά κάψει τά πλοῖα τους. Ὁ ποιητής διηγεῖται (X 364 - 375) ὅτι δέν ἔμεινε κανένας πού νά μὴν τόν εἶχε πληγώσει μέ τό κοντάρι του.

—*εἰ ποτ' ἔην γε :* Ἡ ἔκφραση αὐτή φανερώνει τή μεγάλη λύπη τοῦ Πριάμου γιά τό χαμό τοῦ γιοῦ του. Ὁ ἐξαιρετικός, ὁ μεγαλόψυχος ὑπερασπιστής τοῦ Ἰλίου εἶναι πιά μόνο ἀνάμνηση γιά τόν ἀπαρηγόρητο πατέρα του. —*πύργους νεῶν και τάφρον :* "Όσο ὁ Ἀχιλλέας δέν ἔπαιρνε μέρος στή μάχη, οἱ Ἀχαιοί, γιά νά εἶναι ἀσφαλισμένοι ἀπό τίς ἐφόδους τοῦ Ἔκτορα, κατασκεύασαν γύρω στό στρατόπεδο τάφρο και τεῖχος, πού ὅμως δέν ἄντεξε στίς ἐπιθέσεις τῶν Τρώων. —*και τέκεος :* Ὁ λόγος εἶναι γιά τό Νεοπτόλεμο, πού ξεχώριζε και στή μάχη και στίς συσκέψεις, ὅπως και ὁ πατέρας του. Μετά τήν ἄλωση τοῦ Ἰλίου ἦταν αὐτός πού ὀδήγησε τοὺς Μυρμιδόνες πίσω στήν Ἑλλάδα.

468 - 551

α') 468 - 485 : —*μακρός = ψηλός. — ἐξ ἴππων ἄλτο χαμάζε·* E 11. —*αὔθι·* Γ 244. —*ἰθὺς οἴκου =* κατευθεῖαν στήν κατοικία. —*ἶζεσκε =* καθόταν συχνά. —*ἀπάνευθε =* χωριστά. —*καθειάτο =* ἦταν καθισμένοι. —*ὄζος·* A 234. —*ποίπνουον =* ἦταν ἀπασχολημένοι, καταγίνονταν. —*ἔσι και παρέκειτο =* μάλιστα ἀκόμα ἦταν κοντά του. —*ἔλαθεν εἰσελθὼν =* ἀπαρατήρητος μπῆκε. —*κύσε·* Z 474. —*πυκινὴ ἄτη =* μεγάλη συμφορά. —*ἄλλον δῆμον =* σέ ξένη χώρα. —*ἀφνειός·* E 9. —*εἰσορόωντας·* ὑποκμ. τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ.

486 - 506 : —*ἐπιείκελος·* A 131. —*ὄλοος οὐδὸς γήρατος =* τό θλιβερό κατώφλι τῶν γηρατειῶν, τά ἔσχατα γηρατεία. —*και μὲν κείνον =* σίγουρα ἐκεῖνον. —*περιναίεται·* περιναιετόντες = οἱ γύρω κά-

τοιχοι. — **ἀμφὶ ἐόντες**· πλεονασμός στο περιναίεται. — **τείρω**· Z 255. — **ἡ ἀρῆ** = τό κακό. — **λοιγός**· A 67. — **ἐπὶ τ' ἔλπεται** = κι ἀκόμα ἐλπίζει. — **ἤματα πάντα** = ἀπό μέρα σέ μέρα. — **ἀπό ἰόντα** = νά γυρίζει πίσω. — **αὐτάρ**· ἐναντ. — στ. 493 - 494 ὅπως Ω 255 - 356. — **Ἴος - ἴα - ἴον**· Z 422. — **ἡ νηδύς** = ἡ κοιλιά. — **τῶν πολλῶν** = πολλῶν ἀπό αὐτούς. — **οἶος** = μοναδικός, ἐξαιρετικός. — **εἴρυτο ἄστυ καὶ αὐτούς** = ἔσωζε τὴν πόλη καὶ τοὺς πολίτες. — **πρώην** = πρὶν ἀπό λίγο. — **ἔτλην**· (τλήναι) = ὑπόφερα. — **ἀνδρὸς παιδοφόνιο... ὀρέγεσθαι**· ἡ σειρά τῶν λέξεων : ὀρέγεσθαι στόμα ποτὶ χεῖρα ἀνδρὸς παιδοφόνιο. — **ὀρέγομαι** = ἀπλώνω, φέρνω πρὸς.

507 - 517 : — **ὑπὸ ὥρσε** = σήκωσε βαθιά ἀπὸ τὴν ψυχὴ του. — **ἴμερον γόοιο** = ἐπιθυμία νά κλάψει. — **πατρός**· γεν. τῆς αἰτίας. — **ἦκα** = ἡσυχά, μαλακά. — **ἀδινά** = ἄφθονα, πολὺ ἐπίρρ. — **ἐλυσθείς· ἐλύομαι** = στρέφομαι, σωριάζομαι. — **στοναχὴ ὀρώρει** = σηκόθηκε στεναγμός, θρήνος. — **πολιός** = ψαρός, λευκότριχος.

518 - 551 : — **ἄ** = ἄχ. — **δειλὸς** = δυστυχής. — **ἦ δὴ** = πραγματικὰ λοιπόν. — **ἄνσχεο· ἀνέχομαι**. — **ἔμπης** = ὥστοςο. — **ἐάσομεν κατακεῖσθαι** = ἄς ἀφήσομε νά ἡσυχάσουν. — **ἄχνυμαι** = θλίβομαι. — **οὐ τις πρῆξις πέλεται** = δέ γίνεται, δέ βγαίνει τίποτε. — **ὡς ἐπεκλώσαντο** = ἔτσι ἔβρισαν οἱ θεοί : ἐνν. μέ τό νῆμα τῶν Μοιρῶν. — **αὐτοὶ δέ** = ἐνῶ αὐτοί. — **ἀκηδέες** = χωρὶς βάσανα. — **δοιοί**· Γ 236. — **τό οὐδας** = ἔδαφος, πάτωμα. Συνεκδχ. = τό σπίτι, τό παλάτι. — **ἔάων** = ἀγαθῶν. — **κύρομαί τινι** = συναντῶ κάτι, μοῦ τυχαίνει κάτι. — **τῶν λυγρῶν** = ἀπ' αὐτά τά δεινά, ἀπό τά δεινά πού περιέχονται στό δεύτερο πῖθο. — **λωβητός** = στιγματισμένος. — **ἔθηκεν· τίθησι**· γνωμ. ἀόρ. — **ἡ βούβρωσις** = ἡ ἀθλιότητά· — **φοιτῶ** = περιπλανιέμαι. — **θεοῖσι** = στά μάτια τῶν θεῶν. — **τετιμένος· τίομαι, τίω** = τιμῶ. — **ἐκ γενετῆς** = ἀπό τότε πού γεννήθηκε. — **ἐκέκαστο· καίνυμαι** = ὑπερβάλλω, ὑπερτερῶ. — **ἀλλ' ἐπὶ καὶ τῷ... :** ἡ σειρά τῶν λέξ. : ἀλλὰ θεὸς θῆκε κακὸν καὶ ἐπὶ τῷ. — **γονὴ παιδῶν** = πολλὰ παιδιὰ. — **κρείονας** = πού θά βασιλευαν. — **παναώριος** = πού ἦταν νά πεθάνει ὀλότελα πρόωρα, ὀλιγόζωος. — **κομίζω** = περιποιοῦμαι. — **ἦμαι** = βρισκομαι. — **κῆδω** = προξενῶ θλίψεις. — **ὄσσον**· ὅσο ἔδαφος, ὅσους λαούς. — **ἄνω** = πρὸς βορρᾶν, βορινά. — **ἔδος** = ἡ ἔδρα, ἡ κατοικία. — **ἐντός ἐέργει** = περικλείει. — **τῶν**

= ὄσων κατοικοῦν στίς χῶρες αὐτές. — **πῆμα** = συμφορά. — **ἄνσχεο** = κάνε ὑπομονή. — **ἀλίαστον** = ἀδιάκοπα ἐπίρρ. (α + λιάζομαι = παρεκκλίνω). — **ἀκαχήμενος**· ἀκάχημαι, ἀκαχίζω = πικραίνομαι.

β') **Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις :** **καθείατο, κτείνας, τετάρπετο, ἄνσχεο.**

γ') **τοὺς δ' ἔλαθεν εἰσελθόν :** Μόνο μέ ὑπερφυσικό τρόπο μποροῦσε ὁ Πριάμος νά μπεῖ στή σκηνή τοῦ Ἀχιλλέα, ἀπαρατήρητος ἀπό τοὺς ἄλλους, γιατί βέβαια ἡ σκηνή ἦταν ἓνα δωμάτιο μόνο. — **γυναῖκες :** Οἱ γυναῖκες αὐτές δέν ἦταν παλλακίδες, πού εἶχαν ἀιχμαλωτισθεῖ ἀλλά κόρες βασιλέων καί ἡγεμόνων. Τοὺς γιούς των τοὺς θεωροῦσαν παιδιὰ τοῦ βασιλέα, ὅπως καί τοὺς γιούς τῆς Ἐκάβης. Στήν ἀλλή τοῦ Πριάμου ἴσχυαν τά ἔθιμα πού εἶχαν οἱ μονάρχες τῆς Ἀνατολῆς. — **δοιοὶ γάρ πίθοι :** Ὁ μῦθος αὐτός παριστάνει τό μεγαλύτερο ἀπό τοὺς θεοὺς ἄδικο κι ἀνόητο. Ἀπό τὴν ἄλλη θεωρεῖ τόν ἄνθρωπο ὀλότελα ἀνεύθυνο γιά τίς πράξεις του. — **Μάκαρος ἔδος :** Σύμφωνα μέ τὴν παράδοση ὁ *Μάκαρ* ἦταν γιός τοῦ Ἴλου. Αὐτός εἶχε ἐξοριστεῖ ἀπό τὴν Τρωάδα, ἐπειδὴ εἶχε σκοτώσει τόν ἀδελφό του, καί εἶχε ἐγκατασταθεῖ στή Λέσβο.

552 - 620

α') 552 - 570 : — **ἀκηδῆς** = ἀπεριποίητος, ἄταφος (στερ. α + κη-δος = φροντίδα). — **ἀπόναιο**· ἀπονίναμαι = χαίρομαι, ἀπολαμβάνω κάτι. — **ὑπόδρα**· Α 148. — **νοέω** = ἔχω κατά νοῦ. — **ἄλιος** = θαλασσινός (ἄλς)· *ἄλιος γέρον*, λέγεται ὁ Νηρέας. — **καί δέ· καί δὴ** = καί μάλιστα — **σέ γιγνώσκω** = (τό σέ προληπτ. ἀντικμ. τοῦ *γιγνώσκω*) = καταλαβαίνω ὅτι καί σύ. — **ἠβῶν** = νέος καί δυνατός. — **φυλακούς**· φύλακας. — **ὄχηα**· Ω 446. — **μετοχλίσσειε**· μετοχλίζω = μετακινῶ. — **ἀλίτωμαι**· μέσ. ἀόρ. β' τοῦ *ἀλιταίνω* = ἀμαρτάνω.

571 - 595 : — **οἶκοιο**· ἐξ οἴκου, δηλ. ἀπό τό ἐσωτερικό τῆς σκηνῆς του. — **καλήτωρ** = πού καλεῖ τό λαό σέ συνέλευση (ἀγορά). — **δίφρος**· Ζ 354. — **ἐύσωτρος ἀπήνη** = πού ἔχει ὠραῖα σῶτρα, δηλ. τίς περιφέρειες τῶν τροχῶν· συνών. τοῦ *ἐύκυκλος*. — **ἤρεον**· αἰῶν. Ὁ παρὰτ. δηλώνει τό πλῆθος τά δῶρα, πού ἐβγαζαν συνέχεια ἀπό τὴν ἄμαξα. — **φάρεα**· Ω 231. — **ἐύννητος** = φτιαγμένη μέ ὠραῖο νῆμα, πολυτελής.

—**πυκάσας** = ἀφοῦ σκέπασε, ἀφοῦ τύλιξε (πύκα = σφιχτά). —**ἐκκαλέσας** = ἀφοῦ κάλεσε ἀπό τό θάλαμο. —**μή οὐκ ἐρύσαιτο** = μήπως δέ συγκρατήσῃ. —**λεχέων** = πάνω στό στρῶμα. —**σὺν ἥειραν** = βοήθησαν (νά τόν σηκώσει καί νά τόν τοποθετήσῃ). —**σκυδμαινόμεν· σκυδμαίνω** = εἶμαι θυμωμένος. —**εἰν Ἄιδος** = μέσα στό παλάτι τοῦ Ἄδη (Ἄιδος). —**οὐκ ἀεικέα** = πλούσια. Σχῆμα λιτότητας. —**ἀποδάσσομαι· ἀποδατέομαι** = χωρίζω μερίδιο.

596 - 620 : —**κλισμός·** I 202. —**τοίχου τοῦ ἐτέρου·** I 219. — **καί γάρ** = ἐξάλλου καί ἤ... —**τῇ περ·** ἢ δοτ. κτητ. —**ἀπό βιοῖο** = μέ τῇ βολῇ τοῦ τόξου του : ὁ βιός· A 49. —**χωόμενος·** A 46. —**ιοχέαιρα·** E 53. —**ισάσκετο·** σύγκρινε συχνά τόν ἑαυτό της (ἴσος). —**φῆ δοιῶ...** ἐπέξῃγ. τοῦ ἰσάσκετο. —**τεκέειν·** ὑποκμ. τήν Αἰγῶ. —**ἡ δ' αὐτή** = ἐνῶ αὐτή ἡ ἴδια. —**ἐννήμαρ·** A 53. —**κάμε** = ἀπόκανε, ἐξαντλήθηκε. —**οιοπόλος** = ἐρημικός (οἶος + πέλω). —**εὐνή** = ὁ τόπος ὅπου μένει κάποιος, τό λημέρι. —**πέσσει κήδεα** = χωνεύει θλίψεις, καταπίνει τούς καημούς της. —**μέδομαι** = σκέπτομαι.

B') Νά ἀναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις : κὰδ δὲ εἶσαν, πύθῃαι, ἦιε, ποτί.

—*Νά μεταγραφοῦν στόν ἀττικό λόγο :*

1) ἄμα ἡοῖ φαινομένηφιν.

2) ὄθι φασὶ θεάων ἔμμεναι εὐνάς νυμφάων.

γ') **ὑπόδρα ἰδῶν :** τῇ στιγμῇ αὐτῇ ἐκδηλώνεται καί πάλι ὁ θυμώδης χαρακτήρας τοῦ Ἀχιλλέα. Δέ θέλει ν' ἀκούσει περισσότερα γιά τήν ἀπόδοση τοῦ Ἑκτορα, πού θά τόν ἐξόργιζαν καθῶς θά τοῦ θύμιζαν τό φόνο τοῦ Πατρόκλου. Ἀλλά καί γιά τοῦτο ὁ ἥρωας εἶναι ἀξίεπαίνο· Ἀναγνωρίζει τή σφοδρότητα τοῦ πάθους του καί προλαβαίνει τό κακό. —**αὐτός Ἀχιλλεύς λεχέων ἀπέθηκε :** Ὁ Ἀχιλλέας ἐπανορθώνοντας τήν ἄγρια σκληρότητα πού ἔδειξε στόν Ἑκτορα κάνει στό νεκρό τήν τελευταία αὐτῆ τιμή. —**Νιόβη :** Ἡ ποιητική παράδοση ἀναφέρει ὅτι ἡ Νιόβη ἦταν κόρη τοῦ βασιλέα τῆς Λυδίας Ταντάλου καί σύζυγος τοῦ βασιλέα τῆς Θήβας Ἀμφίονα. Ὁ μῦθος τῆς Νιόβης, ὅπως περίπου τόν ἱστορεῖ ἐδῶ ὁ Ὀμηρος, ἀναφερόταν κι' ἀπό μεταγενέστερους ποιητές γιά δύο λόγους : ἢ γιά νά τονίσει τό ἠθικό δίδαγμα ὅτι ἡ καυχῆσιά τιμω-

ρείται ή για νά παραστήσει τή φοβερότερη θλίψη, πού μπορεί νά ὑποφέρει ἕνας θνητός. —**ἐν Σιπύλῳ**: Τό Σίπυλο εἶναι προέκταση τοῦ Τμώλου, πού εἶναι ὄρος τῆς Λυδίας. —**Ἀχελῷον**: Ἀχέλης ἢ Ἀχελῷος, ὀνομαζόταν ἕνας ποταμός, πού ἐπήγαξε ἀπό τό Σίπυλο καί χυνόταν στόν κόλπο τῆς Σμύρνης. —**λίθος περ ἑοῦσα**: "Ἐνας βράχος τοῦ Σιπύλου μοιάζει ἀπό ὀρισμένο σημεῖο σάν μορφή γυναίκας πού κλαίει. Γιά τοῦτο ἡ τοπική παράδοση ἔλεγε ὅτι ἡ μορφή αὐτή ἦταν ἡ Νιόβη, πού, ἀφοῦ ἀπολιθώθηκε, ἐξακολουθοῦσε νά θρηνεῖ γιά τό θάνατο τῶν παιδιῶν της.

621 - 676

α') 621 - 642 : —**ἄργυρος** = λευκός (ρίζα *argv-* arguo) = φωτίζω. —**ἔδερν**· *δέρω* = γδέρνω. —**ἄμφεπον**· *ἀμφέπω* καί *ἀμφιέπω* = ἐτοιμάζω. —στ. 623 ὅπως I 210. —**περιφραδέως** = μέ περίσκεψη, μέ προσοχή. —**ἐρύσαντο**· *ἐρύω* = ἀποσύρω, τραβῶ. —στ. 625 - 626 ὅπως I 216 - 217. —στ. 627 - 628 ὅπως I 221 - 222. —**ὄσσο** = πόσο μεγαλόσωμος. —**οἶος** = πόσο ὁμορφος. —**ἄντα** = ὅταν τόν ἀντίκριζες κατά πρόσωπο. —**ὄψιν ἀγαθὴν** = τήν εὐγενική μορφή. —**λέξον** = βάλτε με γά πλαγιάσω· ρ. *λέχω*. —**ὑπὸ ὕπνω** (σύναψε μέ τό *τερπώμεθα*, μέ σημ. δοτ. ὄργ.) = μέ ὕπνο ἢ κυριολεκτ., κάτω ἀπό ὕπνο, ἐπειδὴ ὁ ὕπνος σά νά σκεπάζει αὐτόν πού κοιμᾶται —**μύσαν**· Ω 420. —**κῆδεια πέσσω**· Ω 617. —ὁ **χόρτος** = ὁ περίβολος. —**πασάμην**· πατέομαι = τρώγω, γεύομαι. —**ἡ λαυκανίη** = ὁ λαϊμός, φάρυγγας. —**λαυκανίης καθέηκα** = ἐρίζα κάτω στό λαιμό μου, ἦπια.

643 - 658 : —τά **δέμνια** = ἐλαφριά κινητὴ κλίνη. —**ὑπ' αἰθούση** = κάτω ἀπό τό πρόπυλο. —τά **ρήγεα** = χρωματιστά κλινოსκεπάσματα. (*ρέζω* = βάφω). —**ἔσασθαι**· ὥστε ἔσασθαι = γιά νά σκεπαστεῖ· *ἐν-νυμι* (ρίζα *ἐσ-*, *ἔσνυμι*, *ἐσθίης*). —τό **δάος** = ὁ πυρός, ἡ δάδα. —**ἐγκονέουσαι**· *ἐγκονέω* = κάνω κάτι γρήγορα καί πρόθυμα (ρίζα *κον-*, *διάκονος*). —**ἐπικερτομέω** = πειράζω, ἀστειεύομαι. —**λέξο** = πλάγιασε, προστ. μέσ. ἀορ. τοῦ *λέχω*. —**βουληφόρος**· Α 144. —**βουλεύω βουλάς** = παίρνω μέρος σέ συμβούλιο. —**ἡ θέμις ἐστὶ** = ὅπως εἶναι θεσμός. —στ. 653 ὅπως Ω 366. —**ἀνάβλησις** = ἀναβολή, ἀργοπορία. —**ποσσημαρ** = γιά πόσες μέρες. —**μέμονα** = ἐπιθυμῶ. —**κτερεῖ-**

ζω = κάνω τις τελευταίες τιμές σ' ένα νεκρό (κτέρεια). — **τέως** = στο διάστημα αυτό, σ' αυτό τό μεταξύ. — **μένω** = νά μένω στή σκηνή μου, ν' απέχω από τή μάχη.

659 - 676 : — **τάφον** = ένταφιασμό, ταφή — **μοι**· σύναψε μέ τό κεχαρισμένα. — **κεχαρισμένα θείης**· αντί χαρίζοιο = θά μου έκανες χάρι. — **έέλμεθα**· είλομαι E 203. — ή **ύλη** = τά ξύλα. — **άξέμεν**· ώστε άξαι. — **δαινυτο**· εύκτ. τοῦ δαίνυμαι = παίρνω μέρος σέ δεῖπνο. — **μήπως δεισειε** = γιά νά μήν έχει κανένα φόβο. — **πυκινά φρεσί...** Ω 282.

β') *Νά αναγνωριστοῦν γραμματικά οί λέξεις :* **σῆς, ένθήμεναι, στόρεσαν, λύσιος, άξέμεν.**

γ') **δέμνια θέμεναι ύπ' αίθουση :** Στο μέρος τοῦτο τοῦ σπιτιοῦ έστρωαν συνήθως τό κρεβάτι γιά τούς ξένους. "Όταν λάβομε υπόψη ότι ή αίθουσα είναι μιά άπλή στοά μέ στέγη, ό ξένος κοιμόταν σχεδόν στό ύπαιθρο. Γι' αυτό κι ό οίκοδεσπότης διατάζει « χλαίνας ένθήμεναι οὔλας καθύπερθεν έσασθαι ». — **έννημαρ γοόοιμεν αυτόν :** Τό διάστημα αυτό τοῦ πένθους φαίνεται ύπερβολικό. Μπορεῖ νά παρατεινόταν ό θρήνος ίσως κατά συνήθεια άνατολίτικη· πιό πιθανό είναι ότι ό Πρίαμος μέ τήν πρόφαση τῆς κηδείας προσπαθεῖ νά έξασφαλίσει ήσυχία λίγων ήμερῶν γιά τούς κατοίκους τοῦ 'Ιλίου. — **σχήσω πόλεμον :** 'Ο 'Αχιλλέας άφου σκότωσε τόν "Εκτορα καί έσωσε τούς 'Αχαιοῦς, έχει άπόλυτη έξουσία γιά τή διεξαγωγή τοῦ πολέμου. Γιά τοῦτο καί, χωρίς νά λάβει υπόψη του τούς άλλους άρχηγούς, ύπόσχεται στόν Πρίαμο τήν όλιγοήμερη άνακωχή πού ζητεῖ.

— *Ποιά συναισθήματα μᾶς προκαλεῖ ό ποιητής, όταν περιγράφει τό σιωπηλό άλληλοθανασμό τοῦ Προΐαμον καί τοῦ 'Αχιλλέα ;*

— *Σέ ποιά σημείο έκδηλώνεται περισσότερο ή συμπάθεια τοῦ 'Αχιλλέα πρὸς τόν Προΐαμο ;*

677 - 804

α') 677 - 691 : — **ίπποκορυστής** = αυτός πού έτοιμάζει τά άρματα γιά τή μάχη, πολεμιστής (ίππος + κορύσσω = όπλίζω). — **έριώνιος**· Ω 360. — **έμαρπτε· μάρπτω**· E 65. — **όρμαίνοντα· όρμαίνω** =

διαλογίζομαι. Ἡ μτχ. αίτιολ. —**ἐκπέμψειε** = νά ὀδηγήσει ἐξω. —**ιερὸς** = ἰσχυρός, ρωμαλέος. —**πυλαωρός** = φρουρός τῶν πυλῶν. —**οἶον ἔθ' εὖδεις** = ἔτσι πού κοιμᾶσαι ἀκόμα. —**εἶασε** = δέ σέ πείραξε (σέ ἀφῆσε). —**τοὶ λελειμμένοι** = ὅσοι ἔχουν μείνει. —**αἶ κε γνώη σε** = ἀν μάθει τήν παρουσία σου ἐδῶ. —**ρίμφα** · Z 511.

692 - 706 : **ἐυρρείος** · Z 508. —**δινήεις** = πού κάνει δίνες, ὀρηκτικές. —**κροκόπεπλος** = μέ πέπλο στό χρῶμα τοῦ κρόκου, χρυσωπή (κρόκος = τό φυτό ζαφορά. —**ἐκίδνατο** = σκορπιζόταν· κίδναμαι· παράλλ. τύπος τοῦ σκεδάννυμι. —**ἔλων**· ἐάλω, ἐλαίνω. —**ἀστυβούτην**· ἔπως στό Ω 577 *καλήτορα*. —**κώκυσε**· Ω 200. —**γέγωνε** = φώναζε δυνατά. —**ᾄψεσθε ἰόντες** = ἐλᾶτε νά δεῖτε. —**χαίρετε**· *ἐχαίρετε*· παρατ.

707 - 717 : —**ἀάσχετον** = ἀσυγκράτητο (στερ. α + ἄ(ν)σχετος, ἀνασχεῖν). —**ξύμβληγτο**· θά νοηθεῖ ὡς ἀντικμ. τό *Πριάμω*. —**τίλλομαι** = ἀποσπῶ τίς τρίχες τῆς κεφαλῆς μου, μαδιέμαι. —**πρόπαν** = ὀλόκληρο. —**Ἔκτορα**· σύναψε μέ τό ὀδύροντο. —**εἶξατε** = κάνετε τόπο. —**οὔρευσι**· *οὔρηες*· A 50. —**ἄσεσθε**· ἄω = χορταίνω.

718 - 745 : —**τρητός** = τρυπητός (*τείρω*). —**παρὰ εἶσαν** = ἔφεραν κοντά στό νεκρό. —**αἰδός**· ἐδῶ εἰδικός γιά θρηνητικά τραγούδια. —**ἐξάρχους θρηῶν** = γιά νά ἀρχίσουν τό θρῆνο. —**οἱ τε στονόεσαν αἰοιδήν**· τό ρῆμα θά νοηθεῖ μέ τήν ἔννοια τοῦ ἄδειν καί ἡ ὅλη φράση θά ἐξηγηθεῖ : καί οἱ ὅποιοι θά ἐψαλλαν τό πολυστέναχτο τραγούδι. —**ἐπὶ στενάχοντο** = συνόδευαν μέ στεναγμούς τό τραγούδι. —**τῆσι ἀνάμεσά τους**. —**αἰῶν** = τό διάστημα τῆς ζωῆς, ἡ ζωή. —**δυσάμμορος** = δυστυχησμένος (*δυσ* + *ἄμμορος*). —**πέρσεται**· ὁ μέσ. μέλλ. ἀντί τοῦ παθητ. *περθήσεται*. —**ἐπίσκοπος**· κατγρ. στό ὑποκμ. τοῦ ὄλωλας = χάθηκες σύ ὁ προστάτης. — **ρύσκει**· *ἐρύσκου*· θαμιστ. τύπος τοῦ *ρύομαι*. —**ἔχες** = ὑπεράσπιζες. —**κεδνός** = σεβαστός. —**ἀεικῆς** = ἀνάρμοστος, ἐξευτελιστικός. —**ἀθλεύων** = πού ἐργάζεται σάν δοῦλος. —**πρό ἀνακτος** = γιά χάρη κυρίου. —**ᾧ δήπου** = πού παλύ πιθανό, πού γιά λύπη του ἴσως. —**ἐν παλάμησιν**· ὡς ἀπλή δοτκ. ὄργ. —**ὀδάξ** = μέ τά δόντια. —**ἄσπετος** = ἀνέκφραστος, ἀπέραντος (α + *σπε*-, *ρίζα* τοῦ *εἰπεῖν*). —**οὔδας**· Ω 527. —**ἐν δαί** = ἐν τῇ μάχῃ (τοπ. δοτ.

ένος ὀνόμ. συγγεν. μέ τό δήμος = καταστρεπτικός). —**ἀρητός** = καταρκαμένος, φοβερός (ἀρή, ἀρόμαι).

746 - 759 : —**ἀδινός γόος** = Θρήνος μέ πολλά δάκρυα. —**πέρνασκε**· θαμιστ. παρτ. τοῦ πέρνημι = πουλώ. —**ἀμιχθαλόεις** = ὀμιχλιασμένη. —**ψυχή** = ζωή. —**ταναηκής** = κοφτερός (ταναός + ἄκος, ἀκή). —**πολλά** = πολλές φορές. —**ρυστάζεσκειν** = ἔσερνε κάθε τόσο, θαμιστ (ὀρυστάζω, ἐρύω). —**ἐρσήεις**· Ω 419. —**ἀγανός** = μαλακός, ἥπιος, —**ἀγανά βέλη** = βέλη πού δίνουν ἀνώδυνο θάνατο.

760 - 776 : —**ἀλίστων** = ἀδιάκοπο (α + λιάζομαι = παρεκτίνω, ἀπομακρύνομαι). —**δάηρ**· Γ 180. —**ὤς ὤφελλον ὀλέσθαι**· Γ 173, Ζ 345. —**ἀσύφηλος** = προσβλητικός. —**ἐνίπτω** = κατηγορώ, κάνω ἐπίπληξη. —στ. 769 ὅπως Ζ 378. —**ἐκυρός - ή**· Γ 172. —**παραφάμενος παράφημι** = συμβουλεύω. —**ἀγανοφροσύνη** = καλὸσύνη, μαλακοὶ τρόποι. —**ἀχθυμένη κήρ** = κατὰκαρδα λυπημένη. —**πεφρικόσι με** = νιώθουν φρίκη γιά μένα. —**δήμος** = τό πλῆθος, ὁ λαός.

777 - 787 : —**ἄξετε**· ὁ μέλλ. ἀντί προστακτ. —**πυκινὸν λόχον** = καμιὰ δολερή ἐνέδρα. — **πημανέειν**· πημαιώω = βλάπτω, προξενῶ κακό. —**ἀγίνεον**· ἀγινέω = φέρω· παράλλ. τύπος τοῦ ἄγω. —**ἄσπετον**· Ω 738. —**φαεσίμβροτος** = πού φέρνει τό φῶς στους θνητούς. —**θρασύς** = τολμηρός, γενναῖος. —**ἐν πυρῇ ὕπάτη** = πάνω πάνω στά ξύλα τῆς πυρᾶς.

788 - 804 : —**ἦμος** = ὅταν. —**ἠριγένεια** = πρωινή (ἠρι = πρῶί + ρίζα γεν.)· ἐπίθετο τῆς Ἡῶς. —**ρόδοδάκτυλος** = πού ἔχει ρόδινα δάκτυλα, ἐπίθ. τῆς Ἡῶς. —**τῆμος**· (τό δεικτ. τοῦ ἦμος) = τότε. —**ἤγρετο**· ἀγείρομαι. —**ἐπέσχε** (τόπου) = ἀπλώθηκε, ἔπιασε (τόπο). —**λέγομαι** = περιμαζεύω. —**μύρομαι**· Ζ 373. —**κατείβομαι** = χύνομαι κάτω. —**ἠ κάπετος** = ἀφρος λάκκος. —**ὁ λᾶας** = ὁ λίθος. —**σῆμα χέω**· Ζ 419. —**εἶατο** = τοποθέτησαν (ρ. ἦμαι). —**πάλιν κίον** = γύρισαν πίσω (στήν πόλη). —**ἐρικυδής** = μεγαλοπρεπής. —**ἀμφιέπω** = φροντίζω, ἐτοιμάζω. —**τάφος**· Ω 660.

β') Σχηματισμός τοῦ ἄορ. β' τοῦ γινώσκειν κατά τά βαρύτερα : γνῶν - γνῶσι.

—*Νά αναγνωριστοῦν γραμματικά οἱ λέξεις :* *σεῖο, τοι, λελειμμένοι, Ἴξον, πτόλει, ἀγάγωμι, ἤγρετο.*

γ') *δτε δὴ πόρον Ἴξον :* Μετά τό πέρασμα τοῦ ποταμοῦ ὁ Πρίαμος δέν εἶχε πιά νά φοβηθεῖ τίποτα. Καί κατά τή μετάβασή του στόν Ἀχιλλέα, ἀκριβῶς στό σημεῖο αὐτό, ὅπου ἄρχιζε ὁ κίνδυνος, παρουσιάστηκε ὁ Ἑρμῆς. —*Κασσάνδρα :* "Ὅπως ὁ Ἐλενος, εἶχε καί ἡ Κασσάνδρα προφητική δύναμη. Θαυμαζόταν καί γιά τήν ἔξοχη καλλονή της καί γι' αὐτό ὁ Ἀγαμέμνωνας μετά τήν ἄλωση τοῦ Ἰλίου τήν ἔφερε αἰχμάλωτη στόν Ἑλλάδα. —*σὺ δ' αὖ, τέκος...* : Τό προαίσθημα τοῦτο τῆς Ἀνδρομάχης γιά τό μικρό Ἀστυάνακτα ἐπαληθεύτηκε μέ ἀκρίβεια, ὅπως διηγοῦνται οἱ μεταγενέστεροι ποιητές. —*κατεστόρεσαν πυκνοῖσιν λάεσσι :* Ἀφοῦ τοποθετοῦσαν τήν νεκρική θήκη στό λάκκο, ἔστρωναν πάνω ἀπ' αὐτή μιά σειρά ἀπό πέτρες. Ἐπειτα στίς πέτρες καί στή θήκη, ἔριχναν χῶμα, ὥσπου νά γεμίσει ὁ λάκκος καί νά σχηματιστεῖ ὁ τύμβος.

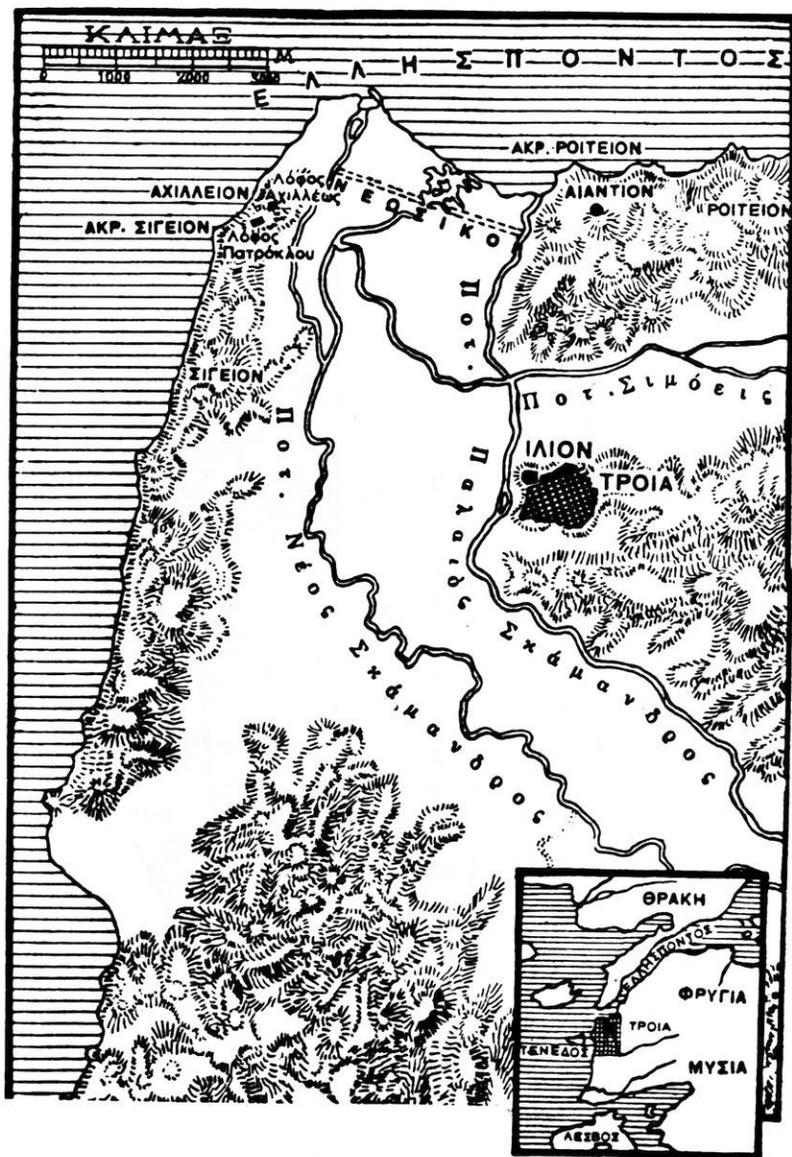
—*Πῶς παρουσιάζουν τόν Ἔκτορα οἱ θοῆνοι καθεμιᾶς ἀπό τίς συγγενεῖς του.*

—*Νά ἐξαρθεῖ ἡ μεγαλόπρεπη ἀπλότητα, μέ τήν ὁποία τελειώνει τό ἔπος τῆς Ἰλιάδας.*

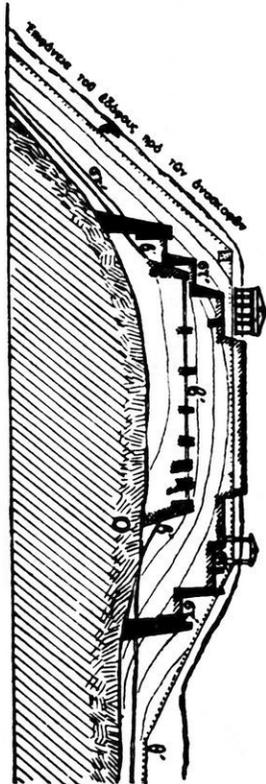

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

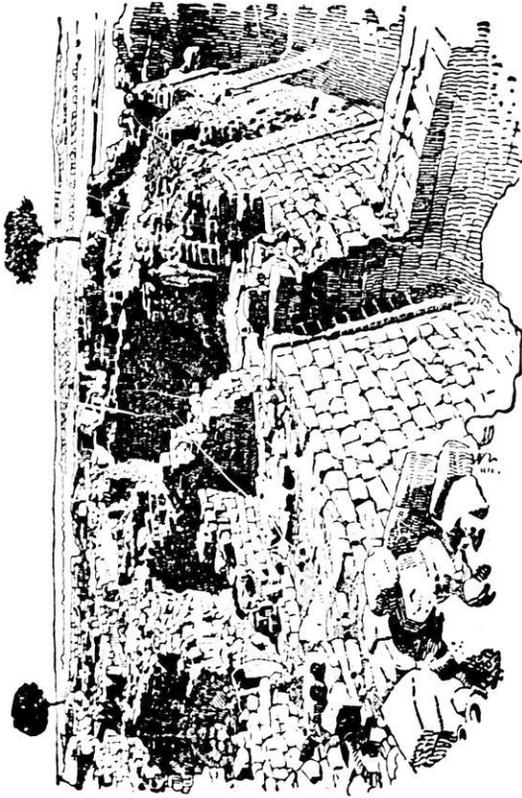

Ειχ. 1. Χάρτης της αρχαίας Τρωάδας.

Είχ. 2. Διάγραμμα του γηλόφου της αρχαίας Τροίας.

- Φαίνονται τὰ τεύχη τῆς 2ης καὶ 3ης πόλεως καὶ στήν κορυφή Ἰλλυνορωμαϊκῶς walls τῆς 3ης πόλεως.
- α. Ὁ φυσικὸς βράχος τοῦ λόφου πάνω στὸν βεβήθησαν ἔγρη ἀπὸ ἐγκατάσταση τῆς νεοελληνικῆς ἐποχῆς.
  - β. Τὰ κεκλιμένα τεύχη τῆς 2ης πόλεως (ἡμίμαυρα), ποὺ χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 2.500 - 2.000 π.Χ.
  - στ. Τὰ τεύχη τῆς 3ης πόλεως (μαυρα) τῆς ἡμερικῆς Τροίας. Φωτογραφία τοῦ βλ. στήν εἰχ. 3.
- (1) Ἄλλες πόλεις ὡς τὴν ἐπιφανειακὴ τοῦ εὐκάρου πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνακατασκευὴ ἔχουν μικρότερο ἐνδιαφέρον καὶ κατὰ τὴν ἀνακατασκευὴ καθοριστικῶν.

Εικ. 3. Τὰ τείχη τῆς ὀμηρικῆς Τροίας.

(Χτίστηκαν γύρω στὸ 1500 π. Χ.).

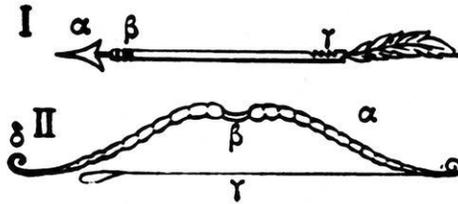
Πρὸς τὰ δεξιὰ ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν τευχῶν ποῦ ἔχουν ἐξογκωθεῖ στὸ κάτω μέρος γιὰ λόγους στερεότητος.
Πρὸς τ' ἄριστέρα τὸ ἐξωτερικὸ τῆς πόλεως.

Τὰ τείχη αὐτὰ ἐπὶ δέκα χρόνια προστάτευαν τὸ ἱερὸν πτόλιθερον τῆς Τροίας.

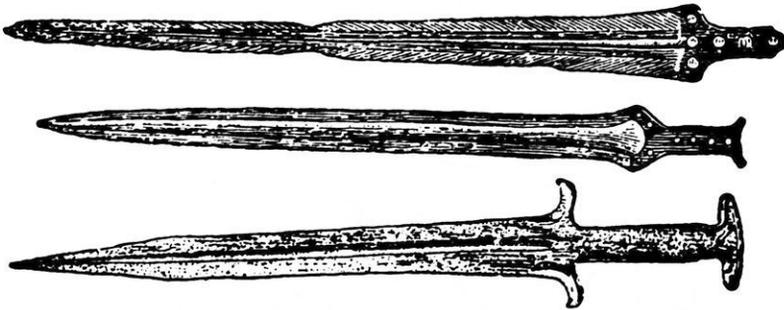
Εικ. 4. Άχαιοι πολεμιστές
(Άπό πηλινο άγγείο των Μυκηνών)

Φορούν πηλάρκα (κόρυν) με λάφο και φάλοε που προεξέχουν σην κέρατα.
Προφωλάγονται με βραχύ θώρακα, κάτω άπό τον όποιο φαίνεται ό γυνών. Κρατούν
μικρή άσπίδα και φορούν κνημίδες.

Εικ. 5. Βέλος και τόξο

1. Βέλος (άναπαράσταση) α) αιχμή, β) ξύλου, γ) γλυφίδες,
2. Τόξο (άναπαράσταση) α) κέρατα, β) πήχυς, γ) νευρά και πτερών δ) κορώνη,

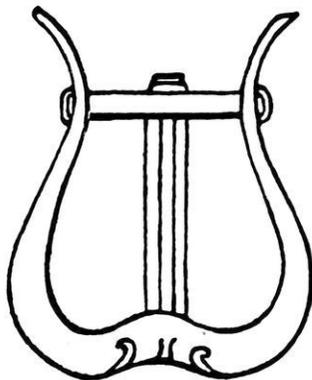

Εικ. 6. όρειχάλκινα ξίφη από τις Μυκήνες

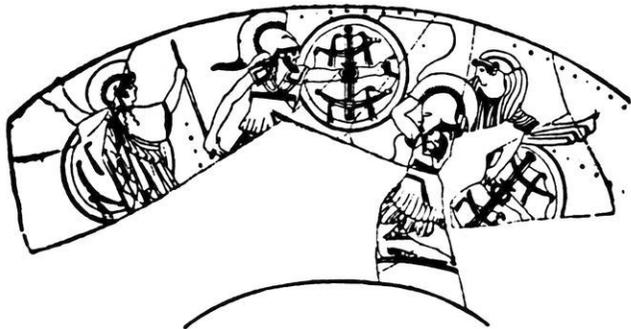

Εικ. 7. Αιχμές για δόρατα

Οι αιχμές ήταν δύο ειδών : ή είχαν όπή, μέσα στην οποία έμπαινε τό ξύλο ή καρφώνονταν επάνω στό ξύλο.

Είχ. 8. Φόρμιγξ (ἀναπαράσταση)

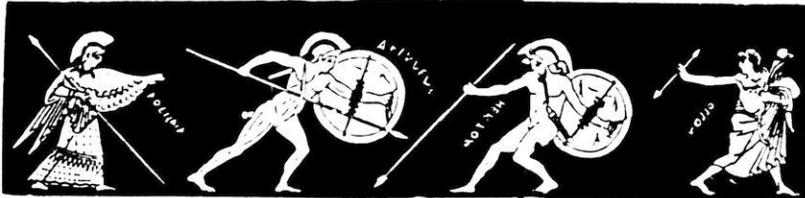
Είχ. 9. Μονομαχία τοῦ Διομήδη καὶ τοῦ Αἰνεία
(ἀγγειογραφία)

Ὁ Διομήδης ὄρμᾳ κατὰ τοῦ γονατισμένου Αἰνεία, ποῦ ἔχει πληγωθεῖ στό ὑπογάστριο. Ἡ Ἀφροδίτη ὅμως καί μέ τά δύο χέρια ἀρπάζει τό γιό της Αἰνεία ἀπό τοῦς βραχιόνες μέ τήν πρόθεση νά τόν σώσει. Πίσω ἀπό τό Διομήδη στέκεται ἡ Ἄθηνᾶ καί παρακολουθεῖ μέ ἡρεμία ὅ,τι γίνεται (Ἰλιάδα, Ε. 309 - 317).

Εικ. 10. Μάχη στα πλοία
(Από άγγειο)

Κοντά στη πρόμη του πλοίου στέκεται ο Αίας που τον πιέζουν οι Τρῶες. Από αυτός ένας κρατεί ανάμμενο δαυλό, για να πυροπολήσει το πλοίο. Δύο Ἀχαιοί ἔχουν ανατραπεί στο ἔδαφος, από τους οποίους ο ένας ἐξακολουθεῖ ν' ἀποκρούει τους ἐχθρούς.
(Ἰλ. Ο, 420)

Εικ. 11. Μονομαχία του Ἀχιλλέα και του Ἑκτορα
(Από άγγειο)

Ἡ Ἀθηνᾶ προτρέπει τόν Ἀχιλλέα ἐνῶ ὁ Ἀπόλλωνας ἐγκαταλείπει τόν Ἑκτορα πού προστάτευε (Ἰλ. Χ.).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

---

1. Εισαγωγή.....	7
2. Κείμενο και περιλήψεις	15
3. Γνωστές από την 'Οδύσσεια γραμματικές διαφορές στο 'Όμηρο	89
4. 'Ερμηνευτικές σημειώσεις.....	97
5. Παράρτημα τῶν εἰκόνων	189

024000019750

ΕΚΔΟΣΗ ΚΔ 1979 (II) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 80.000 - ΣΥΜΒΑΣΗ 314ε³/19-1-79

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

Κοινοπραξία : ANNA ΓΚΟΥΜΑ - Δ. ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ & Σια Ο.Ε.

